ATATÜRK'ÜN OKUDUĞU KİTAPLAR

Cilt • 19

Anıtkabir Derneği Yayınları

-I-

ATATÜRK'ÜN OKUDUĞU KİTAPLAR

"Altını Çizdiği Satırları, Özel İşaretleri, Uyarıları, Düştüğü Notlar ve Kitap İçerisindeki Özel Yazıları İle"

Cilt 19

Fransızca Kitaplar

Anıtkabir Derneği Yayınları
-1-

Başbakanlık Tanıtım Fonu Katkılarıyla

Yayın Koordinatörü
Recep Cengiz

Baskıya Hazırlayan
Aykut Tanıtım Danışmanlık - Ankara
Tel: 0.312. 495 02 25•26•27

Kapak
Murat Mutluoğlu

Sayfa Düzeni
Murat Mutluoğlu • Yeter Mutluoğlu
Hüseyin Kurt

Film
Candan Repro-Ankara
Tel: 0.312. 231 49 01

Baskı
Pelin Matbaası - Ankara
Tel: 0.312 418 70 93

Takım ISBN No:
975-95835-2-6

Cilt ISBN No:
975-8563-11-4

Tel: 0.312. 230 12 22
ANKARA • 2001

Orijinal metinlerde Atatürk'ün altını ve yanını çizdiği satırların Türkçeleri koyu harflerle dizilmiştir.

TERCÜMELER

Osmanlıca Tercüme
Bekir Koç • Haldun Eroğlu
Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi

Fransızca tercümelerin bir kısmı ile İngilizce, Almanca, İtalyanca ve Yunanca tercümelerin tamamı Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Öğretim Merkezi tarafından yapılmıştır.

TÖMER Tercüme Editörü
Dr. Gülser Akdoğan • Tülin Yalman • Emel Zeytin

Fransızca Tercüme
Ali Osman Durmuş • Dilşad Özdamar • Özkan Güngör
Nurhayat Atan • Çelebi Akdaş • Şebnem Sunengin Çakır
Bayram Köse • Sebahat Alan

İngilizce Tercüme
Özlem Kitapçı Kara • Önay Çokluk • Fatih Ekinci

Almanca Tercüme
Ayşe Bahşi • Özmen Kara

İtalyanca Tercüme
Suna Ertekin

*Yunanca Tercüme**
Özge Ceylan

İçindekiler

KİTABIN HAZIRLANIŞI HAKKINDA BİLGİ

Mustafa Kemal ATATÜRK kısa süren yaşamı boyunca, bir insan ömrüne kolay kolay sığmayacak kadar büyük işler başarmıştır. Başarıyla sonuçlandırdığı Kurtuluş Savaşı ve Türk Devrimi ile dünya tarihi içerisindeki onurlu yerini çoktan almıştır.

ATATÜRK'ün yaşamı ve yaptığı işlerle ilgili yerli ve yabancı araştırmacılar tarafından kütüphaneler dolusu eser yazılmıştır. Çeşitli dillere çevrilen bu eserler sayesinde ATATÜRK dünyanın her tarafındaki entelektüel, asker, bilim ve siyaset adamları tarafından çok iyi tanınmaktadır. Eylem ve düşünceleriyle bütün insanlığı etkileyen ATATÜRK'ün, düşünce yapısını tarihi süreç içerisinde hangi olaylar, düşünürler ve yazarlar etkilemiştir? İşte, bu sorunun yanıtlanmasına katkı niteliği taşıyan ve Gürbüz Tüfekçi tarafından hazırlanan "ATATÜRK'ün Okuduğu Kitaplar" adlı eser istisna tutulursa bu amaca yönelik ayrıntılı bir çalışma henüz yapılmamıştır.

O'nun düşünsel alt yapısını araştırmak isteyenler için, satırlarının altını çizdiği, özel işaretler, uyarılar koyduğu, notlar düştüğü veya bazı açıklamalarda bulunduğu eserleri Türkçe'ye çevirerek 20 cilt halinde sunmayı planladığımız bu çalışma da yukarıdaki sorunun yanıtlanması amacına yönelik küçük bir katkı olarak algılanmalıdır.

Bu çalışmanın ortaya çıkarılabilmesi için ATATÜRK'ün okuduğu kitapların hepsine ulaşılmaya çalışılmışsa da, bu ana kadar ANITKABİR ve Çankaya'daki ATATÜRK Kitaplığı ile İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi ve Samsun Gazi İl Halk Kütüphanesi dışındakilere henüz ulaşılamamıştır. Ulaşılamayan kitapların sayısı mevcut kitap sayısı içerisinde çok önemli bir miktar olmamakla birlikte, yapılacak çalışmaya bütünlük sağlaması açısından önemlidir.

ATATÜRK'ün Askerî Ataşe olarak Sofya'da görev yaptığı sırada okuduğu kitapların Sofya Büyükelçiliği'mizde olduğu konusunda alınan duyum üzerine elçilik görevlileri ve orada olduğu söylenen kitapların uzmanlar tarafından araştırılması için ATATÜRK Araştırma Merkezi Başkanlığı ile gerek-

li koordineler yapılmıştır. Bu çalışmanın sonucu daha sonra basılacak ciltlere yansıtılacaktır.

Ankara Halkevi'ndeki kitapların bir kısmının ANITKABİR'e verildiğini biliyoruz. Verilenler dışında ATATÜRK'e ait kitap olup olmadığının araştırılması amacıyla Kültür Bakanlığı ile gerekli yazışmalar yapılmıştır. Bu çalışmanın da sonucu beklenmektedir.

Bu güne kadar tespit edilen ATATÜRK'ün okuduğu kitapların sayısı; 1741'i Çankaya'da, 2151'i ANITKABİR'de, 102'si İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde ve 3'ü Samsun Gazi İl Halk Kütüphanesi'nde olmak üzere 3997'dir. Cilt sayıları ile, dergi, harita, atlas ve nota albümleri bu sayının dışındadır.

Hazırlanan 20 ciltlik eserde; ATATÜRK'ün okuyup satır altlarını çizdiği, sayfa kenarlarına notlar aldığı, özel işaretler koyduğu, açıklamalar yaptığı kitap ve dergilerin bu bölümlerinin tamamına yer verdik.

Yalnız bu işaretli yerlerin çok az bir kısmının ATATÜRK dışındaki kişiler tarafından çizilmiş olması olasılığı üzerinde duranlar da vardır. Başkalarının işaretlediği birkaç eser, diğerlerinden, bu konuda araştırma yapan kişiler tarafından kolaylıkla ayırt edilebilir.

Yabancı dilden tercüme edilen metinlerin bugünkü dile aktarılışında özgün niteliklerinin korunmasına özen gösterilmiştir. Ancak; bu yapılırken yazım kurallarında ve noktalama işaretlerinin kullanımında özellikle Türk Dil Kurumu'nun yayımladığı "İmlâ Kılavuzu" ve Milli Eğitim Bakanlığı'nca benimsenen ilkeler esas alınmıştır.

Eserlerin Türkçe'ye çevrilmesinde şöyle bir yöntem izlenmiştir.

- Çeviride ATATÜRK'ün altını çizdiği, işaret koyduğu veya bir açıklama yaptığı cümle, paragraf ve sayfalar dikkate alınmıştır.
- Aynı konuya ilişkin iki yer işaretlenmiş ya da çizilmişse daha ayrıntılı olana öncelik verilmiştir.
- Bütünlüğü ve anlamayı kolaylaştırmak için bir veya iki kelimesi çizili cümlelerin tamamı, bazen de bütün paragraf çevrilmiştir.
- Altı çizili sözcük, cümle ve paragraflar koyu olarak gösterilmiştir.
- ATATÜRK'ün el yazılarının çevirisi orijinal sayfanın yanına verilmiştir.
- Kitap ve dergilerdeki Önsöz, Giriş, Özelsöz ve Açıklamalar planlanan

cilt sayısını aşmaması için çoğunlukla özet halinde verilmiştir.

- Köşeli parentezler çevirenlerin müdahalelerinde kullanılmıştır.
- Özellikle Osmanlıca çevirilerde okumayı ve anlamayı zorlaştıracak kelimelerin bugünkü kullanılışları tercih edilmiş ve daha çok okuyucu kitlesine hitap edebilmek amacıyla da o dönem kurum ve kuruluşlarına günümüz terminolojisine yakın bir karşılık verilmiştir.
- Değişik konulardaki yüzlerce özel isim doğrusuna ulaşıldığı ölçüde günçelleştirilmiş, ulaşılamıyanlar da ise Osmanlıca okunuşları esas alınmıştır.
- Yine Osmanlıca çevirilerde metnin dili sadeyse kesinlikle müdahale edilmemiş yazarın ifade şekli esas alınmıştır.
- Kitap ve dergiler konularına göre (Tarih, Edebiyat, Hukuk vb.) ayrılmış ve her cilt aynı konuda fakat farklı alanlarda yazılmış ve okuyucuyu sıkmıyacak hacimde ve konu yelpazesi dikkate alınarak hazırlanmıştır.

Ayrıca kitabın teknik özelliklerini açıklayan bir bölüm hazırlanmıştır. Eserin, bu konuda çalışma yapacak araştırmacılar için temel kaynak olacağı inancındayız.

Recep Cengiz
Yayın Koordinatörü

MONTESQUIEU

ŒUVRES

TOME SECOND

GRANDEUR ET DÉCADENCE DES ROMAINS
L'ESPRIT DES LOIS

LA RENAISSANCE DU LIVRE
JEAN GILLEQUIN & Cie, Éditeurs
— 7 Place Saint-Michel — PARIS —

MONTESQUIEU

ESERLER

İkinci Cilt

ROMALILARIN GÖRKEMİ VE ÇÖKÜŞÜ KANUNLARIN ÖZÜ

LA RENAISSANCE DU LIVRE
Yayıncılar, Jean GILLEQUIN & Cie
- 7 Place Saint-Michel - PARIS -

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 427	
Yazar	: Montesquieu	
Cild	: Kahve	
Ebadı	:	
	En	: 10 cm.
	Boy	: 17 cm.
Sayfa Adedi	: 207	
Not	Kitabın ilgili bölümleri Hulya Lüle tarafından tercüme edilmiştir.	

Sayfa :10

On pensoit alors, dans les republiques d'Italie, que les traites qu'elles avoient faits avec un roi ne les obligeoient point envers son successeur . c'étoit pour elles une espece de droit des gens ; ainsi, tout ce qui avoit ete soumis par un roi de Rome se prétendoit libre sous un autre, et les guerres naissoient toujours des guerres.

Sayfa 10

O zaman, İtalya cumhuriyetlerinde bir kralla yapılan anlaşmalar onun halefini bağlamadığı düşünülmekteydi. Onlar için bu bir çeşit halkların hakkıydı, böylece Romalı bir kralın doğal olarak tuttuğu herşey bir başka kral zamanında serbest oluyordu ve savşlar savaşları doğuruyordu.

Sayfa :10

Dans la naissance des societes, ce sont les chefs des republiques qui font l'institution ; et c'est ensuite l'institution qui forme les chefs des républiques.

Sayfa 10

Toplumların oluşmasında cumhurbaşkanları kurumları meydana getirmekte; daha sonra ise kurumlar cumhurbaşkanlarını eğitmektedirler.

Sayfa 11

comme les hommes ont eu dans tous les temps les mêmes passions, les occasions qui produisent les grands changements sont différentes, mais les causes sont toujours les mêmes

Comme Henri VII, roi d'Angleterre, augmenta le pouvoir des communes pour avilir les grands, Servius Tullius, avant lui, avoit étendu les privilèges du peuple pour abaisser le sénat. Mais le peuple, devenu d'abord plus hardi, renversa l'une et l'autre monarchie.

Les places que la postérité donne sont sujettes, comme les autres, aux caprices de la fortune. Malheur à la réputation de tout prince qui est opprimé par un parti qui devient le dominant, ou qui a tenté de détruire un préjugé qui lui survit !

Rome, ayant chassé les rois, établit des consuls annuels, c'est encore ce qui la porta à ce haut degré de puissance

Sayfa 11

İnsanlar tüm çağlarda aynı ihtirasları yaşadıklarından, büyük değişimleri yaratan fırsatlar farklıdır, ama sebepleri hep aynıdır.

[illegible] kırmak için [illegible] Servius Tullius da halkın [illegible] yatmıştı. Fakat halk daha [illegible]

Gelecek kuşakların yerleri, diğerleri gibi kaderin cilvelerine tabidir. Üstünlük sağlayan bir parti tarafından ezilen veya yok etmeye çalıştığı bir ön yargısı olan ve onu yok edememiş olan bir prensin şerefine yazık olur.

Kralları kovmuş olan Roma yönetimi bir yıl süreyle konsülleri görevlendirir; onu bu yüksek güç mertebesine ulaştıran da budur.

GIORGIO QUARTARA

Les Etats-Unis d'Europe et du Monde

TRADUIT DE L'ITALIEN
PAR B. LE CLERC DE LA HERVERIE

LES ŒUVRES REPRÉSENTATIVES
A PARIS, 41, RUE DE VAUGIRARD, 41 — 1931

GIORGIO QUARTARA

Avrupa ve Dünya Birleşik Devletleri

İTALYANCA'DAN ÇEVİREN B. LE CLERC DE LA HERVERIE

429
TEMSİL EDİCİ ESERLER
PARIS, 41, RUE DE VAUGIRARD, 41 - 1931

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 429
Yazar	: Prof. Victor Costin
Cild	: Vişneçürüğü Rengi
Ebadı	:
	En : 12.5 cm.
	Boy : 18.5 cm.
Sayfa Adedi	: 325 + 4
Not	Kitabın ilgili bölümleri Orhan Öztaşkın tarafından tercüme edilmiştir.

à Son Excellence
Kamâl Ataturk
Président de la République Turque
hommage admiratif
du très dévoué
Giorgio Quartara

Ön kapaktaki el yazısı
Ekselansları Kamâl (Kemal) Atatürk
Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı
Sizden çok fazla etkilenmiş olan Giorgio Quartara'nın en derin saygılarıyla.

Ön Söz (Özet)

Pierre Mille, el koymanın şekli ile ilgili olarak şunları yazmıştır:

«İtalyan kanunlarına göre, el koyma gibi bir karar, ancak adli takipler ve mahkeme kararı sonrasında iptal edilebilir. Burada hiç bir şey iptal edilmemiştir. Sadece kanuna dayandırılmıştır. Faşist rejim despot bir rejim olup, pratik olarak sıkı yönetim rejimidir. Polis editöre gider, ciltlere el koyar ve yakar. Hepsi bu.

En candan, en iyi arkadaşıma cevap vermek için acele ediyorum.

Onun, el koyma ile ilgili teorisini Ekselansları Mussolini'nin Livorno, Floransa ve Milano da verdiği nutuklarla, Kralliğin butun yayınevlerindeki el koymaların aynı zamanlara rastlaması esasına dayandırdığını düşünmüyorum.

Bu çerçevede, el koymanın nedenini, Hazreti İsa'nın yeryuzundeki temsilcisinde mi aramak gerekmektedir ?

Pierre Mille, böyle olmaması gerektiğini düşunmektedir Ya öyleyse ?

Belki de kitabımın Milli Sosyal Guvenlik Odemeleri başlığı, bu donemde, Corriere della Sera Gazetesi'nin Muduru Maffio Maffii ile uzun ve nazik bir yazışma yaptıktan sonra goruş açımı muhafaza ettiğim için ortaya çıktı Maffio Maffii bu soruna bulduğu cevabın esaslarını Roma'daki Faşist Otoriteler'den alıyordu. Bense zaten, uzun sureden beri basında, faşist rejimden once de bu konudaki ilk İtalyan Kanunu'ndan beri aynı goruşu savunuyordum

Bu oldukça zor anlaşılır gibi gozukmektedir Siyasi değil, teknik bir bakış açısına sahip olmak gerekmektedir Butun Latin ve ve Cermen ulkelerinde benim de kabul etmiş olduğum Anglo Sakson ulkelerinin orneğinin değil de İtalya ile aynı prensiplerin kabul edildiği doğrudur.

Belki de gulunç bir şekilde sağa sola donerken siyasetin maskeler olan bazı parti liderler hariç, birlerini incitmiş olabilirim Fakat, hatta bazı istisnalar da dahil olmak uzere, butun milletler hakkında tarafsız değil miyim ? Öyleyse ?

Oyleyse sevgili okuyucuya bu kitabı okuyarak, kendi hipotezini kendisi oluşturmak kalıyor.

Bu kitap, bunun da otesinde, Aristide Briand'ın bu soruna en son ve kesin bir sonuç olmasını temenni ettiğim olağanustu sunuşundan sonra, olaylarla daha da doğrulanmıştır Sunuş tarafından ortaya konulan sorun olan Antlaşmaların gozden geçirilmesi ile ilgili olarak, Milletler Cemiyeti Kurucu Antlaşması'nın 19 maddesi'ne dikkat edilmesini rica ederim Bu madde, mağluplara olduğu gibi, galiple

re de, George Washington'un 17 Eylül 1787 tarihli Federal Anayasa'sının IV. Bölümünün II. Kısmının 1. maddesinin sağladığı hakları sağlamakta olup, işbu kitabın yazarı, bu hakların Avrupa için de gerçekleştiğini hararetle görmek istemektedir.

Cenova, 30 Ağustos 1930
Giorgio QUARTARA

Kitapta Bahsedilen Hususlar

İki sevgiliden kadın olan (Ada) savaşta ölen veya malul kalanların karıları ve annelerinin çektiklerini anlatarak, bunların düzeltilmesini istiyor, sevgilisi Leon ise onun söylediklerinin yapılması halinde, gerçeğin ilâhî bir şekilde ortaya çıkacağını söylüyor.

Leon (Erkek) ve Ada (Kadın) isimli iki sevgili arasında geçen bu uzun diyalogda (Ada hamiledir ve birkaç aya kadar doğuracaktır), kadınların ve çocukların o devirdeki düşkünlüğünden başlanarak, kadın ve çocukların ve daha sonra bütün toplumun sosyal güvence altına alınması gereği vurgulanıyor. Bu alanda İngiltere ve Amerika'nın Dünya'nın diğer ülkelerine göre daha ileride oldukları ifade ediliyor. Esasen bu ülkelerde daha iyi uygulanabilen kapitalist sistemden elde edilen sosyal fonların buna daha iyi elverdiği bildiriliyor. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki gibi bir federal devlet sisteminin bütün Avrupa'da da bir tür Avrupa Birleşik Devletleri kuracak bir şekilde oluşmasının bu sosyal güvenliği daha iyi sağlayabileceği umuluyor. Bunun için de serbest aşkın, yani milletler arasında serbest evlenmenin ve emeğin ve sermayenin olduğu gibi şahısların da serbest dolaşımının faydalı olabileceği ifade ediliyor.

EDMOND DEMOLINS

A-t-on intérêt à s'emparer du Pouvoir?

463

LIBRAIRIE DE PARIS
FIRMIN-DIDOT ET Cie, IMPRIMEURS-ÉDITEURS
56, RUE JACOB, PARIS

ÉDMOND DEMOLINS

YÖNETİMİ ELE GEÇİRMEKLE İYİ Mİ EDİLDİ?

PARİS KİTAP EVİ
Yayıncılar: FIRMIN DIDOT ve ORTAKLARI
56, RUE JACOB, PARİS

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 463
Yazar	: Edmond Demolins
Cild	: Kahverengi
Ebadı	:
	En : 12.1 cm.
	Boy : 17.8 cm.
Sayfa Adedi	: 1 + 338 + 7
Not	Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir

Sayfa : 5

Le malheur est que trop de gens parlent au nom de la religion sans avoir qualité pour cela : ils l'exploitent comme un fonds de commerce, pour leurs petites affaires. D'autres, qui sont plus désintéressés, sont plus naïfs, ou peu clairvoyants ou peu intelligents, ou d'esprit borné et ils suivent ceux qui crient le plus fort parce qu'ils ne veulent pas paraître moins pieux ou moins zélés.

Sayfa 5

Birçok insanın hiç yetkisi olmadığı hâlde, din adına konuşması bir felâkettir; küçük işleri için dini, ticari bir fon gibi sömürmekteler. Diğerleri ise daha ilgisiz, daha saf, basiretli, aklı kıt, dar görüşlü ve zayıf inançlıdırlar, veya az gayretli görünmek istemedikleri için daha fazla izlemektedirler.

Sayfa :6

Tout au plus pourra-t-il sourire, s'il ne partage pas votre croyance, mais il n'aura pas l'idée de vous gêner en cela, si cet acte ne le gêne pas lui-même. Ce qu'il redoute, ce qui l'irrite, ce qui l'exaspère ce qui lui met l'insulte à la bouche et les armes à la main, c'est le sentiment que l'église, le temple, la synagogue, ou la franc-maçonnerie peuvent servir d'instrument pour s'emparer du pouvoir et pour l'exercer contre lui.

Sayfa 6

Bununla birlikte [herhangi bir insan], inancınızı paylaşmıyorsa gülumseyebilecek midir? Fakat bu olay kendisini rahatsız etmiyorsa sizi bu konuda rahatsız etme fikrine sahip olmayacaktır. Onu korkutan, sinirlendiren, çığırından çıkaran, küfür ettiren ve silâhları eline veren; kilise, tapınak, sinagog veya masonluğu, yönetimi ele geçirmek ve ona karşı kullanabilmek için, bir araç olarak kullanabileceği duygudur.

Sayfa :7

Cela manque en outre de vérité. La religion, ou l'irréligion, en effet, sort de son domaine et de sa compétence lorsqu'elle prétend apporter des solutions au problème politique ou social.

Sayfa :8

Il y a une bonne raison pour que la religion catholique ne soit pas responsable des effets de la constitution particulière d'un peuple : c'est précisément qu'elle est « catholique », c'est-à-dire universelle, et qu'en dehors des principes de morale chrétienne qui convien-

Sayfa 7

Bunda gerçek payı bulunmamaktadır. Din veya dinsizlik, gerçekten de siyasī veya sosyal sorunlara çözümler getireceğini öne sürdüğünde, alanından veya yetkisinden çıkar. Sayfa 8; Katolik dininin, bir halkın özel oluşumunda etkilerinden sorumlu olma-

ması için iyi bir sebebi vardır; bu sebep "katolik", yani evrensel olmasıdır. Hristiyanlık, tum insan ırklarına uygun ahlâk kuralları dışında, özellikle bir zamana veya bir yere bağlı sosyal oluşumların hiçbirisi için öğreti olarak telâffuz edilemez.

Sayfa : 14

Or le jour où elle lierait sa destinée à celle d'une forme quelconque de société, elle perdrait ce grand caractère de catholicité; elle deviendrait une religion non seulement humaine, mais une religion *locale*, comme l'islamisme, comme le brahmanisme, comme le bouddhisme, comme le polythéisme, etc

Sayfa 14

Kaderini toplumun herhangi bir yapısının kaderiyle birleştirdiğinde, Katolikliğin önemli özelliğini kaybeder; insancıl bir din olabileceği gibi Islâm, Brahmanizm ve Budizm, çok tanrıcılık vs... gibi bir yerel din de olabilir.

Sayfa : 15

L'islamisme, par exemple, lie sa destinée à un régime déterminé de successions et le Coran qui le formule ajoute : « Telle est la loi de Dieu. Il est savant et sage. » Le Coran formule le droit politique. Les pouvoirs politiques et civils ne peuvent être distincts des pouvoirs religieux; la religion et l'État ne font qu'un. Ce n'est pas l'union de l'Église et de l'État,

Sayfa :15

c'est la confusion des deux pouvoirs. Le Sultan est, au même titre, chef du culte et chef de la nation. L'ordre politique est déterminé strictement et définitivement par le code religieux.

Sayfa 15

Örneğin İslâm, kaderini art arda gelme şeklinde ifade edilen bir rejime bağlar ve onu oluşturan Kur'an şöyle der· "Allahın kanunu böyledir. O, bilge ve akıllıdır." Siyasî ve sivil güçler, dinî güçlerden ayırt edilemezler; din ve devlet birdir. Bu, kilise ve devletin birliği değildir, iki gucun karıştırılmasıdır. Aynı isim altında Sultan, dinin ve devletin başıdır. Siyasi düzen, kesin ve harfi harfine dinî kanunlarca belirlenmiştir.

Sayfa :16

Nous arrivons donc à cette conclusion que toute religion qui prétend résoudre, dans l'ordre social, les questions d'organisation, qui varient nécessairement suivant le temps et les lieux, est essentiellement une religion locale.

Sayfa 16

O hâlde, zaman ve mekânlara göre yeterince değişen organizasyon sorunlarını, sosyal çerçevede çozdüğünü ileri süren her türlü dinin, temelde yerel bir din olduğu sonucunu çıkarıyoruz.

Sayfa :17

Au contraire, une religion qui prétend être universelle, ne peut se prononcer, dogmatiquement, que sur les principes généraux de l'ordre social, non sur les questions d'organisation, qui sont éminemment relatives au temps et au lieu. C'est parce qu'elle n'impose aucune forme sociale particulière que la religion chrétienne peut s'adapter aux sociétés les plus différentes.

Sayfa 17

Bunun tersine, evrensel olduğunu iddia eden din, zaman ve mekâna sıkıca bağlı organizasyon sorunları üzerine değil, kesin olarak sosyal düzenin genel unsurları üzerinde karara varabilir. Çünkü en farklı toplumlara uyum sağlayabilen Hristiyanlık, hiçbir özel sosyal oluşumu benimsetmeye zorlamamaktadır.

Sayfa :18

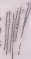
A ceux qui soutiennent la même thèse, dans un but d'apologie et pour grandir le rôle de la religion, on peut répondre : « Ce que vous affirmez est dangereux ; vous ébranlez ce que vous voulez fortifier ; vous mettez au compte de la religion des responsabilités qu'elle repousse, en lui attribuant des efficacités qu'elle n'a pas, qu'elle n'est pas destinée à avoir directement et par essence. Vous êtes de dangereux amis ».

Sayfa 18

Bir savunma amacını ve dinin rolünu büyütmek için, aynı teze destek verenlere şu cevabı verebiliriz. "Açıkladığınız şey tehlikelidir; güçlendirmek istediğiniz şeyi yıkıyorsunuz; ona doğrudan ve özde sahip olmadığı etkinlikleri yükleyerek reddettiği sorumlulukları, yine dine bağlıyorsunuz. Çok tehlikeli bir arkadaşsınız."

Sayfa :19

Je ne vous reproche pas de duper les autres, vous pourriez accepter cela avec sérénité; je vous reproche, ce qui paraîtra certainement plus grave, d'être dupes vous-mêmes.

Sayfa 19

Sizi, başkalarını kandırmakla suçlamıyorum, bunları sükûnetle kabul edebilirsiniz; size karşı sitemde bulunduğum, daha ciddi olduğu kesin olan şey, kendinizin kandırılmış olmasıdır

PAUL DOUMER

LIVRE
DE MES FILS

991

PARIS

VUIBERT & NONY, ÉDITEURS

63, BOULEVARD SAINT-GERMAIN, 63

1906

PAUL DOUMER

OĞULLARIMIN KİTABI

PARİS
YAYIMCILAR: VUIBERT & NONY
63, BOULEVARD SAINT - GERMAIN, 63
Yayın Yılı: 1906

ABAJOLI YAYIN EVİ
İZMİR

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 994		
Yazar	: Paul Doumer		
Cild	: Yeşil		
Ebadı	:		
	En	: 13.7 cm.	
	Boy	: 19.9 cm.	
Sayfa Adedi	: 344		
Not	: Kitabın ilgili bolumleri Ankara U. TOMER Dil Öğretim Merkezi tarafından tercume edilmiştir.		

Sayfa :1

Les livres peuvent avoir, de même, dans la formation morale des jeunes hommes, une sérieuse influence.

Sayfa 1

(BU KİTABIN ANA FİKRİ)

Aynı şekilde, kitaplar da genç insanların ahlâki eğitimlerinde önemli bir etkiye sahip olabilir.

Sayfa :8

Je souhaite qu'ils éprouvent à les lire le sentiment profond de celui qui écrit pour les convaincre, qui les aime et qui espère en eux;

Sayfa 8

Dilerim (gençler), kendilerini ikna etmek için yazan, onları seven ve onlara güvenen kişinin derin duygusunu okumayı **denerler**.

Sayfa :9

* 9

Le secours de ce livre exigu et modeste ne leur sera peut-être pas inutile. Peut-être contribuera-t-il à assurer pour eux la route de la vie, ou tout au moins à les aider à y entrer d'un pas résolu et alerte, en hommes maîtres de soi, équilibrés au moral comme au physique, acceptant virilement par avance ** *

*Okunamadı

** Okunamadı

Sayfa :9

les devoirs et les charges dont leur tâche en ce monde sera faite, sachant ce qu'il y a de noblesse, de beauté et de bonheur véritable dans une existence bien remplie.

Sayfa 9

Bu küçük ve mütevazı kitabın kılavuzluğu, onlar için hiç de gereksiz sayılmaz. Bu kitap dünyanın kendilerine verdiği görevin sorumluluklarını ve yükümlülüklerini peşinen, mertçe kabul eden son derece sağlam bir kişilikle, gerçek mutluluğun, güzelliğin, asaletin ne olduğunu bilen bedenen olduğu gibi, ruhen de dengeli **kendisinin efendisi olan insanlar** olarak bu yola kesin ve sağlam bir adımla girmelerine, belki de onlar için yaşam yolunu garanti altına almalarına yardım edecek veya **en azından** bunlara katkıda bulunacaktır.

Sayfa 12

Là où la famille est forte, la Nation elle-même est forte.

Sayfa 12

Ailenin güçlü olduğu yerde, ulus da güçlüdür.

GIORGIO QUARTARA

LES LOIS DU LIBRE AMOUR

« Roma docet »

PARIS
LIBRAIRIE FÉLIX ALCAN
108, BOULEVARD SAINT-GERMAIN, 108

1929

GIORGIO QUARTARA

SERBEST AŞKIN YASALARI

«Rome docet»

PARİS

FÉLIX ALCAN YAYIN EVİ
108, BOULEVARD SAİNT – GERMAİN, 108

1929

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 254		
Yazar	: Giorgio Quartara		
Cild	: Lacivert		
Ebadı	:		
	En	: 14 cm.	
	Boy	: 22 cm.	
Sayfa Adedi	: IX + 803		
Not	Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil Öğretim Merkezi tarafından tercume edilmiştir.		

Sayfa :801

TABLE DES MATIÈRES — 801

Sayfa 801

İÇİNDEKİLER

Sayfa :801

Sayfa 801

İÇİNDEKİLER

Sayfa :801

TROISIÈME PARTIE

Les lois mondiales du martyre de l'amante

Sayfa 801

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Aşığın Kurban (konusunda) Dünya Yasaları

LA FEMME ET DIEU

KADIN VE TANRI

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 320
Yazar : Giorgio Quartara
Cild : Siyah
Ebadı :
En : 13 cm.
Boy : 22 cm.
Sayfa Adedi : 222 + 1
Not Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa :22

A la page 122 : « Le confesseur devra suggérer des remèdes pour guérir les fidèles du vice de l'union stérile, pendant qu'il les interroge et les conseille à confesse...) *si une nouvelle grossesse risque d'être fatale*, le confesseur *insinuera* que les médecins exagèrent souvent ce danger, que personne ne peut prévoir cela d'une manière certaine, qu'en outre la nature sait admirablement aider une femme enceinte, et qu enfin l'art médical est si riche en ressources qu'il est facile d'éviter tout danger. »

Sayfa 22

Gunah çıkaran papaz, ınananları sorgularken onlara gunah çıkarmayı onerirken kısır çiftlerin kusurlarını (ruhsal açıdan) iyileştirmek için çozum yolları sunmak zorundadır Eğer yeni bir hamilelik, duşuk olma riski taşırsa papaz doktorların bu tehlikeyi sık sık abarttıklarını, hiç kimsenin bunu bu şekilde kesin olarak bilemeyeceğini, **ayrıca doğanın hamile bir kadına hayran olunacak bir şekilde yardım edebildiğini ve sonuçta tıp biliminin kaynaklar bakımından çok zengin olduğunu ve her tür tehlikeden kurtulmanın kolay olduğunu ileri sürecektir.**

Sayfa :22

En ajoutant ce canon au precepte precedent, l'on se rend compte de ce que le christianisme a fait du mariage, du sacrement du mariage : une lourde chaîne, rivée par le code religieux et le code laïque, sans respect pour le libre choix de l amour Aucun esclavage n'a été maintenu avec plus de férocité par le christianisme. pour éteindre la vie, et faire dégénerer l humanite

Sayfa 22

Bu dinsel kuralı bir onceki oğude eklersek Hristiyanlığın evliliği kutsallaştırmasıyla evliliği ne hâle getirdiğini goruyoruz (Evlilik kurumu) aşkın ozgurce seçimini onaylamayan, dini ve laik kurallarla çerçevelenmiş ağır bir zincirdir.

Sayfa :110

Mahomet poursuit, dans la même Sourate :

« 60. Il est permis à l'aveugle, au malade, aux boiteux de manger à votre table, etc. .

Sayfa 110

Muhammed aynı sürede şu şekilde devam eder: "60. Korun, hastanın, topalın sizin masanızda yemek yemesi serbesttir."

Sayfa :112

« 16. Les dix cornes que tu as vues, et la bête hairont la prostituée, la dépouilleront et la mettront à nu, *mangeront ses chairs et la consumeront par le feu.*

Sayfa 112

Senin gördüğün on boynuz ve hayvan, fahişeden nefret edecek, onu soyacak ve çıplak bırakacak, etlerini yiyip ateşte yakacaktır.

Sayfa :113

CHAPITRE VIII

LA FEMME DANS LE CORAN

Dieu a révélé à Mahomet des vérités de beaucoup supérieures aux mensonges qu'Il a dits à Moïse et au Christ. Qu'était-il donc arrivé à Dieu lorsqu'il s'adressa à Moïse et à Jésus? S'était-Il enivré?

Sayfa 113

VIII. BÖLÜM

KUR'AN'DA KADIN

Tanrı, Musa'ya ve İsa'ya söylemiş olduğu yalanlardan çok daha fazla doğruyu Muhammed'e açıkladı. **O hâlde Musa'ya ve İsa'ya hitap ederken Tanrı'ya ne olmuştu? Sarhoş mu olmuştu?**

Kitaptan çıkan el yazısı

JOSEPH-BARTHÉLEMY

PROFESSEUR AGRÉGÉ A LA FACULTÉ DE DROIT DE PARIS
PROFESSEUR A L'ÉCOLE LIBRE DES SCIENCES POLITIQUES
DÉPUTÉ DU GERS, DÉLÉGUÉ DE LA FRANCE
A LA IIIe ET A LA IVe ASSEMBLÉE DE LA SOCIÉTÉ DES NATIONS

LE GOUVERNEMENT DE LA FRANCE

Tableau des Institutions Politiques, Administratives et Judiciaires de la France Contemporaine

Nouvelle édition revue

853

PAYOT, PARIS
106, BOUL. ST-GERMAIN, 106

1925

JOSEPH-BARTHELEMY

Hukuk Fakültesinde Doçent
Siyasal Bilgiler Okulunda Öğretmen
Gers milletvekili
Milletler Topluluğu III ve IV.Kurulunda Fransa'nın delegesi

FRANSANIN HÜKÛMETİ

Çağdaş Fransa'nın politik, idarî ve adlî kurumları

Gözden geçirilmiş yeni baskı

PAYOT, PARIS
196, Soul.St-Germain, 165

1925

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 853	
Yazar	: Prof. Joseph Barthelemy	
Cild	: Vişnerengi	
Ebadı	:	
	En	: 14.7 cm.
	Boy	: 22.6 cm.
Sayfa Adedi	: 224	
Not	: Kitabın ilgili bölümleri Hulya Lule tarafından tercüme edilmiştir.	

Sayfa :19

CHAPITRE II

LE PRINCIPE DÉMOCRATIQUE

Le suffrage universel, source unique du pouvoir. La forme du gouvernement français est démocratique : le suffrage universel est en effet la source unique du pouvoir. Ce sont les citoyens qui choisissent les députés ; ce sont eux aussi qui désignent les membres des conseils de l'administration locale (conseils généraux des départements, conseils d'arrondissement, conseils municipaux) ; les membres de ces derniers conseils, auxquels se joignent les députés, désignent (indirectement, pour les Conseils municipaux, v. *infra*) les sénateurs. Les sénateurs et les députés nomment le Président de la République ; celui-ci à son tour nomme les ministres et, soit directement, soit indirectement, tous les fonctionnaires. — La démocratie se manifeste aussi par le contrôle permanent que les élus du suffrage universel exercent sur tous les degrés de la vie publique. Enfin, si la Chambre des députés paraît en désaccord avec le corps électoral, ce dernier peut être directement consulté par le Président de la République, au moyen du droit de dissolution (V. *infra*).

Régime représentatif. — Toutefois, l'activité des citoyens se borne à désigner un certain nombre d'entre eux qui légiféreront, gouverneront ou administreront en leur nom. Les citoyens ne sont jamais appelés à prendre eux-mêmes des décisions ou même à approuver les

Sayfa :20

décisions de leurs élus. La démocratie française est purement *représentative*.

Sayfa 19-20

UÇUNCU BASKIYA DAIR II BOLUM

DEMOKRASİ İLKESİ

Iktidarın tek yolu – herkese oy hakkı

Fransız hukumeti demokrasiye dayanmaktadır **herkesin oy hakkının olması gerçekten iktidarın tek yoludur.** Milletvekillerini vatandaşlar seçer, yerel idare il genel kurulları, belediye encumeni, ilçe kurulları kurulları uyelerini de onlar seçmektedir, bu kurulların uyeleri ve milletvekilleri senatorleri seçerler (Belediye encumeni bunu dolaylı bir şekilde yapar, bkz aşağıda) Senatorler ve milletvekilleri Cumhurbaşkanını atamaktadır o da bakanları ve dolaylı veya dolaysız olarak tum memurları atamaktadır

Temsili yonetim.- Bununla birlikte, vatandaşlar onların adına yasama hakkını kullanacak, onlar adına yönetecek birilerini seçerler. Vatandaşlardan hiçbir zaman kendilerinin bir karar almaları veya onların seçtiği kişilerin kararlarını onaylamaları istenmemektedir. Fransız demokrasisi tamamen temsilidir.

LES

GRANDS INITIÉS

ESQUISSE

DE

L'HISTOIRE SECRÈTE DES RELIGIONS

PAR

ÉDOUARD SCHURÉ

RAMA — KRISHNA — HERMÈS — MOISE — ORPHÉE
PYTHAGORE — PLATON — JÉSUS

L'Ame est la clef de l'Univers

151

PARIS

LIBRAIRIE ACADÉMIQUE

PERRIN ET Cie, LIBRAIRES-ÉDITEURS

35, QUAI DES GRANDS-AUGUSTINS, 35

1912

BÜYÜK MÜPTEDİLER

Dinlerin gizli tarihinin taslağı

Yazan: Edouard Schure

Rama- Krishna-Hermes-Moisse-Orfe-Pitagor-Platon-Jesus

Ruh evrenin anahtarıdır

PARİS
AKADEMİ KÜTÜPHANESİ
PERRIN ET CİE, KİTAPÇILAR-YAYIMCILAR
35, QUAI DES GRANDS-AUGUSTINS,35
1912

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 151
Yazar	: Édouard Schuré
Cild	: Kırmızı
Ebadı	:
	En : 11.6 cm.
	Boy : 18.1 cm.
Sayfa Adedi	: XXII + 544
Not	Kitabın ilgili bölümleri Arzum Orhon tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa :VII

INTRODUCTION

SUR LA

DOCTRINE ÉSOTÉRIQUE

> Je suis persuadé qu'un jour viendra où le physiologiste, le poète et le philosophe parleront la même langue et s'entendront tous.
>
> CLAUDE BERNARD.

Le plus grand mal de notre temps est que la Science et la Religion y apparaissent comme deux forces ennemies et irréductibles. Mal intellectuel d'autant plus pernicieux qu'il vient de haut et s'infiltre sourdement, mais sûrement, dans tous les esprits, comme un poison subtil qu'on respire dans l'air. Or, tout mal de l'intelligence devient à la longue un mal de l'âme et par suite un mal social.

Tant que le christianisme ne fit qu'affirmer naïvement la foi chrétienne au milieu d'une Europe

Sayfa :VIII

encore à demi-barbare, comme au moyen âge, il fut la plus grande des forces morales ; il a formé l'âme de l'homme moderne. — Tant que la science expérimentale, ouvertement reconstituée au seizième

Sayfa :VIII

siècle, ne fit que revendiquer les droits légitimes de la raison et sa liberté illimitée, elle fut la plus grande des forces intellectuelles, elle a renouvelé la face du monde, affranchi l'homme de chaînes séculaires et fourni à l'esprit humain des bases indestructibles.

Sayfa VII

İÇREK DOKTİRİNİ ÜZERİNE

GİRİŞ

İnanıyorum ki bir gün gelecek ve fizyolojist, şair ve filozof aynı dili konuşacak ve her şeyi anlayacaklar.

CLAUDE BERNARD

[illegible]

[sayfa VIII] [illegible] yüzyılda oldukça yeniden [illegible] deneysel bilim sadece mantığın [illegible] ler kurdu

Sayfa :IX

De là une contradiction profonde, une guerre cachée, non seulement entre l'État et l'Église, mais encore dans la Science elle-même, dans le sein de toutes les églises et jusque dans la conscience de tous les individus pensants. Car, qui que nous soyons, à quelque école philosophique, esthétique et sociale que nous appartenions, nous portons en nous ces deux mondes ennemis, en apparence irréconciliables, qui naissent de deux besoins indestructibles de l'homme : le besoin scientifique et le besoin religieux. Cette situation, qui dure depuis plus de cent ans, n'a certainement pas peu contribué à développer les facultés humaines en les tendant les unes contre les autres. Elle a inspiré à la poésie et à la musique des accents d'un pathétique et d'un grandiose inouï. Mais aujourd'hui, la tension prolongée et suraiguë a produit l'effet contraire. Comme l'abattement succède à la fièvre chez un malade, elle s'est changée en marasme, en dégoût, en impuissance. La Science ne s'occupe que du monde physique et matériel ; la philosophie morale a perdu la direction des intelligences ; la Religion gouverne encore dans une certaine mesure **les masses**, mais elle ne règne plus sur les sommets sociaux ; toujours grande par la charité, elle ne rayonne plus par la foi.

Sayfa IX

Böylelikle, derin bir uyuşmazlık sadece kilise ve devlet arasında değil, aynı zamanda bilimde de, tüm kiliselerin bağrında ve tüm düşünen insanların bilincinde saklı bir savaş ortaya çıktı. Çünkü, sahip ol-

duğumuz bazı filozofik estetik ve sosyal okullarda insanoğlunun iki vazgeçilmez ihtiyacını doğuran uzlaşmaz gibi görünen iki düşman dünyayı oluşturduk. Bilim ve din ihtiyacı. Yüzyıldan fazla zamandır devam eden bu durum, iki dünyayı birbirinin karşısına koyarak, insanın özelliklerinin gelişmesine katkıda bulundu. Şiire ve müziğe dokunaklı olağanüstü tavırlar kattı. Fakat bugün uzayıp, bu titiz gerginlik tam tersi gerginlikler yaratıyor. Nasıl ki bitkinlik bir hastanın ateşini yükseltir, bu durum da ruh çöküntüsü, bıkkınlık ve güçsüzlüğe dönüştü. Bilim sadece maddesel fizikse dünyayla uğraşır oldu, ahlaki felsefe zekaların kontrolünü kaybetti. Dinse hala toplulukları bir yere kadar kontrolü altında tutuyor. Fakat artık **sosyal sınıflar üzerinde sözü geçmiyor**. İyilik yolunda hala büyük, fakat inanç yolunda artık ışık saçmıyor.

Sayfa :XXXIII

LIVRE PREMIER

RAMA

(LE CYCLE ARYEN)

Zoroastre demanda à Ormuzd, au grand Créateur : Quel est le premier homme avec lequel tu t'es entretenu?

Ormuzd répondit : C'est le bel Yima, celui qui était à la tête des Courageux.

Je lui ai dit de veiller sur les mondes qui m'appartiennent et je lui donnai un glaive d'or, une épée de victoire.

Et Yima s'avança sur la route du soleil et réunit les hommes courageux dans le célèbre Airyana-Vaëja, créé pur

ZEND AVESTA (*Vendidad-Sadé, 2me Fargard*).

O Agni! Feu sacré! Feu purifiant! Toi qui dors dans le bois et montes en flammes brillantes sur l'autel, tu es le cœur du sacrifice, l'essor hardi de la prière, l'étincelle divine cachée en toute chose et l'âme glorieuse du soleil.

Hymne védique.

Sayfa XXXIII

BİRİNCİ KİTAP

RAMA

(Arî Devri)

Zoroastre, büyük yaratıcı Ormuzd'a sorar: İlk konuştuğun insan kimdi?

Ormuzd cevap verir: Cesurların baş güzel **Yima** idi.

Ondan sahibi olduğum dünyalara göz kulak olmasını istedim ve ona altından bir ağzı keskin bir kılıç ve bir zafer kılıcı verdim.

Ve Yima **güneşin yolunda ilerledi.** Cesur insanları, **saf olarak yaratılan** ünlü **Ayiryana-Vayejada,** da topladı.

Zend Avesta, Vendidad, Sade, İkinci Fargat.

Ah! Agni! Kutsal ateş! Arındıran ateş! Odun içinde uyuyan ve parlak alevlerle sunağın üzerine çıkan, sen esirgemezliğin kalbisin, taşın ustaca atılışı, her şeydeki saklı tanrısal kıvılcım ve güneşin şerefli ruhusun.

HİNDU İLÂHİSİ

Sayfa :3

LIVRE PREMIER

RAMA

(LE CYCLE ARYEN)

I

LES RACES HUMAINES ET LES ORIGINES DE LA RELIGION

« *Le Ciel est mon Père*, il m'a engendré. J'ai pour famille tout cet entourage céleste. *Ma Mère, c'est la grande Terre.* La partie la plus haute de sa surface, est sa matrice ; là *le Père féconde le sein de celle qui est son épouse et sa fille.* »

Sayfa :3

Voilà ce que chantait, il y a quatre ou cinq mille ans, devant un autel de terre où flambait un feu d'herbes sèches, le poète védique. Une divination profonde, une conscience grandiose respire dans ces paroles étranges. Elles renferment le secret de la double origine de l'humanité. Antérieur et supérieur à la terre est le type divin de l'homme ; céleste est l'origine de son âme. Mais son corps est le produit des éléments terrestres fécondés par une essence cosmique. Les embrassements d'Ouranos et de la grande Mère signifient dans la langue des Mystères les pluies d'âmes ou de monades spi-

Sayfa :4

rituelles qui viennent féconder les germes terrestres ; les principes organisateurs sans lesquels la matière ne serait qu'une masse inerte et diffuse. La partie la plus haute de la surface terrestre que le poète védique appelle la matrice de la terre désigne les continents et les montagnes, berceaux des races humaines. Quant au Ciel : Varouna, l'Ouranos des Grecs, il représente l'ordre invisible, hyperphysique, éternel et intellectuel, il embrasse tout l'Infini de l'Espace et du Temps.

Dans ce chapitre, nous n'envisagerons que les origines terrestres de l'humanité selon les traditions ésotériques confirmées par la science anthropologique et ethnologique de nos jours.

Les quatre races qui se partagent actuellement le globe sont filles de terres et de zones diverses. Créations successives, lentes élaborations de la terre en travail, les continents ont émergé des mers à des intervalles de temps considérables que les anciens prêtres de l'Inde appelaient cycles interdiluviens. A travers des milliers d'années, chaque continent a enfanté sa flore et sa faune couronnée par une race humaine de couleur différente.

Sayfa :4

Le continent austral, englouti par le dernier grand déluge, fut le berceau de la race rouge primitive, dont les Indiens d'Amérique ne sont que les débris issus de Troglodytes qui gagnèrent le sommet des montagnes quand s'effondra leur continent. L'Afrique est la mère de la race noire appelée éthiopienne par les Grecs. L'Asie a mis au jour la race jaune qui se maintient dans les Chinois. La dernière venue, la race blanche, est sortie des forêts de l'Europe, entre les tempêtes de l'Atlantique et les sourires de la Méditerranée. Toutes les variétés humaines résultent des mélanges, des combinaisons, des dégénérescences ou des sélections de ces quatre grandes races. Dans les cycles précédents,

Sayfa :5

la rouge et la noire ont régné successivement par de puissantes civilisations qui ont laissé des traces dans les constructions cyclopéennes comme dans l'architecture du Mexique. Les temples de l'Inde et de l'Egypte avaient sur ces civilisations évanouies des chiffres et des traditions sommaires. — Dans notre cycle, c'est la race blanche qui domine et si l'on mesure l'antiquité probable de l'Inde et de l'Egypte, on fera remonter sa prépondérance à sept ou huit mille ans (1)

Selon les traditions brahmaniques, la civilisation aurait commencé sur notre terre, il y a cinquante mille ans, avec la race rouge, sur le continent austral, alors que l'Europe entière et une partie de l'Asie étaient encore sous eau. Ces mythologies parlent aussi d'une race de géants antérieure. On a retrouvé dans certaines cavernes du Thibet des ossements humains gigantesques dont la conformation ressemble plus au singe qu'à l'homme. Ils se rapportent à une humanité primitive, intermédiaire, encore voisine de l'animalité qui ne possédait ni langage articulé, ni organisation sociale, ni religion. Car ces trois choses jaillissent toujours à la fois ;

Sayfa :5

et c'est là le sens de cette remarquable triade bardique qui dit : « Trois choses sont primitivement contemporaines : Dieu, la lumière et la liberté. » Avec le premier Manou, le verbe Hermès, la parole naît la société et le vague soupçon d'un ordre divin. C'est le souffle de Jéhovah dans la bouche d'Adam, le verbe d'Hermès, la loi du premier Manou, le feu de Prométhée.

Sayfa 3

BİRİNCİ KİTAP

RAMA

(Arî Devri)

I

İnsan ırkları ve dinlerin kökenleri

"Gökyüzü benim babam. Beni o meydana getirdi. Beni çevreleyen bütün bu gök benim ailem. Annem, büyük yeryüzü. Yüzeyinin en yüksek bölümü onun rahmi, burada gökyüzü baba kızını ve karısını döllüyor."

İşte bundan dört ya da beş bin yıl önce **kuru otlarda bir ateşin yandığı** taş bir tapınak önünde, Vedik (Eski Hindu dinine mensup kişi) bir şairin söyledikleri. Yabancı sözlerinde derin bir kahinlik, yüce bir bilinç seziliyor. İnsanlığın çifte soyunun sırrını kapsıyor. Yeryüzünün altı ve üstü insanoğlunun tanrı tipidir, tanrısallık onun ruhunun kaynağıdır. Fakat vücudu, kozmik esanslarla döllenmiş yeryüzü elemanlarının ürünüdür. Gizemlerin Pangue'sinde Ouranos ve büyük denizin birleşmesi yeryüzündeki tohumları döllemeye gelen ruh yağmurlarını, ya da spirituel monadları (asıl var olanı) simgeler, bu te

mel düzenleyiciler olmadan madde sadece durgun ve yaygın bir kütle olurdu. **[sayfa 4]** Vedik şairin yeryüzünün rahmi olarak tanımladığı kıtalar ve dağlar insan ırkının beşiği olan yerlerdir. Gökyüzüne göre **Varauna,** Yunanlıların deyişiyle, **Ouranos,** görünmez, fizik üstü, ebedi ve entelektüel düzeni simgeler. Uzayın ve zamanın tüm **sonsuzluğunu sarmalar.**

Bu bölümde günümüz etnoloji ve antropoloji bilimlerinin onayladığı esoterik gelenekler, yola çıkarak insanlığın sadece yeryüzündeki soylarıyla karşı karşıya geleceğiz.

Dünyayı güncel olarak paylaşan dört ırk, yeryüzünün ve çeşitli alanların evlatlarıdır. Birbirini izleyen yatırımlar, devinim halindeki yeryüzünün yavaş işleyişiyle kıtalar, eski Hint papazlarının entel diluviyen dönemler olarak adlandırdıklar önemli zaman aralıklarında denizlerden gün ışığına çıktılar. Binlerce yıl süresince her kıta değişik renklerde ki insan ırkıyla çepeçevre sarılmış olan direv ve biteylerini (asıl var olan, etken ve bolunmez ruhsal toz) yetiştirdi.

Son büyük tufanın yuttuğu güney kıtası ilkel kızıl ırkın doğduğu yer olmuş ve bu ırkın Amerikan Hintlileri kıtaları çökünce dağları tepelerini mesken edinmiş Troglodyte kurtuluş yolu olmuşlardır. Afrika, Yunanlılar tarafından Etiyopya olarak adlandırılan siyah ırkın beşiği olmuştur. Asya, Çinlilerle sürüp giden sarı ırkın gün yüzüne çıktığı yerdir. En son ortaya çıkan beyaz ırk, Avrupa ormanlarında, Atlantik' in fırtınaları ve Akdeniz' in gülümsemeleri arasında doğmuştur. İnsanoğlunun bütün çeşitliliği bu dört ırkın dejenerasyonundan ya da seleksiyonundan, kombinasyonundan ya da karışımından meydana gelmiştir. **[sayfa 5]** Bundan önceki dönemlerde siyah ve kızıl renk Meksika mimarisi gibi dev yapıtlarda iz bırakmış, egemen medeniyetler kurmuştur. Hint ve Mısır tapınakları, üstün kolu gelenekleri ve rakamları yok etmiş medeniyetler üzerinde kurulmuştur.

Bizim dönemimizde baskın olan beyaz ırktır ve eğer Mısır ve Hin

distan'ın eski çağlarını göz önüne alırsak yedi ya da sekiz bin yıllık erk üstünlüklerini ortaya çıkarmış oluruz.

Brahman geleneklerine göre medeniyet bundan elli bin yıl önce Asya'nın bir kısmının ve Avrupa'nın tamamının hâlâ sular altında olduğu bir dönemde güney kıtasında kızıllıkla başlamıştır.

Bu mitolojiye göre eskiden bir de devirlik vardı. Tibet'deki bazı gömütlerde inanılmaz büyüklükte insan kemikleri bulunmuş ve bunların bir insandan çok bir maymunun kemiklerine benzediği düşünülmüştür. Bunun [illegible] sosyal organizasyonu, ne dini ne de belirli bir dili olan hayvan benzeri bir ırk olduğu ortaya çıkarıldı. Çünkü bu üç şey de her defasında aynı zamanda ortaya çıkar. İşte Kelt ozanının triadı da bunu anlatıyor: "Üç şey [illegible] aynı zamanda gelişir: **Tanrı, ışık ve özgürlük**". Sözün ilk [illegible] toplum ve tanrısal [illegible] ortaya çıkarır. **Promete' nin ateşi,** ilk Ma[illegible] Hermes'in sözü, Âdem'in ağzından Yehova'nın soluğudur.

Sayfa 8

— La sensibilité animique amena l'attachement, la préférence de l'homme pour une seule femme; de là la tendance de cette race à la monogamie, le principe conjugal et la famille. — Le besoin de liberté, joint à celui de sociabilité, créa le clan avec son principe électif. — L'imagination idéale créa le culte des ancêtres qui forme la racine et le centre de la religion chez les peuples blancs.

Sayfa 8

- Hayvani duyarlılık bağlılığı, bir adamın sadece tek bir kadını seçmesini ve bundan yola çıkarak da bu ırkın tek eşliliğe eğilimli aile ve sadakat prensibini doğurur. Özgürlük ihtiyacı, sosyallik ih

tiyacı ile birlikte, seçicilik prensibiyle klânı oluşturur. Ulkusel hayal gücü, beyaz toplumlarda dinin merkezini ve ırkı oluşturmuş atalara saygıyı doğurur.

LES GRANDS PROBLÈMES COLONIAUX

Dr ENRICO INSABATO

L'ISLAM

ET

LA POLITIQUE DES ALLIÉS

L'ISLAM MYSTIQUE ET SCHISMATIQUE

LE PROBLÈME DU KHALIFAT

Adapté de l'italien par MAGALI-BOISNARD

189

BERGER-LEVRAULT, ÉDITEURS

NANCY-PARIS-STRASBOURG

1920

BÜYÜK SÖMÜRGE PROBLEMLERİ

Dr.Enrico INSABATO

İSLÂM VE MÜTTEFİKLERİN POLİTİKASI

GİZEMLİ VE BÖLÜCÜ İSLÂM
HİLAFET SORUNU

İtalyanca'dan MAGALI-BOISNARD tarafından uyarlanmıştır

Yayıncı BERGER-LEVRAULT
Nancy-Paris-Strasbourg
1920

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 189	
Yazar	: Dr. Enrico İnsabato	
Cild	: Kahvrengi	
Ebadı	:	
	En	: 16.7 cm.
	Boy	: 23.6 cm.
Sayfa Adedi	: XXVI + 237	
Not	Kitabın ilgili bölümleri Hülya Lüle tarafından tercüme edilmiştir.	

Sayfa :VII

INTRODUCTION (*)

Il y a deux politiques musulmanes : une politique générale et une politique coloniale. Leur nécessité et leurs nuances se précisent au fur et à mesure que l'on s'attache à l'étude du monde islamique et que l'on prend nettement conscience de ses forces et de ses faiblesses.

La politique coloniale musulmane doit revêtir différents aspects suivant la diversité même des populations auxquelles elle est applicable et dont les caractéristiques varient, en Islam, de contrée à contrée, même voisines. On pourrait dire qu'il y a autant de formes de politiques qu'il y a de régions; celle de Cyrénaïque, où le senoussisme est prépondérant, n'est pas celle de Tripolitaine où il faut tenir compte des éléments berbères du Djebel et du schisme abadhite; et il conviendrait aussi d'avoir une politique musulmane albanaise particulière, en raison de la prédominance des doctrines philosophiques des Bektachïa et des Melamïa, comme une politique spéciale s'imposerait à l'Asie Mineure où les schismes religieux contre-balancent parfois de leur influence la mentalité des mystiques Mevlevïa.

Sayfa VII

İki İslâm politikası vardır, bir genel politika ve bir sömürge politikası. Onların gerekliliği ve farklılıkları İslâm dünyasını inceledikçe ve açık bir şekilde onun zayıf ve güçlü taraflarını anladıkça ortaya çıkmaktadır.

Müslüman sömürge politikası uygulandığı, İslâm'da bölgeden bölgeye komşu olsalar bile farklı özelliklere sahip olan halkların çeşitliliğine göre değişik bir görünüm arz etmelidir. Ne kadar bölge varsa, o kadar politika çeşidi var diyebiliriz. Senusizmin ağırlıkta olduğu **Kirinaki'deki** politika, Djebel'deki Berberi unsurların ve Abadı sapmalığın dikkate alınması gereken Trablus'unkinden farklıdır. Ayrıca Bektaşi ve Melamia felsefi doktrinler nedeniyle Arnavutlukla ilgili özel bir islâm politikası uygulamak gerekmektedir. Dinden sapmaların, bazen gizemli Mevlevilerin zihniyetini etkilediği Anadolu'ya da farklı bir politika uygulamak gerekmektedir.

Sayfa : VIII

Les formules arabes de la religion mahométane ont créé un *moyen* d'accord parfait pour toutes les races qu'elles gagnent, quelles que soient les profondes différences ethniques qui séparent le Targui du Persan, l'Arabe du Turc, l'Indo-Aryen du Berbère, le Chinois de l'Albanais. L'Islam, pour elles, est le meilleur instrument de communication spirituelle. Voilà la véritable raison de sa force et de sa rapide et incessante expansion que de distingués savants ne purent pas s'expliquer.

Sayfa VIII

Targui'yi İran'dan, Arap'ı Türk'ten, Hint Arya'lıyı Berberî'den, Çinli Arnavut'tan ayıran etnik farklılıklar ne olursa olsun, Muhammet'in dini yayıldığı tüm ırklar arasında mükemmel bir uyumu mümkün kılmaktadır. **İslâm onlar için en iyi manevî iletişim aracıdır.** Saygın bilim adamlarının anlayamadığı, onun gücünün ve sürekli yayılmasının gerçek sebebi budur.

Sayfa :VIII

L'Islam pénètre toute la vie dans son domaine intégral; il en

Sayfa :IX

est la norme et la synthèse, comme résumant les traditions et inspirant la conduite et les attitudes. Il implique à la fois un patriotisme ardent et un universalisme résolu nés de lui, en lui, et qu'il entretient sans défaillance ni hésitation. Il institue la patrie dans le cœur de l'homme et le dispose ainsi à se retrouver partout comme chez lui.

Sayfa VIII

İslâm yaşama bütünüyle girer, [bu] onun kuralı ve sentezidir, geleneklerin bir özetidir ve tutum ve davranışların esin kaynağıdır. **[sayfa IX]** İslâm, hem ateşli bir vatanseverlik, hem, kendinden ve kendi içinde doğan ve yılmadan, tereddüt etmeden devam ettirdiği kararlı bir evrensellik demektir. **Vatanı insanın kalbine yerleştirir ve böylece her yerde kendini vatanında hissetmesini sağlar.**

Sayfa :XII

Il est bien vrai que l'Islam est un merveilleux moyen de

Sayfa :XIII

fraternisation des peuples et des races; il est bien vrai que les Arabes musulmans sont des sémites par excellence et que toutes les populations qui acceptent l'Islam se *sémitisent* tôt ou tard; mais il ne faut pas croire qu'il soit un nivellateur brutal, ennemi de la personnalité.

Sayfa XII-XIII

İslâm'ın halkların ve ırkların kardeş olması için muhteşem bir araç olduğu doğrudur. Musluman Arapların ozellikle Samî oldukları ve İslam'ı kabul eden tum halkların er veya geç Sami niteliği kazandığı doğrudur. Ancak onun kışılık duşmanı, sert bir eşitleyici olduğunu düşünmemek gerekir.

Sayfa :XIII

L'Islamisme a institué entre les Musulmans du monde entier de puissants liens spirituels, un état d'âme spécial supérieur aux intérêts matériels et locaux et *qui*

Sayfa :XIV

peut être dirigé avec les formules spéciales d'une politique philo-islamique.

Sayfa XIII-XVI

Müslümanlık tün dünya Müslümanları arasında güçlü manevî bağlar, felsefi-İslami bir politikanın özel formülleriyle yönetilebilen, maddi ve yerel menfaatlere üstün olan özel bir ruh hali tesis etmiştir.

Sayfa :XIV

La tolérance et l'universalité, c'est-à-dire la générosité intellectuelle et la charité de l'esprit, ces deux principales qualités de l'Islam, permettent à un peuple et à une civilisation d'atteindre la plus élevée et la meilleure des formes sociales. Or, ce qui lui manque aujourd'hui pour évoluer, c'est l'appui sincère d'une nation européenne servant d'anneau, de trait d'union et l'amenant à jouir des bénéfices de la civilisation européenne, sans qu'il redoute, derrière les belles paroles de progrès, de perfec-

Sayfa :XV

tionnement, de liberté, de fraternité, l'esclavage politique et économique qui s'y cache.

Sayfa XIV-XV

Hoşgörü ve evrensellik, yani zihinsel cömertlik ve merhamet, İslâm'ın bu iki başlıca özelliği bir halkın ve medeniyetin sosyal şekillerden en iyisine, en üstün olanına erişmesini sağlamaktadır. Oysa bugün, ilerlemesi eksik olan şey, bir halka, bir birleştirme çizgisi vazifesi görecek olan ve gelişmenin, mükemmelliğin, özgürlüğün, kardeşlik gibi güzel sözlerin **arkasında gizlenen politik ve ekonomik bir esaretten** korkmadan, onun Avrupa medeniyetinden yararlanmasını sağlayacak bir Avrupa ulusunun desteğidir

Sayfa : XV

Selon une observation de Le Châtelier, le monde musulman dans l'ensemble de l'humanité représente une *civilisation* et sa dispersion géographique évoque une idée de comparaison avec la civilisation anglo-saxonne.

Sayfa XV

Le Châtelier'nin bir gözlemine göre, Müslüman dünyası insanlığın genelinde bir medeniyet temsil etmektedir ve onun coğrafi dağılımı anglo-sakson medeniyetiyle bir karşılaştırmayı çağrıştırmaktadır.

Sayfa : XV

Si l'on pense que la langue arabe est celle de 50 millions d'individus, et qu'en outre comme langue religieuse elle est étudiée et usitée partout où existe la plus petite mosquée, on comprendra que l'unité musulmane n'est pas une valeur positive négligeable. Si l'on étudie le mouvement actuel du monde musulman, on ne saurait aboutir à l'idée d'une menace politique à propre-

Sayfa : XVI

ment parler et l'on comprend par contre la possibilité de quelques ententes économiques.

Chaque jour, se développent davantage les relations entre les éléments éloignés de l'Islam, — qui, numériquement trois fois plus important que le monde anglo-

Sayfa :XVI

saxon, tend à devenir *une entité existante et agissante*, dans les limites consenties par sa structure et sa composition.

Sayfa XV

Eğer Arap dilinin 50 milyon kişinin dili olduğunu ve ayrıca bir din dili olarak incelendiğini ve en küçük bir caminin olduğu yerde kullanıldığını düşünürsek, Müsluman birliğinin önemsenmeyecek bir pozitif değer olmadığını anlarız. Bugünkü Müslüman dünyasının hareketini incelersek gerçek bir politik tehdit oluşturduğu düşüncesine varamayız ve aksine, birkaç ekonomik anlaşmanın olabilirliğini anlarız.

(sayfa XVI)

Sayısal olarak anglo-sakson dünyanın üç katı olan ve yaşayan, hareket eden bir kavram olan İslâm'ın birbirinden uzak unsurları arasındaki ilişkiler her gün daha fazla gelişmektedir.

Sayfa :XVI

La position économique du monde musulman s'affirmera, avec ses conquêtes, ses monopoles, ses exclusions et ses ententes, ses ouvertures et ses clôtures de marché, qui pourront être la fortune ou le désastre des nations se trouvant en relation avec lui.

Sayfa XVI

Müslüman dünyasının ekonomik durumu, onun fetihleri, tekelleri, dışlamaları ve anlaşmaları ve onunla ilişkisi olan ulusların felâketi veya bahtı olacak pazar açılımları ve kapanmaları ile ortaya çıkacaktır.

Sayfa :XVII

Le pouvoir politique de l'Islam repose sur trois bases : les *Oulémas* (les savants), les *Khouan* (les affiliés et membres des confréries) et le *Khalifat* (le Gouvernement).

Sayfa XVII

İslâmiyet'in politik gücü üç temele dayanmaktadır: Ulemalar (bilim adamları), Huanlar (tarikat üyeleri) ve Hilafet (hükûmet)

Sayfa :XXIII

L'importance des congrégations religieuses en Orient est immense.

Sayfa XXIII

Doğudaki dinî tarikatların önemi çok büyüktür.

Sayfa :XXV

Quiconque étudie la politique musulmane doit donc, avant tout, étudier les confréries et le mysticisme musulman, discerner les nuances des deux grands schismes de l'Islam, le Kharédjisme et le Chiisme, et enfin, approfondir les grandes questions qui intéressent le Sounnisme, auquel appartient la majorité des Musulmans, et dont l'importance politique est essentielle.

Sayfa XXV

İslâm politikasını inceleyen kişi her şeyden önce tarikatları ve İslâm tasavvufunu araştırmalıdır, İslâm'dan iki büyük sapma olan Kharedjizm ve Şiiliğin arasındaki farklılıkları görmeli ve **Müslümanların çoğunun bağlı olduğu ve politik önemi inkâr edilemeyen Sünniliği ilgilendiren büyük soruları derinleştirmelidir.**

Sayfa :6

Dans les tarikas africaines le lien d'association et de solidarité est beaucoup plus profond que dans les asiatiques; leur conception et leur organisation ont quelque analogie avec celles des Jésuites et des Dominicains.

Sayfa 6

Afrikalı tarikatlarda birlik ve dayanışma ruhu Asyalılara nazaran daha fazladır, onların görüşleri ve örgütlenmeleri Cizvit ve Domeniko tarikatına bazı benzerlikler göstermektedir.

Sayfa :14

El Ghazzali paraît enfin, âme inquiète, qui étudie et critique tous les systèmes philosophiques, qui se précipite à corps perdu dans les abîmes de la pensée humaine, « pénétrant, comme il l'écrit lui-même, dans chaque repli le plus obscur, s'élançant contre chaque difficulté, sondant les dogmes de chaque secte, cherchant à découvrir les secrets de chaque doctrine, pour distinguer les hommes qui

Sayfa :14

professent la vérité de ceux qui professent la futilité, ceux qui suivent les anciennes doctrines et ceux qui en proclament de nouvelles », animé « de la soif inextinguible de la recherche de la vérité ». El Ghazzali, ayant fini son étude de la philosophie, s'aperçoit que la raison est insuffisante pour résoudre tous les problèmes, pour lever le voile de toutes les difficultés, et se jette alors dans l'étude du soufisme. Mais il découvre bien vite que pour devenir un Soufi parfait, il est nécessaire d'unir la pratique à la théorie. Il va en Syrie et en Palestine, vivre deux années dans la solitude, en domptant ses désirs, préparant son cœur à la méditation. Atteignant à un moment l'extase, il fait alors la fameuse constatation que c'est la raison d'être du prophétisme et, par induction, de la nécessité du marabout, du directeur spirituel. — « L'homme, dit-il, est composé du corps et du cœur (ce dernier mot pris dans le sens d'esprit réel, foyer de la connaissance de Dieu). Donc les prophètes doivent être les médecins du cœur, comme ceux-ci le sont du corps. Le prophète, poursuit-il, est tel un père qui conduit les hommes dans la voie droite, et même sa sollicitude envers les hommes est plus grande que celle du père pour le fils. »

Sayfa 14

Sonunda Gazali ortaya çıkar. O bütün felsefe sistemlerini inceleyen ve eleştiren, insan düşüncesinin derinliklerine bütün gücüyle dalan, kendi deyimiyle "en karanlık kıvrımın içine dalan, her zorluğun önüne atılayan, her tarikatın dogmasını araştıran, gerçekten yana olanla uydurukluktan yana olanı, eski doktrinlere uyanlarla yenilerini açıklayanları ayırt edebilmek için her doktrinin sırlarını keşfetmeye çalışan", "gerçeği arama tutkusuyla yanıp tutuşan, tedirgin bir

ruhtur." El Gazali felsefi incelemesini bitirdiğinde, aklın her sorunu çözmeye, bütün zorlukların üzerindeki perdeyi açmaya yetmediğinin farkına varır ve o zaman Sufiliği incelemeye karar verir. Ancak, kusursuz bir sufi olmak için pratikle teoriyi birleştirmek gerektiğini anlar. Suriye ve Filistin'e gidip, tutkularını bastırarak, yüreğini istiğraka ([illegible] içine gömülme) hazırlayarak, oralarda iki yıl yalnız yaşar. Bir ara esrime (sarhoş olmak) erdiğinde, bunun peygamberciliğin, sonuçta Murabut'un, ruhani bir liderin gerekliliğinin varlık nedeni olduğunu tespit eder: "İnsan, der, bir vücut ve yürekten oluşmaktadır (bu son kelime tanrıyı tanıma merkezi, gerçek ruh anlamında). Böylece, vücudun doktorları olduğu gibi, peygamberler yüreğin doktoru olmalıdırlar. Peygamber insanları doğru yola sevk eden bir baba gibidir ve hatta onun insanlara olan ilgisi babanın oğluna olandan daha büyüktür."

Sayfa :34

Afin de guider les hommes dans la voie droite, Dieu envoie sur la terre des personnages qui, à force d'études et de mortifications, sont parvenus au *taouhid* (c'est-à-dire l'identification en Dieu). Ils sont chargés par Allah des

Sayfa :35

différentes missions prophétiques et portent le nom de saints (*ouali* au singulier, *aoulia* au pluriel). Leur nombre est de quatre mille, tous cachés et ignorés des hommes. Ils attendent l'ordre de Dieu pour apparaître sur la scène du monde, mais sans savoir encore quelle sera l'importance de la mission qu'ils doivent y accomplir et ne se connaissant pas entre eux.

Trois cents de ces saints ont un pouvoir supérieur aux autres et portent le nom d'élus (*akhidr*). Notons incidem-

Sayfa :35

ment que quelques auteurs mystiques, plus exclusivistes, ne donnent le nom de saints qu'à ces élus.

Les *Akhiâr* ont au-dessus d'eux, selon les auteurs les plus accrédités y compris Mohyieddin ibn el Arabi, sept personnages appelés *Abdâl*, c'est-à-dire « remplaçants », parce que celui qui meurt est immédiatement remplacé par un autre. D'après d'autres auteurs, les Abdâl sont quarante ou bien soixante-dix. Les Abdâl sont régis à leur tour par sept *Abrâr* (purs). Au-dessus des Abrâr se trouvent quatre *Aoutâd* ou *Colonnes*, une pour chacun des points cardinaux de la terre qui a pour centre La Mekke; ceux-là « soutiennent le monde spirituel comme les montagnes soutiennent la terre » et en assurent la stabilité. A la « station » immédiatement supérieure à ces « colonnes » se trouvent les trois *Naqîb*, ou chefs, sous la dépendance directe du chef suprême de la hiérarchie mystique, le *Qotb*, c'est-à-dire le *Pôle*, dit aussi *Ghoûtz* ou *Grand Secours*. Mohyieddin donne une place différente aux Naqîb et en signale douze.

Un de mes amis, docte Arabe, très versé dans le soufisme, m'a révélé qu'il existe aussi des individus ayant le titre de *El Amin* (les confidents). Ils sont initiés à un secret mystique de grande importance appelé *Khassinat el Arbaîn*

Sayfa :36

(le dépôt des quarante), mais je n'ai pu réussir à approfondir la question.

Sayfa 34

İnsanları doğru yola yönlendirmek amacıyla Tanrı yeryüzüne, tetkikler yaparak ve nefsini körleterek tawhid (yani Tanrıyla özdeş-

leşme) mertebesine ulaşmış kişileri gönderir [sayfa 35-36] **Onlar Allah tarafından peygamberlikle görevlendirilirler ve aziz adını taşırlar (tekil olarak uali, çoğul olarak evliya). Sayıları dört bin olan bu kişiler gizlidir ve insanlar tarafından tanınmamaktadır. Yerine getirecekleri görevin önemini henüz bilmeden, dünya sahnesine çıkmak için Tanrının emrini beklerler ve birbirini tanımazlar.**

Bu azizlerden üç yüz kadarı diğerlerinden daha güçlüdür ve seçilmiş adını taşırlar (ahiar). Bu arada, daha tekelci olan bazı mistik yazarların aziz adını sadece bu seçilmişlere verdiğini belirtelim.

Mohyeddin Ibn El Arabi dahil olmak üzere, en güvenilir yazarlara göre, Ahiarların üstünde Abdal yani "vekiller" adı verilen yedi kişi var, çünkü ölen kişinin yerini hemen bir başkası alıyor. Başka yazarlara göre, Abdallar kırk veya yetmiş kişiler. Abdallar da yedi Abrar (saf) tarafından yönetilmektedirler. Abrarların üstünde dört Autad veya Sütunlar bulunmaktadır, merkezi Mekke olan dünyanın dört ana yönleri için birer tane; bunlar "dağların dünyaya destek olduğu gibi, manevî dünyayı desteklerler" ve onun dengesini sağlarlar. Hemen bu "sütunların" üstündeki "yerde" üç Nakib, veya lider bulunmaktadır. Bunlar doğrudan mistik hiyerarşinin en yüksek liderine, Kutup veya Gutz veya Büyük Yardım denen Qotb'a bağlıdırlar. Mohyieddin Nakiblere farklı bir yer öne sürmekte ve sayılarını on iki olarak vermektedir.

Arap bir inakçı olan ve Sufiliğe kendini vermiş dostlarından biri El Amin (sırdaşlar) denilen kişilerin de var olduğunu söylemiştir. Hasinat El Arbayn (dörtlük aracı koruncağı) denilen çok önemli bir mistik sır konusunda eğitilirler. Ancak bu konuyu derinlemesine inceleyemedim.

Sayfa 37

Cette sorte d'exposition, qui n'avait pas encore été faite jusqu'à présent, nous a semblé plus que suffisante pour donner à ceux qui s'occupent de politique musulmane une idée exacte de la hiérarchie conçue par le soufisme. D'un moment à l'autre, un homme peut apparaître sur la scène de l'Islam; il se proclamera le *Qotb* ou l'*Aoutad de l'époque* et prétendra devenir le *Khalife des Croyants* ou être le Mahdi que le peuple d'Allah a, de siècle en siècle, attendu.

Sayfa 37

Bugüne kadar yapılmamış olan bu tür bir açıklama İslâm politikasıyla ilgilenenlere Sufilikteki hiyerarşi hakkında kesin bir fikir vermek için yeterli olmuştur. Her an, bir adam İslâm sahnesinde ortaya çıkıp kendini o dönemin Qotb veya Autadı ilân edip, İnananların Halifesi veya Allah'ın halkının asırlardır beklediği Mehdi olduğunu iddia edebilir.

Sayfa :42

Tout enfant encore, Mohammed Senoussi fut initié aux doctrines soufites par le cheikh Bedir ed Din ben Abdallah el Mostaghanemi, un cheikh influent de la congrégation des Kadrïa. Celle-ci a plusieurs filiales, dont la première est celle des Taïbïa, et d'autres, celles des *Djiazoulia-Zerroukïa, Oufaïa, Naceria, Habibïa* et *Bekrïa*. De chacune d'elles, il retint une partie des enseignements et des pratiques; aux *Taïbïa*, il prit la facilité de l'initiation; aux *Zerroukïa*,

Sayfa :43

l'intransigeance en matière de tradition religieuse; aux *Habibia*, le sens pratique de la vie et l'idée de garantir la sécurité des voies et du commerce dans les régions où domine la congrégation, puisque favoriser le commerce et les caravanes, c'est créer des relations sociales favorables au progrès de l'Islam.

Sayfa 42-43

Daha çocukken, Mohammed Senussi'ye Kadriya tarikatının etkin bir şeyhi olan Şeyh Bedir ed Din ben Abdallah el Mostaganemi tarafından Sufi doktrini öğretilmiştir. Bunun birkaç kolu vardır, Taybiya ve digerleri Ciazulya-Zerrukiya, Ufiya, Naseriya, Habibiya ve Bekriya. Her birinde bir parça ogreti ve pratiği belleğinde tutmuştur. Taibiyaların öğretme kolaylığını, Zerrukiyaların dini gelenek bakımından uzlaşmazlığı, Habibiyalardan yaşamın pratik anlamı ver tarikatın egemen olduğu yörelerde yolların ve ticaretin guvenliği zira ticaret ve kafileleri desteklemek **İslâm'ın ilerlemesi** lehine sosyal ilişkiler kurmak demektir

Sayfa :44

Quelque temps après, il se rendait à La Mekke où il trouvait l'homme qui devait compléter et perfectionner son savoir religieux, discipliner ses théories et faire de lui un Soufi parfait. Ce personnage était Ahmed ben Idriss el Fussi (de Fez), descendant lui aussi de Moulef Idriss et cheikh de la Congrégation des *Khadiria* (qu'il ne faut pas confondre avec Kadrya), fondée au Maroc, vers 1700, par le cheikh Abd el Aziz el Debbagh.

Sayfa 44

Bir süre sonra, Mohammed Senussi Mekke'ye gider ve orada onun dini bilgilerini **tamamlayacak ve mükemmel hâle getirecek olan, teorilerini bir düzene sokan ve onu kusursuz bir Sufi haline getiren adamla karşılaşır. Bu kişi Ahmed ben İdris El Fassi** (Fez'denl'dır ve Fas'ta 1700 civarında Şeyh Abd el Aziz el Debbagh tarafından kurulan Kadiriya (Kadriyalarla karıştırmamalı) tarikatının Şeyhi Mulei İdris'in soyundandır.

THÉOLOGIE HINDOUE

LE

PREM SAGAR

OCÉAN D'AMOUR

TRADUIT PAR E. LAMAIRESSE

ANCIEN INGÉNIEUR EN CHEF DES ÉTABLISSEMENTS FRANÇAIS DANS L'INDE

Traducteur du Kama Soutra

190

EN VENTE CHEZ TOUS LES LIBRAIRES

HİNDU TEORİSİ

PREM SAGAR

AŞK OKYANUSU

ÇEVİREN: E. LAMARAISSE

Hindistan'daki Fransız kurumlarının baş mühendisi

KAMA SUTRA'NIN ÇEVİRMENİ

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 190		
Yazar	: [Çeviren: E. Lamaraisse]		
Cild	: Kahverengi		
Ebadı	:		
		En	: 16.5 cm.
		Boy	: 23.7 cm.
Sayfa Adedi	: XIX + 346		
Not	Kitabın ilgili bölümleri Arzum Orhon tarafından tercüme edilmiştir.		

Sayfa :342

Sayfa 342

Sayfa :343

Sayfa :343

Sayfa 343

Sayfa :344

Sayfa 344

Sayfa :344

CHAPITRE LXV. — Le raja Nvig, pour avoir inconsciemment donné à un Brahmane une vache qu'il avait déjà donnée auparavant à un autre brahmane, est changé en un lézard vivant au fond d'un puits sans eau. Il est délivré par Krishna . . . . [illegible]

Sayfa 344

BOLUM LXV- Raja Nvig, bir Brahman'a daha once başka bir Brahman'a verdigi bir ineği bilinçsizce verdigi için icinde su olmayan bir kuyunun dibinde bir kertenkeleye çevrilir. Krishna tarafından kurtarılır 236

Sayfa :345

CHAPITRE LXXV. — Sacrifice royal d'Youdischtira. — Sisupal, mécontent des honneurs suprêmes rendus à Krishna, l'invective et est décapité par la coquille Sudarsan 269

CHAPITRE LXXVI. — Duryodhan multiplie les aumônes par malice, déçu par une sorte de mirage dans le palais édifié pour Youdhisthira par le démon My, il jure de se venger du ridicule qu'il a subi. [illegible]

CHAPITRE LXXVI[illegible]. — Le démon Salal obtient de Siva, par sa pénitence, un char qui le transporte partout où il veut. Il attaque Dwarika. Prodyumna le repousse, puis est terrassé par [illegible] ministre de Salal et les démons font un grand carnage des Yadavas. Par son pouvoir d'illusion, Salal crée une fausse représentation du père de Krishna, et le décapite à la vue des deux armées. Krishna surmonte l'illusion et tue Salal . . [illegible]

Sayfa 345

BOLUM LXXV- Youdischtira'nın kraliyete kurban edilmesi. Sisupal, Krishna'ya atfedilen ovgulerden hosnutsuzdu, ona sovup saydı ve Sudarsan kabugu tarafından boynu uçuruldu 269

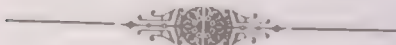
BOLUM LXXVI- Duryothan yaptığı kotuluklerle sadakaları arttırıyor-

du. Iblis My tarafından Youdischtira için yaptırılan sarayda bir çeşit serapla kandırıldı. Düştüğü bu gülünç durumun intikamını almaya söz verdi 274

BÖLÜM LXXVII- İblis Salar, Sava'dav ceza olarak onu istediği her yere götüren bir araba aldı. Drawaku'ya sataştı. Pradyum onu itti, ve ardından Salar'ın bakanı Dubid onu yere serdi ve iblisler Yadava'ları katlettiler. İllüzyon yeteneğiyle Salar Krishna'nın babasının silüetini yarattı ve iki askerin gözleri önünde onun kellesini uçurdu. Krishna illüzyonun etkisinden kurtuldu ve Salar'ı öldürdü. . . .275

Sayfa :346

Sayfa 346

[31

* Okunamadı

ESSAI

SUR

L'HISTOIRE DE L'ISLAMISME

PAR

* دوزی R. DOZY Dozi

Membre de l'Académie royale des sciences d'Amsterdam et de celle de Copenhague, Correspondant de l'Institut de France et de l'Académie d'histoire de Madrid, Professeur à l'Université de Leyde, etc.

TRADUIT DU HOLLANDAIS PAR

VICTOR CHAUVIN

Professeur à l'Université de Liége

LEYDE, E. J. BRILL, 78, 60 RAPENBURG.

PARIS, MAISONNEUVE & Cie, 25 QUAI VOLTAIRE.

1879.

İSLM TARİHİ ÜZERİNE DENEME

YAZAR: R. ROZY

Amsterdam ve Kopenhag Kraliyet Bilim Akademisi Üyesi, Fransa Enstitüsü ve Madrid Tarih Akademisi Muhabiri, Leyde Üniversitesi Profesörü, vs...

FLMANCADAN ÇEVİREN

Liege Üniversitesi Öğretim üyesi

VICTOR CHAUVIN

LEYDE
E. J. BRILL
78, 80 RAPEN BURG

PARİS
MAISON NEUVE VE ORTAKLARI
25 QUAI VOLTAIRE

1879

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 203
Yazar	: Prof. R[einhart] Dozy
Cild	: Kahverengi-Yeşil
Ebadı	:
	En : 13.9 cm.
	Boy : 21.4 cm.
Sayfa Adedi	: VII + 536
Not	Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir

Sayfa :2

C'est ce peuple épris de la liberté, simple dans sa nourriture et ses vêtements, noble et hospitalier, gai et spirituel, mais en même temps fier, irascible, et, ses passions une fois éveillées, vindicatif, irréconciliable et cruel qui renversa en un instant l'empire séculaire mais vermoulu des Perses, arracha aux successeurs de Constantin leurs plus belles provinces, foula à ses pieds un royaume germanique fondé depuis peu et se mit à menacer le reste de l'Europe, tandis qu'en même temps, à l'autre bout de monde, ses armées triomphantes pénétraient jusqu'à l'Himalaya.

Sayfa 2

Özgurluğe düşkün, beslenmesi ve giyiminde sade, asil ve misafirperver, neşeli ve dinine bağlı, ama aynı zamanda gururlu ve öfkeli, tutkuları bir kere uyanırsa kindar ve uzlaşmaz aynı zamanda vahşi olan halk, [illegible] İmparator [illegible] alt üst eder, [illegible] Cermen Kr[illegible] meye başlayan [illegible] dünyanın diğer tarafında muzaffer [illegible]

Sayfa :2

En face du dualisme des Perses et du christianisme dégénéré, il annonçait un monothéisme pur qui fut accepté par des millions d'hommes et qui, de nos jours encore, constitue la religion d'un dixième de l'humanité.

Sayfa 2

Farsların ve dejenere olan Hristiyanlığın ikilemi karşısında, milyonlarca insan tarafından kabul edilen tek tanrılı bir dini ilân ederler ve bu din günümüzde bile, hâlâ insanlığın onda birinin dinini teşkil etmektedir.

Sayfa :4

Ré-
flexion faite, je ne vois qu'une issue: c'est de suivre l'opinion reçue et de me borner à communiquer les résultats obtenus par d'autres et notamment par Sprenger, qui est le plus récent et le plus complet des biographes de Mahomet.

Sayfa 4

Tepki verildikten sonra, bir tek çıkış yolu görüyorum, o da elde edilmiş fikirleri takip etmek ve özellikle **Muhammed biyografisi** en yeni ve en kapsamlısı olan **Spenger'in** eseri ile diğerleri tarafından toplanan bilgileri iletmekle yetiniyorum.

Sayfa :22

Bientôt il se rapprocha des enseignements des hanîfs et comme il ne pouvait concilier l'idée qu'il se faisait de Dieu avec l'existence d'idoles, il en vint à en douter et à la nier.

Cette manière de voir, pourtant, ne lui était pas exclusivement personnelle: plusieurs de ses compatriotes pensaient comme lui. Mais, en un point, il se distinguait des autres, se croyant l'envoyé de Dieu et se donnant pour tel. Comment en était-il venu là?

Sayfa :22

Au risque d'encourir le reproche de matérialisme, nous devons dire qu'il faut chercher l'explication de ce phénomène dans un mal dont souffrait Mahomet. Les savants croyaient autrefois que c'était l'épilepsie; mais le dernier biographe de Mahomet, le Dr. Sprenger, qui n'est pas seulement orientaliste mais aussi médecin, donne à son mal le nom d'hystérie musculaire. Cette maladie, quand elle parvient au degré où Mahomet l'avait, se rencontre parfois dans nos contrées chez les femmes, bien plus rarement chez les hommes. C'étaient des attaques, des paroxysmes. L'attaque était-elle faible, on voyait se succéder ces dilatations et ces contractions musculaires qui sont propres à ce mal. Les lèvres

Sayfa :23

et la langue tremblaient; les yeux, pendant un temps, roulaient tantôt d'un côté, tantôt de l'autre; la tête se mouvait pour ainsi dire automatiquement. En même temps, il éprouvait des maux de tête. L'attaque était-elle violente, au contraire, c'était une catalepsie; le patient tombait sur le sol; son visage se couvrait d'une ardente rougeur; sa respiration devenait difficile. *

* İşte dervişlik "zikr" bundan neş'et etmiştir

Sayfa 22

Kısa süre sonra Hanefîlerin öğretilerine yaklaşır ve Tanrı hakkında edindiği bilgiler ile putların varlığı arasında bir bağ kuramadığından, artık şüphelenmeye başlar ve inkâr eder.

Bu bakış açısı, aslında kendisine özgü değildi; yandaşlarından birçoğu da böyle düşünüyordu. Ama bir noktada diğerlerinden ayrılıyordu. Tanrının resulü olduğuna inanıyor ve kendini öyle görüyordu. Bu noktaya nasıl gelmişti ?

Materyalizmin kınamasını gözönüne alarak, bu olayın açıklamasının Muhammed'in ıstırap duyduğu bir acının içinde aranması gerektiğini söylemeliyiz. Eskiden bilginler, bunun nedeninin sara olduğunu sanıyorlardı; Muhammed'in yaşam öyküsünün son yazarı Dr. Sprenger, doğu bilimci olmakla beraber, aynı zamanda bir hekimdi, ve bu acısına kas isterisi adını veriyordu. Bu hastalık, Muhammed'teki seviyesinde bizim bölgelerde bazen kadınlarda çok nadiren de erkeklerde görülür. Bunlar saldırı idi, doruk noktasında saldırılar. Saldırılar zayıf idi, bu hastalığa özgü kas genleşmeleri ile gerilmelerin olduğu görülüyordu (Sayfa 24) Dudaklar ile dil titrer; gözler , bir süre, bir o yana bir bu yana kayar; kafa ise âdeta otomatik hareket eder. Aynı zamanda baş ağrısı da yapıyordu. Bu saldırı şiddetli miydi? Aksine bu bir katalepsi idi; hasta yere düşüyor, yüzü kıpkırmızı oluyor, nefes alıp vermesi güçleşiyordu.

Sayfa :24

Ce qui importe surtout pour nous, ce sont les symptômes psychiques de l'hystérie. Dans la plupart des cas, c'est bien plus une maladie de l'âme que du corps; le mal existe plutôt dans l'imagination que dans la réalité. Les femmes hystériques se guérissent souvent tout à coup en entendant la musique d'un bal ou par des diversions de ce genre. Aussi l'influence du mal est-elle grande sur le caractère. "Les gens hystériques," dit le célèbre Schönlein, "ont tous

Sayfa :24

plus ou moins de disposition au mensonge et à la tromperie." Dans une certaine mesure ils se trompent eux-mêmes; néanmoins, il est extrêmement difficile de determiner jusqu'à quel point ils le font; en d'autres termes, on ne peut presque jamais distinguer chez eux l'illusion dont ils sont victimes de la tromperie. De là résulte aussi qu'il est presque impossible de savoir si Mahomet, dans la dernière période de sa vie (car, pour la première, il n'y a pas de doute), croyait encore, ou non, à sa mission. Il y a des preuves à peu près aussi fortes pour l'affirmative que pour la négative.

Sayfa 24

Bizim için önemli olan, isterinin psişik belirtileridir. Vak'aların çoğunda bu, bir vücut hastalığından çok, bir ruh hastalığıdır; acı, gerçekte değil, daha çok hayal dunyasında bulunur. Isterik kadınlar, çoğu zaman bir balo müziğini veya benzerlerini duyduğu anda birden bire iyileşiyorlar. Acının karakter üzerine etkisi büyüktür. " Isterik insanlar" diyordu meşhur Schonlein, "Az veya çok hepsi, yalancılığa ve aldatmaya meyillidir." Bir yerde kendileri de aldanıyor, buna rağmen hangi düzeyde bunu yaptıklarını belirlemek oldukça zordur; bir başka deyimle, kurbanı oldukları aldatmanın yanılsamanın onlarda tespit etmek neredeyse olanaksızdır. Buradan bakılınca da, Muhammed'in ömrünün son döneminde (çünkü ilk döneminde hiç şüphe yoktur) kendi misyonuna hâlâ inanıp inanmadığını bilmenin neredeyse olanaksız olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu durumu onaylayan kanıtlar olduğu kadar, yalanlayan oldukça güçlü kanıtlar da mevcuttur.

Sayfa :25

A cette époque, il était plongé dans ses idées religieuses; l'immortalité de l'âme et l'éternité des peines et des récompenses, c'étaient là les questions qui le préoccupaient et, plus d'une fois, son sommeil fut troublé par des visions.

Sayfa 25

O devirde, dinî düşünceler içine dalmıştı; ruhun ölümsüzlüğü, acı ve ödülün sonsuzluğu gibi sorular aklını meşgul ediyordu ve birçok kez bu saplantılar yüzünden uykusu bölünmüştür.

Sayfa :37

"Envoyé de Dieu," dit Omar, "je suis venu à toi pour proclamer que je crois à Allâh et à son prophète."

Ce récit vivant et dramatique a, sans aucun doute, une haute valeur comme légende; mais, depuis les dernières recherches, on ne peut plus l'accepter comme histoire. C'est une légende qui a été imaginée autant pour représenter la conversion d'Omar d'une façon saisissante que pour prouver qu'il a été converti par l'élévation du Koran.

Sayfa 37

"Tanrının resulü" der Ömer, "Allaha ve onun peygamberine inandığımı söylemek için sana geldim."

Bu canlı ve dramatik hikâye, hiç şüphesiz bir efsane gibi bü-

yük bir değere sahiptir; ancak son araştırmalara göre, bunu bir hikâye gibi kabul etmek mümkün değildir. Bu efsane, Ömer' in çarpıcı bir şekilde dine girişini göstermek için olduğu kadar, Kur'an'ın yükselişiyle dine girişini anlatmak için düşünülmüştür.

Sayfa :38

La conversion d'Omar eut une très-grande importance; sans lui et sans Abou-Bekr, l'islamisme n'aurait certainement jamais triomphé. Mahomet était inspiré, mais il manquait de sens pratique et d'énergie dans l'action.

Sayfa 38

Ömer'in dine girişi, büyük bir önem arz etmiştir; şüphesiz onsuz ve Ebubekirsiz İslâmın hiçbir zaman bu kadar büyük bir zafere ulaşması mümkün değildi. Muhammed ilham almıştı, ama uygulamada ve harekette enerji eksikliği vardı.

Sayfa :39

Le triumvirat était donc complet: Mahomet pensait, Abou-Bekr parlait, Omar agissait.

Sayfa 39

Böylece triyumvira (üçlü erk) tamamlanmıştı: Muhammed düşünüyordu, Ebubekir konuşuyordu, Ömer harekete geçiyordu.

Sayfa :41

Tout le monde ne jugeait pas le prophète de même; quelques personnes avaient compassion de ce pauvre homme maladif et voulaient lui procurer les secours de la méde cine; d'autres le prenaient pour un devin ou pour un charlatan, un imposteur; d'autres encore, pour un fou, et le nombre des railleurs était grand.

Sayfa 41

Herkes peygambere aynı gözle bakmıyordu, alay edenlerin sayısı oldukça fazlaydı. Bazı insanlar, bu zavallı hasta adama acıyor ve tıbbın yardımını sunmak istiyordu; bazıları ise onu kâhin veya şarlatan, bir yalancı olarak görüyordu; bazıları ise bir deli olduğunu düşünüyordu.

Sayfa :52

Les partisans de Mahomet n'étaient encore qu'en petit nombre, et tout semblait indiquer que la nouvelle religion disparaîtrait sans laisser de tra-

Sayfa :53

ces, quand le prophète trouva d'une façon inattendue un appui dans les deux tribus d'Aus et de Khazradj, qui, vers la fin du cinquième siècle, avaient enlevé la possession de Médine à des tribus juives.

Sayfa 52-53

Muhammed'in yandaşları henuz çok az sayıdaydı ve her şey, bu yeni dinin hiçbir iz bırakmadan kaybolup gideceği yonundeydı **Ta ki peygamber, beşinci yüzyılın sonunda Medine' yi Yahudilerin elinden alan Us ve Hazrac kabilelerinin beklenmedik desteğini alıncaya kadar.**

Sayfa :53

La doctrine de Mahomet avait déjà fait une grande impression sur différents Médinois; d'abord, ils étaient naturellement portés à trouver bon ce que les Mecquois trouvaient mauvais,

Sayfa :54

puis leurs sujets juifs les menaçaient souvent de la venue du Messie, qui devait leur enlever la souveraineté pour la rendre aux juifs; et quand ils entendirent parler de Mahomet, qu'on leur dit qu'il s'était présenté comme envoyé de Dieu, ils le prirent pour le Messie dont les juifs annonçaient la venue; ils pensaient, en conséquence, que le plus prudent serait de veiller à ce que les juifs ne les prévinssent pas en reconnaissant le prophète avant eux; s'ils le faisaient avant les juifs, il serait à eux et ils tourneraient contre leurs adversaires l'arme que ceux-ci avaient voulu tourner contre eux. Enfin, Médine était en proie à d'incessantes dissensions; on éprouvait un vif besoin de repos et, jusqu'à ce jour, nul n'avait été en état de procurer le calme à la ville.

Sayfa 53-54

Muhammed'in doktrininin Medineliler üzerinde, büyük etkisi olmaya başlamıştı bile; önce, Mekkelilerin kötü gördüklerini, doğal olarak onlar iyi görüyordu; sonra egemenliği onlardan alıp Yahudilere verecek olan Yahudi kimliklerini Mesih'in gelişi ile tehdit ediyordu; Muhammed'den bahsedilmeye başlandığında ve kendisini Tanrının gönderdiği kişi olarak takdim ettiğinde onlar, Muhammed'i Yahudilerin beklediği Mesih olarak gördüler. Diğer taraftan, Yahudilerin onlardan önce, peygamberi kabul ederek kendilerinden önce davranmamaları için dikkat etmeleri gerektiğini de biliyorlardı. Eğer bunu Yahudilerden önce yaparlarsa peygamber onların olacak ve rakiplerinin kendilerine karşı kullanmak istediği silâhı, onlara karşı kullanmış olacaklardı. Sonuçta Medine, sürekli anlaşmazlıklar tehlikesi ile karşı karşıyaydı; dinlenmeye ihtiyaç duyuluyordu ve o günlerde hiç kimse, şehrin sükûnetini sağlayacak durumda değildi.

Sayfa :61

[Les prières journalières ne devaient pas être faites dans la mosquée, car il était permis aussi de prier chez soi; mais tous les vendredis, à midi, il y avait un service public à la mosquée,

Sayfa 61

Günlük namazlar camide kılınmayacaktı, çünkü evde kılmaya da izin verilmişti; ancak her cuma günü, öğle vaktinde camide topluca kılınan bir namaz vardı.

Sayfa :98

Il est possible, comme on l'a conjecturé, qu'il ait déjà négocié avec le prophète pendant sa visite à Médine et qu'il ait dès lors arrangé l'affaire avec lui; mais, en n'admettant même pas cette supposition, il est positif qu'il trahit au dernier moment, et qu'il trahit par amour pour sa patrie; car c'est grâce à sa trahison que la conquête de la Mecque se fit presque sans effusion de sang, et nul autre qu'un chef suprême entouré comme lui de la considération gé-

Sayfa :99

nérale n'aurait pu assumer le rôle qu'il joua en cette occasion;

Sayfa 98-99

Tahmin edildiği gibi, Medine ziyareti sırasında peygamber ile görüşmuş olması ve onunla işleri yoluna koymuş olması olasıdır; ancak bu varsayımı, hiç dikkate almamış, son anda ve vatan aşkı için ihanet etmiş olması olasıdır, çünku bu ihaneti sayesinde Mekke' nin fethi hiç kan dökülmeden yapılmıştı ve onun gibi etrafında çok insan bulunan başka hiçbir yüce şefin bu fırsatta oynadığı rolü yerine getirmesi mümkün olamazdı.

Sayfa :101

D'où vient que sa conduite ait été si différente dans ces deux cas? Est-ce par intérêt personnel, par politique qu'il a traité les Mecquois avec tant de douceur? Ou bien était-il réel-

Sayfa :101

lement noble et généreux? ' Là n'est point le vrai motif. L'Arabe a toujours deux poids et deux mesures: les méfaits des étrangers, il les châtie sévèrement; les méfaits de la tribu à laquelle il appartient, il les pardonne. On ne trouvera pas, je crois, un seul exemple d'un Arabe qui aurait, je ne dirai pas exterminé, mais seulement puni d'une manière sérieuse sa tribu, eût-il même été blessé par elle de la façon la plus sensible. Ce serait là quelque chose d'incompréhensible dans la société arabe; l'amour pour sa tribu est le sentiment le plus saint, le plus intime que connaisse l'Arabe. "Aime ta tribu", a dit un poète, "car tu es lié à ta tribu par des liens plus étroits que ceux qui unissent l'homme à sa femme." Dans ces deux cas, Mahomet ne mérite donc ni d'être blâmé, ni d'être loué autant qu'on l'a fait: il agissait tout simplement comme presque tous ses compatriotes l'auraient fait à sa place.

Sayfa 101

Bu iki durumda, bu kadar farklı davranmış olması neden ileri gelmektedir? Mekkelilere karşı şefkatli davranmış olması siyasetten mi, kişisel menfaatten mi, yoksa gerçekten asil ve cömert olmasından mıydı? Gerçek neden bu değildi. Arapların her zaman iki ağırlığı ve iki ölçüsü vardır. Yabancılar zarar verdiğinde, onları çok ağır cezalandırıyordu; zarar kendilerine ait olan bir kabileden geldiğinde ise affediyordu. Sanırım yok edilmiş diyemeyeceğim, ama kendi kabilesi tarafından ciddî bir biçimde cezalandırılmış bir Arap örneğine rastlamak mümkün değildir. Bunun yanı sı-

ra, kabilesi onu olabildiğince fazla incitmemektedir. İşte bu durum, Arap toplumunda anlaşılması güç bir şeydir; kendi kabilelerine duydukları sevgi, Arapların bildiği en kutsal , en özel duygudur. " Kabileni sev." diyordu bir şair, " çünkü seni kabilene bağlayan, bir erkeğin kadına olan bağından daha sıkı bir bağdır." Bu iki durumda da Muhammed, ne kınanmayı ne de övülmeyi hak ediyor, o sadece onun yerinde olan birisinin hareket edeceği gibi hareket etmiştir.

Sayfa :102

En compensation , ils se trouvèrent investis de l'hégémonie , de la souveraineté sur tous les peuples de l'Arabie; car on put voir immédiatement après la mort du prophète que c'étaient bien eux qui la possédaient et non les Médinois, qui avaient pourtant fait triompher la religion de Mahomet.

Sayfa 102

Karşılık olarak Mekkeliler kendilerini, Arabistan'da bulunan tüm halklar üzerinde bir egemenlik, bir hegemonya verilmiş olarak buldular. Çünkü peygamberin ölümünden hemen sonra Muhammed'in dinini egemen kılan Medinelilerin değil, Mekkelilerin bu egemenliğe sahip olduklarını gördük.

Sayfa :114

C'est à bon droit qu'à cette époque une

Sayfa :115

personne à qui on demandait si les fragments du Koran étaient rangés d'après l'ordre chronolo-

Sayfa : 115

gique répondit: "Si même tous les hommes et tous les Djinns l'essayaient, ils n'en viendraient pas à bout." On se borna donc à prendre la longueur des sourates comme règle de l'ordre à suivre, sans même toutefois s'y astreindre exactement; la plus longue venait la première; puis, celle qui s'en rapprochait le plus, et ainsi de suite, de sorte que la dernière sourate est en même temps la plus courte. Il en résulte que des révélations datant des époques les plus différentes se trouvent maintenant mêlées sans ordre; aussi ne règne-t-il un pareil chaos dans aucun autre livre et c'est avant tout cette circonstance qui rend la lecture du Koran si pénible et si ennuyeuse. Si le livre avait été arrangé d'après les époques, il se lirait sans aucun doute plus agréablement. Des efforts ont déjà été faits en ce sens par les théologiens musulmans de la bonne époque, car pour les savants plus modernes, qui tiennent l'ordre du Koran pour divin, c'est une marque d'incrédulité que de ranger chronologiquement les sourates; mais, par là même qu'ils étaient théologiens, ils ne surent pas se placer à un point de vue purement scientifique. A leur tour différents savants européens ont fait la même tentative, non sans quelque succès.

Sayfa 114-115

Bu devirde birisine, Kur'an'ın parçalarının kronolojik olarak dizilip dizilmediği sorulduğu zaman, haklı olarak şu cevabı verirdi: "Eğer tüm insan ve cinler bunu denemeye çalışsalardı sonunu

getiremezlerdi." Bu nedenle, tam olarak bu konuda bir zorlanma olmasa da, takip edilecek sıra olarak surelerin uzunluğunu kural olarak almakla yetinildi; en uzunu ilk oluyordu, ona uzunluk olarak en yakın olan arkasından geliyordu ki en sona en kısa olan gelecek şekilde oluyordu. Bundan dolayı, birbirinden çok farklı tarihlerde gelmis olan vahiylerin sırası birbirine karışmış bulunuyordu; bir de bu durum, diğer kitapların hiçbirinde yoktur, her şeyden önce bu sebepten dolayı, Kur'an'ın okunması güç ve sıkıntılıdır. Eğer kitap tarihlere gore duzenlenmis olsaydı okunması daha rahat olurdu. Bu anlamda, saadet devrindeki din bilimciler tarafından bazı çalışmalar yapıldı, çunku Kur'an'ın diziliş sırasını modern gören en kutsal bilginlere gore, surelerı kronolojik sıraya gore dizmek, bir imansızlık gostergesi idi; ama din bilimci olmalarına rağmen, ortaya bilimsel bir bakış noktası koyamadılar. Bazı Avrupalı bilginler de bunu denediler ve bazı başarılar elde ettiler.

Sayfa :120

tandis que Mahomet n'était

Sayfa :121

qu'un enthousiaste comme il y en a eu beaucoup d'autres ailleurs, un exalté que plus d'un de ses concitoyens surpassait en raison, en science, en intelligence et même en moralité. Ses pieuses effusions laissaient la plupart de ses contemporains indifférents. Et en effet, pour trouver le Koran beau et sublime, il fallait que la foi eût déjà d'avance étouffé le bon sens, et la grande majorité du peuple n'en était pas encore là

Sayfa 120-121

Oysaki Muhammed, başka birçok yerde olduğu gibi, kendi yandaşlarından akıl, mantık ve zekâ ve hatta moral bakımından geride olan sadece kendinden geçmiş bir coşturucuydu. Bu dindar sunumlar, çağdaşlarının birçoğunu kayıtsız kılıyordu. Sonuçta Kur'an'ı güzel ve yüce görmek için, ilk önce imanın doğru düşünceyi yok etmesi gerekiyordu, ve halkın büyük çoğunluğu da buna hâlâ erişememişti.

Sayfa :122

Toute tradition, notamment,

Sayfa :123

comprend deux parties: l'autorité, c'est-à-dire le relevé des noms des personnes dont elle émane, puis le texte. Les musulmans n'accordent d'attention qu'à l'autorité. La tradition émane-t-elle d'un compagnon du prophète et n'y a-t-il rien à redire à la confiance que mérite la longue liste des autorités qui se la sont successivement transmise, il *faut* l'admettre. Sans aucun doute, on ne doit nullement rejeter ce critérium; nous aussi, nous devons faire très exactement attention aux noms et au caractère des autorités;

Sayfa 122-123

Tüm geleneklerde, özellikle iki kısım bulunmaktadır : Otorite, yani kişilerin isminden gelen yücelik, ve metin. Müslümanlar sadece otoriteye önem veriyorlar. Gelenek, peygamberin bir yolda-

şından gelmektedir ve birbirlerine sürekli devrettikleri uzun otorite listesinin lâyık olduğu güvende kusur bulacak hiçbir şey yok, bunu kabul etmek gerekir. Hiç şüphesiz bu ölçütü, kesinlikle reddetmemek gerekir, bizim bile, otoritelerin isim ve karakterlerine çok dikkat etmemiz gerekiyor.

Sayfa :125

La tradition, qui nous transporte complétement au milieu de la vie des anciens Arabes, est d'une lecture bien plus attachante que le Koran; sous un rapport, toutefois, elle est intérieure à ce livre et elle a fait par-là tomber l'islamisme à un degré moins élevé que celui auquel il se trouvait originairement. L'islamisme était une religion sans miracles; il résulte de la façon la plus claire du Koran que Mahomet n'a jamais prétendu avoir le pouvoir d'en faire. Une telle religion eût été un phénomène remarquable dans l'histoire du développement de l'humanité, un grand pas de fait dans la voie du progrès; et si l'islamisme était resté confiné dans les limites de l'Arabie, le maintien de ce principe dans toute sa pureté n'aurait nullement été du nombre des choses impossibles. Mais il sortit bientôt de ces limites, et plus les Arabes se trouvèrent en contact avec des peuples qui avaient à raconter des miracles de leurs prophètes, plus ils s'attachèrent à suppléer ce qui leur manquait sous ce rapport. Toutefois il devait s'écouler encore bien des siècles avant qu'on pût appliquer aux musulmans aussi cette parole du poète:

Sayfa 125

Bizi eski Arap yaşamının ortasına tümüyle götüren gelenek, Kur'andan daha çekici bir kültüre sahiptir; bir ifadeye göre, bu kitaba göre daha geridir ve bundan dolayı İslâmiyeti özünde olduğundan daha düşük bir mertebeye düşürmüştür. İslâmiyet mucizesiz bir dindi; bu durumdan Muhammed'in hiçbir zaman Kur'an'ı oluşturabileceğini savunmadığı açıkça ortaya çıkmaktadır. Böyle bir din, insanlığın gelişim tarihinde çok parlak bir olay, gelişme yolunda önemli bir adım olmuştur; ve eğer İslâm, Arabistan sınırları içinde kalsaydı bu prensibin tüm saflığı ile desteklenmesi, imkânsız şeylerin arasında hiç olmazdı. Ama çok kısa sürede sınırlarından çıktı ve Araplar, kendi peygamberlerinin mucizelerini anlatmak isteyen halklarla tanıştıkça bu bağlamda eksikliğini hissettiklerinin yerini dolduruyorlardı. Ancak aşağıdaki peygamber sözünün hayata geçirilebilmesi için, birkaç yüzyılın geçmesi gerekecekti.

Sayfa :133

Le Koran ne contient ni pensées profondes ni théories poétiques énoncées dans un langage sublime et entraînant, et il n'essaie pas de résoudre de grands problèmes en les revêtant d'une forme symbolique qu'il n'aurait pas empruntée à d'autres. L'islamisme est certainement la religion la plus prosaïque et la plus monotone qu'il y ait, celle qui, en même

Sayfa :134

temps, est la moins susceptible de modification ou de développement.

Sayfa 133-134

[V

DOKTRİN VE DİN]

Kur'an, ne derin düşünceler ne de yüce ve sürükleyici bir dilden çıkan şiirsel teoriler ihtiva eder ve başkalarından almadığı ve sembolik kılıf giydirdiği problemleri çözmeye de çalışmaz. İslâmiyet, belkide en sıradan ve en monoton dindir, aynı zamanda değişmeye ve gelişmeye de en az açık olandır.

Sayfa :134

Puis Mahomet aussi y était pour quelque chose: ce n'était pas un penseur profond, mais un enthousiaste d'un talent médiocre; loin d'aspirer à l'originalité, il mettait toute sa gloire à la fuir, puisqu'il ne cessait de répéter que la doctrine qu'il prêchait avait de tout temps été annoncee par des prophètes plus anciens que lui.

Sayfa 134

Daha sonra, Muhammed de önemli bir yere sahipti. Derin bir düşünür değildi, ama vasat yetenekte bir coşturucuydu; özgünlüğü istemek şöyle dursun ondan uzak durmaya çalışıyordu, çünkü sürekli inandığı doktrininin kendisinden önce gelen peygamberler tarafından daha önce belirtildiğini tekrar ediyordu.

Sayfa :135

L'islamisme, par là, se trouve avoir une grande fixité, on ne saurait le contester; mais, loin de s'en féliciter, il faut le déplorer, car le progrès continu est la tâche imposée à l'humanité; l'immobilité, c'est la mort, et l'immobilité est, par malheur, le principe de l'islamisme. Si même nous admettions un instant qu'en matière de religion tout ce qui a jamais passé pour vrai doit être reçu comme tel par tous les siècles suivants, nous ne serions cependant pas fondés pour cela à prétendre qu'une forme déterminée du droit convient pour tous les temps. Or c'est là qu'en est l'islamisme. Les lois du Koran sont encore en vigueur et le seront aussi longtemps que l'islamisme existera

Sayfa-135

Bu açıdan İslâmiyet, kendini büyük bir değişmezliğin içinde bulmuş oluyordu, buna itiraz edilemezdi; ama övünmek şöyle dursun, buna üzülmek gerekir, çünkü sürekli gelişme, insanlığa sunulan görevdi; hareketsizlik ölümdü ve hareketsizlik, maalesef İslâmiyetin ilkesiydi. Eğer bir an için, dinde hiç olmamış gerçeklerin var olduğunu farz edersek bu, sonraki yıllar için de öyle olmalıdır; buna karşın her zaman için geçerli olan bir hakkın belirlenmiş bir yapısı olduğu varsayımını kuramayız. Oysa İslâmiyet'in bulunduğu nokta buydu. Kur'anın ilkeleri, hâlen geçerlidir ve İslâmiyet var oldukça da aynen kalacaktır.

Sayfa :138

صوم صلات
حج زكات

* L'homme a cinq grands devoirs à remplir: il doit admettre les deux dogmes principaux de l'islamisme, prier, jeûner, faire l'aumône et accomplir le pèlerinage de la Mecque. C'est ce qu'on nomme les piliers de l'islamisme.

* Savm salât Hacc ve zekât

Sayfa 138

İnsanın yerine getirmesi gereken beş büyük görevi vardır. İslâmiyetin iki temel prensibini kabul etmek zorundadır. Bunlar **namaz kılmak, oruç tutmak, zekât vermek ve Mekke haccını yerine getirmektir.** İslâm'ın şartları dedikleri bunlardır.

Sayfa :138

Mahomet s'est beaucoup plus préoccupé des cérémonies de la prière que de son contenu, car ce sont des passages déterminés du Koran et des formules consacrées qu'on récite; il ne peut donc être question de prières qui viennent du cœur; et si, dans les pays musulmans, le culte dégénéré ne consiste plus que dans le mouvement machinal des lèvres, la faute doit en être imputée en grande partie au prophète lui-même

Sayfa 138

Muhammed, namazın içeriğinden çok, kılınması ile ilgilendi, çünkü okunanlar, Kur'anda belirlenmiş geçitler ile özel dualardı;

kalpten gelen ibadetler söz konusu değildi; islâm ülkelerinde, dejenere olmuş din, basit bir dudak hareketinden ibaret değildir, bunun hatası büyük oranda peygambere çıkarılmalıdır.

Sayfa 138

Le vendredi a lieu la grande prière en commun; ce jour n'est du reste pas un

Sayfa :139.

* [illegible] 139 [illegible]

temps de repos comme le sabbat des juifs ou le dimanche des chrétiens; si ce n'est au moment de la prière, chacun vaque à ses occupations quotidiennes.

* Okunamadı

Sayfa 138

Cuma günü, cemaatle namaz (cuma namazı) **kılınır; bu, Yahudilerin sabbat** (cumartesisi) **veya Hristiyanların pazarı gibi bir dinlenme günü değildi; namaz vakti, herkes günlük olağan işleri ile meşgul olurdu.**

Sayfa :150

Par contre, des philosophes musulmans ont, avec assez de hardiesse, vu dans les tournées autour de la Kaba une représentation symbolique du cours des corps célestes.

Sayfa 150

Buna karşın Müslüman filozoflar, büyük bir cesaretle, Kâbenin etrafındaki dönüşlerde (tavaf), **aziz insanların bulunduğu ashâbıkiramın sembolik temsilini gördüler.**

Şayfa :151

Voici tout ce que je puis en dire : ces cérémonies, dont le sens échappait même à Mahomet et ne pouvait d'ailleurs que bien difficilement lui être connu, ne sont nullement absurdes ou arbitraires; Agar et Ismael n'ont rien à y voir, non plus que le diable, et la dénomination de *station d'Abraham*, incontestablement très ancienne, repose sur une erreur plaisante, mais facile à expliquer. Les musulmans toutefois seraient-ils contents de leurs rites s'ils en savaient un peu plus long à ce sujet? Il est permis d'en douter.

Nous pouvons passer sous silence les autres devoirs moraux qu'impose la religion musulmane, car la morale est assez bien la même dans toutes les religions. Il n'y a qu'un devoir particulier, la guerre sainte, dont nous devions dire un mot. L'opinion qu'on a longtemps professée à ce sujet en Europe n'est pas exacte; le Koran ne renferme aucun ordre qui, si on fait bien attention à la suite des idées, prescrive la guerre contre tous les infidèles; tout d'abord même Mahomet s'est montré extrêmement tolérant, car il admettait la possibilité du salut pour tous ceux qui croient à Dieu et au jugement dernier et qui pratiquent la vertu, quelle que puisse être, du reste, la forme de leur culte. Mais l'opposition qu'il rencontra modifia sa manière de voir et ce n'est

Sayfa 152

qu'alors que l'islamisme devint la religion qui peut seule sauver. Néanmoins la guerre sainte n'est imposée comme devoir que dans le seul cas où les ennemis de l'islam ont été les agresseurs; si on prend autrement les prescriptions du Koran, ce n'est que par suite d'une interprétation arbitraire des théologiens. Une autre erreur également est de penser que l'islamisme a été propagé par l'emploi de la force. C'est la puissance politique qui, bien certainement, a été étendue de la sorte, non la religion. Nous verrons plus loin que les califes, loin de chercher à faire des prosélytes, ont, pour des raisons d'intérêt pécuniaire, vu avec beaucoup de déplaisir la conversion des peuples conquis.

Sayfa 151

İşte tüm söyleyebileceğim bunlar: manası Muhammed'in bile anlamadığı ve anlayamayacağı bu törenler hiç de saçma ve keyfi değildi; Agar ve Ismail' in bu konuyla hiçbir ilgisi yoktur ve kuşkusuz çok eski olan Ibrahim' in duraklamaları, hoş, ancak kolay açıklanabilir bir hata uzerine kuruludur. Her şeye rağmen Müslümanlar, ibadetleri ile ilgili daha fazla şey bilselerdi daha mutlu olmazlar mıydı ? Bu şüpheliydi.

İslâm'ın koyduğu diğer ahlâki kuralları görmezden gelebiliriz; çünkü iman, diğer tüm dinlerde de neredeyse aynıdır. Üzerinde bir cümle söylememiz gereken sadece bir önemli görev vardır, o da kutsal mücadeledir (cihat). Bu konuda Avrupa' da uzun süre ifade edilen kamuoyu düşüncesi doğru değildi; fikirlerin devamına çok dikkat eden İslâmiyet, kâfirlere karşı savaşmayı emreden

hiçbir emri içermez; her şeyden önce Muhammedin kendisi bu konuda aşırı derecede hoşgörülü olmuştur. Çünkü Allaha, ahirete inananların ve faziletli olanların dinleri ne olursa olsun Allah'ın rahmetine kavuşacağına inanıyordu. [sayfa152] Ama karşılaştığı muhalefet, onun bakış açısını değiştirdi ve bu durumda sadece İslâmiyet kurtarıcı din olabilirdi. Bununla birlikte cihada, sadece İslâmiyet düşmanlarının saldırıda bulunmaları durumunda izin veriliyordu; eğer Kur'an'ın emirleri, başka manaya çekilmişse bunun nedeni, din bilimcilerin yanlış ve keyfi yorumlamalarıdır. Diğer bir yanlış ise, İslâmın güç kullanılarak yayılmasıdır. Burada, bu şekilde anlaşılan din değil, siyasi güçtür. Daha ileride görüleceği gibi halifeler, dine davet çalışmalarından uzak kalmışlar ve parasal nedenlerden dolayı, fethedilen halkların dine girmelerini büyük bir memnuniyetsizlikle karşılamışlardır.

Sayfa :155

il faut cependant remarquer que c'est précisément cette absence d'originalité et cette façon de combiner plusieurs religions pour en former une nouvelle qui expliquent, bien mieux que tout autre motif, la rapide propagation de l'islamisme. Chaque peuple retrouvait plus ou moins dans le nouveau culte son ancienne religion.

Sayfa 155

Bu arada şuna da dikkat çekilmeli ki diğer tüm yöntemlerden daha iyi olan , bu özgün olmayan ve birçok dini karıştırarak yeni bir din oluşturma yöntemi sayesinde, İslâm'ın yayılışı hızlı olmuştur. Her halk, az veya çok bu yeni dinde, eski dininden bir şeyler buluyordu.

Sayfa :158

qui en fit une religion universelle; et il ne le serait probablement pas devenu aussi facilement si Mahomet avait été un penseur plus profond et plus indépendant, malgré tout l'avantage que lui donnaient son caractère strictement monothéiste et sa grande simplicité.

Sayfa 158

Ve eğer Muhammed, sıkı sıkıya tek tanrıya inanma özelliğinin ve büyük sadeliğinin kendisine sağladığı avantajlara rağmen, derin ve daha bağımsız bir düşünür olsaydı bu dinin evrensel bir din olması bu kadar kolay olmazdı.

Sayfa :160

N Le moment était extrêmement critique: l'existence même de l'islamisme se trouvait en jeu. La seule nouvelle déjà de la mort de Mahomet, qui s'était répandue bien vite, frappa ses amis intimes comme un coup de foudre.

Sayfa 160

Çok kritik bir zaman idi: İslâmiyetin varlığı dahi tehlikeye giriyordu. Muhammed'in yalnızca vefat haberi bile, en yakın arkadaşlarını bir yıldırım gibi çarptı.

Sayfa :160

Omar surtout le croyait. Peu de temps après que le prophète eut rendu le dernier soupir, il entra dans la chambre d'Aïcha, souleva le vêtement qui couvrait le cadavre et contempla longuement les traits de son maître endormi du sommeil éternel. Tout était si tranquille, si calme, si naturel qu'il ne pouvait admettre la triste vérité.

Sayfa 160

Özellikle Ömer, Peygamber'in ölümsüz olduğuna inanıyordu. Son nefesini verdikten kısa bir süre sonra, Ayşe'nin odasına girer, Peygamber'in bedeni üzerinde bulunan elbiseyi kaldırır ve ebedî uykusuna yatmış efendisinin bedenindeki çizgileri uzun uzun seyreder. Her şey o kadar rahat, o kadar sakin, o kadar doğaldı ki bu zor gerçeği kabul edemez.

Sayfa :160

"Non, tu mens," s'écria Omar, "l'envoyé de Dieu n'est pas mort; si tu le crois, c'est ton esprit rebelle qui est la cause de ton illusion Le prophete ne mourra pas avant d'avoir exterminé tous les hypocrites et tous les infidèles."

Sayfa 160

"Hayır, yalan söylüyorsun." diye bağırır Ömer, "Allah'ın Resulü ölmedi, eğer sen inanıyorsan bu senin yanılsamanın sebep olduğu asi ruhundan dolayıdır. Peygamber, ikiyüzlüler ile kâfirlerin hepsi yok olmadan ölemez."

Sayfa 170

La victoire à peine remportée, Abou-Bekr envoya les sauvages Bédouins contre la Perse et l'empire romain. C'était là, à ne juger les choses que superficiellement, un procédé téméraire; au fond, il était fort raisonnable; c'était le plan de Mahomet qu'on réalisait: il consistait à ne pas laisser le temps de la réflexion à ceux qu'on venait de soumettre et à les attacher à l'islamisme par les conquêtes, la gloire militaire et le butin.

Sayfa 170

Zafer henüz yeni kazanılmıştı ki Ebubekir vahşi Bedevileri Fars ve Roma imparatorluklarının üzerine sürer. **Bazı olaylara yapay bakıldığında bu olay, cesurca bir davranıştı; özünde ise çok mantıklı idi; gerçekleştirilen aslında Muhammed'in plânıydı: Bu, egemenlik altına alınanların düşünmesine fırsat vermemek, fetihler, askeri zaferler ve ganimetlerle onları İslâm'a bağlamaktı.**

Sayfa :182

"C'est exact. Et qu'est-ce que l'*ihsân*?" ihsan

Sayfa 182

" Evet çok doğru. Ya **İhsan** nedir ? "

Sayfa :184

Il résulte clairement de là que la tolérance allait aussi loin que possible, plus loin peut-être que Mahomet ne l'avait voulu. En outre, la domination musulmane était un soulagement, un bienfait, notamment pour les chrétiens. Les chrétiens d'Orient appartenaient en majeure partie à des sectes que la cour de Constantinople opprimait et persécutait, tandis que l'islamisme leur laissait naturellement pleine liberté de comprendre le christianisme comme ils le trouvaient bon et accordait une égale protection à toutes les sectes anciennes ou nouvelles.

Sayfa 184

Burada açıkça hoşgörünün alanı, olabildiğince genişti, belki de Muhammedin istediğinden bile genişti. Diğer taraftan Müslüman hâkimiyeti, bir rahatlama ve bir lütuftu, hatta Hristiyanlar için bile. Doğu Hristiyanlarının büyük çoğunluğu, Konstantin kilisesinin zulüm ve işkence ettiği mezheplerdendi, oysaki Islâm, onlara doğal olarak, bütün eski ve yeni mezhepleri eşit oranda himâye ettikleri gibi hristiyanlığı uygulamak konusunda geniş bir özgürlük veriyordu.

Sayfa :187

2) Voir mon *Histoire des musulmans d'Espagne*, II, p. 109.

Sayfa 187

2) İspanya Müslümanları Tarihi adlı kitabıma bakınız, II, sayfa 109.

Sayfa :192

Tel était l'état religieux du pays au moment où les Arabes le conquirent et où le parsisme perdit de nouveau et, cette fois, à jamais, le rang de religion d'état.

Sayfa 192

Arapların orayı fethettiği zaman ülkenin durumu böyleydi ve artık ülkede Zerdüştlük, bir kere daha ve bu sefer ebediyen devlet dini konumunu kaybetti.

Sayfa :194

L'un trouvait qu'il ne donnait pas assez, l'autre, qu'il donnait trop. pas assez, car pour le Perse accoutumé à un culte

Sayfa :195

compliqué, l'islamisme était trop simple, trop sec, trop prosaïque; trop, car aux nombreux libres penseurs, l'islamisme, si simple qu'il fût, agréait aussi peu que toute autre religion. De là deux tendances qui se montrent dans les sectes musulmanes;

Sayfa 194-195

Biri yeterince vermediğini, diğeri çok verdiğini düşünüyordu, yeterince değil çünkü, karmaşık bir dine alışık olan Farslı için İslâm, çok basit, çok yalın, çok tekdüze idi; çünkü birçok özgür dü-

şünüre göre hep olduğu gibi basit olan İslâm, diğer tüm dinler gibi çok az kabul gördü. Buradan Müslümanlık içinde iki farklı eğilimde mezhep ortaya çıkar.

Sayfa :195

Lorsque notamment l'esprit sectaire fut devenu puissant dans l'islamisme, on inventa une tradition (car c'est à coup sûr une invention), d'après laquelle

Sayfa :196

le prophète aurait dit: "Ma communauté se divisera en 73 sectes, dont 72 seront damnées et une seulement, sauvée."

Sayfa 195-196

İslâm'da mezhep ruhu güçlü olmaya başladığı zaman, bir gelenek icat edildi (çünkü bu şüphesiz bir icat idi) ve buna göre Peygamber şunu demiştir: "Benim ashabım 73 mezhebe bölünecektir, 72' si cehennemlik ve biri kurtulmuş olacaktır."

Sayfa :197

le Yasna a d'abord été divisé en 70 chapitres (⅕ de l'année lunaire) et plus tard en 72 (⅕ de l'année solaire). Pendant l'exil de Babylone, cette idée parse a passé aux juifs avec une très-grande quantité d'autres, et, plus tard, des juifs aux mahométans; mais comme ces derniers n'en connaissaient pas l'origine, et qu'il leur fallait attribuer des sectes, non pas à trois (70 - 72), mais à quatre religions, ils prirent un nombre supérieur d'une unité à 72

Sayfa 197

Böylece, Yasna önce 70 bölüme (ay yılının 1/5' i) , ve daha sonra 72 bölüme (güneş yılının 1/5' i) ayrıldı. Babil'in göçü sırasında, bu Zerdüşt düşüncesi, diğer birçok düşünce ile beraber Yahudilere geçer, daha sonra ise Yahudilerden Müslümanlara geçer; ama Müslümanlar bunun kökenini bilmiyorlardı ve mezheplerle bağdaştırmaları gerektiği için, üçe değil (70 - 72) de dört din arasından, 72den daha büyük rakamı seçtiler.

Sayfa :201

son maître le plus renommé était Hasan al-Baçri, fils d'un affranchi, de ce Zaïd ibn-Thâbit qui avait fait la collection du Koran et de l'esclave d'une des épouses du prophète. Hasan voyait la religion sous un aspect fort sombre. La crainte était pour lui le principe suprême de la moralité. C'est lui qui disait que "l'homme qui lit le Koran et qui y croit sera d'ordinaire rempli de terreur dans ce monde et pleu-

Sayfa :202

rera souvent."

Sayfa 201-202

Burada özellikle Basra şehrinde, büyük bir üne kavuşan ilâhiyat okulu, birinci yüzyıldan itibaren ortaya çıkmıştır; en meşhur hocası, Kur'an koleksiyoncusu ve peygamberin hanımlarından birini köle olarak alan azat Zeyd İbn Sabit'in oğlu Hasan El Basri'ydi. Hasan, dini karanlık bir bakış açısından görüyordu. Onun için korku, imanın en büyük ilkesiydi. "Kur'an'ı okuyan ve ona inanan insan bu dünyada her zaman acı çekecek ve sık sık ağlayacaktır." diyen odur.

Sayfa :202

les disciples de Hasan, persans pour la plupart, s'en aperçurent assez vite et l'un d'eux, Wâcil ibn-Atâ (qui était persan, semble-t il), s'écarta en quatre points de la doctrine orthodoxe. Il niait d'abord les attributs de Dieu, se fondant pour cela sur ce principe que quiconque admet en même temps une idée et un attribut comme éternels, admet aussi par là même deux dieux.

Sayfa 202

Çoğu Fars olan Hasan'ın öğrencileri, bunu çok çabuk fark ettiler ve onlardan biri, Vasıl İbn Ata (Fars olduğu sanılıyor), dört noktada Sünnî mezhepten ayrılıyordu. Öncelikle Allahın sıfatlarını inkâr ediyordu, bunu da şu temele dayandırıyordu: Her kim aynı anda, hem bir fikri hem de bir sıfatı ebedî olarak kabul ederse aynı zamanda iki Allahın varlığını kabul etmiş demektir.

Sayfa :206

Il s'en trouvait, par exemple, qui croyaient à la métempsycose, qui prétendaient que les animaux de chaque espèce forment une communauté et ont pour prophète un animal comme eux; chose bien étrange, elles fondaient ce dernier dogme sur deux versets du Koran. Et il y avait encore bien d'autres folies du même genre.

Sayfa 206

Örneğin ruh göçüne inananlar da bulunuyordu. Bunlar, her hayvan türünün bir topluluk oluşturduğunu ve onlar gibi, peygamber olarak bir hayvana sahip olduklarını öne sürüyorlardı; ilginç bir şey ki bu dogma, Kur'an'daki iki sureye dayandırılıyordu. Ve buna benzer başka saçmalıklar da bulunuyordu.

Sayfa :206

Sayfa :207 L'idée

qu'ils se faisaient de Dieu était plus pure et plus élevée que celle des orthodoxes.

Sayfa 206-207

Allah hakkındaki düşünceleri, Sünnîlerinkinden daha arı ve daha yüce idi.

Sayfa :207

Une autre secte, celle des *djabarites*, s'accordait en différents points avec les motazilites.

Sayfa 207

Bir diğer mezhep olan **el Ceberiyye, Mutezile mezhebi** ile değişik noktalarda birleşiyordu.

Sayfa :208

«Si un Koraïchite et un Nabatéen [1] prétendent en même temps au califat et qu'ils aient les mêmes titres, nous donnons la préférence au Nabatéen;

1) Les Nabatéens, qui se livraient à l'agriculture dans l'Irâk, étaient encore à demi considérés comme arabes, bien qu'ils fussent d'origine araméenne; mais aussi passaient-ils en même temps pour les plus méprisables de tous les Arabes.

Sayfa 208

"Eğer bir Kureyşli ile bir El Nabatiyyeli1 aynı anda halifeliğe talip ve aynı mevkide ise, tercihimizi El Nabatiyyeliden yana koyacağız."

1- Irak'ta tarım ile uğraşan El Nabatiyyeliler, yarım Arap olarak kabul ediliyordu, her ne kadar Ermeni kökenli olsalar bile, aynı zamanda da Arapların en aşağılananları olarak da görülüyorlardı

Sayfa :209

Quant aux attributs de Dieu, les deux sectes dont il vient d'être question trouvèrent leurs plus ardents adversaires dans les *cifâtîtes*, qui ne se bornaient pas à les admettre et qui les prenaient même tellement à la lettre qu'ils tombaient dans un grossier anthropomorphisme.

Sayfa 209

Allahın sıfatlarına gelince, az önce söz konusu iki mezhep, en yaman rakiplerini Kifatilerde bulmuşlardır. Kifatiler bunları kabul etmekle yetinmiyor, üstelik o kadar harfiyen benimsiyor ki bayağı bir biçimciliğinin içine düşüyor.

Sayfa :211

Mais il devait venir des temps bien plus difficiles encore pour l'Eglise orthodoxe. L'appui de la puissance temporelle lui échappa: un défenseur de la doctrine du libre arbitre, Yézid III, monta sur le trône et, dès ce jour, la puissance des motazilites grandit de plus en plus.

Sayfa 211

Ancak, Sünnî mezhebin çok zor anlar yaşayacağı zamanlar da gelecekti. Geçici gucün desteğini kaybeder. Bağımsız yargıçlık doktrininin bir savunucusu, III. Yezid, tahta oturur ve o günden sonra, Mutezilelerin gücü, günden güne artar.

Sayfa :215

Ils subirent cette épreuve avec une fermeté digne d'admiration. Mettant leur confiance en Dieu, ils montaient toujours à l'échafaud d'un pas ferme en priant et en récitant des passages du Koran. Jamais aucun d'entr'eux ne rompit sa parole pour sauver sa vie. Un jour on arrêta un khâridjite dans la rue. "Accorde-moi," dit-il à l'homme

Sayfa :215

de la police, "la permission de rentrer un instant chez moi afin que je me purifie et que je prie." "Et qui me répond que tu reviendras?" "Dieu," dit le khâridjite, — et il revint. Un autre, qui était en prison, attendrit même son geôlier par sa piété et son éloquence. "Ta doctrine," lui disait le geôlier, "me semble belle et sainte; c'est pourquoi je veux te rendre service. Je te permettrai donc d'aller voir ta famille la nuit si tu me promets de revenir à l'aube du jour." — "Je te le promets," dit l'autre. Longtemps les choses se passèrent de la sorte; mais une nuit que le khâridjite était dans sa famille, quelques-uns de ses amis vinrent lui raconter qu'on avait assassiné un des bourreaux; le gouverneur, ajoutaient-ils, en était tellement irrité qu'il avait donné l'ordre de décapiter tous les hérétiques actuellement détenus. Ils le conjuraient donc de ne pas retourner dans sa prison; mais il ne les écouta pas, malgré leurs prières et les larmes de sa femme et de ses enfants.

Sayfa 215

Bu tecrübeyi, hayran kalınacak bir kararlılıkla geçerler. Hep Allaha inanarak, dua ederek ve Kur'an'dan bölümler okuyarak idam sehpasına çıkhlar. Aralarından hiçbiri, hayatını kurtarmak için inancından vazgeçmedi. Bir gün yoldan geçen bir Harici durdurulur. " Evime gidip arınmam ve dua etmem için bana bir süre müsaade et." der, kendisini durduran polise. "Döneceğine kim güvence verecek ?" diye sorar polis. "Allah" der Harici ve gidip

geri gelir. Hapiste olan bir diğeri, cellâdını kendisine acındırarak yumuşatır. " Düşüncelerin bana güzel ve kutsal gibi geliyor." der cellat. "Bu nedenle sana yardım etmek istiyorum." diyerek "Sana yarın sabah gelmeye söz verirsen gece aileni görmen için gitmene izin vereceğim." diye devam eder. O da "Sana söz veriyorum." diye cevaplar. Uzun süre olaylar bu şekilde devam eder; ama bir gece Harici ailesinin yanındayken, arkadaşlarından bazıları gelip ona, cellâtlardan birinin öldürüldüğünü söylediler; ve vali bu nedenle o kadar kızmıştır ki hapisteki sapık tutukluların hepsinin kellesinin vurulması emrini verdi, diye eklediler. Bu nedenle de hapishaneye dönmemesi için ona yalvarırlar; ama o, ailesinin ve çocuklarının tüm yalvarışlarına rağmen onları dinlemez.

Sayfa :220

les chiites étaient pourtant au fond une secte persane, et c'est précisément ici que parut le mieux au grand jour la différence entre la race arabe, qui aime la liberté, et la race perse, accoutumée à la soumission de l'esclave. Pour les Persans le principe de l'élection du successeur du prophète était quelque chose d'inouï et d'incompréhensible. Ils ne connaissaient que le principe d'hérédité; ils pensaient donc que Mahomet n'ayant pas laissé de fils, son gendre Ali aurait dû lui succéder et que la souveraineté était héréditaire dans sa famille.

Sayfa 220

Şiiler, aslında bir Farisî mezheptendiler ve özgürlüğü seven Arap ırkıyla köleliğe alışmış Fars ırkı arasındaki büyük farklar tam olarak burada gün yüzüne çıkmıştır. Farslılar için, peygamberden

sonra onun yerine geçecek kişinin seçimi ilkesi, daha önce duyulmamış ve anlaşılmaz bir şeydi. Sadece veraset prensibini biliyorlardı; bu nedenle oğul bırakmamış olan Muhammed'in varisi, damadı Ali olmalıydı ve hükümranlık onun ailesinin mirasıydı.

Sayfa :221

* Les chiites se divisaient d'ailleurs en différentes sectes, qu'on peut ramener à deux groupes principaux: celui des modérés et celui des ultrachiites. * Mevdûdî

Sayfa 221

Diğer taraftan Şiiler de kendi aralarında, iki ana grupta toplayabileceğimiz farklı mezheplere ayrılıyordu : Ilımlılar ve aşırı Şiiler.

Sayfa :230

Au contraire, les Abbâsides et leur entourage leur étaient franchement hostiles; les califes étaient des hérétiques, des demi-chiites, et les hommes d'état qu'ils avaient à leur service étaient parfois pis encore

Sayfa 230

Aksine Abbasiler ve onların çevresi, onlara tam düşmandı; halifeler varis ve yarı Şiî idi ve onların hizmetinde bulunan devlet adamları da bazen daha da beterdi.

Sayfa :231

Il ajouta encore qu'il lui avait dit un jour: "Je me suis laissé contraindre par les Arabes à tout faire: j'ai mangé des olives, j'ai monté des chameaux, j'ai porté des sandales; mais ils n'ont pas pu m'amener à me faire circoncire."

Sayfa 231

Kendisine daha once bir gun şoyle dediğini de ekler "Araplar tarafından yapmam istenen her şeyi yaptım zeytin yedim, deveye bindim, **sandal** giydim, ama beni sunnet olmaya ikna edemediler."

Sayfa :232

Il est bien vrai que les Abbâsides ne s'écartaient pas autant de l'islamisme que leurs gens de confiance; l'intérêt le leur eût défendu s'ils en avaient eu l'envie; mais ils étaient fort loin d'être orthodoxes, surtout al-Mamoun, homme singulier, qui se montrait tantôt despote fantasque et tantôt prince noble et ...

Sayfa 232

Abbasilerin, güvendikleri insanlar kadar, Islâmiyetten uzaklaşmadıklan bir gerçektir; her ne kader bunu istemiş olsalar da çıkarları buna engel olmuştur, ama Sunni olmaktan çok uzaktılar, özellikle sade bir insan olan El-Memun, bazen çok despot bazen de ulu ve hassas bir prens olarak gorunuyordu

Sayfa :232

Néanmoins il me semble qu'on va trop loin quand on prétend qu'il avait rejeté l'islamisme et qu'il était partisan de la religion naturelle;

Sayfa 232

Bununla beraber bana öyle geliyor ki El-Mmemun'un İslâmiyeti reddettiği ve doğal bir dinin bir taraftan olduğu öne sürüldüğü zaman, çok ileri gidilmektedir.

Sayfa :234

Les hanbalites forment une secte sévère, puritaine, intolérante, qui se fait de Dieu une idée fort anthropomorphique; ils ont suscité plus d'un soulèvement au nom de la religion, surtout dans les derniers temps de la domination des Abbâsides à Bagdad; ils pénétraient alors dans les maisons, renversaient les vases à vin qu'ils y trouvaient, battaient les chanteuses et brisaient les instruments de musique. Les hanafites constituent la secte la plus libérale; les deux autres tiennent le milieu entre les hanbalites et les hanafites, bien que les mâlikites ne laissent pas non plus d'être stricts et sévères

Nous avons déjà parlé plus haut de Bokhari

Sayfa :235

(† 870), qui fit la collection des traditions. Lui aussi appartenait à une famille persane; son arrière-grand-père avait embrassé l'islamisme.

Sayfa 234

Hanbelî mezhebi çok ciddî, saf ve hoşgörüsüz bir mezhepti, bunlar Allah hakkında çok biçimsel bir fikre sahiptiler; özellikle Abbasîlerin Bağdattaki egemenliklerinin son dönemindedin adına isyandan da beter bir şeye neden oldular; evlere kadar giriyorlardı, buldukları şarap testilerini devirip, şarkıcı kızları dövüp, müzik aletlerini kırıyorlardı. Hanefîler, en ılımlı mezhebe sahiptiler; diğer iki mezhep, her ne kadar Mâlikîler sert ve katı olsalar bile Hanbelîler ve Hanefîler arasında bir konumda bulunuyor.

[sayfa 235]

Gelenekleri birleştiren Buhariden (870 milâdî) daha önce yukarıda bahsetmiştik. O da Farisi bir aileye mensuptu; büyük- büyük- babası İslâmiyeti kabul etmişti.

Sayfa :236

Les Abbâsides n'avaient pas pour eux le moindre respect, quelque haut placés qu'ils fussent dans l'opinion publique et bien que, par exemple, les leçons de Bokhârî fussent suivies à Bagdad par 20,000 auditeurs: ils les traitaient comme ils auraient traité de vulgaires malfaiteurs.

Sayfa 236

Kamuoyundaki yüksek itibarlarına ve örneğin Buharinin derslerinin Bağdatta 20.000 kişi tarafından okunmasına rağmen Abbasilerin, onlara en küçük bir saygısı bile yoktu. Onlara adî haydutlara davrandıkları gibi muamele ediyorlardı.

Sayfa :236

le gouverneur de Médine, parent du calife, le fit amener devant lui, le fit fouetter et lui démit un bras. Sous le règne d'al-Mamoun, les deux théologiens les plus respectés de Bagdad, Ibn-Hanbal et Mohammed ibn-Nouh, furent cités devant le tribunal de l'inquisition pour reconnaître que le Koran a été créé

Sayfa 236

Halifenin akrabası olan Medine'nin valisi, onu huzura getirtti, onu kırbaçlattı ve bir kolunu kestirdi. El-Memun egemenliği sırasında, Bağdat' ın en saygın iki din bilimcisi olan, İbni Hambel ile Muhammed İbn-i Nuh, Kur'an'ın Allah tarafından yaratıldığını kabul etmeleri için engizisyon mahkemesine çıkarıldılar.

Sayfa :240

"J'avais un guide de la famille du prophète, qui devait m'enseigner la doctrine et les devoirs prescrits par Dieu. Je croyais trouver chez lui la science, mais il m'a conduit à l'erreur à l'aide du Koran même, car il le faussait par

Sayfa 240

"Allah tarafından yapılması istenen görev ve amelleri bana öğretmesi için peygamber ailesinden bir rehberim vardı. Onda bilimi bulacağımı sanıyordum, ama o Kur'an ile beni hataya düşürdü, çünkü bu dünyanın nimetlerine düşkünlüğünden dolayı onu yanlış yorumluyordu."

Sayfa :242

Dès ce moment al-Mançour cessa d'être calife aux yeux des Râwendites.

Sayfa 242

Bu andan itibaren El Mansur, Ravendîler gözünde bir halife olmaktan çıktı.

Sayfa :243

Mais les Abbâsides en avaient rebuté d'autres encore et notamment les sectaires que les écrivains musulmans comprennent sous le nom général de *zendiks* : c'étaient ou bien des zoroastriens, ou bien des partisans d'autres systèmes persans, principalement des mazdakites, ou bien encore des libres penseurs.

Sayfa 243

Ama Abbasîler, müslümanlar yazarların genel olarak zındık adı altında anladıkları diğer mezhepleri de sindirdiler. Bunlar ya Zerdüştler ya da diğer Farisî sistemlerin taraftarı, özellikle Mazdekîler ve hatta diğer özgur düşünürlerdi.

Sayfa :245

Seul, al-Mamoun fit une tentative de réconciliation; mais elle venait trop tard et ne pouvait qu'échouer.

Sayfa :245

C'est ainsi que les califes avaient partout des ennemis. Ils eurent à réprimer d'innombrables révoltes. Les Alides étaient toujours insurgés; non sans succès, car ils arrachèrent deux grandes provinces aux Abbâsides, l'une à l'extrémité occidentale (l'empire actuel du Maroc), l'autre, sur les rives de la mer Caspienne (le Tabaristan). C'est dans le Khorâsân et la Transoxiane, où l'islam ne parvenait pas à prendre racine et où les doctrines bouddhistes conservaient toute leur vigueur, que surgit l'ouvrier, le foulon, qui était ensuite devenu le secrétaire d'Abou-Moslim. Il est connu sous le nom d'al-Mokanna (le voilé) parce qu'il portait toujours un masque d'or pour prévenir la mauvaise impression qu'aurait faite la laideur de son visage. C'était un homme extraordinairement rusé et versé d'une manière toute spéciale dans les sciences naturelles, de sorte qu'auparavant déjà il passait pour un faiseur de miracles.

Sayfa 245

Yalnızca El-Memun bir barış denemesi yapmıştır, fakat çok geç kalan bir denemeydi ve ancak başarısızlıkla sonuçlanabilirdi.

Bu nedenle halifelerin her tarafta düşmanları vardı. Sayısız ayaklanmayı bastırmak zorunda kaldılar. Alide'ler her zaman asiydiler ve bu konuda başarılıydılar. Çünkü Alide'ler, Abbasîlerden biri batı kısmının sonunda yer alan (şu anki Fas ülkesi) ve diğeri Hazar Denizi'nin kıyılarında yer alan (Tabaristan) iki büyük bölgeyi almışlardı. İslâmiyetin tutunamadığı ve bütün Budist

doktrinlerin tüm geçerliliğini koruduğu Horasan ve Transoxiane'de daha sonra Ebu-Müslim'in sekreteri aynı zamanda pres işçisi olan Al-Mokonna ortaya çıkmıştır. Al-Mokanna "peçeli adam" ismiyle biliniyordu.

Yüzünün çirkinliğinin ortaya çıkaracağı kötü izlenimi yok etmek için, her zaman altın bir maske takıyordu. Doğal bilimlerde kendine özgü şekilde öyle kurnaz ve bilgili adamdı ki eskiden beri mucize yaratan adam olarak biliniyordu.

Sayfa :247

Contraints par la nécessité, ils eurent d'abord recours à des soldats étrangers. Il le fallait bien: les Arabes n'avaient jamais eu leur confiance et les Persans ne l'avaient plus.

Sayfa 247

Abbasiler zorunlu ihtiyaçtan dolayı, yabancı askerlere başvurmuşlardır. Bu gerekliydi, çunku asla Araplara guvenmemişler ve artık Perslere de güvenmiyorlardı.

Sayfa :248

D'après nos idées, al-Motawakkil a été un tyran cruel et perfide. Il était frère d'al-Wâthik, dont le fils avait d'abord été choisi par les grands dignitaires pour être calife; mais quand on vit que cet enfant faisait sotte figure dans les longs vêtements royaux, le chef de la garde turque réussit à faire reconnaître al-Motawakkil.

Sayfa 248

Düşüncelerimize göre El-Motawakkil, acımasız ve kalleş bir zorbaydı. El-Motawakkil El-Valik'in erkek kardeşiydi. El-Valik'in oğlu, din büyükleri tarafından önce halife olarak seçilmişti. Fakat bu çocuk uzun kraliyet elbiselerinin içinde aptal bir görünüme sahip olduğu için Türk ordusunun kumandanı onu reddetmiş ve El-Motawakkil'i halife olarak kabul ettirmeyi başarmıştır

Sayfa :249

Quelque temps après il sut l'amener adroitement à faire un pèlerinage à la Mecque; l'ayant ainsi séparé des troupes, il le fit arrêter et le laissa mourir de soif. Il prétendit ensuite qu'il était mort de mort naturelle; à l'appui de son dire, il fit déclarer par des témoins que le cadavre ne portait aucune trace de violences.

Avec tout cela al-Motawakkil était extrêmement orthodoxe et, par suite, le parti clérical le jugeait tout autrement que nous ne le ferions. Un historien musulman bien connu est d'avis qu'il allait un peu trop loin dans sa haine pour Ali, car les orthodoxes, eux aussi, estimaient fort ce prince, vu sa qualité de neveu et de gendre du prophète; "mais au reste," dit-il, "il était du nombre des plus excellents califes, car il défendit de croire que le Koran a été créé."[1] Il était orthodoxe: qu'importait donc qu'il fût ivrogne, voluptueux, perfide, que ce fût un monstre de cruauté? Mais il était même plus qu'orthodoxe: animé d'un zèle brûlant pour la pureté de la doctrine, il s'efforçait

Sayfa :249

de persécuter tous ceux qui pensaient autrement, de les torturer, de les exterminer autant que possible.

1) Abou-'l-fedâ, II, p. 190.

Sayfa 249

Bir süre sonra, el-Motawakkil, Itah'ı akıllı bir şekilde Mekke'ye, hacca gitmeye ikna etmeyi başarmış ve bu şekilde onu birliklerinden ayırarak tutuklatmış ve susuzluktan olmeye bırakmıştır. Daha sonra eceliyle öldüğünü öne sürmüş ve soylediğini desteklemek için şahitleri vasıtasıyla cesedin hiçbir şiddet izini taşımadığını bildirmiştir.

Tüm bunlarla birlikte, el-Motawakkil tam bir Ortodokstu ve kilise çevresi onu bizim değerlendireceğimizden çok farklı bir şekilde değerlendiriyordu. Tanınmış bir musluman tarihçi, onun Ali'ye karşı olan kininde çok ileriye gittiği düşuncesindeydi. Çunkü Ortodokslar dahi, peygamberin yeğeni ve damadı niteliğine sahip olmasından dolayı, Ali'ye çok saygı duyuyorlardı. "Ama sonuçta, en iyi halifeler içerisinde yer almaktaydı, çunkü Kur'an'ın Allah tarafından yaratıldığına inanmayı savunmuştur"(1) der, bu tarihçi.

O, Ortodokstu; o hâlde sarhoş, zevk düşkünü, hain ve acımasızl bir canavar olmasının ne önemi vardı? Ortodokstan daha da fazlasıydı bu doktrinin doğruluğu için çaba sarf etmekte yarış tutuştuğundan farklı düşunenlere zulmetmeye, işkence yapmaya ve mumkun olduğunca onları yok etmeye çalışıyordu

(1) Abul-fedâ. II, s. 190

Sayfa :250

Quiconque osait dire du mal d'Abou-Bekr, d'Omar, d'Othmân et d'Aïcha, qui sont les saints des orthodoxes, était fouetté et jeté dans le Tigre. Sous le gouvernement d'al-Mamoun, ceux qui doutaient de l'excellence d'Ali avaient été mis hors la loi; mais maintenant les vents et les flots avaient changé: on n'osait plus

Sayfa :251

dire du bien d'Ali. Un célèbre philologue auquel le calife avait demandé qui de ses propres fils ou de ceux d'Ali il estimait le plus haut, avait répondu en louant les fils d'Ali sans parler de ceux d'al-Motawakkil.

Sayfa 250

Dinin aziz isimleri Ebubekir, Ömer, Osman ve Ayşe hakkında kim kötü konuşursa kırbaclanıyor ve **Dicle'ye atılıyordu. El-Memun'un yönetimi sırasında, Ali'nin yüceliğinden şuphe edenler, kanun kaçağı olarak kabul edilmişler, ancak şimdi rüzgârlar ve dalgalar yön değiştirmişti,** artık Ali hakkında iyi şeyler söylemeye cesaret edilemiyordu **[sayfa 251]** Halifenin kendi oğullarından veya Ali'nin oğullarından hangisine daha çok saygı duyduğunu soran bir **filolog,** el Motawakkil'in oğullarından hiç bahsetmeden Ali'nin oğullarını övmüştür.

Sayfa :252

Cette conversion devait avoir une telle importance que la tradition l'attribue à un miracle: le prophète, dit-on, apparut en rêve à al-Achari, le convainquit de son erreur et le remit dans la bonne voie.

Sayfa 252

Bu konuşma, öyle önemli olmalı ki gelenekler onu bir mucize olarak nitelendirir. Söylendiğine göre peygamber, El-Achari'nin rüyasında ona görünür, hatasından vazgeçirir ve doğru yola girmesini sağlar.

Sayfa :253

"Le croyant," répondit al-Djobbâï, "occupera une place élevée dans le ciel; l'infidèle ira au fond de l'enfer; l'enfant sera sauvé, mais il ne montera pas aussi haut que le frère pieux et croyant."

"Admettons maintenant que l'enfant veuille s'élever jusqu'à l'endroit où se trouve son frère; le lui permettra-t-on?"

"Non; on lui répondrait: Ton frère a obtenu cette place parce qu'il a maintes fois montré son obéissance à Dieu, et c'est là ce que tu n'as pas fait."

"Et si l'enfant disait: Il n'y a pas de ma faute; tu ne m'as laissé vivre que peu de temps et tu m'as privé ainsi de l'occasion de faire preuve d'obéissance."

"Dans ce cas le Tout-Puissant dirait: Je savais que si je t'avais accordé une plus longue vie, tu serais devenu rebelle et que tu aurais mérité l'enfer. En te condamnant à mourir jeune, j'ai fait ce qu'il y avait de mieux pour toi."

"Fort bien! Mais suppose que le frère infidèle dise: Grand Dieu! puisque tu savais ce qui l'attendait, tu dois également avoir su l'avenir qui m'était réservé; pourquoi n'as-tu pas aussi fait pour moi ce qu'il y avait de mieux?"

Sayfa 253

El-Djobbai "Mümin, Tanrı katında yüksek bir mertebeye sahip olacaktır, imansız olan cehennemin dibini boylayacaktır, çocuk kurtulmuş olacak, fakat ibadetlerini yerine getiren ve imanlı kardeşinin mertebesine ulaşamayacaktır." diye cevaplar.

"Şimdi, farz edelim ki çocuk, kardeşinin bulunduğu yere kadar ulaşmak istesin, ona izin verilecek midir?"

"Hayır. Ona şöyle cevap verilecektir: Kardeşin buraya sahip, çünkü Allaha inancını çok kez göstermiştir ve bu, senin yapmadığın bir şey."

Ve çocuk şöyle derse: "Bu benim suçum değildi. Bana ancak kısa bir ömür verdin ve bu nedenle imanımı kanıtlama fırsatını benden aldın."

Bu durumda Allah şöyle der: "Biliyorum ki sana daha uzun bir ömür verseydim asi olurdun ve cehennemi hak ederdin. Seni genç yaşta ölmeye mahkûm ederek senin için en iyisi neyse onu yaptım."

Çok güzel! Farz et ki imansız kardeş şöyle desin: "Büyük Allahım! Onun başına gelecekleri bildiğine göre, bana sunulan kaderi de biliyor olmalısın. Niçin benim için de en iyisi neyse onu yapmadın?"

Sayfa :257 **Nous voulons** parler des chiites et de ceux qui cherchaient à cacher sous ce nom leurs sentiments hostiles à l'islamisme.

Pour les choses essentielles, presque tous les chiites étaient d'accord. Au fond, ils auraient bien voulu rejeter le Koran; mais, n'osant pas risquer de faire une démarche aussi hardie, ils expliquaient ce livre allégoriquement et, pour justifier leur procédé, ils invoquaient une tradition d'après

Sayfa :258

laquelle Mahomet aurait dit: "Nous autres prophètes, nous parlons aux hommes dans la mesure de ce que leur intelligence peut comprendre." Par là, il leur était possible d'écarter les prescriptions de l'islamisme au moyen du raisonnement et d'introduire une foule de doctrines étrangères dans cette religion.

Sayfa 257

Şiilerden ve İslâmiyete karşı düşmanca duygularını bu isim arkasına saklamaya çalışanlardan bahsetmek istiyoruz.

Temel şeyler için hemen hemen tüm Şiiler hemfikirdi. Gerçekte, Kur'an'ı reddetmeyi çok isterlerdi. Fakat bu kadar tehlikeli bir adım atmaya cesaret edemedikleri için, bu kitabı istiare yoluyla anlatıyor ve bu davranışlarının doğru olduğunu kanıtlamak için de Muhammed'in şöyle söylediği bir geleneği hatırlatıyorlardı. (sayfa258) **"Biz peygamberler, insanlarla akıllarının anlayacağı ölçüde konuşuyoruz."** Bu hadisten yola çıkarak akıl yoluyla İslamiyet'in emirlerini hiçe saymaları ve bu dine birçok yabancı doktrini yerleştirmeleri mümkündü.

Sayfa :258

"La première disposition," disaient-ils, "est la meil-

Sayfa :259

leure et il n'est pas donné à Dieu de changer d'avis. Quiconque connaît le sens caché de la loi n'encourt pas de peine s'il n'en suit pas le sens apparent.

Sayfa :258

Tout ce que commande et fait l'imâm est juste. Ismaël n'a donc nullement péché en buvant du vin."

Sayfa 258

Şiiler "İlk anlam en iyisidir ve Allaha fikir değiştirme hakkı verilmemiştir. **Kim yasağın gizli anlamını biliyorsa gerçek anlamına uymadığı zaman günaha girmez. İmamın emrettiği ve yaptığı her şey doğrudur.** O halde İsmail, şarap içerek hiç de günaha girmemiştir." diyorlardı.

Sayfa :263

"Que signifie le jet des petites pierres pendant le pèlerinage, ou bien les courses rapides entre Çafâ et Merwa? — Pourquoi a-t-il fallu six jours à Dieu pour créer le monde? Ne pouvait-il pas le faire en une heure? — Que veulent dire ces mots: Eve a été tirée d'une côte d'Adam? — Quelle forme a ton âme? Où est-elle? D'où est-elle provenue?" etc.

Sayfa 263

Hac sırasında atılan küçük taşların veya Safa ve Merve arasındaki hızlı koşuşturmanın anlamı ne? Niçin Allah dünyayı altı günde yarattı? Bunu bir saatte yapamaz mıydı? Şu kelimeler neyi anlatmak istiyor? Havva, Adem'in kaburgalarından birinden yaratılmıştır. Ruhunun şekli ne? Nerededir? Nereden gelir?

Sayfa :266

Sixième degré. Peu à peu et avec beaucoup de précaution, on amène l'initié à l'idée qu'il n'a pas besoin d'observer les usages religieux prescrits, tels que la prière, le paîment de la taxe des pauvres, le jeûne, le pèlerinage. Toutes ces formes ne sont qu'une représentation symbolique et rien de plus. Ce sont des énigmes proposées par des philosophes qui se faisaient passer pour prophètes ou imâms; eux-mêmes, ils ne les considéraient toutes que comme un moyen de tenir la populace en sujétion et d'exciter à des actions de nature à être utiles à la société. Ceux toutefois qui ont établi ces usages étaient des gens sensés et de grands hommes: leurs lois témoignent de leur profonde sagesse. Mais ils n'étaient pas arrivés aussi haut que les vrais philosophes, tels que Platon et Aristote, par exemple, ceux-ci ont de

Sayfa :267

beaucoup surpassé les fondateurs de religions en raison et en sagesse.

. Sayfa 266

Altıncı basamak. Yavaş yavaş ve çok dikkatli bir şekilde, ibadet, zekât, oruç ve hac gibi dinî vazifeleri yerine getirmeye ihtiyacı olmadığı fikrini öğrenme sırası geliyor. Tüm bunlar, sembolik temsillerden başka bir şey değildir. Kendilerinin peygamber veya imam olduğunu öne süren filozofların sunduğu bilmecelerdir. Kendileri de dâhil, tüm bunları, toplumu bağımlı tutma ve topluma yararlı olacak davranışlara yöneltme olanağı olarak görüyor-

lardı. Bu gelenekleri oluşturan insanlar, yine de sağduyulu ve büyük insanlardı; kanunları, derin bilgeliklerini ortaya koymaktadır. Fakat örneğin, Plâton ve Aristo gibi gerçek filozofların eriştiği mertebeye varamamışlardı. Bu filozoflar, akıl ve bilgelik olarak din kurucularının çok önündeydi.

Sayfa :277

Arrivé là, il eut encore à subir un emprisonnement jusqu'à ce qu'il fût délivré par ses fidèles; on le proclama alors calife (909) et il devint le fondateur de la dynastie des **Fatimides**[1].

Le plan adroit concerté par l'oculiste avait donc réussi: ses descendants venaient de conquérir un trône.

1) Ainsi nommés d'après Fatime, fille du prophète et femme d'Ali, de laquelle ces califes prétendaient descendre

Sayfa 277

Buraya [Afrika] geldikten sonra, yandaşları onu [Said] kurtarıncaya kadar hapse girmiştir. Bundan sonra, halife ilân edilir (909) ve Fatimîler (1) Hanedanlığı'nın kurucusu olur. Doktorun yaptığı düzgün plân, başarıya ulaşmıştı; torunları bir tahtı ele geçirmişlerdi.

(1) Halifelerin soyundan geldiklerini öne sürdükleri Peygamber'in kızı ve Ali'nin eşi Fatma'dan yola çıkarak bu ismi almışlardır.

Sayfa :277

Chez eux on ne jeûnait et on ne priait pas; il était permis de boire du vin et la parenté à aucun degré n'empêchait le mariage.

Sayfa 277

Onlarda [Bahreyn Karmatları] oruç tutulmaz ve ibadet yapılmazdı. Şarap içmelerine izin vardı ve hiçbir akrabalık derecesi evlenmelerine engel değildi.

Sayfa 334

Quand les deux mains eurent été tranchées, il se frotta les joues avec ses moignons sanglants, puis aussi les bras. "Qu'est-ce que cela veut dire?" lui demanda-t-on. "J'ai," dit-il, "déjà perdu beaucoup de sang et mes joues vont bientôt devenir pâles. Je crains que vous ne vous imaginiez que j'ai pâli de terreur; aussi veux-je vous quitter avec des joues roses. Le rouge foncé est la couleur des hommes." -- "Et pourquoi," continua-t-on, "te frottes-tu aussi les bras de ton sang?" -- "J'accomplis," répondit-il, "ma purification. Les ablutions de l'amour ' doivent se faire avec du sang."

Sayfa 334

İki eli kesildikten sonra, kesik kanlı elleriyle yanaklarını ve kollarını ovmuş. "Bu ne demek oluyor?" diye sorulmuş. "Çok kan kaybettim ve yakında yanaklarım solacak. Korkudan solduğumu düşünmenizden korkuyorum, bu nedenle yanınızdan pembe yanaklarla ayrılmak istiyorum. Koyu kırmızı, insanların rengidir" der. "Niçin kanını kollarına da sürüyorsun?" diye devam edilmiş. "Abdestimi tamamlıyorum. Büyük aşk(ı) abdest, kanla yapılmalıdır" diye cevap verir.

Sayfa :335

Tel est le récit des çoufis. Si on le compare avec celui des orthodoxes, on ne peut conserver de doutes sur la question de savoir de quel côté se trouve la vérité historique, et il faut reconnaître que le martyre de Hallâdj a bien plus été causé par la haine que lui portait le vizir Hâmid que par ses sentiments hérétiques, pour ne rien dire de ses idées panthéistes. Ce que les çoufis racontent est une legende, mais une légende très-remarquable; ils se sont emparés de ce martyr, à tort ou à raison, et lui ont mis dans la bouche des opinions qui sont horribles aux yeux des orthodoxes et excellentes aux leurs.

Sayfa 335

Sufilerin hikâyesi işte böyle. Ortodoksların hikâyesiyle karşılaştırılacak olursa, tarihi gerçeğin hangi hikayede yer aldığını bilmek hususunda şüpheler olabilir. Hallaç'ın şehit edilmesinin sebebi, Vezir Hamid'in **panteist düşüncelerini saklamak için kullandığı,** sapık hislerinden çok, ona beslediği kindir. Sufilerin anlattıkları bir efsanedir, fakat olağanüstü bir efsane. Sufiler bu şehidi alıp doğru ya da yanlış, **Ortodoksların gözünde korkunç ve kendi gözlerinde ise iyi olan düşüncelerin, onun ağzından çıktığını söylemişler.**

Sayfa :338

Le troisième degré est celui de la *certitude*. Le çoufi est complétement parvenu à la science; ce qui jadis lui semblait transcendant, a maintenant acquis pour lui une certitude subjective. Il a trouvé

Sayfa :338

Dieu en lui-même; il sait qu'il fait partie de la divinité; son propre moi et la divinité sont des idées identiques. Il emploie encore des façons de dire mahométanes, mais il n'y a plus pour lui de différence entre les religions et il regarde avec le même dédain la mosquée, l'église des chrétiens et le déwal des Hindous

Sayfa 338

Üçüncü aşama inanç aşamasıdır. Sufi tam anlamıyla bilime ulaşmıştır. Eskiden çok yüce görünen şey, şimdi ona subjektif bir inancı vermiştir. Tanrısallığın bir parçası olduğunu biliyor; kendi benliğiyle tanrısallık benzer düşüncelerdir. Allah'ı benliğinde bulmuştur. Hala Müslüman olduğunu söyleyebiliyor fakat onun için dinler arasında artık bir farklılık yoktur ve camiye, Hıristiyanların kilisesine ve Hinduların devaline (Hindu tapınağı) aynı küçümsemeyle bakmaktadır

Sayfa :344

Bien que ces vers fussent assez connus, Abou-'l-ala ne fut jamais persécuté; au contraire, on l'honorait beaucoup; il reçut une foule de marques d'amitié de la part des personnages les plus puissants et les plus considérables, et quand il mourut à un âge fort avancé, on ne récita pas moins de quatre-vingt-quatre chants funèbres sur sa tombe. S'il avait vécu à Cordoue, le peuple l'aurait lapidé.

Sayfa 344

Bu mısraların çok bilinmesine karşın, **Abul-alâ** hiçbir zaman zulme uğramamıştır, tersine çok saygı görmekteydi. En güçlü ve en saygın kişilerin dostluklarını kazanmış ve çok ileri bir yaşta olduğunda, mezarı başında seksen dört ağıt söylenmiştir. Kordu'da yaşasaydı halk onu linç ederdi.

Sayfa :347

Les Arabes, fort tièdes encore au moment de la conquête, se prirent, sous l'influence des Berbères et des Espagnols, à s'y attacher plus fortement qu'ils ne l'avaient fait en d'autres pays.

Sayfa 347

Fetih sırasında hâlâ çok ılımlı olan Araplar, Berberiler ve İspanyolların etkisiyle, başka ülkelerde yapmadıklarından daha sıkı bir bağlılık duymaya başladılar.

Sayfa :353

L'aristocratie arabe était éclairée, il est vrai, et, parmi les princes, on en comptait plusieurs qui cultivaient les sciences avec succès et qui avaient assez de largeur dans les idées pour confier des postes considérables à des chrétiens et à des juifs; mais, malgré cela, les chrétiens, qui étaient encore fort nombreux dans le pays, se trouvaient exposés à plus d'un outrage de la part de la populace, composée pourtant en majorité

Sayfa :353

des descendants de gens qui avaient été chrétiens, de renégats. Excité par le clergé, le peuple ne tolérait pas non plus l'étude de la philosophie et de l'astronomie, parce qu'il regardait ces sciences comme hostiles à la religion.

Sayfa 353

Gerçekten Arap aristokrasisi bilgiliydi. Veliahtlar arasında bilimleri başarıyla öğrenen birçok veliaht bulunuyordu ve Hristiyan ve Yahudilere önemli makamları teslim edecek kadar açık görüşlüydüler. Ama buna rağmen, ülkede hâlâ çok sayıda bulunan Hristiyanlar, çoğunluğu din değiştirip Hristiyan olmuş insanların torunlarından oluşan ayak takımının hakaretlerine maruz kalmışlardır. Kilise tarafından kışkırtılan halk, felsefe ve astronomi eğitimini hoş karşılamıyordu, çünkü bu bilimleri dine düşman görüyordu.

Sayfa :355

Le pouvoir des Omalades, fort ébranlé, se trouvait sur le point de tomber; une révolution dans l'état social était imminente et la religion aussi se voyait en butte à d'incessantes attaques. Les mesures qu'Almanzor venait de prendre tout récemment encore contre les philosophes n'avaient pas donné les résultats que le clergé en attendait; loin de là, les libres penseurs ne faisaient que se multiplier. Il y avait une école, sortie, à ce qu'il semble, du sein même du clergé, qui, voilant sa

Sayfa :355

pensée sous d'étranges allégories, enseignait que l'univers est infini et qui prétendait, en outre, que s'il est possible d'imposer une religion par la ruse ou par la violence, on ne peut jamais la prouver par le raisonnement.

Sayfa 355

Çok sarsılan Ömer taraftarlarının iktidarı, düşmek üzereydi. Halk nezdinde bir ihtilâl çok yakındı ve din de sürekli saldırılarla karşı karşıyaydı. Almazor'un filozoflara karşı yeni almış olduğu önlemler, kilisenin beklediği sonuçları vermemişti, tam tersine, özgür düşünenler sürekli artıyordu. Öyle görünüyor ki aynı dinin içinden çıkan bir okul, düşüncesini tuhaf istiareler altında gizleyerek evrenin sonsuz olduğunu öğretiyordu ve bunun dışında, kurnazlıkla veya şiddetle bir dini kabul ettirmek mümkünse onun asla akıl yoluyla ispat edilemeyeceğini öne sürüyordu.

Sayfa :384

Ils se frayèrent un passage à travers des monceaux de cadavres et se rendirent maîtres de la ville. Mahmoud ordonna de briser la pierre de Chiwa en deux morceaux et les fit transporter à sa résidence de Gazna; l'un d'eux fut mis dans la lice, à côté de la statue de Vichnou, que Mahmoud avait conquise auparavant à Tanesser; de l'autre, on fit le seuil de la grande mosquée [1].

Sayfa 384

Ceset yığınları arasında kendilerine bir yol açarlar ve şehrin efendileri olurlar. Mahmut, Şiva taşının ikiye bölünmesini emreder ve bu parçaları Gazne'deki konutuna taşıttırır; biri Mahmut'un daha önce Taneser'de ele geçirdiği Vişne heykelinin yanına oyun alanına konulmuş, diğeri ise büyük caminin(1) eşiği olmuştur.

Sayfa :396

Aussi n'avaient-ils pas plus de sympathie pour l'une que pour l'autre; à leurs yeux, elles étaient toutes également bonnes. Djenghis-Kân avait été d'avis que la façon d'honorer Dieu n'importait guère; il avait recommandé aussi instamment que possible à ses successeurs de ne donner à aucune religion le pas sur l'autre, mais de mettre les membres de toutes les Eglises sur le même pied. Ses descendants se conduisirent d'après ce

Sayfa :397

conseil. Le Kân Mangou, par exemple, assistait régulièrement avec sa famille aux offices des chrétiens, des mahométans et des bouddhistes, prenait part à toutes les cérémonies et comblait tous les prêtres de bienfaits.

Sayfa 396

Bu nedenle, ne o dine ne de bu dine daha fazla sempati duyuyorlardı. Onların (Moğolların) gözünde, hepsi iyiydi. Cengizhan Allaha ibadet şeklinin hiç önemli olmadığı düşüncesindeydi. Ken-

disinden sonra geleceklere hiçbir dini öne çıkarmamayı, fakat tüm ibadethanelerin üyelerini aynı düzene koymayı sürekli tembih etmiştir. Torunları bu tavsiyeye göre davrandılar. [sayfa 397] Mangu Kağan örneğin, Hristiyanların, Müslümanların ve Budistlerin sunulanına ailesiyle birlikte katılırdı, tüm törenlerde yer alırdı ve tüm din adamlarını lütuflara boğardı.

Sayfa :428

Les pratiques superstitieuses, qui sont toujours l'appui, la consolation et l'espérance de l'homme faible, ignorant ou malheureux, reprendront leur empire; et dès lors la réforme du wahhâbisme disparaîtra après avoir versé le sang de plusieurs milliers de victimes du fanatisme religieux. Telle est la triste vicissitude des choses humaines. D'un autre côté, je crois que les wahhâbites, dans le fond de leurs déserts, seront toujours invincibles,

Sayfa :429

non par leur force militaire, mais par la nature de leur pays inhabitable pour toute autre nation, et par la facilité qu'ils ont de se cacher. On pourra conquérir momentanément la Mecque, Médine et les villes maritimes [1]: mais de simples garnisons, isolées au milieu d'affreux déserts, pourront-elles tenir longtemps? Voilà ce qui me porte à croire qu'ils ne seront pas soumis de longtemps par la force des armes."

1) [illegible] villes [illegible] par les troupes égyptiennes.

Sayfa 428

Her zaman zayıf, câhil ya da mutsuz insanın desteği, teselli-si ve ümidi olan batıl inançlar daha da önem kazanacaktır. O andan itibaren Vahhabizm reformu dinî taassubun kurbanı binlerce insanın kanını döktükten sonra kaybolacaktır. İnsanî şeylerin üzüntü verici değişikliği işte böyledir. Diğer taraftan, Vahhabilerin yaşadıkları çöllerin derinliklerinde askerî güçlerinden çok, başka uluslar için yaşanamaz olan ülkelerinin doğal koşulları ve saklanma kolaylıkları sayesinde her zaman yenilemez olduklarını düşünüyorum. (Sayfa 429) Mekke, Medine ve deniz kıyısındaki şehirler(1), bir süre için fethedilebilecektir; fakat korkunç çöllerin ortasında tek başlarına bulunan basit garnizonlar uzun süre dayanabilecek mi? Silâh gücüyle uzun süre sindirilemeyeceklerine beni inandıran işte budur."

(1) Mısır birlikleri tarafından bu şehirler fethedilmeden önce Ali Bey, bu satırları yazmıştır.

Sayfa :430

Toutefois le nombre de ceux qui se donnent le nom de musulmans n'a pas diminué : c'est que malgré la perte de l'Espagne, malgré l'arrêt que la propagation de l'islamisme subit en Sibérie, les adhérents de cette religion se sont multipliés dans l'Asie centrale et méridionale ainsi qu'en Afrique.

Sayfa 430

Yine de kendilerini Musluman olarak nitelendirenlerin sayısı azalmadı, **İspanya'nın kaybedilmesine, İslâmiyetin Sibirya'da yayılmasının durmasına rağmen,** bu dine katılanların sayısı Orta ve Güney Asya'da olduğu gibi Afrika'da da artmıştır.

Sayfa :431

Il y a deux millions de musulmans dans le vaste empire russe. Ils y possèdent 5,483 mosquées et 620 madrasas ou universités; 15,000 personnes environ sont attachées au culte; le mufti d'Oufa, dans le gouvernement d'Orembourg, et celui de la Crimée sont à la tête de ce clergé.

Sayfa 431

Geniş Rusya İmparatorluğu'nda iki milyon Müslüman var. Burada 5.483 cami ve 620 medrese veya üniversite bulunmaktadır. Yaklaşık 15.000 kişi dine bağlıdır. Oremburg Hükümeti'nde Ufa müftüsü ve Kırım müftüsü bu dinin başındadır.

Sayfa :431

Ils méprisent les Hindous qui, considérés au point de vue de la morale, leur sont d'ailleurs inférieurs et ont beaucoup moins de force intellectuelle, tout

Sayfa :432

en les surpassant en dispositions naturelles. Ce sont des ennemis plus dangereux que les Hindous pour la domination anglaise, à laquelle ils ne se soumettent qu'à contre-cœur.

Sayfa 431

Hindistan Müslümanları, Hinduları küçümsemektedir, iman noktasında onlardan daha üstün olduklarını, akıl olarak ileri seviyede olduklarını ve **doğal yetenekler açısından onları geçtiklerini dü-**

şünmektedirler. (sayfa 432) İstemeyerek boyun eğdikleri İngiliz egemenliği için, Hindulardan daha tehlikeli düşmanlardır.

Sayfa :463

Zaïnab. Viens, repose-toi sur ma poitrine, mon enfant! Essuie tes larmes, je ne peux les voir couler. Hélas! Je n'ai pas d'autre eau à t'offrir que de l'eau de mes yeux.

Sekina. Quelle soif! Que ne donnerais-je pas pour une goutte d'eau! O tante, quand mon père allait se rendre à la place de son martyre, avec combien de larmes et de prières il me confia à tes soins! Père chéri! Il est parti et je n'ai que toi; oh! je t'en supplie, donne-moi donc quelque chose à boire!

Zaïnab. Malheureuse enfant! Je ne puis te voir souffrir ainsi. Pour toi je ferai ce que je ne ferais pour personne d'autre: je vais m'humilier, j'irai trouver Ibn-Sad. Dieu ne nous abandonnera pas, il nous donnera de l'eau et de l'ombre.

(Elle entre sous la tente d'Ibn-Sad).

Ecoute-moi, Ibn-Sad! Respecte, du moins pour un instant, les droits sacrés de Mahomet! Nous sommes ses descendants. Tu n'es donc pas Arabe, toi; car où sont tes sentiments d'honneur, de loyauté? Mais montre maintenant que tu es Arabe, use de bienveillance à notre égard.

Ibn-Sad (ironiquement). Que me demandes-tu donc, noble Zaïnab? Qu'est-ce qui me procure l'honneur de la visite d'une princesse?

Sayfa 463

Zeynep. Gel çocuğum, göğsümde dinlen! Gözyaşlarını sil, onların aktığını görmeye dayanamıyorum. Ne yazık ki sana sunacağım gözyaşlarımdan başka bir su yok!

Seaine. Ne susuzluk! Bir damla su için neler vermezdim. Ey Hala, babamın şehit olacağı yere gittiğinde, beni sana emanet ederken ne kadar ağlamış ve dua etmiştir! Sevgili babacığım! O gitti artık, tek yakınım sensin! Yalvarırım bana içecek bir şey ver.

Zeynep. Zavallı çocuk! Senin böyle acı çekmene dayanamıyorum. Senin için başka hiç kimseye yapmayacağım şeyi yaparım; kendimi küçük düşürüp İbni-Sad'ı bulmaya gideceğim.

Allah bizi yalnız bırakmaz, bize su ve gölge verir.

(İbni-Sad'ın çadırına girer)

Dinle beni, İbni-Sad! Biraz olsun Muhammed'in ilâhî kanunlarını yerine getir. Biz onun torunlarıyız. Sen Arap değil misin? Şeref ve doğruluk duyguların nerede kaldı? Şimdi bize Arap olduğunu göster ve ihsanlarından bize de bahşeyle.

İbni-Sad (alay edercesine): Benden ne istiyorsun, asil Zeynep? Bir prensesin ziyaretinin şerefini neye borçluyum?

Sayfa :478

Quant à leur union avec Dieu et leur apothéose, ils l'ajournent. On doit comprendre par l'expression de çoufi ce que nous entendons nous-mêmes quand nous disons d'un homme qu'il a des opinions philosophiques. On indique par là que le personnage en question n'accepte aucune religion positive. Il se trouve des çoufis qui admettent quelque chose de l'islamisme. Mahomet, suivant eux, est un personnage

Sayfa :478

très-éminent, peut-être même a-t-il eu réellement des communications avec l'ange Gabriel; mais, en ce cas, il ne l'a pas toujours compris, et son livre n'est bon que sauf beaucoup de corrections."

Sayfa 478

Allah ile birleşmelerine ve saygılarına gelince, tehir ediyorlar. Bir insanın felsefi görüşleri olduğunu söylediğimizde, biz ne anlıyorsak sofu deyimiyle aynı şeyi anlamalıyız. Burada, söz konusu insanların, olumlu hiçbir dini kabul etmedikleri belirtiliyor. Kimi sufilerin İslâmiyetin bazı kurallarını kabul ettikleri oluyor. Onlara göre Muhammed, çok değerli bir insandır ve kim bilir gerçekten de Cebrail'le görüşmüş olmuş olabilir; fakat bu durumda Cebrail'i her zaman anlamamıştır ve kitabı ancak düzeltmelerden sonra iyi bir kitaptır.

Sayfa :479

Je veux parler de la doctrine des *gens de la vérité* (*ehlı hekk*), comme ils se qualifient eux-mêmes, et qui sont appelés Noçaïris par les Arabes et les Turcs et Aliilâhiya par les Persans.

Sayfa 479

Araplar ile Türkler tarafından Noçaıris ve Farslar tarafından Aliilâhiya olarak çağrılan, kendilerini nitelendirdikleri gibi gerçeğin insanlarının **(Ehli Hak)** doktrininden bahsetmek istiyorum

Sayfa :495

Les Bektachis font seuls exception; ils mettent même leur honneur à ne vivre que d'aumônes. Aucun vœu ne lie les derviches; il leur est complétement loi-

Sayfa :496

sible de passer dans un autre ordre ou même d'abandonner la vie monastique et de choisir une carrière à leur convenance.

Sayfa 495-496

Yalnızca Bektaşiler istisnadır; yalnızca sadakayla yaşamak için şereflerini bile ortaya koyarlar. Dervişleri hiçbir tarikat bağlayıcı kılmaz, başka bir tarikata geçmeleri veya dini hayatı terk edip kendilerine uygun bir hayatı seçmeleri tamamen ellerindeydi.

Sayfa :496

Les chaikhs sont choisis par les généraux de leur ordre parmi les moines les plus âgés du couvent et le chaikh-al-islâm exerce sur eux une autorité illimitée.

Sayfa 496

Şeyhler, dergâhın en yaşlı imamları arasından tarikatın büyükleri tarafından seçilir ve **Şeyhülislâm, onlar üzerinde sonsuz bir otoriteye sahiptir.**

Sayfa :500

Ils sont d'ailleurs adroits, on

Sayfa :501

ne saurait le nier. C'est ainsi, d'après ce que raconte Lane, qu'un derviche du Caire, vêtu simplement d'un pantalon, avait l'habitude de porter sous le bras pendant les processions un morceau de palmier creux rempli de haillons imbibés d'huile et de goudron, auxquels il avait mis le feu Les flammes serpentaient sur sa poitrine, son dos et sa tête, mais ne semblaient pas lui faire de mal.

Sayfa 500-501

Zaten dervişler beceriklidirler, bu inkâr edilemez. Böylelikle, Lane'nin anlattığına gore, yalnızca bir pantolon giymiş Kahireli bir dervişin, âyinler sırasında koltuğunun altında ateşe verdiği içi, yağa ve baruta bulanmış eski elbiselerle dolu içi oyuk bir palmiye parçasını bulundurma alışkanlığı varmış. Alevler göğsünde, sırtında ve başında cirit atardı, fakat ona zarar vermiyor gibiydi.

Sayfa :504

Parfois le Djinn vient sous la forme d'un porteur d'eau et frappe à la porte de la chambre à coucher. Quand alors celui qui est à l'intérieur demande qui est là, le Djinn répond : "C'est moi, le porteur d'eau ; où dois-je vider l'outre?" "Dans le pot de grès", répond l'autre, qui sait bien à qui il a affaire, car les porteurs d'eau n'ont pas l'habitude de venir la nuit.

Sayfa 504

Bazen cin, sucu kılığında gelir ve yatak odasının kapısını çalar. İçeride bulunan kişi, kim olduğunu sorduğunda: "Benim, sucu; tulumu nereye boşaltayım?" "Çanağa" der kiminle konuştuğunun farkında olan diğeri, çünkü sucuların gece gelme alışkanlığı yoktur.

Sayfa :510

Le prophète n'a pas défendu aux femmes d'assister au service de la mosquée, mais, craignant que leur présence ne vint distraire les hommes, il a dit qu'il vaut mieux qu'elles fassent chez elles les cinq prières quotidiennes.

Sayfa 510

Peygamber, kadınlara camide ibadet yapmalarını yasaklamamıştır, fakat orada bulunmalarından dolayı erkeklerin dikkati dağılır endişesiyle beş vakit namazlarını evlerinde kılmalarının en iyisi olacağını söylemiştir.

Sayfa :511

Les saints vivants sont en général des fous. On enferme ceux qui sont dangereux; quant à ceux qui ne le sont pas, on les laisse courir et on les regarde comme spécialement favorisés du ciel; leur esprit est auprès de Dieu et ce n'est que la partie matérielle de leur être qui se trouve sur la terre.

Sayfa 511

Yaşayan azizler genelde delilerdir. Tehlikeli olanlar hapsedilir, deli olmayanlar serbest bırakılır ve Allah katında özel seçilmiş insanlar olarak görülürler. Ruhları Allah katındadır ve varlıklarının ancak bedeni kısmı yeryüzündedir

Sayfa :525

C'était de bien autres temps, ceux où, vers la fin du premier siècle de l'hégire, le calife Solaïman prenait en allant en pèlerinage neuf cents chameaux rien que pour transporter sa garde-robe; ceux où, au septième siècle de l'hégire, la mère d'un calife arriva à la Mecque avec une caravane de 120,000 chameaux[1]. Ces temps-là sont passés pour toujours; aucun des sultans de Constantinople n'a encore jamais fait le pèlerinage.

Sayfa 525

Bunlar eskide kalmıştı: hicretin birinci yüzyılının sonuna doğru [illegible] taşımak [illegible] hicretin yedinci yüzyılında, bir halifenin annesi Mekke'ye 120.000 deveyle gelmiştir! [illegible] gitmedi

Sayfa :527

Peut-on conclure de ces phénomènes que l'islamisme va bientôt mourir? Doit-on supposer avec beaucoup de gens qui, aussi bien, ne connaissent

Sayfa :527

pas l'Orient, qu'il sera remplacé par le christianisme? De toutes les religions, n'est-ce pas en effet avec cette dernière que, si radicale que soit la différence, l'islamisme, qui reconnait en Jésus

Sayfa :528

un grand prophète, offre encore le plus de points de contact ?

Sayfa 527-528

Bu olaylardan İslâmiyet'in yakında yok olacağı sonucunu çıkarabilir miyiz? Doğu'yu pek fazla bilmeyen insanlarla birlikte Hristiyanlığın, Islâmiyetin yerini alacağını varsayabilir miyiz? Tüm dinler arasında, fark çok belirgin olsa da gerçekten de Isa'yı büyük bir peygamber olarak kabul eden Islâmiyet, birçok ortak noktayı da sunmaktadır.

Sayfa :528

Muir (du Bengal Civil Service) [1]: "Ceux-là sont victimes d'une malheureuse illusion qui s'imaginent que le mahométisme fraie la voie à un culte plus pur. On n'aurait pas pu inventer de système plus propre à exclure de la lumière de la vérité les peuples sur lesquels il règne

Sayfa 528

Muir (Bengal Sivil Hizmetlerden): "Bu insanlar, İslâmiyetin daha saf bir dinin yolunu açtığına inanan zavallı bir husnükuruntunun kurbanlarıdır. Egemenlikleri altındaki toplumları gerçeğin ay-

dınlığından uzaklaştırmak için bundan daha iyi bir sistem icat edilemezdi.

Sayfa :531

Je crois que le christianisme transporté en Perse pourrait tout au plus s'y substituer à l'islamisme dans le poste de religion d'apparence, ce qui ne me semble ni un rôle digne de lui, ni un rôle bien fécond.

Sayfa 531

Sanırım Pers ülkesine getirilen Hristiyanlığın, burada en azından dinî alanda, görünürdeki İslâmiyet'in yerini alabileceğini sanıyorum; bunun ne ona yakışacağını ne de verimli bir rol oynayacağını düşünüyorum.

Sayfa :531

"Il ne faut jamais s'étonner de la superstition du genre humain. Les peuples

Sayfa :532

les plus nombreux et les plus civilisés n'y échappent pas.

Sayfa 531-532

"Asıl insanoğlunun batıl itikadına şaşırmamalı. En kalabalık ve en uygar toplumlar bile bundan kurtulamaz."

Sayfa :533

L'islamisme ne semble donc pas avoir de rival dangereux à craindre et, s'il en est ainsi, je crois qu'on peut lui prédire une durée beaucoup plus longue que celle que beaucoup de personnes lui accordent de nos jours.

Sayfa 533

İslâmiyet'in çekineceği tehlikeli bir düşmanı yok ve öyle olsa da, günümüzde birçok insanın söz ettiğinden daha uzun bir süre olacağını kestirebiliriz.

Sayfa :535

dans toutes deux, le chef de la religion est perpétuellement en danger et ne se maintient sur son trône que parce que tel l'intérêt de quelques grandes puissances; enfin, dans toutes deux, les gens les plus éclairés sont devenus infidèles à l'Eglise, quoique davantage, naturellement, dans un pays que dans l'autre: voyez la France et l'Espagne, la Perse et le Maroc. Celui-là donc qui croit à la chute prochaine du catholicisme doit aussi trouver vraisemblable que l'islam approche rapidement de sa fin. Mais celui qui, avec Macaulay, ne pense pas ainsi au sujet du catholicisme, jugera, et à peu près pour les mêmes raisons que celles qu'allègue cet historien, tout autrement de l'avenir qui est réservé à l'is-

Sayfa :535

lamisme. S'il n'avait, comme cela lui arrive assez souvent, choisi des couleurs un peu trop vives, nous dirions que si le catholicisme est destiné à se trouver en possession de toute sa force au moment où le fameux habitant de la Nouvelle Zélande viendra, au sein d'un immense désert, dessiner les ruines de St. Paul aux rives de la Tamise,

Sayfa :536

il en sera de même de l'islamisme: à cette époque encore, les muezzins proclameront du haut de minarets sans nombre "qu'il n'y a d'autre dieu que Dieu."

Sayfa 535-536

Her ikisinde de, (İslâmiyet ve Katolik dini) dinin başındaki insan, sürekli tehlikededir ve bazı büyük güçlerin bunda çıkan olduğu için tahtında kalabiliyor. Her ikisinde de, dine sadık kalmamış aydın kişiler, doğal olarak şu veya bu ülkede daha fazla olabilir. Fransa ve İspanya, Pers ülkesi ve Fas'ta olduğu gibi. Kim ki Katolikliğin yer de yok olacağına inanıyorsa **İslâmiyet'in de hızla sona doğru yaklaştığı gerçeğini de görmelidir. Fakat Macaulay gibi Katoliklik hakkında böyle düşünmeyen kişi, bu tarihçinin ileri sürdüğü hemen hemen aynı sebeplerden dolayı İslâmiyet'in geleceği hususunda farklı düşünecektir. Çoğu zaman yaptığı gibi, biraz**

fazla canlı renkleri seçmeseydi, her ne kadar Katoliklik, Yeni Zelanda'nın ünlü sakininin, uçsuz bucaksız bir çölün ortasında, Tamise'nin kıyılarında bulunan St. Paul Kilise'sinin harabelerini resmetmeye geleceği anda bütün gücünü elinde bulundurmaya hazırlanıyorsa da, İslamiyet için de aynı şey söz konusu olacaktır, hala bu dönemde, müezzinler sayısız minarelerin tepesinden 'Allah'tan başka Tanrı yoktur' cümlesini haykıracaklardır.

HISTOIRE

DE LA

LANGUE UNIVERSELLE

PAR

L. COUTURAT
Docteur ès lettres,
Trésorier

L. LEAU
Docteur ès sciences,
Secrétaire général

de la *Délégation pour l'adoption d'une langue auxiliaire internationale.*

« Il y a force gens qui employeroient volontiers cinq ou six jours de temps pour se pouvoir faire entendre par tous les hommes. »

DESCARTES.

« Si una lingua esset in mundo, accederet in effectu generi humano tertia pars vitae, quippe quae linguis impenditur. »

LEIBNIZ.

DEUXIÈME TIRAGE

PARIS
LIBRAIRIE HACHETTE ET Cie
79, BOULEVARD SAINT-GERMAIN, 79

1907

EVRENSEL DİLİN TARİHİ

YAZAN

L. COUTURAT
EDEBİYAT DOKTORU
DEFTERDAR

L. LEAU
BİLİM DOKTORU
GENEL SEKRETER

Uluslar arası yardımcı bir dilin kabulu için kurulan Delegasyon'nun

Öyle kuvvetli insanlar vardır ki seslerini bütün insanlığa duyurmak için ömürlerinden beş altı günü seve seve feda ederler
DESCARTES

Si una lingua esset in mundo, accederet in effectu generi humano tertia pars vitae, quippe quae linguis impenditur
LEIBNIZ

İKİNCİ BASKI
PARİS
LIBRAIRIE HACHETTE ET CİE
79, BOULEVARD SAINT-GERMAIN, 79
1907

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 613
Yazar	: L [ouis] Couturat - L [eopold] Leau
Cild	: Bordo
Ebadı	:
	En : 14 cm.
	Boy : 20 cm.
Sayfa Adedi	: XXX + 576
Not	Kitabın ilgili bolumleri Arzum Orhun tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa .1

AVIS IMPORTANT

Nous tenons avant tout à déclarer que le présent ouvrage n'est nullement une *publication officielle* de la *Délégation pour l'adoption d'une langue auxiliaire internationale*; il ne peut être considéré à aucun titre comme exprimant l'opinion collective de ses membres, ou comme engageant en quoi que ce soit ses décisions futures. Ce n'est pas davantage un *rapport officiel* présenté ou soumis à la *Délégation* : c'est purement et simplement l'œuvre personnelle et privée des deux auteurs. Nous l'avons entreprise spontanément, pour répondre au désir de nombreux partisans de la Langue internationale, qui nous demandent souvent des renseignements sur l'histoire de cette idée et sur les différents projets auxquels elle a donné naissance. Nous souhaitons que ce travail satisfasse leur légitime curiosité, qu'il contribue à initier le public studieux à l'état de la question, à propager l'idée de la Langue internationale, enfin à faire connaître la *Délégation* et à lui gagner de nouvelles adhésions.

Sayfa 1

ANA FİKİR

Her şeyden önce şunu açıklamamız gerekir ki bu eser uluslar arası yardımcı bir dilin kabul edilmesi için Delegasyon'un yalnızca resmi bir yayınıdır. Sadece üyelerin ortak görüşlerini yansıtan bir başlık altında değerlendirilebilir ya da bunlar onların gelecekle ilgili

kararlarını oluşturur. Bu, Delegasyon'a sunulmuş ya da Delegasyon'a bağlı kalınarak hazırlanmış resmi bir rapor değildir. Biz bu eseri, kendiliğinden gelişen bir durum içinde, bize sürekli bu fikrin geçmişi hakkında sorular soran uluslar arası dilin sayısız taraftarına cevap vermek için hazırladık. Umarız bu çalışma onların haklı merakını giderir, ki bu merak halkın devletten bu sorunun cevabını öğrenmek istemesine, son olarak da Delegasyon'un tanınıp ona yeni görevler verilmesine neden olmuştur.

Sayfa :181

PIEWEGER : *DIL*[1]

Le *Dil* se présente manifestement comme un perfectionnement du *Volapük*. Il repose sur les mêmes principes, et nous permettra d'en mieux apprécier la valeur.

GRAMMAIRE.

L'*alphabet* se compose des 5 voyelles :

a, e, i, o, u (ou) +

et des 17 consonnes :

b, p; d, t; g, k; v, f; z, s; c, j; y, l, m, n, r, = 22

qui se prononcent comme en français, à part : g toujours dur; s toujours dur, c = *dch*, j = *ch* (comme en *Volapük*).

* L'*accent* est sur la dernière syllabe (comme en *Volapük*).

Il n'y a pas d'*article*, ni défini ni indéfini.

Les *substantifs* se déclinent comme il suit :

Nom.	om *l'homme*	omez *les hommes*
Gén.	oma *de l'homme*	omaz *des hommes*
Dat.	omo *à l'homme*	omoz *aux hommes*
Acc.	omi *l'homme*	omis *les hommes*

*Türkçe'de olduğu gibi

Les genres sont toujours naturels. Ils se distinguent par les désinences -ec (masc.) et -ev (fém.).

* Les adjectifs sont invariables en genre et en nombre. Le com-

1. *Internationale Verkehrssprache* Dil *oder bestes Verständigungsmittel zwischen den Nationen nach dem System des Dr.* Gül *in Bagdad. Grammatik*, par FIEWEGER (1893). — *Stammwörterbuch des* Dil *und stammähnliche Wörter*, par FIEWEGER (1894, Breslau, Aderholz). Il y a une traduction de la Grammaire en *Volapük*, et une autre en *Dil*, dont voici le titre : Dil o med gutun kaipeni fra nepaz ze gloz doka Gül en Bagdad.

Sayfa :182

paralif et le *superlatif* se forment au moyen des suffixes -ur et -un. Ex. **gut**, *bon*; **gutur**, *meilleur*, **gutun**, *le meilleur*

Les *noms de nombre* sont

un, 1, **tun**, 2, **zan**, 3, **fir**, 4, **bej**, 5; **siz**, 6; **sib**, 7, **sek**, 8, **nov**. 9.

Les dizaines se forment en ajoutant aux unités le suffixe du pluriel **-ez** (comme en *Volapük*) · **unez**, 10; **tunez**, 20, **zanez**, 30, **tunezzan**, 23, **zad** — 100, **mil** = 1 000, **unon** = 1 *million*, **tunon** — 1 *billion*, etc.

Les *nombres ordinaux* dérivent des précédents au moyen du suffixe **-un** (comme le superlatif).

Les pronoms personnels sont :

	Sing.	Plur
1re personne	**eb**, *je*,	**ebs**, *nous*.
2e —	**el**, *tu*,	**els**, *vous*.
3e —	**em**, *il*,	**ems**, *ils*

Ils se déclinent comme les substantifs Les pronoms de la * 3e personne prennent les désinences du genre

Les *pronoms possessifs* dérivent des pronoms personnels par l'adjonction d'un **-e** **ebe**, **ele**. **eme**, **ebse**, **else**, **emse**. Ils sont souvent remplacés (comme en *Volapük*) par le génitif du pronom personnel : **ebs**, **els**, **ems**, etc.

* Türkçe

Sayfa 181

FIEWEGER:DİL 1

Dil açıkça Volapuk' ü geliştirme şeklinde ortaya çıkar Aynı kurallara dayanır ve değerini çok daha iyi kestirebilme olanağımız olur

GRAMER

Alfabe beş sesliden oluşur:

a, e, i, o, u.

Ve on yedi sessiz:

b, p, d, t, g, k, v, f, z, s, c, j, y, l, m, n, r

Bu harfler Fransızca' da ki gibi telaffuz edilir şu harfler dışında g, her zaman sert, s, daima sert, c dch, j ch (Volapuk'de olduğu gibi)

Vurgu her zaman son hecededir. (Volapuk' de olduğu gibi)

Ne belirli, ne de belirsiz bir tanımlık[artikl] yoktur.

Adlar aşağıda belirtilen şekilde çekilebilir.

- insan
- insanı
- insana
- insanlar
- insanları
- insanlara

Cins [illegible] her zaman doğaldır. Çekim ekleriyle belirlenirler. Bu ekler – **ec** (maskülen), **-eu** (feminen)' dir

Sıfatlar sayı ve cins açısından değişmezdir. [illegible] üstünlük derecesi bildiren [illegible] ve en üstünlük bildiren (superlatif) [illegible] **-ur** ve **-un** [illegible] **gut,** [illegible] **gutur,** meilleur, gutun, le meilleur

Rakamlara verilen isimler şöyledir.

[illegible] 1, [illegible] 2, [illegible] 3, [illegible] 4, **bej,** 5, siz 6, [illegible] 7, **sek,** 8, nev, 9 [illegible] Volapuk' [illegible] 1, [illegible] 20, [illegible] 30 [illegible] 23, [illegible] 100, [illegible] 1000, [illegible] milyon, [illegible] = 1 milyar vb

[illegible] üstün dereceyi bildiren kelimeler gibi

Kişi adılları

Tekil		Çoğul
1. şahıs	**eb,** je	**ebz,** nous,
2. --	**el,** tu,	**elz,** vous,
3. --	**em,** il,	**emz,** ils,

[illegible]

[illegible] -e. ebe, ele, eme, ebze, elze, emze [illegible] -eba, -ela, -ema, [illegible]

1- İnternationale Verkehrssprache DIL oder bestes Verständigungsmittel zwischen den Nationen nach dem System des Dr. Gul in Bagdat: HEWEGER' in Grammalik adlı eseri(1803).—HEWEGER' in Stammwörterbuch des Dil und stammühnliche Wörter adlı eseri(1804; Breslau. Aderholz). Grammaire adlı eserin Volapuk' e ve Dil' e yapılan iki çevirisi bulunmaktadır ve başlığı şöyledir: Dil o med guton kaipeni fra nepez ze gloz doka Gül en Bagdad.

Sayfa : 185

D'autres enfin ont une origine obscure ou incertaine, et paraissent choisies arbitrairement, comme : **dil**, *langage*; **din**, *religion*; **fil**[1], *éléphant*, **gur**, *mont* **mab**, *temple*, **nan**, *été*, **nib**, *voiture*, **nim**[2], *ichneumon*, **ran**, *orient*, **sag**, *santé*; **sed**, *coutume*; **siv**, *cœur*; **toj**, *encre*, **tul**, *longueur*, **ved**, *bois*, **yir**, *crainte*; **zor**, *force*. C'est le cas d'une bonne moitié des racines du lexique.

Les procédés de dérivation ne sont pas moins arbitraires. Le suffixe **-er** indique les personnes en général, **-ec** indique les personnes masculines, et **-ev** les féminines. Les mêmes suffixes précédés de ı (signe du passif) marquent les personnes qui subissent une action. Les mêmes, précédés de **u**, marquent les personnes dégénérées (ex. : **omuec**, *eunuque*).

Le suffixe **-ir** marque les animaux, en général; **-ic** les animaux mâles, et **-iv** les femelles. Les mêmes, précédés de **u**, marquent les animaux châtrés. Ex. : **galuic**, *chapon*.

Le suffixe **ar** marque les plantes (**ac** les plantes mâles, **av**, les plantes femelles).

Le suffixe **-id** marque les je... Ex. : **loj**, *cheval*, **lojid**, *poulain*.

Le suffixe **-el** marque les collectivités, **-if** marque les emplois, fonctions, dignités; **-of** marque le commerce; **-on** le lieu, etc.

Les adjectifs se forment au moyen des suffixes **-ale**, qui marque la forme, **-ole**, la ressemblance, **-ile**, la manière; **-oce**, la dignité (*qui mérite de...*), **-ioje**, la possibilité, **-uoje**, la facilité, **-iuje**, la nécessité, etc.

Sayfa :185

Les verbes dérivés d'adjectifs se forment au moyen des suffixes **-en** = *être* (**guten**, *être bon*); et **-eten** = *rendre* (**guteten**, *rendre bon*). Nous avons vu les suffixes qui remplacent les auxiliaires. D'autres expriment : **-ap**, le commencement de l'action; **-ep**, la fin de l'action; **-ip**, l'achèvement de l'action; **-iep** la continuation de l'action; **-iap**, l'apprentissage Ex. : **yazen**, *écrire*; **yazapen**, *commencer à écrire*;... **yaziapen**, *apprendre à écrire*.

Il y a aussi de nombreux *préfixes*, dont la plupart sont des particules (prépositions ou conjonctions). Certaines de ces particules sont empruntées au latin ou aux langues vivantes : **e**, *et*; **o**, *ou*; **ne**, *ni*; **si**, *si*, **ma**, *mais*, **fra**, *entre*, **gre**, *malgré*; d'autres sont composées *a priori*, et toujours monosyllabiques : **fu**, *à côté de*; **lu**, *le long de*; **bu**, *nonobstant*, etc.

Sayfa 185

Diğerlerinin de kaynağı karışık ve belirsizdir ve keyfi bir seçim sonucu oluşmuş gibi görünürler, bu durumu şunları örnek olarak verebiliriz **dil,** langage, **din,** religion, **fil** !, elephant, **gur,** mont, **mab,** temple, **nan,** ete, **nib,** voiture, **nim** 2, ichneumon, **ran,** orient, **sag,** sante, **sed,** coutume, **siv,** coeur, **toj,** encre, **tul,** longueur, **ved,** bois, **yir,** crainte, **zor,** force Bu ad durumu sözcük dağarcığının kökenini yan yanya gösterir.

Türetme yöntemleri ise bundan farklı değildir **–er** son eki, genellikle kişileri temsil eder, **-er** eril(maskulen) kişileri ve **–ev** son eki de dişilleri(feminene) kişileri temsil eder **–i** den önce gelen aynı son ekler bir harekete maruz kalan kişileri vurgular Aynı ekler **-u** dan önce geldiklerinde değişime uğramış kişileri gösterir (örnek **hadım,** harem ağası).

–ir son eki hayvanları gösterir, genellikle – **ic** eki eril hayvanları, -

ı ekı ise dişi hayvanları gösterir. Aynı ekler, **u** harfinden önce gelince kısırlaştırılmış hayvanları gösterir. Örnek: hadım edilmiş horoz.

-ar son eki **bitkileri** tanımlar (**-ac** eril bitkileri, **-av** dişi bitkileri tanımlar).

-id son eki canlıların yavrularını tanımlar. Örnek: **loj**, at, **lojid**, tay.

-ef son eki toplulukları tanımlar, **-if** iş, işlev, saygınlık kelimelerini, -of ticaret kelimesini, **-on** yer bildiren kelimeleri gösterir.

Sıfatlar şekil bildiren **-ale** son eklerinin yardımıyla meydana getirilirler, **-ole** son eki benzerliği, **-ile** son eki yol yöntemi, **-oce** son eki onur ve haysiyet (bir şeye layık olmak), **-ioje** son eki olabilirliği, -uoje son eki kolaylığı, **-iuje** son eki gerekliliği tanımlar.

Sıfatlardan türeyen fiiller şu son ekler yardımıyla oluşturulur: -en=olmak (**guten,** iyi olmak), -eten=etmek kılmak (gu.teten, iyi etmek). Yardımcı kelimelerin yerini alan son ekleri inceledik. Bunların dışındaki diğer son ekler şu anlamlara gelir: **-ap,** eylemin başlaması, **-ep** eylemin sona ermesi, **-ip** eylemin tamamlanması, **-iep** eylemin devam etmesi, **-iap** acemilik anlamlarını yükler. Örnek: **yazen, yazmak; yazapen, yazmaya başlamak;...yaziapen, yazmayı öğrenmek.**

L'ÉVOLUTION DE L'HUMANITÉ

SYNTHÈSE COLLECTIVE

Dirigée par HENRI BERR

LE LANGAGE

INTRODUCTION LINGUISTIQUE A L'HISTOIRE

PAR

J. VENDRYES

PROFESSEUR A L'UNIVERSITÉ DE PARIS

LA RENAISSANCE DU LIVRE

78, BOULEVARD SAINT-MICHEL PARIS

1921

İNSANLIĞIN GELİŞİMİ
---Ortak sentez---
Hazırlayan Henri Berr

DİL
Dilbilimin Tarihe Girişi

Yazan

J.Vendryes
Paris Üniv. Profesörü

KİTABIN RÖNESANSI
78, SAINT- MICHEL BULVARI, PARIS
1921

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri		
Envanter No	: 1165	
Yazar	: Prof. J[oseph] Vendryes	
Cild	: Kahve	
Ebadı	:	
	En	: 14.3 cm.
	Boy	: 19.4 cm.
Sayfa Adedi	: XXVIII + 447	
Not	Kitabın ilgili bölümleri Mustafa Kalaycıoğlu tarafından tercüme edilmiştir.	

Sayfa : IX

M. Vendryes déclare le problème des origines du langage étranger au linguiste et il n'avance sur ce sujet que de très prudentes indications. Il y a là, en effet, un problème de psychologie. Pas plus que pour les origines de la main, il n'est possible pour celles du langage de donner des précisions historiques.

Sayfa IX

M.Vendres, yabancı dilin kökeninde bulunan problemi dilbilimcilere sunuyor ve yalnızca bu konu üzerinde oldukça ihtiyatlı bir bilgi ortaya koyuyor. Burada, gerçekten de bir anlayış sorunu var. Kökeninden çok, dile tarihi aydınlatma görevinin verilmesi mümkün değildir.

Sayfa : X

Au langage affectif a dû se mêler de bonne heure le langage actif, quand le cri prend le caractère, non plus de simple traduction d'un état émotionnel, mais de moyen d'action, d'appel, d'imploration, d'ordre (4)

Sayfa X

Ses, duygusal bir durumun basit bir ifadesi olmaktan çıkıp, hareket yoluyla, çağrıyla, yalvarmayla ,emirle kişilik kazandığında, duygusal dil bir an önce etken dille karışmak zorundadır.

Sayfa : XII

Né de la vie, du besoin, du désir, le langage procède d'abord par synthèse. M. Vendryes montre que la pensée, étrangère aux classifications grammaticales, commence par se couler toute vive dans le langage. L'image verbale, — le mot phonétique, — précisément parce que le langage est originellement action, — a la valeur d'une phrase : les noms, qui représentent les objets et les propriétés, les verbes, qui représentent les états, les outils grammaticaux, qui indiquent les rapports, s'en dégageront. La phrase est antérieure au mot de la grammaire; le mot est antérieur à la syllabe.

Et le langage reste subordonné à la vie « dans son infini développement ». Rien n'est plus intéressant que de constater avec M. Vendryes la variété — et souvent la gaucherie — des procédés qui rendent les rapports perçus dans le réel, l'instabilité extrême du vocabulaire, ce caractère du langage de se diversifier sans cesse et de s'accroître sans limite chez tous les êtres qui parlent — en exprimant leur vie propre dans ce qu'elle a de plus personnel.

Sayfa XII

Hayattan, gereksinimlerden, isteklerden doğan dil öncelikle sentezden ileri gelir. M Vendryes, gramatikal sınıflandırmalara yabancı olan düşüncenin, dilin içine sessizce girmekle işe başladığını gösteriyor. Eylemsel görüntü **- Sescil kelime- kesinlikle böyledir çünkü dil özgün bir biçimde eylemdir- bir tümceyle aynı değerdedir: isimler nesneleri ve kullanışları, fiiller durumları, gramatikal araçlar ifadeleri gösterir. Tümce dilbilgisi sözcüğünden; sözcükse heceden önce gelir.**

Ve dil, "sonsuz gelişimi içinde" hayata bağımlı kalır. Hiçbir şey M. Vendryes ile ortaya çıkan, yaşanan ifadeleri gerçeğe taşıyan davranış -ve genellikle tutum- çeşitliliği, kelime bilgisindeki ola-

ğan dışı değişkenlik, dilin aralıksız çeşitlilik gösteren ve sınırsız bir şekilde konuşan tüm varlıklarda- oldukça kişisel olan özel hayatlarını dile getirerek- durmaksızın artan bu özellik kadar ilginç değildir.

Sayfa :XVI

Pour la constitution du langage, M. Vendryes a reconnu qu'il y a une opération psychologique « au point de départ », que « deux êtres humains n'ont pu créer entre eux un langage que parce qu'ils étaient d'avance préparés à le faire », et encore que « le langage plonge par ses racines dans les profondeurs de la conscience individuelle; c'est de là, déclare-t-il, qu'il tire sa force pour s'épanouir sur les lèvres des hommes » (3). Si donc, en soulignant l'action de la société, comme il le fait en beaucoup de passages, il voulait simple-

Sayfa :XVII

ment montrer quelle ressource l'organisation sociale devait trouver dans ce moyen de communication entre les hommes, comment l'« adaptation » des facultés humaines aux besoins sociaux (1) a fait progresser tout à la fois la société et le langage, on ne pourrait qu'être d'accord avec lui.

La société, en effet, a utilisé le langage. Elle a exercé — nous ne disons pas une contrainte (2), mais une pression, pour le rendre pratique et le perfectionner. Elle l'a même, de diverses façons, institutionalisé : car il y a lieu de distinguer entre les institutions fondamentales et les institutions secondaires (3). Mais, originellement, le langage, selon nous, est plutôt un facteur qu'un produit de la société. Avec la main, c'est le langage qui a permis à la société de prendre toute son extension. L'association est d'autant plus étroite que la différenciation est plus grande; et la différenciation elle-même est singulièrement favorisée par le langage comme par la main.

Sayfa XVI

M.Vendryes dilin oluşumunun, "başlangıç noktasında" bir anlayış işlemi olduğunu kabul eder, "iki insan kendi aralarında bir dil türetebilirler, çünkü bunu yapmak için önceden hazırlanmışlardır." der ve yine "dil, kökleri tarafından kişisel bilincin derinliklerine dalar; burada insanın dudaklarında gelişmek için çaba harcar" diye belirtir **[sayfa XVII]** Öyleyse toplum hareketinin altını çizerek, geçmişte pek çok defa yapıldığı gibi insanlar arasındaki iletişim aracı **hangi sosyal organizasyon kaynağı içinde bulunmak zorunda olduğunu, insanların sosyal ihtiyaçlara uyum yeteneği toplumda ve dilde her zaman nasıl gelişme gösterdiğini basit bir şekilde göstermek istiyor, onunla aynı fikirde olmak mümkün değil.**

Gerçekten de toplum, dili kullandı. Kullandı fakat kolaylık sağlamak ve geliştirmek için bir zorlamadan değil bir baskıdan söz ediyoruz hatta çeşitli şekillerde onu kurumsallaştırdı. Çünkü temel kurumlar ve ikincil kurumlar arasında seçim yapmakta haklıydı. **Fakat baştan beri, bize göre, dil toplumun bir ürünü olmaktan ziyade toplumun bir etkenidir. El becerisinin yanında dil de toplumun gelişmesini sağlamıştır. Farklılıklar ne kadar büyük olduysa, birlikte o kadar az olmuştur, ve farklılıklar el becerisiyle olduğu kadar dil sebebiyle de meydana gelmiştir.**

Sayfa :XX

C'est parce qu'il est homo faber, *mais encore bien plus parce qu'il est* homo loquens *que l'homme est* homo sapiens. *Il semble que le développement du langage ait suivi de près les développements de l'outillage artificiel. D'après M. Boule, l'*Homo heidelbergensis *devait être intermédiaire entre l'homme qui parle et les bêtes qui crient; l'*Homo neanderthalensis *avait déjà sans doute un faible rudiment de langage articulé* (1).

Sayfa XX

Bu homo faber olmasından dolayıdır, fakat bununla beraber homo lokuens dır ki insan bir homosapiens'tir. **Dilin gelişimi yapay donanımın gelişimini takip etmiştir.** M Boule'e göre homoheidelbergensis konuşan insan ve ses çıkaran hayvanlar arasında arabulucu olmalıdır. Homoneanderthalensis ise kuşkusuz boğumlu dilde zayıf bir altyapıya sahiptir.

Sayfa :XXI

D'esprit trop pratique, l'animal est l'esclave de sa perception qui déclenche presque toujours la même réaction

Sayfa :XXII

automatique. » La recherche de la vérité la plus désintéressée est l'intérêt le mieux entendu (1).

Sayfa XXI - XXII

"Pratik zekâda, hayvan, hemen hemen her zaman aynı otomatik reaksiyonu başlatan algısının kölesidir. "En nesnel gerçeğin araştırılması, en iyi anlaşılan menfaattir.

Sayfa :XXIV

Il y a une « grammaire générale » parce qu'il y a un esprit humain. « L'homme n'a pas la raison parce qu'il est un animal social ou « politique », comme disait Aristote; il est un animal social parce qu'il a la raison (1). »

Sayfa XXIV

Genel bir kural vardır, çünkü bir insan zekâsı mevcuttur. "İnsanın aklı yoktur, çünkü insan sosyal ya da "politik" bir hayvandır, diyor Aristo, insan sosyal bir hayvandır, çünkü aklı vardır."

Sayfa :XXV

Malgré le mysticisme *qui « baigne de toutes parts » la mentalité du primitif, M. Vendryes y reconnaît un « élément rationnel » qui se développe peu à peu et finit par dominer (4) Et il montre avec beaucoup de force dans quel sens s'accomplit la marche du langage : elle va du concret à l'abstrait, du mystique au rationnel.*

Sayfa XXV

İlkel zihni her açıdan yıkayan mistisizme rağmen M Vendryes, bunu yavaş yavaş gelişen ve sonunda egemen hale gelen akılcı bir eleman olarak kabul ediyor. Ve büyük bir gayretle, dilin ilerleyişinin hangı anlamda tamamlandığını gösteriyor. **Dil, somuttan soyuta, mistik olandan akılcı olana doğru ilerliyor.**

Sayfa :XXVIII

De même que le linguiste a besoin de l'histoire, l'historien a besoin de la linguistique - s'il conçoit l'histoire, non comme le récit pur et simple de ce qui a été, mais comme l'interprétation profonde de la vie infiniment complexe (1).

Sayfa XXVII

Nasıl ki dilbilgisinin tarihe ihtiyacı var, tarihin de dilbilgisine ihtiyacı vardır - eğer tarihi sadece meydana gelenin basit ve sade anlatımı olarak değil aynı zamanda sonsuz karmaşık hayatın derin bir anlatımı olarak kabul ederse ona ihtiyacı vardır

Sayfa :7

S'il y a une différence entre les langues des peuples dits civilisés et les langues des sauvages, elle est dans les idées à exprimer plutôt que dans l'expression.

Sayfa 7

Eğer uygarlaşmış toplumların ve ilkel toplumların dilleri arasında bir farklılık varsa bu ifadeden çok ifade edilen düşüncedeki farklılıktır.

Sayfa :8

Le problème de l'origine du langage reste en dehors de sa compétence En réalité, ce problème se confond avec celui de l'origine de l'homme et de l'origine des sociétés humaines ; il est du ressort de l'histoire primitive de l'humanité. Le langage s'est créé au fur et à mesure que se développait le cerveau humain et que se constituait la société. Il est impossible de dire sous quelle forme l'être humain a commencé à parler ; mais on peut essayer de fixer les conditions qui ont permis à l'homme de parler : elles sont à la fois psychologiques et sociales.

Sayfa 8

Dilin kökenindeki sorun yetkisinin dışında kalıyor. Gerçekte, bu sorun insanın kökeniyle toplumda yaşayan insanların kökeniyle karışıyor. Dil, insan beyninin gelişimi ve toplumun oluşumu ölçüsünde kendini yaratır. İnsanın ne şekilde konuşmaya başladığını söylemek mümkün değildir, fakat insanın konuşmasını sağlayan koşulların tespit edilmesine çalışılabilir, bunlar bazen psikolojik ya da sosyaldir.

Sayfa :13

C'est au sein de la société que le langage s'est formé. Il a existé un langage le jour où les hommes ont éprouvé le besoin de communiquer entre eux.

Sayfa 13

Dil toplumun içinde şekillenir. İnsanlar aralarındaki iletişim kurma ihtiyacını anladığı gün bu şekillenir.

Sayfa :13

Le langage, qui est le fait social par excellence, resulte des contacts sociaux. Il est devenu un des liens les plus forts qui unissent les sociétés et il a dû son développement à l'existence d'un groupement social

Sayfa 13

Dil her şeyden önce sosyal bir olgudur, sosyal ilişkilerden doğar. Toplumu birleştiren çok güçlü bağlara dönüşür ve sosyal topluluğun oluşumunun gelişmesini gerektirir.

Sayfa :15

L'énigme du développement psychologique de l'homme devrait être en partie éclaircie par les données de l'anthropologie. Cette science enseigne combien les crânes d'hommes des cavernes ressemblent à ceux des singes anthropoïdes. Dans le crâne de la Chapelle-aux-Saints, la place réservée aux circonvolutions où on localise la parole est des plus restreintes. Il est donc permis de supposer que le développement du langage s'est effectué par une évolution naturelle du cerveau humain.

Sayfa 15

İnsanın psikolojik gelişim sorunu, antropolojik veriler tarafından kısa süreli bir düzelme sürecine girmelidir. Bu bilim, mağara adamlarının kafataslarının, insan biçimindeki maymunların kafataslarına ne kadar benzediğini inceler. Chapelle-aux-Saints'deki kafatasında, konuşabilmeyi sağlayan sınırlı sayıda kıvrımın bulunduğu yer belirlenmiştir. Dilin gelişiminin, insan beyninin doğal gelişimiyle gerçekleştiğine dikkat çekilmiştir.

Sayfa :32

Les voyelles fermées, *i* et *u*, sont celles qui se prêtent le mieux à jouer le rôle d'élément faible, c'est-à-dire de second élément. Ainsi dans *ey*, *oy*, *ay*, *ew*,

Sayfa :32

ow, aw, ce qui suit la voyelle n'est à proprement parler ni une voyelle, ni une consonue; c'est un élément de diphtongue. Le témoignage de plusieurs langues indo-européennes prouve que le rôle de second élément de diphtongue est distinct du rôle de voyelle ou de consonne.

Sayfa 32

Kapalı ünlüler, ı ve u, zayıf bir eleman rolü oynamaya, yanı ikinci eleman olmaya uygundur. Böylece **ey, oy, ay, ow, aw,** içinde ünlü harfi takip eden harf açıkçası ne bir ünlüdür ne de bir ünsüz, bu eleman bir ikili ünlüdür. Hint, Avrupa dil grubunda bulunan pek çok dil, ikili ünlünün **ikinci elemanının rolünün bir ünlü ya da ünsüz tarafından oynanmasıyla ayırt ediliyor.**

Sayfa :274

Mais il n'est pas faux de prétendre non plus qu'il n'existe qu'un langage humain, identique en son fond sous toutes les latitudes. C'est bien l'idée qui se manifeste dans les tentatives de linguistique générale. On essaie de formuler des principes qui s'appliquent à toute sorte de langage. En réalité, le système phonétique obéit chez tous les peuples aux mêmes lois générales; les différences que l'on constate de l'un à l'autre résultent de circonstances particulières.

Sayfa 274

Fakat yalnızca bir tek insan dilinin varolmadığını ileri sürmek yanlış olmaz. Tüm enlemlerin temeli benzerdir. Bu, genel dilbilim girişimleri içerisinde ortaya çıkan düşüncedir. Tüm dil çeşitlerine

uygun olan bu kuralların dile getirilmesi mümkündür. Gerçekte, sesbilgisi sistemi aynı genel kurallar içinde tüm halklara uyum gösterir; özel durumlarda, birinden diğerine ortaya çıkan farklılıklar belirir.

Sayfa :275

L'idée qui se présente d'abord à l'esprit est de mettre en rapport le langage et la race. Le seul grand manuel qui existe de

Sayfa :276

linguistique générale, celui de Friedrich Müller (1), est même bâti sur cette idée. On y passe successivement en revue les langues des peuples à cheveux crépus et celles des peuples à cheveux plats; c'est en fonction des caractères ethniques que se fait le classement des langues. Il n'est rien de plus étrange pour le lecteur que cette disposition; mais le principe, chose plus grave, n'en résiste pas à l'examen. Les jugements sur les races doivent toujours être entendus avec beaucoup de restrictions (2). Quel que soit le rôle qu'aient joué les changements de race dans les changements de langue, on ne peut établir de liens nécessaires entre les deux notions. Il ne faut pas confondre les caractères ethniques, qui ne peuvent s'acquérir qu'avec le sang, et les institutions — langue, religion, culture — qui sont des biens éminemment transmissibles, qui se prêtent et qui s'échangent (3). Nous voyons, en jetant un coup d'œil sur une carte linguistique de l'Europe actuelle, que sous l'uniformité d'une même langue se dissimulent des races fort mêlées. Un nègre ou un Japonais élevé en France dans les mêmes conditions qu'un petit Français parle le français comme un indigène. Ce fait suffit à rendre vaine toute tentative pour accorder la langue et la race.

Sayfa 275

Zekâya katılan duşunce dılı ve soyu temasa geçirir. Genel dilbilimı kapsayan en buyuk ders kıtabı olan Friedrich Muller'in kitabı bu duşunce uzerıne kuruludur **[sayfa 276]** Burada kıvırcık saçlı halkların ve duz saçlı halkların dilleri sırayla gozden geçırılıyor. Bu, dillerin sınıflandırılmasını sağlayan etnik karakterlerin bır ışlevidır. Bu kullanım okurlar ıçın hiç de yabancı değil, fakat en onemli şey, kural, araştırmaya karşı koymuyor. **Irklar üzerindeki yargılar daima büyük kısıtlamalarla yorumlanıyor. Dilin uğradığı değişimlerde ırkların geçirdiği değişimlerin rolü var, bu iki kavram arasında gerekli bağlar kurulamıyor. Sadece kan yoluyla elde edilmemiş etnik karakterlerle çok yüksek düzeyde ulaşılabilir, elverişli ve değişken kurumları-dil,din,kültür- karşılaştırmamak gerekir. Güncel Avrupa dilbilim haritasına bir göz attığımızda görüyoruz ki tek biçimli aynı dil altında melez ırklar görmezden geliniyor. Fransa'da küçük bir Fransızla aynı şartlarda yetişen bir zenci ya da bir Japon Fransızca'yı bir yerli kadar konuşur. Bu, dil ve ırklar arasında bağlantı kurmak için gereksiz bir girişimdir.**

Sayfa :276

Il faut d'abord se garder de conclure d'une mentalité différente à un cerveau différent. Ce serait introduire à nouveau la notion de race dans une question de psychologie. Même en opposant un nègre à un blanc, nous n'avons aucune raison de croire

Sayfa :277

qu'à la couleur de la peau ou à la forme des lèvres corresponde un cerveau particulier, qui produirait une pensée différente de la nôtre.

Sayfa 276-277

Öncelikle değişik bir beyinde değişik bir zihniyet çıkarmaktan sakınmak gerekir. **Aynı zamanda bir zenci ile bir beyazın birbirine zıt görünümü, derilerinin rengi ya da dudakların şekli, kendine has özel bir beyinle bizimkinden farklı bir düşünce ürettiğini sanmaya hiç hakkımız yok.**

Sayfa :282

Dans le groupe social, quel qu'il soit et si étendu qu'on le suppose, la langue joue un rôle de première importance. C'est le lien le plus fort qui unisse les membres du groupe: c'est à la fois le symbole et la sauvegarde de leur communauté

Sayfa 282

Bir sosyal toplulukta dil oldukça önemli rol oynar. Bu, gruptaki bireyleri birleştiren en önemli bağdır; bu kimi zaman onların birliğinin sembol ve himayesidir.

Sayfa :285

On peut résumer les développements qui précèdent, en disant qu'une langue est la forme linguistique idéale qui s'impose à tous les individus d'un même groupe social.

Sayfa 285

Meydana gelen gelişmeler şu şekilde özetlenebilir, aynı sosyal toplulukta bulunan **tüm bireylere uygulanan ideal dilbilimi** biçimidildir.

Sayfa :330

Slaves, Grecs, Albanais, Roumains, Turcs, Juifs, Arméniens y forment aujourd'hui des communautés plus ou moins considérables, qui s'emmêlent sur la surface du territoire. Il y a des Grecs en Thrace et des Roumains en Macédoine, des Serbes en Albanie et des Albanais dans l'Attique. Nulle part les frontières politiques ne peuvent coïncider avec les limites des races, ni avec les limites des religions : le catho-

Sayfa :331

licisme et l'orthodoxie, l'islamisme et le judaïsme se partagent des populations appartenant à des races et à des nationalités différentes.

Sayfa 330-331

Slavlar, Yunanlılar, Arnavutlar, Romenler, Türkler, Yahudiler, Ermeniler yeryüzünde birbirlerine karışan az ya da çok önemli birlikler kurmuşlardır. Trakya' da Yunanlılar, Makedonya' da Romenler, Arnavutluk'ta Sırplar ve Attika' da Arnavutlar vardır. Politik sınırlar ne ırksal ne de dinsel sınırlarla aynı olamazlar: Katolıklık ve Ortodoksluk, ıslâmiyet ve Yahudilık değışık milletlerin değişik ırkları arasında bölünüyor.

Sayfa :406

Mais le fait que des langues de type différent aient pu suffire aux besoins variés de pensées également riches et exigeantes montre qu'on ne doit pas chercher un idéal de perfection dans un certain type de langue. Il serait plaisant de vouloir prouver que la langue dont se sont servis Homère, Platon ou Archimède est inférieure ou supérieure à celle de Shakespeare, de

Sayfa :406

Newton ou de Darwin. Tous ont dit parfaitement ce qu'ils avaient à dire, quoique avec des moyens différents. Et le mérite des uns et des autres est égal, puisqu'ils ont su trouver chacun dans leur langue l'expression adéquate à leur pensée. En tout, jamais une langue n'a refusé le service à celui qui avait une pensée à exprimer. N'écoutez pas les auteurs maladroits qui s'en prennent à leur langue des faiblesses de leurs ouvrages : la faute en général retombe sur eux-mêmes.

Il est évident que c'est une rare fortune pour un écrivain que de trouver une tradition à suivre, que d'utiliser une langue façonnée déjà, préparée par une longue série d'écrivains. Mais ce n'est qu'une question de degré dans la difficulté. Descartes dit dans son *Discours de la Methode* : « Ceux qui ont le raisonnement le plus fort et qui digèrent le mieux leurs pensées afin de les rendre claires et intelligibles, peuvent toujours le mieux persuader ce qu'ils proposent, encore qu'ils ne parlassent que **bas-breton.** »

Sayfa 406

Aynı zamanda, zengin ve doyumsuz düşüncelerin değişken ihtiyaçlarını karşılayabilecek olan değişik dil çeşitleriyle bu olgu gösteriyor ki herhangi bir dil tipinde yetkin bir düşünce aranmamalıdır. **Homeros'un, Platon'un ya da Arşimed'in kullandığı dilin Şekspir'inkinden, Newton ya da Darwin'in kullandığı dilden daha üstün ya da daha alt düzeyde olduğunu ispatlamayı istemek eğlenceli olacaktır. Herkes, farklı yollarla da olsa, tamamen ne söyleyecekse onu dile getirdi. Hepsinin yeteneği aynı, çünkü her biri, kendi dillerinde düşüncelerine uygun ifadeyi bulmayı bildiler. Oysa ki hiçbir zaman bir dil, düşünceleri ifade etme görevini reddetmez. Yapıtlarının zayıf dillerine takılan beceriksiz yazarları dinlemeyin; yanlış genelde yapanların üstüne kalır.**

Şu kesin ki bir yazar için daha önce başka yazarlar tarafından şekillendirilen bir dil yerine izlenecek kendine ait bir dil bulmak ender rastlanacak bir şanstır. Fakat bu sadece zorluk içinde bir derece sorunudur. Descartes "Konuşma Metodu" adlı yapıtında şöyle diyor: "Düşünme biçimi çok güçlü olan, açık ve anlaşılabilir olmaları için düşüncelerini en mükemmel biçimde sindiren kimseler, bas-brüton tonda konuşmadıkları sürece, karşılarındakileri daima iyi ikna edebilirler."

Sayfa :414

En général, les langues qui ne bougeut pas sont conservatrices. Celles qui sont parlées sur un espace aux limites nettement tranchées, loin des centres cosmopolites et des grandes voies de communication, out souveut un caractère remarquablement archaïque. Ainsi le lituanien, langue rurale d'une région silvestre et pauvre, à l'écart des grandes nations de l'Europe, est la plus archaïque de toutes les langues indo-européennes. C'est dans les régions montagneuses ou à l'extrémité des presqu'îles, où les actions extérieures sont le plus limitées, que les langues se conservent le micax. Ainsi se sont conservés le basqce, retiré dans les vallées pyrénéennes, ou le breton acculé à l'Océan.

L'habitat influe aussi sur le dévcleppement des langues. Quand la population est disséminée sur le territoire, cet émiettement favorise la différenciation dialectale.

Sayfa 414

Genelde, hareketsiz diller muhafazakâr yapıdadır. Açıkcası, kozmopolit merkezlerden ve büyük iletişim seslerinden uzak olan,

belli sınırlar içindeki yerlerde konuşulan bu diller genellikle belirgin şekilde **eskil bir karaktere sahiplerdir. Şu hâlde fakir bir bölgenin kraliyet dili olan Litvanyaca, Avrupa'nın büyük birliklerinden uzakta, bütün Hint-Avrupa dillerinden daha eskil bir dil.** Yabancı hareketlerin en iyi şekilde engellendiği bu dağlık bölgelerde ya da yarımadaların uzağında, diller çok iyi muhafaza edilmiştir. Bask dilinin ıssız Pirene dağlarında korunması ya da Okyanus'a dayanan bruton dilinin korunması bu şekilde olmuştur.

Yerleşim biçimi de aynı zamanda dillerin gelişimini etkiler. Halk toprağa dağıldığı zaman, bu kopuş lehçeyle ilgili farklılaşmayı kolaylaştırır.

Sayfa :417

La mémoire est naturellement conservatrice. Ce n'est donc pas dans la structure grammaticale que se marquent les effets des différences de civilisation; c'est dans le soin avec lequel sont exprimés les détails concrets. Il y a un rapport entre le degré de civilisation et le caractère plus ou moins concret des catégories de l'esprit

Mais le fait que cette marche du langage vers l'abstraction est liée à un développement de la civilisation montre comment on doit interpreter les exemples qui précèdent. Nous savons bien qu'une langue est le reflet de la conscience humaine, qu'elle

Sayfa 417

Hafıza, doğal olarak koruyucudur. Bu nedenle, uygarlıkların farklılıkları sadece dilbilgisel yapılarda anlaşılmaz. **Uygarlaşma derecesi ile zekânın az ya da çok somut bölümlerinin karakteri arasında bir ilişki vardır.**

Fakat, dilin, soyutlamaya doğru giden işleyiş olgusu bir uygarlık gelişimine bağlanır ve önüne geçen örneklerin nasıl yorumlanması gerektiğini gösterir. **Şunu iyi biliyoruz ki bir dil insan bilincinin bir yansıması ve tahmin edilen zekânın görüntüsünün bilinmesidir.**

Sayfa :420

L'évolution des langues n'est donc qu'un aspect de l'évolution des sociétés. Il n'y faut pas voir une marche à sens continu vers un but déterminé. Le rôle du linguiste est fini quand il a reconnu dans le langage le jeu des forces sociales et les réactions de l'histoire.

Sayfa 420

Dillerin gelişimi, sadece toplumların gelişim görüntüsünden ibaret değildir. Burada, belirli bir amaca doğru içeriksiz bir ilerleyiş görmemek gerekir. Dilbilimcinin rolu, dilde sosyal etkilerin gorevini ve tarihin tepkilerini kabul ettiği zaman bitmiştir.

DICTIONNAIRE ÉTYMOLOGIQUE

DES

MOTS DE LA LANGUE FRANÇAISE

DÉRIVÉS

DE L'ARABE, DU PERSAN OU DU TURC,

AVEC LEURS ANALOGUES

GRECS, LATINS, ESPAGNOLS, PORTUGAIS ET ITALIENS,

PAR A. P. PIHAN,

ANCIEN PROTE DE LA TYPOGRAPHIE ORIENTALE A L'IMPRIMERIE IMPÉRIALE,

CHEVALIER DE LA LÉGION D'HONNEUR.

PARIS.

IMPRIMÉ PAR AUTORISATION DE L'EMPEREUR

A L'IMPRIMERIE IMPÉRIALE.

M DCCC LXVI.

YUNANCA, LATİNCE, İSPANYOLCA, PORTEKİZCE VE İTALYANCA
BENZERLERİYLE BİRLİKTE
ARAPÇA, FARSÇA VEYA TÜRKÇEDEN TÜREMİŞ

FRANSIZ DİLİNDEKİ SÖZCÜKLERİN ETİMOLOJİK SÖZLÜĞÜ

A-P- PIHAN
KRALİYET BASIM EVİNDE DOĞU TİPOĞRAFYASININ ESKİ YÖNETİCİSİ
LÉGION D'HONNEUR NİŞANI SAHİBİ

PARİS
İMPARATORUN İZNİYLE
İMPARATORLUK BASIM EVİNDE BASILMIŞTIR
M DCCC LXVI.

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 57
Yazar	: A [ntoine] P [aulin] Pihan
Cild	: Bordo
Ebadı	:
	En : 15 cm.
	Boy : 22.5 cm.
Sayfa Adedi	: XIX + 400
Not	: Kitabın ilgili bölümleri Ankara U. TÖMER Dil Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa :130

CRAVACHE, s. f. (T.)

قرباچ [*qırbâtch*] Fouet dont on se sert en Turquie, en Egypte, en Syrie et autres contrées de l'Orient, pour frapper les esclaves et les bêtes de somme.

Sayfa 130

CRAVACHE: S. (Türkçeden geçmiştir). (Kırbaç)

Türkiye, Mısır, Suriye ve diğer Doğu bölgelerinde kole ve yük hayvanlarına vurmak için kullanılan kamçı.

Sayfa :164

FINESSE, s. f. (A.)

فنّ [*fenn*], au pluriel فنون [*founoûn*] et افنان [*ifnân*], *art, science, artifice, ruse.* — On voit que les diverses acceptions du radical arabe s'appliquent exactement au français, qui se prend aussi en bonne et en mauvaise part.

Sayfa 164

FINESSE: S. (A.) [fenn] çoğul—[funûn] ve [afnân] **sanat,** bilim, oyun, kurnazlık Arapça kokun çeşitli kullanımlarının aynen Fransızca'ya uygulandığını ve iyi anlamda alındığı gibi, kötü anlamda da kullanıldığını görüyoruz.

اللغات النوائية والاستشهادات الجغتائية *

El Lügatü'l nevaiyye ve'l istişhadatü'l-Çağatayye

DICTIONNAIRE

TURK-ORIENTAL

DESTINÉ PRINCIPALEMENT À FACILITER LA LECTURE

DES OUVRAGES DE BÂBER, D'ABOUL-GÂZI

ET DE MIR-ALI-CHIR-NEVÂÎ.

PAR M. PAVET DE COURTEILLE,

PROFESSEUR AU COLLÈGE DE FRANCE.

10

PARIS.

IMPRIMÉ PAR ORDRE DE L'EMPEREUR

A L'IMPRIMERIE IMPÉRIALE.

M DCCC LXX

ÖZELLİKLE OKUMAYI KOLAYLAŞTIRMAK
AMACIYLA HAZIRLANMIŞ

TÜRK - DOĞU SÖZLÜĞÜ

BBER'İN, EBUL GAZİ'NİN VE MİR ALİ ŞİR NEVİ'NİN ESERLERİNDEN
YARARLANILMIŞTIR

PAVET DE COURTEILLE
FRANSIZ KOLEJİNDE ÖĞRETMEN

PARİS
İMPARATORUN EMRİYLE
İMPARATORLUK BASIM EVİNDE
BASILMIŞTIR
M DCCC LXX.

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 10
Yazar	: Pavet de Courteille
Cild	: Kahverengi
Ebadı	:
	En : 17.5 cm.
	Boy : 26.5 cm.
Sayfa Adedi	: XIV + 562
Not	Kitabın ilgili bölümleri Ankara U. TÖMER Dil Öğretim Merkezi tarafından tercume edilmiştir.

Ön Söz [Özet]

Bir Orta Asya haritasına göz attığımızda dağların, ırmakların, göllerin, çöllerin, halkların ve ülkelerin geniş topraklarının adının Türkçe olduğunu görürüz. Turanlıların dillerinin düzenli ve kesin bir sınıflamasının yapılmasının henüz erken olmasına karşın, elimizde bu konuda Rus ve Alman bilim adamlarının büyük bir özenle hazırladıkları çok önemli çalışmalar vardır. Sadece Sibirya'dan bahsetmek için, ilk olarak Yakutların dili konusundaki Bohtlingk'in o büyük ve güzel çalışmasına değineceğiz (Ueber die Sprache der Jakuten, Saint-Petersburg, 1851). Sibirya'daki diyalektler içinde Türk diline en yakın olan Yakutçadır ve Yakutçada oldukça fazla Moğolca sözcük vardır. İkinci çalışma ise, Alexander Castren'in Tonguzların dili konusunda yaptığı çalışmadır (Grundzuge einer tungusischen Sprachlehre, Saint-Petersburg, 1856). Bu diyalekt, Türk diliyle sadece söz dizimi açısından benzerlik göstermektedir, etimolojik kısmı neredeyse tamamen **Mançuca ve Moğolcadan** türemiştir. Aynı özellik, Krasnoiarsk'a doğru, Yukarı Yenisey civarında yaşayan **Karagas**'ların ve Koybol'ların dili için de geçerlidir. Bu dil, Yakutların diline çok yakındır, sadece sesletimdeki belirli küçük farklılıklarla Yakutçadan ayrılır. En ortak düşünceleri anlatmak için bile, bu dilde oldukça fazla Moğolca sözcük kullanılmaktadır. Fakat bu sözcükler, bazen ana dili olarak kullanıldıkları ülkelerdekinden farklı bir anlamda kullanılmaktadır (Castren, Versuch einer Koibalischen und Karagassischen Sprachlehre, Saint-Petersburg, 1857). Baykal Gölü'nün ötesindeki Buryat'ların diyalektleri konusundaki (Versuch einer burjatischen Sprachlehre, Saint Petersburg, 1857) ve Wogul'lerin ve Ostiyak'ların diyalektleri konusundaki (Versuch einer Ostjakischen Sprachlehre, Saint Petersburg, 1858) araştırmaları yine Castren'e borçluyuz.

Dil bilgisini ve sözcük bilgisini içeren bu çalışmalara, Sibirya'nın güneyindeki Türk halklarının şarkılarını, şiirlerini ve destanlarını konu alan Dr. Radloff'un o büyük eserini de ekleyebiliriz (Proben der

Volkslitteratur der turkischen Stamme Sud-Sibiriens, Saint-Petersbourg, 1866)

Barbar topluluklar tarafından konuşulan ve onlarla ilgili çok az veya belki de hiç tanınmış eserin bulunmadığı bu yarı gelişmiş diyalektler; birkaç bilim adamının dikkatini çekme ayrıcalığına sahip olmasına karşın, Modern Osmanlıların Arapça ve Farsça sözcüklerin istilâsı altında ezilmeye terk ettikleri Türk dilinin saf ve ilk hâli olan bu dil, Batı Avrupa'da unutulmaya ve hor görülmeye bırakılmıştır.

Türkçe konusunda yazılmış eser bulma güçlüğü vardı. Var olan eserler de kullanılmıyordu. Bu durumu görerek ve Fransız Koleji'nde aldığım eğitimin de etkisiyle bir sözlük hazırlamaya karar verdim. Bu eser, Türk dili konusunda geniş bir repertuvar sunmak amacıyla hazırlanmamıştır. Gerçek Türk edebiyatını incelemek isteyenler için yararlı olacak bir kaynaktır. Bu işin zorluğunun beni önce tereddüte düşürdüğünu söylemeliyim. Kaygan bir zeminde yol almay gözüm yemiyordu, ayrıca hiç kimseden de yardım alma olanağım yoktu. Zenker'in değerli eseri yeni basılmıştı. Vambéry'nin eseri ise henüz basılmamıştı. Ama yine de elimde değerli materyaller bulunduğundan, yararlanmak isteyenlerin hizmetine sunmak amacıyla bunları birleştirmeye karar verdim.

Çok fazla araştırma yaparak hazırladığım bu çalışmanın, ben den sonra daha iyi çalışmalar yapacak kişilere yardımcı olacağını umit ediyorum. **Çok önemli betik bilimsel özelliği olmamasına karşın, bu çalışmanın çok az tanınan bir dilin incelenmesini biraz daha** artırmasından mutluluk duyacağım. Bu gerçek [Türkçenin çok az tanınmış olması]. Orta Asya konusunda bildiklerimizin büyük bir kısmını borçlu olduğumuz harika eserlerin sahibi Doğu'lu Rus bilim adamlarının gözünden de kaçmamıştır. Onların yolundan gitmeliyiz ve Paris Asya topluluğunun ve onu yöneten seçkin insanların var

guçleriyle destekledikleri bu buyuk isteği soğumaya bırakmamalıyız

* [Koyu yazılı yerler Ataturk'un On Soz'de orijinal sayfada altını çizdiği yerlerdir.]

Sayfa :1

KK ابا, ابه oncle paternel. abbé

Sayfa 1
Amca

Sayfa :5

اتُكلو célèbre.

Sayfa 5
Unlu

Sayfa :6

اجا, اجه mère; femme âgée

Sayfa 6
Anne; yaşlı kadın

Sayfa :7

اچى frère aîné.

Sayfa 7
Abi, büyük kardeş

Sayfa :58

اوزن، اورون place, endroit: échange.

Sayfa 58
Yer, mevki, değişim

Sayfa 91

بيلكين sache

Sayfa 91
Bil

Sayfa :213

نرزيق queue de-mouton très-courte.

Sayfa 213
Çok kısa koyun kuyruğu

Sayfa :288

حنكه espece de chant nuptial, exécuté en l'honneur des époux par les hommes et les femmes qui dansent en se tenant par la main

Sayfa 288
Birbirinin elini tutan kadın ve erkeklerin gelin ve damat onuruna söyledikleri bir tür düğün şarkısı

Quelques Matériaux pour un

Dictionnaire Étymologique

de la

Langue Turque

I

Étymologie, origine, comparaison de mots : turc oriental et ottoman
Mots étrangers introduits et conservés tels quels dans la langue turque
Locutions adverbiales et onomatopéiques
Particules intensives
Thèmes verbaux

II

Glanures Étymologiques

de mots français d'origine inconnue ou douteuse

par

Bedros Effendi Kerestedjian

Directeur des traductions et de la correspondance étrangère au Ministère des Finances
de l'Empire Ottoman

Édité par

SON NEVEU HAIG, M.R.A.S.

LONDRES

1912

TÜRK DİLİNE AİT BİR KÖKENBİLİMSEL SÖZLÜK

için birkaç kanıt

I

Kökenbilim, köken, kelime karşılaştırması: Doğu Türkçe ve Osmanlıca
Türk diline dahil edilen ve o haliyle muhafaza edilen yabancı kelimeler
Belirteç ve yansımasal deyimler
Yoğunlaştırılmış ilgeçler
Eylem gövdeleri

II

Kökeni bilinmeyen veya şüpheli olan Fransızca kelimelere ait kökenbilimsel bulgular

Hazırlayan
Bedros Effendi Kerestedjian

Osmanlı İmparatorluğu Maliye Bakanlığında
Çeviriler ve yabancı dilde yazışmalar müdürü

Yayıncı
Yeğeni HAIG, M.R.A.S.
Londra 1912

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 50		
Yazar	: Bedros Kerestedjian		
Cild	: Kahve		
Ebadı	:		
	En	: 18 cm.	
	Boy	: 23 cm.	
Sayfa Adedi	: XV +.2 +364		
Not	: Kitabın ilgili bölümleri Hulya Lule tarafından tercüme edilmiştir.		

Sayfa :7

Ary, Aroun, Arygh (t. or[1]) = Pur, Net آری، آرون، آریغ

sanscrit *arya* = pur

Sayfa 7
Ary, Aroun, Arygh = Arı, saf.
Sanskritçe arya = arı

Sayfa :10

Asav (t. or[1]) = Cheval rétif et indomptable

Ach = Aliment, Nourriture

latin *esus* = aliment (d'où le français 'aises' = provisions, commodités)

Sayfa 10
Asav = huysuz, terbiye edilemeyen at
Ach = besin, yemek
Lâtince **esus** = besin (**bundan Fransızca 'eises'** türemiştir = yiyecek)

Sayfa : 11

A

12

Achy = Vaccin, Greffe, Ente

Nous comparerons ce mot turc au zend *achı* = œil ; sanscrit *axi*; russe *otchi*, etc.

Achyq = Osselet.

Agha = Sieur, Chef, Supérieur, Maitre.

Aujourd'hui, les Turcs ottomanes donnent le titre d'*Agha Bei* au frère aîné,

Sayfa 11

Achy = aşı, kalem aşısı.

Bu Turkçe kelimeyı şunlarla karşılaştıracağız Zentçe achı = göz, Sanskritçe axi; Rusça otchi, vs.

Achyq = aşık

Agha = ağa, beyefendı, efendı, ust

(Bugün Osmanlı Türkleri büyük kardeşe ağabey diyorlar)

Sayfa :13

Aghyz = Bouche
Noghai et bachqyr *avouz* et *aos* = id. ; latin *os* = id

Aghry (**Aghryq**) = Douleur, Maladie.

Sayfa 13
Aghyz = ağız
Nogay ve başkır avouz ve aos = aynı; lâtince os = aynı
Aghry = ağrı, hastalık

Sayfa :18

Alp = Héros, Vaillant.

Sayfa 18
(Alp = alp, kahraman.)

Sayfa :19

And (**Ant**) = Serment.

Sayfa 19
Ant = ant

Sayfa :20

Avly = Cour (de maison, etc.).
latin *aula* = id.

Sayfa 20
Avly = avlu (evin avlusu, vs)
Lâtince aula = aynı

Sayfa :21

Eyu (Etgu) = Bon, Bien.
latin *eu !*

Sayfa 21
Eyu = iyi
Lâtince eu!

Sayfa :24

Er (Iyr ou Aır) = Homme
Cf. basque *ar* = mâle ; assyrien *uru* = homme

Sayfa 24
Er = Er, erkek
Bkz **Bask dilinde ar = erkek; Asur dilinde uru= erkek**
Lâtince vir, anlamı, gerçek ve mecazî anlamda Turkçe kelimeyle aynı.

Sayfa :24

latin *vir*, dont le sens, au propre et au figuré, correspond exactement à celui du mot turc.

Voici la version ottomane de cet adage :

ايلگه ايلك هر آدم ايشى در   كملگه ايلك ار آدم ايشى در

Eyligé eylik her adam ichi dir ;
Kemligé eylik er adam ichi dir.

Grec ἥρως, latin *herus*, et allemand *herr*, dans leur acception primitive ; persan هِرو *hérou* = brave, égyptien *kher* = prince ; wolof *gor* = homme ; gaélique *fear* = mâle ; lycien *er* = homme ; polynésien *ourou* = le premier homme dans la cosmogonie taïtienne ; vieux germanique *erik*, *rik* = homme ; magyar *féry* — id. ; sélenga et khorin *ere* = id ; tonquin *ire* = id.

On peut également citer ici l'anglo-saxon *vere* (dans *verewolf*, allemand *wahr-wolf* = λυκάνθρωπος), auquel sont alliés ; vieux haut-allemand *hwer* et allemand *wer* = qui

Cf. enfin : australien *uire*, tupi *uara*, samoyède *huweri* = homme, égyptien *hir* = quelqu'un ; georgien *eri* = peuple ; tombouctou *har*, faslaha *ira*, et bhumidj *horro* = homme (l'arménien Տարոյ (= nom d'homme) serait-il allié à ces derniers vocables ?).

Sayfa 24

(Bu eski sözün Osmanlı dilindeki şekli aşağıdaki gibidir

Eylige eylik her adam ichi dir;

Kemlige eylik er adam ichi dir.

Yunanca, Lâtince herus ve **Almanca herr,** ilk anlamları olarak, İran dilinde herou = yiğit, Mısır dilinde kher = prens, Wolof dilinde gor = erkek, Galler dilinde fear = erkek, **Likya dilinde er = erkek;** Po-

linezya dilinde ourou = Tahıtı acundoğumuna gore ılk erkek, eskı Germen dilinde erık, rık = erkek, Macar dilinde fery = aynı, Selenga ve Khorın dillerınde ere = aynı, Tonquin dilinde ıre = aynı

Aynı şekilde Anglosakson dilinde vere'yı belirtebiliriz (verewolf içinde, Almanca wahr-wolf =) Buna eskı yuksek Almanca'da hwer ve **Almanca'da wer = kim bağlaşıktır**

Avustralya dilinde uire, Tupı dilinde uara, Samoyed dilinde huweri = erkek, Mısır dilinde hir = biri, Gurcu dilinde eri = halk, Tumbuktu dilinde nar, Faslana dilinde ıra ve Burnıdj dilinde horro = erkek (Ermeni dilinde (= erkek ısmi) bu son sozcuklerle bağlaşık mıdır?)

Sayfa :25

Eroun = Pur. اروں

Erkedj (**Iregh**) = Bouc, Bouquetin

Cf. latin *hircus* = id.

Sayfa 25

Eroun = arı

Erkedj (Iregh) = teke, dağ keçisi.

Bkz. Lâtince **hircus** = aynı.

Sayfa :25

El = Main.

Cf. latin *ala* = aile

latin *ulna*, allemand *ellen* = coude, bras.

Sayfa 25

El = el

Bkz **Lâtince ala** = kanat, Lâtince **ulna,** Almanca **ellen** = dırsek, kol

Sayfa :30
El = Main
Cf. latin *ala* = aile
latin *ulna*, allemand *ellen* = coude, bras

Sayfa 30
Enik = yavru (vahşî bir hayvanın)
Eski Fransızca dilinde **enge** = ırk, tür

Sayfa :36
Is (t. or[1]) = Chef, Maitre.

Sayfa 36
Is = baş, sahip.

Sayfa :44
Iyl (**Yilou**) = Peuple, Tribu, Gens

Sayfa 44
Iyl (Yilou) = halk, boy, insanlar.

Sayfa :46
In = Antre, Caverne, Tanière, Repaire.

Sayfa 46
In = in, mağara.

Sayfa :81

Yipar (t. or[1]) = Vessie de musc
De l'arabe عبير *'abır* = composition d'essences odoriférantes, ambre, musc.

Sayfa 81
Yipar = misk keçisinin idrar torbası.
Arapçadan geliyor, **abir** = kokulu bitki karışımı, amber, misk

Sayfa :82

B ب

Ba = Exclamation affirmative, ou emphatique.

Sayfa 82
B
Ba = olumlu veya tumturaklı ünlem

Sayfa :89

Batour (t. or[1]).
Abréviation de بخاتور *bakhatour*, d'où le persan بهادر *béhadyr* = brave, preux, vaillant

Sayfa 89

Batour.

Bakhatour'un kısaltması, İran dilinde behadyr = yiğit, kahraman, gözüpek bundan gelmektedir.

Sayfa :94

Bala ou **Balagh** (t. or') = Enfant.

Sayfa 94

Bala veya Balagh = çocuk

Sayfa :97

Bebr ou **Béber, Babir, Bébur.** ببر، بابر، ببور
= nom turco-persan d'un carnassier hybride, tenant du lion et du tigre.

Sayfa 97

Bebr veya beber, Babir, Bebur = aslan ve kaplana benzeyen, melez bir etobura, Türkçe ve İran dilinde verilen ad

Sayfa :101

Bitmek (**Butmek**) = Pousser, Se produire, Végéter, بتمك (بوتماك)
Croître.

Sayfa :101

A ces mots se rattacherait, peut-être, le vieux français 'bouter', d'où 'bouton'.

Sayfa 101

(Bitmek (Butmek) = yetişmek, bitmek.

Bu kelimelere belki eski Fransızcada 'bouter', bundan 'bo-uton' da bağlanabilir.

Sayfa :102

Bir = Un.

Sayfa 102

Bir = bır

Sayfa :105

Boghtcha = Liasse, Paquet, Ballot.

(3°) le gaulois latinisé *bulga* = sac (*sacculos scorteos*, selon Festus), qui se présente en vieux français sous la forme *boge* ou *bouge*, et dont le diminutif *bougette* a donné plus tard *budget*.

Sayfa 105

Boghtcha = tomar, balya, bohça.

(3) Lâtinceleştirilen Galya dilinde bulga = torba, bu eski Fransızca dilinde boge veya bouge ve küçültmeli halı **bougette** idi, bu da daha sonra budget'yı doğurmuştur.

Sayfa :109

Bou (Bol) = Ce, Cette.

Sayfa 109

Bou = Bu.

Sayfa :125

Posta = (1°) Poste, Courrier ; (2°) Voyage.

Sayfa 125

Posta = (1) posta ; (2) gezi.

Sayfa :146

Tomroudjaq = Bourgeon, Surgeon, Bouton d'arbre, Œil طومروجق de vigne.

Sayfa :146

Ce mot est un diminutif de تومروق *tomrouq* = id. Cf latin *tumor* = enflure, tumeur, et *tuberculum* = tubercule

Teuré = Pousse, Rejeton, Surgeon

D'où تورەمك *teurémek* = naitre, provenir, se produire, et تورون ou طورون *toroun* = petit-fils. اورەمك *eurémek* est une autre forme de *teurémek* Nous comparerons le premier au sumérien *turu* = enfanter, et le second, egalement, au sumérien *tur* = fils, petit ; médique *tur* = id ; latin *turio* = jeune branche, grec *θορός* = SEMEN GÉNITALE, arabe ذرية = progeniture, race postérité Voy تىرا *tyra*, طورون *toroun* et دول *deul* Cf encore, arménien *ծառ* = jeune branche, d'où *ծառել* = pousser des rejetons ; chaldéen דר *dâr*, et hébreu דור *dôr* = génération

Sayfa 146

Tomroudjaq = tomurcuk.

Bu sozcuk tomrouq'un bir kısaltmasıdır = aynı Bkz Lâtince tumor = şişlik, tumor ve tuberculum = yumru

Teure = tomurcuk, sürgün.

Bundan aşağıdaki kelimeler türemiştir teuremek = türemek, doğmak ve toroun = torun. Euremek teuremek'in başka bir şeklidir. Birincisini Sümer dilinde uru = doğurmak ile, ikincisini de Sümer dilinde tur = oğul ile karşılaştıracağız; Med dilinde tur = aynı; Lâtince turio = taze dal; Yunanca = cinsel döl; Arapça = evlatlar, ırk, torunlar.

Bkz. Ermenice = genç dal, bundan = filiz vermek; Kildani dilinde dar ve İbranice de dor = kuşak.

Sayfa :149

Tough = Queue de cheval ou de yak

Sayfa 149
Tough = at veya yak kuyruğu.

Sayfa :156

Tynmaq et **Tynlamaq** = Rendre ou émettre un son. طنلامق et طنمق
Proférer une parole.
Cf latin *tinnuire* et *tintinare* = tinter , sanscrit *dan*, *dandmi* = rendre un son , latin *tonus*, et grec τόνος = ton, son , arabe طنين *tanin* = écho , chinois *tchin* - voix Cf جلامق *tchynlamaq*. autre forme du verbe qui nous occupe

Sayfa 156
(Tynmaq ve Tynlamak = tınmak veya tınlamak, bir kelime savurmak.
Bkz. Lâtince tinnuire ve tinttinare = çınlamak; Sanskritçe dan, danami = bir ses vermek; Lâtince tonus ve Yunanca = ton, ses; Arapça tanin = yankı; Çince tchin = ses. Bkz. tchynlamak, bizi ilgilendiren eylemin başka bir şekli.)

Sayfa :219

San (t. or[1]) = Dénombrement, Recensement : سان

Sayfa 219
San = sayım.

Sayfa :256

Catchan = Quand, Lorsque.

latin *quando.*

Sayfa 256
Catchan = ne zaman, -dığı zaman
Lâtince quando

Sayfa :257

Cadyn = Dame.

L'arabe possède aussi la forme خدين *khadin*, d'où le diminutif خدين *khoudîin* et خدينة *khoudîinet* = dameret. Selon A. Véfik Pacha قادين *cadyn* ou قادون *cadoun* serait un dérivé du verbe t. or' قادلماق *cadamaq* = ordonner, commander.

Sayfa 257
Cadyn = kadın.

Arapça da khadın olarak geçiyor, bundan kısaltma olarak **khoudein** ve khoudeinet geliyor = kadınsı Tevfik Paşa'ya gore cadyn veya cadoun **cadamaq** fiilinden turemiştir = emretmek

Sayfa :258

Cara = Noir.

latin *cæruleus*

= de couleur sombre

allemand *grau* =

gris,

Sayfa 258

Cara = kara

Lâtince caeruleus = koyu renkte

Almanca grau = gri

Sayfa :259

Caramaq (t. or') = Regarder

latin

cerno = id.

Cf. encore, arménien [illegible] ou [illegible] = regarder, fixer ses regards قاراق *caraq*, en turc oriental, signifie 'œil'

Sayfa 259

Caramaq = bakmak

Lâtince cerno = aynı.

Bkz **Ermenice** veya = bakmak Doğu Türkçe de caraq goz demek.

Sayfa :260

Cart = Dur, Coriace.

Sayfa 260
Cart = kart, sert

Sayfa :261

Cargha – Corbeau.

latın *corvus* = id.

Sayfa 261
Cargha = karga
Lâtince corvus = aynı

Sayfa :262

Cach – Sourcil, et, en général, tout ce qui sert à protéger

Sayfa 262
Cash = kaş ve genel olarak korumaya yarayan her şey

Sayfa :264

Calbour = Crible.

Sayfa 264
Calbour = kalbur

Sayfa :265

Camou et **Camouq** (t. or[1]) = Tout, La totalité.

***Canoun** = Règle, Loi.

Sayfa 265
Camou ve Camouq = hepsı, tamamı
Canoun = kanun, kural.

Sayfa :266

Canmaq = Être persuadé. Se contenter de quelquechose. Être satisfait. Avoir son plein.

Sayfa 266
Canmaq = kanmak, bir şeyle yetinmek, doyurulmuş, dolu olmak.

Sayfa :267

Cavourmaq = Rôtir, Torréfier, Rissoler

français *havir* = brûler ,

Sayfa 267
Cavourmaq = kavurmak.
Fransızca **havir** = yakmak

Sayfa :268

Coï = Petite baie.

Ce mot turc est le radical de قوين *coyın* = sein. Pour l'analogie cf. latin *sinus* = baie et sein ; italien *seno* = id., id. , arménien *ծոց* = id., id. ; grec *κόλπος* = id., id.

Quant à l'acception de 'baie', cf allemand *kai* = quai ; anglais *cove* = crique ; sanscrit *kôta* = courbure ; portugais *caes* = banc ou baie au bord d'une rivière ; gallois *cae* = enclos (de *cau* = enclore, enfermer) ; armoricain *kaé* = enclos, quai ; bas-latin *cayum*, et anglais *key* = quai , grec *κώχη* = coin, angle, encoignure, lieu reculé, enfoncement, recoin

Sayfa 268
Coi = koy
(Bu Turkçe sozcuk coyın = koyun'un kokenidır
Benzerlik ıçın bkz Lâtınce sınus = koy ve koyun, İtalyanca seno =

aynı; Ermenice = aynı; Yunanca = aynı.

Koyun anlamına gelince bkz. Almanca kai = rıhtım, ingilizce cove = küçuk koy, Sanskritçe kôta = eğrilik, kıvrım, Portekizce caes = nehir kıyısında katman veya koy. Galce cae = çit (cau'dan geliyor = çitle çevirmek), Armoriken dilinde kae = çit, rıhtım, alt Lâtince de cayum ve İngilizce de key = rıhtım, Yunanca = kenar, koşe

Sayfa :277

Couroum = Suie.

français *grumeau* — petite portion caillée (de liquide), petite agglomération de quelque chose de pulvérulent ou sablonneux. Du lat. *grumus* = petit tas

***Couroun** (t. or') = Temps, Epoque. قورون

Sayfa 277

Couroum = kurum

Fransızca grumeau = pıhtı. Lâtince grumus'ten geliyor = küçuk yığın.

Couron = zaman, devir.

Sayfa :280

Coum = Sable.

latin *humus* = terre.

Couma (t. or[1]) = Chacune des femmes légitimes d'un même mari, chez les Turcs musulmans, nom que ces femmes se donnent entre elles.

Cf. le latin *comes* = compagnon, associé.

anglo-saxon *cuma* = hôte,

le russe *kouma* = commère;

Sayfa 280

Coum = kum

Lâtince humus = hümüs

Couma = kuma, Musluman Türkler de aynı kocanın yasal eşleri, bu kadınların birbirine verdiği ad

Bkz **Lâtince comes** = arkadaş, ortak

Anglosakson dilinde **Cuma** = misafir, Rusça kouma = vaftiz anası

Sayfa :290

Kesmek = Couper

latin *caedere*

caesio (du supin, *caesum*) = id., découper

arabe قص *cass*, ...

hébreu הסכ *kâsàkh* = ic

Sayfa 290

Kesmek = kesmek

Lâtince caedere, caesio (eylem kokunden turemiş ad, caesum'dan) = aynı, **Arapça cass** = kesip ayırmak, **İbranice kasakh** = aynı

Sayfa :291

Kel = Teigneux.

Kelte ou **Kulte** (t. or') = Court.

(! latin *curtus* ...)

Sayfa 291

Kel = kel

Kelte veya Kulte = kısa

Bkz. Lâtince curtus = aynı.

Sayfa :292

Kent, **Kend** ou **Cand** ... Pays, Ville ... کنت، کند ... ند

D'où 'Tachkent', 'Semercand', 'Yarkend', etc

Ce mot existe aussi en persan sous les formes کند *kend* et کندر *kender*, et avec le sens de 'ville' ou 'village'.

Cf. cymrique *cant* = clôture, cercle, d'où le français '...' = coin de terre, portion de pays ; italien *canto* = côté, ... correspondant au vieux français *cant*. Il en est de même du vieux turc بوجاق *boudjaq* = (1°) coin, (2°) région, pays, cf. تاتار بوجاغى *tatar boudjaghy* = la Bessarabie.

Cf aussi, chinois *tcheng* = ville.

Sayfa 292

Kent, kend veya Cand = ülke, şehir

Taşkent, Semerkant, Yarkend bundan gelmektedir.

Bu sözcük İran dilinde de vardır, kend veya kender şeklinde ve 'şehir' veya 'köy' anlamını taşır.

Bkz. Cymrique cant = çit, çember, bundan Fransızca 'canton' gelir = toprak parçası, ülkenin bir bölümü; İtalyanca canto = ke-

nar, köşe, eski Fransızca da cant'a denk gelir. Eski Türkçe de bo-udjaq = (1) bucak (2) bölge, ülke. Bkz. tatar boudjjaghy (Tatar bucağı) = Bessarabya.

Bkz. Çince tcheng = şehir.

Sayfa :293

Kendik (t. or[1]) = Centre.

Sayfa 293

Kendik = merkez

Sayfa :294

Kichi = Quelqu'un, Une personne

latin *quis(quis)* = id.

Sayfa 294

Kichi = kişi.

Lâtince quis = aynı.

Sayfa :295

Kim = Qui?

Sayfa 295
Kim = kim

Sayfa :296

Keutek = Horion, Raclée, Fessée, Bastonnade.
latin *cudo* = battre, frapper.

Sayfa 296
Keutek = kotek
Lâtince cudo = vurmak, dövmek.

Sayfa :298

Keuk = Racine.

Sayfa 298
Keuk = kök

Sayfa :299

Kutuk = Tronc, Bûche, Souche, Matricule
Cf. latin *caudex* bas-latin *caudica*) = tronc d'arbre, souche.

Sayfa 299
Kutuk = kütük
Bkz **Lâtince caudex** (alt Lâtince de caudica) = ağaç kutuğu

Sayfa :308

Geun = Cuir, Peau tannée.

l'anglais *gown* = casaque, soutane, robe

Sayfa 308
Geuk = gök
Bkz. Sümer dilinde gik veya kik = gök ve guk = gökyüzünün mavi rengi

Sayfa :310

Gun = Jour.
Cf. sumérien *kun* = illumination, manifestation lumière ;

Sayfa 310
Gun = gün
Bkz Sumer dilinde **kun** = ışığın gorunmesi, aydınlanma

Sayfa :311

Gunech (**Coyach**) = Soleil.

Sayfa 311
Gunech = güneş

Sayfa :315

XXX **Li (Lik), Lyq** et **Luk** ou **Lik (Lygh)**, لی (لیک)، لق لك et (لیغ)

Particules suffixes.

(1°) de relation, comme طاغلق *daghlyq* = région montagneuse, et بطاقلق *bataqlyq*, pays marecageux, (2°) d'abstraction comme کوتلك *keutuluk* = méchanceté, et یارارلق *yararlyq* = utilité, (3°) de qualification ou de possession, comme طاتلی *tatly* = savoureux, doux, et پسی *pasly* = rouillé; et l'or اویلق *ouilyq* = famille, ménage (mot usité en Turkestan chinois), یازیغلیغ *yazyghlygh* = écrit, آتلیغ *atlygh* = 1° nommé, (2°) cavalier قوتلق *coutlouq* = heureux, کورکلوك

Sayfa :316

geurekluk = beau, de belle apparence, باغلیغ *baghlygh* = lié, garrotté, etc.

Cf. le suffixe qualificatif allemand *ig*, puis, *lich* (du vieux haut-allemand *lichan* = etre égal, ressembler,); gothique *leiks*, anglais *like* et *ly* = semblable, écossais *lik*, et afghan *lek* = id., grec ἠλιξ = comme, semblable.

Sayfa 315

Li (Lik), Lyq ve Luk veya Lik (Lygh)= sonek edatı

1) İlişki edatı, dağlık, bataklık gibi 2) Soyutlama edatı, kötülük, yararlık gibi 3) İyelik veya nitelik edatı: tatlı, paslı, oyluk gibi, ve oyluk = aile (Çin Türkistan'ında kullanılan bir sözcük), yazıklık = yazılı, atlık = 1) adlı 2) atlı, kutluk = mutlu, görekluk = güzel, iyi görünümlü, bağlık = bağlı.

Bkz. Almanca da niteleyici sonek ig; lich (eski yüksek Almanca lichan'dan gelir = eşit olmak, benzemek); Gotik dilinde leiks, İngilizce de like ve ly = benzer; İskoçya dilinde ilk ve Afgan dilinde lek = aynı; Yunanca da = gibi, benzer.

Sayfa :320

Madj, Suffixe formatif de noms de mets, comme (t. or') بازلاماج *barlamadj* = pain sans levain ; بازلاماج *bazlamadj* = sorte de pâtisserie sucrée,

Sayfa 320

Madj = yemek isimlerini oluşturan sonek, barlamadj = mayasız ekmek; bazlamadj = bir tür şekerli tatlı.

Bkz. Gotik dilinde matz ve eski yüksek Almanca da maz= yi-

Sayfa :321

***Mart** = (le mois de) Mars. مارت

***Masa** (t. de commerce) = Masse, L'ensemble des créanciers d'un failli ماسه

De l'italien *massa*.

Sayfa 321

Mart = mart (ayı)

Masa (ticari) = masa, iflas edenin alacaklılarının tümü.

İtalyanca massa'dan geliyor.

Sayfa :322

***Masoura** = Mesure d'eau courante, égale à l'épaisseur de 4 carrelets ماسوره

***Masty** = Gros chien de berger à courtes jambes.

Sayfa 322
Masoura = akan su ölçüsü, 4 çuvaldız kalınlığına eşit
Masty = kısa bacaklı buyuk çoban kopeği

Sayfa :323

Mactamaq (t. or¹) = Louer, Vanter,
Cf. latin *macto* = id. ;

Mama, Terme enfantin désignant le manger.
C'est une autre forme de *mémé,*

Sayfa 323
Mactamaq = ovmek
Bkz. Lâtince **macto** = aynı.
Mama, çocuk dilinde yemeği belirtir
Meme'nin başka bir şeklidir.

Sayfa :325

Mang (t. or¹) = Gros, Grand.
Cf. latin *magnus.* Ce mot turc entre dans le composé مانقافا *mancafa*

Sayfa 325

Manq = şişman,büyük.

Bkz. Lâtince **magnus.** Bu Türkçe sözcük **mankafa** birleşiminde vardır

Sayfa :326

Mélémek = Bêler.

Mémé = Mamelle.
Cf. latin *mamma* = id.

Sayfa 326

Melemek = melemek

Meme = meme

Bkz. Lâtince **mamma** = aynı.

Sayfa :327

***Mini mini** (t. lamıner) = Mignon, Petit
gothique *mins* = petit,
gaëlique *min* = id.;
latin *minus* = id.

Sayfa 327

Mini mini = küçük, sevimli

Gotik dilinde **mins** = küçük. Galce de **min** = aynı, **Lâtince minus** = aynı.

Sayfa :328

Mung (t. or[1]) = Peine, Chagrin.

Sayfa 328
Mung = üzüntü.

Sayfa :331

Niné = Grand'mère, Aieule.
Cf berbère (Figuig et Ksour d'Oran) *nenna* = id ; italien *nonna* = id.; sibsagar miri (Bengale) *nana* = mère.

Cf. encore, sumérien *nin* = dame ;

nin - ovea

Sayfa 331
Nine = büyük anne.
Bkz Berber dilinde **nenna** = aynı Italyanca **nonna** = aynı, Sıbsa-gar Miri (Bengal) **nana** = anne.
Bkz. Sümer dilinde **nin** = bayan.

Sayfa :332

Vai = Hélas ! Malheur !

Cf. grec *oúai*, latin *vae* = id. gothique *vai*, italien *guai* = id.

Var (Bar) = Étant, Existant.

géorgien *var* = je suis.

Sayfa 332

Vai = Vay!

Lâtince vae = aynı, Gotik dilinde **vai,** İtalyanca **guai** = aynı

Var = var

Gürcü dilinde var = ben varım.

Sayfa :333

Varmaq (Barmaq) = Aller, Parvenir, Atteindre

Vah (Veh et **Vekh)** = Hélas ! Quel dommage !

latin *vah* et *vaha* = id.

Sayfa 333

Varmaq (Barmaq) = varmak, ulaşmak

Vah = Vah!

Lâtince vah ve vaha = aynı.

Sayfa :335

Ha ou **Hé** (**Haw**) = Oui!

allemand *ja*

Haı haï, Exclamation affirmative, signifiant "Oui, هاى هاى Certes!"

Sayfa 335

Ha veya He (Haw) = Ha! Evet!

Almanca ja = aynı.

Hai hai = hay hay, evet, kuşkusuz anlamında olumlu unlem

Sayfa :336

•**Harmaq, Haramaq, Armaq** (t. or.) = Se fatiguer, Être las. رمق، هارامق، آرمق

D'où la locution يورغون آرغين *yorghoun arghyn* = las fatigué.

Hamarat = Actif, Diligent, Laborieux, Assidu, Applique au travail. همارات

latin *emeritus* = qui a rendu de bons services.

Sayfa :337

Hamout = Attelle, Bât de chameau

Ce mot turc s'est aussi introduit dans le russe sous la

Sayfa :337

forme *khomout* (= collier, attelle, bourrelet de cheval)

Héi = Ohé, Hé là :
Cf. latin *heus !*

Sayfa 336
Harmaq, Haramaq, Armaq = yorulmak, yorgun olmak.
Yorgun argın deyimi buradan geliyor.
Hamarat = hamarat
Lâtince emeritus = iyi hizmet vermiş olan.
(sayfa 337)
Hamout = hamut
Bu Türkçe sözcük khomout olarak(= at hamutu) Rusça diline de girmiştir.
Hei = Hey!
Bkz. Lâtince heus!

Sayfa :338

Hoplamaq = Sauter, Bondir, Sautiller

Sayfa 338
Hoplamaq = hoplamak

el yazısı 1

umkan = derinlik ce
— ğ + ıne

umumen = top + tam

umumî = Cüm

Hükm = Ugüm!

Karar = Karar
Karasmak

öğmek tavsif etmek
öğüş
öğü sıfat

Cumhur = Kamuk
iyet = onavlık

Budun – Öğün – ulus
ümmet kavim kalık millet

öyek = merkez

atağ – varoş

çok = vesika

ören = virane

yum = ...

Gün Baş
Baş

iür = ...

ham

el yazısı 2

Korur
~~Zabit~~ = Korur = Asker

Vekil = ministre

el yazısı 3

Devlet = Etat | = Atat - Etat
devlet-çi = Etatiste | = Etatçi
= Etatisation | = Etatlaş...
devletleştirmek = Etatiser | = laştırmak
= Etatisme | = çilik

Sta A

Atalik = Atat = Kurum

Soldad ~ S ~ Soldat

D

Ata = état
Ataçi = tiste
Atalaştırmak = tisation
= tiser
= mat

el yazısı 4

Kurt-ulumak MAVUZ Larousse

Dictionnaire. Kamus. Kamudesme

söyüm

Mavuz K

Özdeyiş

Urangar

SAVUZ

AVUZ MAVUZ

el yazısı 5

Cumhuriyet

Ulus millet nation

milliyet nationalité

nationaliste

nationale

Ulus millîce nationalement

nationalisation

* Türkçe ve Fransızca Sözlük

* السنهٔ تركيه و فرانساويه‌نك لغتى

DICTIONNAIRE

TURC-FRANÇAIS

À L'USAGE

DES AGENTS DIPLOMATIQUES ET CONSULAIRES,

DES COMMERÇANTS, DES NAVIGATEURS,

ET AUTRES VOYAGEURS DANS LE LEVANT,

PAR T. X. BIANCHI ET J. D. KIEFFER,

OFFICIERS DE LA LÉGION D'HONNEUR,
ANCIENS SECRÉTAIRES-INTERPRÈTES DU ROI POUR LES LANGUES ORIENTALES,
PROFESSEURS DE TURC,
ET MEMBRES DE PLUSIEURS SOCIÉTÉS SAVANTES FRANÇAISES ET ÉTRANGÈRES.

* جلد اوّل * Birinci Bölüm

TOME PREMIER.

ا — س

SECONDE ÉDITION

PARIS,

TYPOGRAPHIE DE Mme Ve DONDEY-DUPRÉ,

IMPRIMEUR DU COMITÉ DES TRADUCTIONS ORIENTALES DE LONDRES.
RUE SAINT-LOUIS, N° 46, AU MARAIS.

M DCCC L

Diplomatlar ve konsolosluk görevlileri,
tüccarlar, gemiciler
ve doğuya seyahat edenler için hazırlanan

TÜRKÇE-FRANSIZCA SÖZLÜK

Hazırlayanlar
T.X.BIANCHI ve J.D.KIEFFER

Fransız Liyakat Nişanına sahibi
Eski Kraliyet Doğu Dilleri Tercüman-Katibi
Türkçe Profesörü
Birçok Fransız ve yabancı bilim kuruluşu üyesi

BİRİNCİ CİLT

İkinci Baskı

PARIS
Bn. V DONDEY-DUPRE'nin Tipografisi
Londra Doğu Dilleri Tercümeleri Komitesi Basımcısı
Rue Saint-Louis, No.46, Au Marais
M DCCC L

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 100
Yazar	: T[homas] X[avier] Bianchı ve J[ean] D[anıel] Kieffer
Cild	: Kırmızı
Ebadı	:
	En : 13 cm.
	Boy : 21 cm.
Sayfa Adedi	: XXX + 2 + 1097
Not	: Kitabın ilgili bolümleri Hulya Lule tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa :624

2. So-
ciété, communauté, association.

Sayfa 624
2. Toplum, topluluk, ortaklık

Sayfa :711

Pouvoir suprême.

Le commandement absolu appartient
à Dieu.

Sayfa 711
Egemenlik
Mutlak buyruk

Sayfa :712

1. Pouvoir, autorité. 2. Gouverne-
ment, empire. 3. Juridiction.

1. Chef-lieu de gouvernement, rési-
dence du prince. 2. Gouvernement,
autorité.

Sayfa 712

1.Yetki, makam. 2. Hükümet, imparatorluk. 3. Yargılama yetkisi

1. Hükümet yönetim merkezi, prensin ikametgahı. 2. Hükümet, makam.

LA SYNTAXE KIRGHIZE

DE

P. M. MELIORANSKI

TRADUITE DU RUSSE PAR E. DE ZACHARKO

ET COMMENTÉE PAR W. BANG.

KIRGIZCANIN SÖZ DİZİMİ

Yazar: P.M. MELİORANSKİ

RUSÇADAN E. DE ZACHARKO TARAFINDAN ÇEVRİLMİŞ VE W. BANG TARAFINDAN YORUMLANMIŞTIR.

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri	
Envanter No	: 453
Yazar	: P[laton] M[ihayloviç] Melioranskiy
Cild	: Yeşil
Ebadı	:
	En : 22 cm.
	Boy : 27 cm.
Sayfa Adedi	: 217-308
Not	: Kitabın ilgili bolümleri Ankara Ü. TÖMER Dil Öğretim Merkezi tarafından tercume edilmiştir

Sayfa :218

Dans certains cas, où deux mots expriment des idées allant généralement de paire, comme p. e. *aγa ini* 'frère aîné et cadet', *apa siñli* 'sœur aînée et cadette', les deux sujets prennent le suffix *-li*, *-li*, *-lu*, *-lü* : *aγali inili keldi* 'le frère aîné et le frère cadet sont venus' etc.

Sayfa 218

İki kelimenin genellikle çift duşunceyı belirttiği bazı durumlarda p e aya **ini, büyük** erkek kardeş ve küçük erkek kardeş, apa sıñlı, buyuk kız kardeş ve küçük kız kardeş, her iki özne de –lı, -li, -lu, -lu son eklerını alır ayali inili keldı, buyuk erkek kardeş ve küçük erkek kardeş geldi, vb. gibi.

Sayfa :230

REM. Avec les verbes *qil-* 'faire', *kötör-* 'élever c.-à-d. élire khan' et *bol-* 'être' on met le nominatif.

Sayfa 230

Dikkat. qil- 'yapmak', kötör- 'yükseltmek, yani kağanı seçmek' ve bol- 'olmak' fiillerine yalın hâl getirilir

Sayfa :231

Kotor = getir — Költor ...k
= getirilmek

Sayfa 231

Kötör: getir Költörmek: getirilmek

Sayfa :247

2) De même quand on parle d'animaux ou de peuples dans un sens collectif, on emploie le singulier : ' les oies ' *qaz* (non *qazdar)* ; ' les Kirghizes ' *qazaq* (non *qazaqtar)*.

Rem. Si cependant on prend plusieurs individus, ne formant pas un groupe, on emploie le pluriel : *orustar* signifie ' plusieurs Russes '.

3) En général dans tous les cas, où l'on peut considérer plusieurs objets ou individus du même genre, comme un groupe ou un ensemble, les Kirghizes emploient le singulier. C'est de cette façon que s'expliquent les tournures comme : ***kisi baspas dʒer*** ' une place, où les gens ne passeront pas ', etc.

Sayfa 247

2) Aynı şekilde insanlardan veya halklardan kolektif anlamda bahsedildiği zaman tekil kullanılır 'les oies' kaz (kazlar değil), 'les Kirghizes' Kazak (Kazaklar değil).

Dikkat Buna karşın bir grubu oluşturan birçok birey ele alındığında çoğul kullanılır, **orustar** 'pek çok Rus' anlamındadır

3) Genellikle aynı türden birçok birey veya nesnenin bir grup veya bir bütün olarak kabul edildiği pek çok durumda Kırgızlar tekil kullanır kısı **baspas** d≠er 'insanların **geçmeyeceği** bir yer' vb gibi söz dizimleri bu şekilde açıklanır.

L.Feuillet

al Reforme
Alphabetique Turque

L.FEUILLET

TÜRK ALFABESİNDE REFORM

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri	
Envanter No	: 481
Yazar	: L. Feuillet
Cild	: Bordo
Ebadı	:
	En : 15 cm.
	Boy : 23 cm.
Sayfa Adedi	: 46 + 2
Not	: Kitabın ilgili bolumleri Hulya Lule tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa :3

AVANT-PROPOS

Aux témoignages étrangers autorisés si anciens et si spontanés, relatés dans cet essai, en faveur de la langue turque, il nous sera permis et naturel, avant toute entrée en matière, d'ajouter l'expression de l'attachement auquel nous avons été entraîné, nous-même, pour cette langue, dès que nous eûmes vaincu les premières difficultés de son génie qui nous avaient effrayé au début, ainsi que les jouissances intellectuelles que nous y avons cherchées et trouvées durant trente années, vouées à son étude et à l'accumulation des matériaux du monument lexicologique et encyclopédique dont nous venons de commencer l'édification, nécessairement arrêtée, au moment où le projet de réforme actuel s'est concrétisé.

C'est, en effet, poussé par un véritable culte, que, cédant aux vœux et aux encouragements incessants, appuyés par la précieuse collaboration active et compétente, d'une élite intellectuelle nationale, témoin de tout temps de notre prédilection et de nos travaux, que nous avions, depuis des années, étudié un système graphique alphabétique analogue à celui qui se trouve actuellement en Turquie à l'ordre du jour.

Cet attachement littéraire constitue le plus sûr garant de l'intérêt que nous ressentons pour la réforme entreprise et de

Sayfa :4

l'indépendance sincère de notre étude, qui n'a d'autre objectif que de faire profiter si possible le pays, ou tout au moins la Commission chargée de l'étude de la réforme, des conclusions auxquelles nos travaux antérieurs nous ont conduit.

Sayfa 3

ÖNn Söz

Bu çalışmada anlatılan çok eski ve doğal yabancı tanıklıklara biz de, ilk başta bizi korkutan ilk zorluklardan sonra bu dile duyduğumuz yakınlığı, onu incelemeye ve inşa etmeye başladığımız ansiklopedik ve sözlükbilimsel yapının malzemelerini toplamaya vakfettiğimiz otuz yıl boyunca aradığımız ve bulduğumuz zihinsel zevki ifade etmek istiyoruz. Bu çabalarımız reform projesi somutlaştığında mecburen son bulmuştur.

Gerçekten büyük bir sevginin yüreklendirmesiyle, ardı arkası kesilmeyen istek ve teşviklere boyun eğerek, çalışmalarımız ve tercihimize şahit olan ulusal entelektüel bir tabakanın değerli, faal ve etkili işbirliğiyle yıllardır bugün Türkiye'de bulunan sisteme benzer bir alfabetik grafik sistemini inceledik.

Bu edebi bağlılık, girişilen reforma duyduğumuz ilgi ve incelememizin samimi bağımsızlığının en büyük garantisidir. **[sayfa 4]** Mümkünse ülkenin veya en azından reform çalışmasında sorumlu olan komisyonun önceki çalışmalarımızın bizi ulaştırdığı sonuçlardan yararlanması bu çalışmanın başlıca amacını teşkil etmektedir.

Sayfa :11

L'alphabet actuel est d'ailleurs beaucoup plus arabe que turc : si l'on s'en rapporte aux recherches scientifiques les plus récentes, le véritable alphabet d'origine turc devrait être recherché dans les caractères hittites dont la clef n'a pu encore être retrouvée.

Sayfa 11

Bugünkü alfabe Türk'ten ziyade Arap'tır: en yeni bilimsel araştırmalara göre, gerçek Türk alfabesi henüz çözülemeyen Hitit harflerinde aranmalıdır.

Sayfa :18

La solution logique à laquelle ces rapides considérations aboutissent est que, pour l'adoption de l'alphabet latin, il convient de choisir entre les façons dont cet alphabet est prononcé dans l'une des langues occidentales le plus communément parlée de par le monde

Sayfa 18

Bu hızlı değerlendirmelerin vardığı mantıkî çözüme göre, Lâtin alfabesinin benimsenmesi için bu alfabenin dünyada en yaygın olarak kullanılan Batı dillerinden birindeki telaffuz şeklinin seçilmesi uygun olur.

Sayfa :40

TABLEAU ALPHABETIQUE

Correspondance des lettres Turques et des caractères Latins

CONSONNES

ب *be*	= b	ژ *je*	= j
پ *pe*	= p	ج *djim*	= dj
ت *te*	= t	ش *chin*	= ch
ط *thi*	(= t)	چ *tchim*	= tch
ث *se*	= s	غ *gayn*	= g * (comme le g de *gare*)
س *sin*	(= s)	** گ *kief persan*	= gh » » (*gui*...)
ص *sad*	(= s)	ف *fe*	= f
ح *ha*	= h	ق *qaf*	= q
خ *khi*	(= h)	*** ك *kief arabe*	= k
ه *he*	(= h)	ل *lam*	= l
د *dal*	= d	م *mim*	= m
ز *ze*	= z	ن *noun*	= n
ذ *zel*	(= z)	ڭ *sagir noun*	(= n)
ض *dad*	(= z)	و *vav*	= v
ظ *zhi*	(= z)		
ر *re*	= r		
ك *kief turc*	= y		
ى *ye*	(= y)		

**** ع *ayn* = (') apostrophe   *x* (*gs* et *ks* ad libitum) = x

***** (Tous ces sons consonnes se prononcent comme en français)

VOYELLES

a — e — o (Toujours fermé) ı (*yé* doux) ı (*yé* dur) — u — eu — ou

(Toutes ces voyelles simples et doubles se prononcent comme en français)

Sayfa 40

ALFABE TABLOSU

Turk harfleri ile Lâtin harflerinin denkliği

Ünsüzler

(Butun bu unsuzler Fransızca'daki gibi telaffuz edilir)

* Garın g'si gibi

** Acemce kief

*** Arapca kief

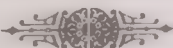
**** Apostrof işareti

***** Butun bu unsuz sesler Fransızcadaki gibi telafuz edilir

Ünlüler

a – o – e (Daima kapalı) ı (yumuşak) ı (sert) – u   eu – ou

(Butun bu tek ve çift unluler Fransızca'daki gibi telaffuz edilir)

L. QUICHERAT

DICTIONNAIRE FRANÇAIS-LATIN

TIRÉ DES AUTEURS CLASSIQUES LATINS POUR LA LANGUE COMMUNE
DES AUTEURS SPÉCIAUX POUR LA LANGUE TECHNIQUE
DES PÈRES DE L'ÉGLISE POUR LA LANGUE SACRÉE
DU GLOSSAIRE DE DU CANGE POUR LA LANGUE DU MOYEN ÂGE
ET COMPRENANT LES PRINCIPAUX NOMS HISTORIQUES ET GÉOGRAPHIQUES

REVISÉ, CORRIGÉ ET AUGMENTÉ

D'APRÈS LES TRAVAUX LES PLUS RÉCENTS DE LA LEXICOGRAPHIE

PAR

ÉMILE CHATELAIN

MEMBRE DE L'INSTITUT

QUARANTE-QUATRIÈME ÉDITION

LIBRAIRIE HACHETTE
79, BOULEVARD SAINT-GERMAIN, PARIS

L. QUICHERAT

FRANSIZCA - LÂTİNCE SÖZLÜK

ORTAK DİL İÇİN KLSİK YAZARLARDAN
TEKNİK DİL İÇİN UZMAN YAZARLARDAN
KUTSAL DİL İÇİN KİLİSE PAPAZLARINDAN
ORTA ÇAĞ DİLİ KONUSUNDA İSE CANGE'NİN SÖZLÜĞÜNDEN
YARARLANILMIŞTIR.
ÖNEMLİ TARİHİ VE COĞRAFİ İSİMLERİ DE İÇERMEKTEDİR.

SÖZLÜK BİLGİSİNİN SON ÇALIŞMA ESASLARINA GÖRE TEKRAR
GÖZDEN GEÇİRİLMİŞ, DÜZELTİLMİŞ VE GENİŞLETİLMİŞTİR.

ENSTİTÜ ÜYESİ
EMİLE CHATELAIN

44. BASIM
HACHETTE YAYIN EVİ
79, BOULEVARD SAINT-GERMAIN, PARİS

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 27		
Yazar	: L [ouis] Marie Quicherat		
Cild	: Açık Yeşil		
Ebadı	:		
	En	: 16.5 cm.	
	Boy	: 25.5 cm.	
Sayfa Adedi	: XXII + 2 + 1551		
Not	: Kitabın ilgili bölümleri Ankara U. TÖMER Dil Öğretim Merkezi tarafından tercume edilmiştir.		

Ön Söz (Özet)

Fransızca-Lâtince Sözlük, klâsik eserler arasında öğretmenlerin sıklıkla yetersizliklerini belirttikleri ve geliştirilmesini istedikleri bir sözlüktür. Öğrenciler de aradıkları sözcükleri bulamadıkları için, haklı olarak Fransızca-Lâtince sözlüğün yetersizliğinden şikâyet etmektedirler. Lâtincenin, Fransa'da her zaman eğitimin temeli olduğu, Fransız İhtilâli'ne kadar sürekli kullanımda kaldığı, tüm meslekler için bir zorunluluk olduğu ve sadece onu anlamak değil, yazmayı da bilmek gerektiği düşünülürse, Fransızca-Lâtince bir sözlüğün yazılmasının aydın insanların pek ilgisini çekmemesi ve bu tür bir sözcüğün bir buçuk yüzyıldan beri hiçbir ilerleme kaydedememesi şaşırtıcıdır.

Bu iki dili karşılaştırmalı olarak inceleyen bilim adamlarına, özellikle de 1539 yılında Fransızca-Lâtince Sözlük yayımlayan Robert Estienne'ye teşekkürlerimi sunuyorum. Estienne'nin sözlüğü, içerik olarak yetersiz olsa da, daha sonraki çalışmalara ışık tutması bakımından çok önemlidir. Ayrıca XVII. yüzyıl yazarlarına da, daha önce yapılan bu ilk denemeyi geliştirdikleri için çok teşekkür ediyorum.

Fransızca Lâtince sözlük konusunda, birçok kişi çalışma yapmıştır. Almanya ve İngiltere'de hazırlanan sözlükler, pek fazla gelişmiş değildir ve orijinal kaynaklardan çok az alıntı yapılmıştır.

Bu eseri hazırlamak için dokuz yıl çalıştım. Fransızca-Lâtince hiç sözlük yokmuş gibi işe başladım. Yıllarca birçok profesör ve edebiyatçı, Lâtince klâsiklerden yaptıkları mükemmel çevirilerle ve alıntılarla bana yardımcı oldular. Her şeyi okuma olanağım olmadığı için, teknik terimler konusunda uzmanların bilgilerine başvurdum.

Sözlük oluşturmak için sağlam temelleri attıktan sonra, daha önce yazılan sözlükleri incelemeye başladım. Sözcükleri karşılaştırdım, yanıltıcı anlam taşıyan ve net açıklanamayan sözcükleri attım. Bu çalışmayı yaparken Akademi'nin sözlüğünü kendime rehber olarak aldım. Sözcüklerin tanımlarını yaparken ve adlar dizisini oluştururken Akademi'nin sözlüğünden oldukça fazla yararlandım. Bir sözcü-

ğun farklı anlamlarını verirken ise, kendi ayırt etme yetimi kullandığımı söyleyebilirim.

Araştırma yapmam için ve topladığım örnekleri gerekli yerlere yerleştirmem için bana birçok kişi yardımcı oldu. Fakat bu meslek taşlarım içerisinde birisi var ki onun yardımlarını asla unutamam. Bu kişi, Sayın Sommer'dir. Kendisine sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu eserin öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap vereceğini, öğretmenlerin işini kolaylaştıracağını ve araştırma yapan kişileri tatmin edeceğini umuyorum.

Sayfa :895

—mœurs, f. pl. habitudes d'un peuple ou d'un individu.

Sayfa 895

– moeurs: dişil- çoğul; bir halkın ya da bir kişinin alışkanlıkları.

DICTIONNAIRE UNIVERSEL

DES SYNONYMES

DE LA LANGUE FRANÇAISE

FRANSIZ DİLİ EVRENSEL EŞ ANLAMLI KELİMELER SÖZLÜĞÜ

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 30	
Yazar	: François Pierre Guillaume Guizot	
Cild	: Bordo	
Ebadı	:	
	En	: 15.5 cm.
	Boy	: 24 cm.
Sayfa Adedi	: XXXIX + 841	
Not	Kitabın ilgili bolumleri Ankara U TÖMER Dil Öğretim Merkezi tarafından tercume edilmiştir.	

Sayfa :XIV

Comme les langues se sont formées avec plus de régularité qu'on n'est d'abord tenté de le croire, il est aisé de voir que les mots (les noms, par exemple), sont susceptibles d'être rangés, d'après leur terminaison, sous diverses classes essentiellement distinctes : ainsi la terminaison *eur* désigne en général celui qui agit, *compétiteur*, *agriculteur*, etc. ; la terminaison *ion* indique l'action de faire, *suspension*, *sédition*, etc. ; la terminaison *té* marque l'état où se trouve celui qui agit

Sayfa XIV

Önceleri pek inanılmamış olsa da, diller çok daha fazla bir düzenlilikten oluştuklarından sözcüklerin son eklerine özellikle belirli sınıflara göre yerleştirilmiş olduğunu görmek kolaydır (örneğin, isimleri) öyle ki -eur son eki, genelde **harekete geçeni**, compétiteur agriculteur'ü vs. belirtmekte; ion son eki, **yapma eylemini** suspension, sédition vs. , te son eki harekete geçen kişinin bulunduğu durumu ifade etmektedir.

Sayfa :XV

Le premier vient de l'ancien mot allemand *bann*, qui signifia d'abord ce qui gênait la liberté d'un homme, désigna dans la suite l'acte de l'autorité judiciaire par lequel un homme était privé de sa liberté, exclu d'une communauté civile ou religieuse, et s'appliqua enfin à cette exclusion même qui était toujours le résultat d'une condamnation juridique. *Exiler* vient du latin *exsilium* (*exsilire* qui veut dire simplement sauter dehors). *Exsilium*, dit Cicéron, *non supplicium est, sed perfugium portusque supplicii*. « L'exil n'est pas une condamnation, mais un refuge, un port contre elle. » (*Orat. pro Cæcina*, 100, 34.) A la vérité, les Latins connaissaient aussi l'exil judiciaire, mais, dans son sens primitif, l'*exilé* était simplement celui qui se trouvait contraint, par un motif quelconque, de vivre loin de sa patrie; tel est aussi le sens dans lequel nous avons emprunté ce mot du latin, et c'est sur cette différence d'origine que repose la distinction établie par l'abbé Roubaud entre *exiler* et *bannir*.

Sayfa XV

Önceleri bir insanın özgürlüğünü kısıtlayan ve sonralan bir insanın özgürlüğünden adalet mercilerinin bir hareketiyle yoksun kalmasını, sivil veya dini bir topluluktan atıldığını ve nihayet bu atılmanın her zaman adlî bir cezalandırmanın sonucu olduğunu belirten kelimelerin ilki, Almanca'da eski bir sözcük olan bann'-dan gelmektedir. Exiler (sürgün etmek) Lâtince exsilium (exsilire, sadece dışarı atlamak demektir)dan gelir. Exsilium, non supplicium est, sed perfugium portusque supplicii der, Ciceron. "Sürgün, bir mahkûmiyet değil, ona karşı bir köprü, bir sığınaktır." (orat pro coecina; 100, 34). Gerçekte, Lâtinler adlî sürgünü de biliyorlardı; fakat ilk anlamıyla exilé (sürgüne gönderilen) herhangi bir nedenle suçlu bulunan kişinin vatanından uzakta yaşamasıdır; biz Lâtinceden bu kelimeyi bu anlamıyla aldık ve keşiş Roubaud'nun sürgün etmek (exiler) ve sürmek (bannir) arasında koyduğu fark, bu köken farkından ileri gelir.

DICTIONNAIRE ÉTYMOLOGIQUE

DE LA

LANGUE FRANÇAISE

PAR

Oscar BLOCH
Directeur d'Études à l'École des Hautes-Études

AVEC LA COLLABORATION DE

W. von WARTBURG
Professeur à l'Université de Leipzig

Préface d'A. MEILLET

Tome II

82

PARIS
LES PRESSES UNIVERSITAIRES DE FRANCE
—
1932

FRANSIZCA ETİMOLOJİ SÖZLÜĞÜ

Hazırlayan

Ecole des Hautes-Études'de Araştırma Direktörü

Oscar BLOCH

Leipzig Üniversitesi'nde Profesör olan W. von WATBURG'in işbirliğiyle

Önsözü A. MEILLET kaleme almıştır.

II. CİLT

PARİS
LES PRESSES UNIVERSITAIRES DE FRANCE

1932

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri		
Envanter No	: 82	
Yazar	: Oscar Bloch	
Cild	: Bordo	
Ebadı	:	
	En	: 17 cm.
	Boy	: 26 cm.
Sayfa Adedi	: 406	
Not	: Kitabın ilgili bölümleri Ebru Genç tarafından tercüme edilmiştir.	

el yazısı

Bataille. Latin de basse époque battālia, issu de battuālia pluriel neutre

El yazısı

Bataille (batay, savaş, mücadele) Lâtince'de **battâlia** kelimesinden türemiştir. çoğul ve nötr hali ise **battuâlia**'dır

Sayfa :13

LEVAIN. — Latin populaire **levāmen*, dérivé de *levāre* au sens de « lever » en parlant de la pâte ; le latin classique *levāmen* ne signifie que « soulagement ».

Sayfa 13

LEVAIN (loven, maya, tohum), Lâtin halk dilinde kullanılmaktadır, hamurun kabarması anlamındaki **levare** fiilinden türemiş olan **levamen** kelimesinden gelmektedir. Klasik Latince'de levamen kelimesi sadece yatışma, dinme anlamındadır

Sayfa :13

LEVER. — Latin *levāre* « lever, soulever », et aussi « lever » en parlant de la pâte (sens attesté seulement au VIe siècle) ; par contre le sens classique de « soulager » a disparu

Sayfa 13

LEVER (love, kaldırmak, dikmek), Lâtince'de kaldırmak, desteklemek anlamındaki levare fiilinden ve hamurdan bahsederken kabarmak anlamında kullanılan lever kelimelerinden gelmiştir. Ancak klâsik Lâtince'deki yatıştırmak anlamı kaybolmuştur.

Sayfa :19

LIRE. — Latin *legere* — Existe dans tous les parlers gallo-romans (ancien provençal *legir*); dans quelques parlers franc-comtois, a en outre le sens de « choisir » qui ne remonte pas au latin, ce sens n'étant attesté dans aucune langue littéraire, mais au verbe voisin *élire*, voir ce mot.

Sayfa 19

LIRE (lir, okumak), Lâtince de **legere** şeklinde söylenmektedir. Tüm Galya-Roman dilinde mevcuttur (eski Provençal dilinde ise légir şeklinde kullanılmaktadır, bazı Fransız kökenli dillerde "tercih etmek" anlamında da kullanılmaktadır. Ancak bu anlam Lâtince'den gelmemiştir, hiçbir edebi dilde mevcut olmayan bu anlam buna benzeyen élire fiilinden gelmektedir. Bkz. bu kelime (élire)

Sayfa :24

LOUPE, 1358 (au sens de « pierre précieuse d'une transparence imparfaite »); le sens médical n'apparaît qu'au XVIe siècle, mais *loupe* désigne en 1456 une extrémité d'un instrument agricole. — Étymologie obscure.

Sayfa 24

LOUPE (lup, yağ uru, buyuteç), 1358 ("kusursuz bir şeffaflığa sahip olan değerli taş" anlamındadır), bu sözcüğün tıbbi anlamı ancak XV yüzyılda ortaya çıkmıştır. Ancak loupe kelimesi 1456 yılında bir tarım aletinin uç kısmı anlamındada kullanılmaya başlanmıştır. Kelimenin etimolojik kökeni belirgin değildir.

Sayfa :35

MAJORDOME, XVIe-XVIIe siècle (Régnier). — Emprunté de l'italien *maggiordomo* et influencé par l'espagnol *mayordomo*, tous deux faits sur le latin médiéval *major domus* « chef de la maison » (le maire du palais,

Sayfa 35

MAJORDOME (majordom, (sarayda) baş hademe, sofracı başı), İtalyanca'dak maggiordomo kelimesinden alınmıştır ve İspanyol ca'daki **majordomo** kelimesinden etkilenmiştir. Bu iki kelime de Orta Çağ Lâtincesinden türemiştir ve "Evin reisi" anlamındadır (Sarayda bazı işlere bakan görevlilerin başındaki kişi anlamındadır)

Sayfa :57

X **MER.** — Latin *mare*. — Conservé partout : italien *mare*, espagnol, ancien provençal *mar*. —

Sayfa 57

MER [mer deniz] Lâtince'de mare şeklindedir. Diğer dillerde de aynı şekilde muhafaza edilmiştir. İtalyanca mare, İspanyolca ve eski Provence dilinde mar

Sayfa :58

MERCI. — **Latin** ***mercedem,*** **accusatif de** ***merces.***

Sayfa 58

MERCI [mersi], Lâtince'deki, **merces** sözcüğünün akuzatif [-i hâli, yükleme durumu] hâli olan **mercedem** kelimesinden gelmektedir

Sayfa :58

Italien *merce,* espagnol *merced,* ancien provençal *merce,* avec des sens analogues à ceux du français ; mais le terme de politesse correspondant au français *merci* est en italien *grazzie* et en espagnol *gracias.*

Sayfa 58

[MERCI] İtalyanca merce İspanyolca merced eski Provence dilinde merce kelimeleri Fransızca'dakine benzer anlamlar taşımaktadır, ancak Fransızca'daki nezaket tabiri olan **merci** [mersi] sözcüğüne İtalyanca'da **grazzie** ve İspanyolca'da ise **gracias** kelimeleri karşılık gelmektedir

Sayfa :61

MÉTHODE, 1546 (Rabelais). — **Méthodique, 1488.**— Empruntés du latin de basse époque *methodus, methodicus* (du grec *methodos* « poursuite, recherche », *methodikos*).

Sayfa 61

MÉTHODE [metot] 1546 Rabelais Methodique [metodik], 1488 Lâtince'deki methodus, methodicus kelimelerinden alınmıştır (Yunanca'daki "araştırma" anlamındaki methodos kelimesinden ve methodikos kelimesinden türemiştir)

Sayfa :77

MOTIF, XIVe siècle (Oresme). — Tiré d'un ancien adjectif *motif* « qui met en mouvement », emprunté du latin de basse époque *motivus* « mobile » (de *movere* « mouvoir »)

Sayfa 77

MOTIF [motif gudu neden gerekçe], XIV yüzyıl (Oresme) Eski bir sıfat olan ve "harekete geçiren" anlamındak motif kelimesinden gelmektedir, bu sözcük ise "hareketli" anlamındaki Lâtince **motivus** (bu sözcük ise **hareket ettirmek** anlamındaki **movere** kelimesinden türemiştir) sözcüğünden gelmektedir

Sayfa :80

MOUVOIR. — Latin *movēre.* — Rare aujourd'hui, sauf à l'infinitif ; les parlers méridionaux l'emploient encore (ancien provençal *mover*) ; ceux du Nord qui l'ont gardé l'ont refait en *mouver,*

Sayfa 80

MOUVOIR [muvuar, hareket etmek, harekete geçirmek], Lâtince'deki movere kelimesinden türemiştir. Bugün mastar hâli dışında nadiren kullanılmaktadır. Güneydeki bölgelerde yaşayanlar tarafından hâlâ kullanılmaktadır (eski Provence dilinde mover şeklinde kullanılmaktaydı), kuzey bölgelerde yaşayanlardan bu sözcüğü muhafaza etmiş olanlar ise mouver şeklinde kullanmaktadırlar.

Sayfa :90

✗ **NEUTRE,** XIVe siècle (Oresme). — **Neutralité,** XIVe siècle. — **Neutraliser,** 1611. — Le premier est emprunté du latin *neuter,* proprement « ni l'un ni l'autre », par suite pris comme adjectif qualificatif au sens grammatical et au sens de « ni bon ni mauvais » ; de là le sens du français « qui ne prend point parti », dès le XVe siècle ;

Sayfa 90

NEUTRE [nötr], ilk olarak Lâtince'deki neuter kelimesinden alınmıştır, neuter kelimesi "ne biri ne de diğeri" anlamındadır. Daha sora ise, dilbilgisi açısından nitelik sıfatı olarak, "ne iyi ne kötü" anlamında kullanılmaya başlanmıştır, buradan da XV. yüzyıldan itibaren Fransızca'daki "hiçbir tarafı tutmayan" anlamına kavuşmuştur.

el yazısı

Tep Tap. Kifayet

Karen sel

univer sel

citét = Cité Hayme

çikit

girit

evvel mek : sevretmek

Cité, Tat, (chayme, entier)

el yazısı

Cité [site] = şehir

el yazısı

Arkadaşlar!
bu gice yine tatli bir top
lanti ile dil işi Konuşmalar
yapıyoruz -

el yazısı
chaque, entier [şak, antiye] = her, tam

Sayfa : 101

OCCLUSION, 1808. — Terme médical, emprunté du latin de basse époque <u>occlusio</u> « action de fermer » (de <u>occludere</u> « fermer »)

Sayfa 101

OCCLUSION (okkluzyon, tıkanma, kapanma), 1808 - tıbbi terim, Lâtince'de "kapatma eylemi" anlamına gelen occlusio kelimesinden alınmıştır (occlusio ise "kapatmak" anlamındaki occludere fiilinden türemiştir).

Sayfa :130

PARTIR. — A signifié d'abord « partager », sens usuel jusqu'au XVIe siècle et conservé dans la locution *avoir maille à partir*.

Sayfa 130

PARTIR (partir, gitmek, yola çıkmak), ilk önceleri "**paylaşmak**" anlamında kullanılmıştır, bu anlam XVI. yüzyıla kadar günlük kullanımdaki anlamı olmuştur ve biriyle görülecek hesabı olmak anlamını muhafaza etmiştir.

Sayfa :130

— Latin populaire **partīre*, latin classique *partīrī* « partager ». — Italien *partire*, espagnol et ancien provençal *partir*, tous au sens de « partager »; signifient aussi « s'en aller » réfléchi.

Sayfa 130

[PARTIR] Halk Lâtincesi'nde partire, klâsik Lâtince'de **partiri** kelimesi "paylaşmak" anlamındadır

İtalyanca'da partire, İspanyolca ve eski Provence dilinde ise partir şeklindedir. Hepsi de "paylaşmak" anlamındadır; bunun yanı sıra "bir yeri terk etmek" anlamında da gelmektedir.

Sayfa :132

Passionné, XIII° siècle, signifie aussi jusqu'au XVI° siècle « qui a subi une souffrance physique » ; le verbe, avec des sens parallèles, apparaît vers le XV° siècle.

Sayfa 132

PASSION [pasiyon, tutku, sevgi], (...) [passion kelimesinin türevleri] passioné [passiyone, tutkulu], XVI. yüzyıla kadar aynı zamanda "bir fiziksel acıya maruz kalmış kimse" anlamında da kullanılmıştır; buna paralel anlamlar ve fiil ise XV. yüzyıla doğru ortaya çıkmıştır.

Sayfa :172

POSITIF, XIII° siecle (J. de Meung). — Emprunté du latin scolastique *positivus* (déjà attesté à basse époque) ; a pris un sens général vers le XVII° siècle, tout en restant un mot technique.

Sayfa 172

POSITIF (pozitif) , XIII yüzyıl (J. De Meung) Skolastik Lâtince'deki **positivus** kelimesinden alınmıştır, XVII yüzyıla doğru, yine teknik bir kelime olarak kalmakla birlikte genel bir anlam kazanmıştır

Sayfa :188

—— **PRONONCER**, XIIe siècle. — Emprunté du latin *pronuntiare* « proclamer, prononcer un jugement, prononcer des paroles ».

Sayfa 188

PRONONCER (prononce, telaffuz etmek), XII yüzyıl Lâtince'deki "bir kararı ilan etmek, telaffuz etmek, söz söylemek" anlamındaki **pronuntiare** kelimesinden alınmıştır

Sayfa :227

RÉSOLUTION, 1413, comme terme médical. — Emprunté du latin *resolutio* « action de dénouer, relâcher », en vue de ce sens spécial ; les autres sens se sont développés d'après *résoudre*, vers le XVIe siècle.

Sayfa 227

RÉSOLUTION (rezolüsyon, karar, çözüm), 1413, tıbbi terim olarak. Lâtince'deki "çözmek, serbest bırakmak" anlamına gelen resolutio kelimesinden alınmıştır. (...) Diğer anlamlar XVI. yüzyıla doğru, résoudre (rezudr, çözüme ulaştırmak) fiiline göre ortaya çıkmıştır.

Sayfa :227

RÉSORBER, 1766. — **Résorption**, XVIIIe siècle. — Le premier est emprunté du latin *resorbere* « absorber »,

Sayfa 227

RÉSORBER [rezorbe, ortadan kaldırmak], 1766. Resorption [rezorbe etme eylemi], XVIII. yüzyıl. İlk anlamı Latince'de "emmek" anlamındaki resorbere fiilinden alınmıştır.

Sayfa :227

RÉSOUDRE, *Résoudre* est emprunté (avec francisation d'après l'ancien verbe *soudre* « payer » et aussi « résoudre », disparu au XVIe siècle, latin *solvere*) du latin *resolvere*, proprement « délier »,

Sayfa 227

RÉSOUDRE [rezudr, çözmek], XV. yüzyıl. Bu kelime Lâtince'de "çözmek" anlamına gelen resolvere kelimesinden alınmıştır (Résoudre kelimesi "ödemek" anlamındaki eski soudre fiili ile XVI. yüzyılda kullanımdan kalkmış olan Lâtince "çözmek" anlmındaki solvere fiilinden gelmektedir).

Sayfa :300

SUD, XIIe siècle. — Emprunté de l'ancien anglais *sup*, d'où l'anglais *south*.

Sayfa 300

SUD (sud, güney), XII. yüzyıl, eski İngilizce'deki sup kelimesinden (günümüz İngilizcesinde **south** olarak geçmektedir) alınmıştır.

Sayfa :301

SUER. — Latin *sūdāre*. — Conservé partout, sauf en roumain : italien *sudare*, espagnol *sudar*, ancien provençal *suzar*, *suar*.

Sayfa 301

SUER (sue, terlemek, su sızdırmak), Lâtince'deki **sudare** fiilinden gelmektedir. Romanca hariç diğer dillerde muhafaza edilmiştir. İtalyanca'da **sudare,** İspanyolca'da **sudar,** eski Provence dilinde ise **suzar, suar** şeklinde geçmektedir.

Sayfa :318

TENACE, 1501. — **Ténacité,** 1488 ; une première fois vers 1327. — Empruntés du latin *tenax*, *tenacitas* (de *tenere* « tenir »).

Sayfa 318

TENACE (tonas, yapışkan, sürüp giden), 1501. Tenacite (tonasite, yapışkanlık), **1488, ilk olarak 1327'ye doğru kullanılmaya başlanmıştır. Lâtince'deki tenax, tenacitas kelimelerinden gelmektedir (bu kelimeler ise "tutmak" anlamındaki tenere kelimesinden gelmektedir).**

Sayfa :320

TERME, I, « fin dans l'espace ou dans le temps ». — Latin *terminus* « borne ». —

Sayfa 320

TERME, I (term, bitim, son), "zaman ve mekanda bitiş, son" Lâtince'de "sınır" anlamındaki **terminus** kelimesinden gelmektedir

Sayfa :321

TERMINER, XIIe siècle. — **Terminal,** 1783. — Empruntés du latin *terminare* (de *terminus*, voir **terme,** I), *terminalis*.

Sayfa 321

TERMINER (termine, bitirmek), **XII. yüzyıl. Terminal, 1783. Lâtince'deki terminare kelimesinden alınmıştır (terminare ise terminus kelimesinden gelmektedir).**

Sayfa :322

TÊTE. — Latin *testa*, proprement « vase de terre cuite ». d'où « coquille, écaille », puis « crâne » à basse époque ; a pris par suite dans le latin populaire, par plaisanterie, le sens de « tête »,

Sayfa 322

TÊTE (tet, baş, kafa), Lâtince'de **tam anlamıyla** "pişmiş toprak vazo" anlamını taşıyan testa kelimesinden gelmektedir. Pişmiş vazo, daha sonra kabuk, sonra ise kafatası anlamını almış ve Halk Lâtincesi'nde, şaka yapılması sonucu "tête" (kafa) anlamını almıştır.

L'ENSEIGNEMENT

DU

FRANÇAIS

LEÇONS PROFESSÉES
A L'ÉCOLE DES HAUTES ÉTUDES SOCIALES

PAR MM

H. BOURGIN, ALFRED CROISET, PAUL CROUZET,
M. LACABE-PLASTEIG,
GUSTAVE LANSON, CHARLES MAQUET, J. PRETTRE,
GUSTAVE RUDLER, ARMAND WEIL

PARIS
LIBRAIRIE FÉLIX ALCAN
MAISONS FÉLIX ALCAN ET GUILLAUMIN RÉUNIES
108, BOULEVARD SAINT-GERMAIN, 108

—

1911

FRANSIZCANIN ÖĞRETİMİ

YÜKSEK SOSYAL ARAŞTIRMALAR
OKULUNDA ÖĞRETİLEN DERSLER

H. BOURGIN, ALFRED CROISET, PAUL CROUZET
M. LACABE - PLASTEIG
GUSTAVE LANSON, CHARLES MAQUET
J. PRETTRE, GUSTAVE RUDLER, ARMAND WEIL.

PARİS
FELIX ALCAN KİTAP EVİ
FÉLIX ALCAN ET GUILLAUMIN RÉUNIES KİTAP EVLERİ
108, BOULEVARD SAINT GERMAIN, 108

1911

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 607
Yazar	: H Bourgin, A Croiset, P Crouzet, M Lacabe, Plasteig, G Lanson, C Maquet, J Prettre G. Rudler, A. Weil
Cild	: Mavi renkli
Ebadı	:
	En : 15 cm.
	Boy : 22 cm.
Sayfa Adedi	: II + 268
Not	Kitabın ilgili bolumleri Ankara U TOMER Dil Ogretim Merkezi tarafından tercume edilmiştir

Sayfa :25

Mais comme l'enseignement du français n'est pas un enseignement de résultats, il est permis d'ignorer une partie de nos siècles littéraires à condition d'en connaître l'autre ; pour chacun d'eux, le choix est licite ; en chacun d'eux, nous pouvons nous restreindre aux œuvres littéraires de premier ordre, dans lesquelles la beauté de la forme traduise pleinement et illustre la richesse du fond.

Sayfa 25

Ancak Fransızcanın öğretimi, nota dayalı bir öğretim olmadığı için, **içlerinden birini bilmek şartıyla edebî yüzyıllarımızın bir bölümünün bilinmemesi mümkündür;** yüzyıllarından her biri için seçim yasaldır, üslubun güzelliğinin tam anlamıyla yansıtıldığı ve içeriğin zenginliğinin betimlendiği bu yüzyıllardan her birinde, kendimizi ilk sırada yer alan edebi eserlerle sınırlandırabiliriz.

Sayfa :25

Comment déterminer la part respective des grands siècles dans l'enseignement, s'il est vrai qu'un grand siècle n'est qu'une abstraction et si l'on renonce à faire, pour des abstractions, une bataille d'idées générales et de préférences personnelles? Il faut se placer sur le terrain de la pédagogie et se demander seulement quelles œuvres, à quelque siècle qu'elles

Sayfa :26

appartiennent, et même quelles parties d'œuvre sont aptes à une fonction pédagogique. Cette intention très ferme permettra de recueillir, dans des œuvres de second ordre, des parties de premier ordre. Nous n'admettrons que l'excellent, mais nous pourrons admettre tout l'excellent, quelles qu'en soient la date et l'origine.

Sayfa 25

Eğer önemli bir yüzyılın sadece bir soyutlama olduğu doğruysa ve eğer soyutlamalar için genel bir fikirden ve kişisel tercih tartışmasından vazgeçersek önemli yüzyılların eğitimdeki payı nasıl açıklanabilir? [sayfa 26] Eğitim bilimin alanına girmek gerekir ve [daha sonra] birkaç yüzyıla ait olan eserlerden hangisinin ve aynı zamanda eserin hangi bölümlerinin eğitim bilimsel bir işleve uygun olduğunun düşünülmesi gerekir. Bu çok katı olan amaç, ikinci derecedeki eserlerden önemli bölümlerin ayıklanıp çıkarılmasına olanak sağlayacaktır. Yalnızca mükemmel olanı kabul edeceğiz, ama [bunun yanı sıra] tarihi ve kökeni ne olursa olsun mükemmel olan her şeyi de kabul edebileceğiz.

Sayfa :26

Il ne s'agit de former ni des grammairiens ni des artistes, mais de dresser à la propriété, à la netteté, à l'exactitude des élèves dont la parole est généralement négligée, incorrecte, impure. Pour cela, faisons appel à nos grands prosa

Sayfa :26

teurs simples, de Montaigne à Pascal, de Racine prosateur à Montesquieu, Voltaire, jusqu'à Mérimée et Maupassant; et, parmi ceux-là, peut-être, mettons hors pair Montaigne, Pascal et Voltaire. Le langage usuel et pratique est envahi, troublé par des influences littéraires fâcheuses, celles des imitateurs maladroits de la beauté romantique, par exemple, ou de la sensibilité du XVIIIe siècle, celle des hommes d'action, journalistes et politiques: contre ces influences pourra prévaloir l'étude des grands prosateurs simples.

Sayfa 26

Söz konusu olan ne dil bilgisi uzmanları ne de sanatçılar yetiştirmektir. Öğrencilerin genelde ihmal edilmiş öz ve doğru olmayan, özgünlüğe, anlaşılırlığa ve doğruluğa hazırlamaktır. Bunun için Montaigne'den Pascal'a, nesir yazan Racine'den Montesquieu'ya, Voltaire, Mérimée ve Maupassant'a kadar yalın yazan nesircilerimize başvuralım; belki bunların arasında Montaigne, Voltaire ve Pascal'ı ayrı tutabiliriz. Günlük ve pratik dil, romantik güzelliğin ya da XVIII. yüzyılın duyarlılığının beceriksizce taklitçileri olan iş adamları, gazeteciler ve siyasîlerin can sıkıcı edebi etkileriyle istilâ edilmiş ve bozulmuştur. Bu etkilere karşı sade bir dil kullanan önemli nesir yazarlarının incelenmesi, baskın çıkabilir.

Sayfa :27

Il sera nécessaire de proscrire les grands artistes qui écrivent mal, comme Balzac le romancier. Il faudra employer avec discernement les artistes trop savants, tels que La Bruyère, Beaumarchais, Paul-Louis Courier, dont les procédés de style, aisément démontrables, donneront une idée des difficultés de l'art et des moyens à employer pour les vaincre, mais ne devront pas être proposés à l'imitation. * Okunamadı.

Sayfa 27

Romancı Balzac gibi kötü yazan büyük sanatçıları, yasaklamak gerekir. Kolaylıkla ayırt edilebilen üslûplar, sanatın zorlukları ve bu zorlukları yenmek için kullanılabilecek olanaklar konusunda bir fikir verecek La Bruyère, Beaumarchais, Paul Louis Courier gibi aşırı bilgili sanatçıları seçicilikle kullanmalı, ancak onların taklit edilmesi de önerilmemelidir.

Sayfa :27

Par l'étude des quatre siècles, nous ferons le goût large. Pour le faire simple et pur, nous appellerons à nous les auteurs de toute école et de tout idéal qui ont manifesté de la manière la plus compréhensive leur idéal particulier.

*

* Okunamadı.

Sayfa 27

Dört yüzyılın incelenmesi bizlere büyük zevk verecektir. [Bu incelemeyi] basit ve öz hâle getirmek için bütün ekollerden ve ayrıcalıklı ideallerini en anlaşılabilir tarzda göstermiş olan her tür düşünceden yazarları yanımıza çekeceğiz.

Sayfa :28

Du xviie siècle, d'ailleurs, nous éliminerons le bâtard, le suranné, le médiocre, si illustre qu'il soit : par exemple, les artifices vieillots du *Telémaque*, la poésie médiocre de Boileau : non qu'il n'y ait pas de poésie chez Boileau, mais quand une littérature présente des chefs-d'œuvre comme ceux de notre xixe siècle poétique, pourquoi chercher la poésie à l'état homéopathique dans la prose versifiée de *oileau*?

Il s'agit en troisième lieu d'assurer la formation intellectuelle de l'enfant. Il faut subordonner le développement de la sensibilité et de l'imagination à celui de la raison, du jugement, du raisonnement déductif et du raisonnement expérimental.

* Okunamadı

Sayfa 28

Ne kadar ünlü olursa olsun, geri kalmış, adı ve kötü olanı XVII yüzyıldan eleyeceğiz. **Boileau'nun kötü şiirini, Télémaque'nin eski hilelerini örnek olarak verebiliriz. Boileau'da şiirsel güzellik olmadığından değil, ama bir edebiyat bizim XIX. şiir dönemimizde ol-**

duğu gibi boş yapıtlar sunduğu zaman, Boileau'nun manzumeleştirilmiş nesrinde, akıl tedavisine (homéophatique) benzer bir durumdaki şiir sanatını niçin arayalım?

Üçüncü aşamada çocuğun zihinsel eğitiminin sağlanması söz konusudur. Duygu ve imgelem gelişiminin akıl, sağduyu, tümden gelimli ve deneye dayalı düşünme biçiminin gelişimine bağlanması gereklidir.

Sayfa :28

Par là, nous sommes natu-

Sayfa :29

rellement ramenés à nos classiques du XVIIe siècle, pour qui la raison fut l'idéal même. Mais, dans la raison du XVIIe siècle, il y avait trop de limitations, trop de postulats religieux, sociaux, philosophiques, mondains ; le commerce exclusif de ces esprits risquerait de circonscrire l'activité intellectuelle des enfants. Nous élargirons leur horizon avec les principaux éveilleurs de curiosité et de critique, Montaigne, Voltaire, Montesquieu, Diderot, en ce qu'il a de fort et de sain, les poètes et les romanciers dont la pensée fut vigoureuse, Chénier, Vigny, Sully Prudhomme, Leconte de Lisle, Flaubert. Parmi les dialecticiens et les critiques du XIXe siècle, des esprits aigus serviront à affiler l'esprit, Courier, Tocqueville, Renan, Sainte-Beuve. Enfin, dans les derniers temps, pourront être utilisées les œuvres plus mêlées des prosateurs lyriques du XVIIIe siècle et des poètes du XIXe siècle.

Sayfa 28-29

Buradan hareketle doğal olarak aklın bizzat öncü olduğu XVII. yüzyıl klâsiklerine dönüyoruz. Ama XVII. yüzyılın "akıl"ında oldukça fazla sınırlama ve [bir kanıtlamada kabul edilmesi gereken] dinî, toplumsal, felsefî ve dünyevî ön gerçeklikler bulunmaktaydı. Bu fikirlerin ön koşulsuz sunumu, çocukların zihinsel faaliyetini sınırlama riski de taşıyabilmektedir.

Kendilerinde sağlıklı ve güçlü bir şekilde bulunan merak ve eleştiri duygularını başkalarında da uyandıran Montaigne, Voltaire, Montesquieu, Diderot ve fikirleri çok keskin olan Chénier, Vigny, Sully Prudhomme, Leconte de Lisle, Flaubert ile onların [öğrencilerin] ufuklarını genişleteceğiz. Courier, Tocqueville, Renan, Sainte-Beuve gibi XIX. yüzyıl düşünürleri ve eleştirmenleri arasında keskin fikirler, düşüncenin bilinmesine yarayacaktır. Nihayet son zamanlarda XVIII. yüzyıl lirik nesir yazarlarıyla XIX. yüzyıl şairlerinin en karmaşık eserleri de kullanılabilir.

Sayfa :29

* Et, au-dessus de tout cela, il y a, indé pendant des opinions et des croyances, un certain

Sayfa :30

** amour du temps dans lequel on vit, non pas une confiance niaisement énergique et vaine, mais un esprit viril qui accepte les conditions de la pensée et de la vie modernes tout en luttant pour l'idéal choisi : la formation, le développement de cet esprit ne devront jamais être perdus de vue. Et c'est pourquoi il faudra

* Okunamadı.
** Okunamadı.

Sayfa :30

écarter de l'enseignement ou n'employer qu'avec discrétion les grands écrivains dont l'œuvre est par trop inséparable d'un idéal religieux, social ou poli tique aboli.

Sayfa 29-30

Bütün bunların üstünde [bir de] düşünce ve inançlarda bağımsız, yaşadığımız zamana duyulan bir tür sevgi, boş ve budalaca bir güven değil, seçilen ideal için tam anlamıyla mücadele eden modern hayatın ve düşüncenin şartlarını kabul eden cesur bir düşünce vardır: Bu düşüncenin oluşumu ve gelişimi asla gözden kaçırılmamalıdır. Bu nedenle eğitimde eseri dinsel, toplumsal veya yıkılmış siyasî bir idealden fazlaca ayırt edilemeyen büyük yazarları uzaklaştırmak veya ölçülü biçimde kullanmak gerekir.

Sayfa :36

* Okunamadı

La situation aujourd'hui n'est plus la même qu'en 1810, 1820 ou 1840. C'est une absurdité de n'employer qu'une littérature monarchique et chrétienne à l'éducation d'une démocratie qui n'admet point de religion d'État. — Pas plus que d'employer une littérature païenne et républicaine à élever les enfants de la monarchie chrétienne : ce qu'on a fait pendant deux siècles, et sans doute avec quelque succès.

Sayfa 36

Bugünkü durum 1810, 1820 ya da 1840 yıllarındaki durumdan farklıdır. **Devlet dinini hiç kabul etmeyen bir eğitim demokrasisi uğruna yalnızca monarşik ve Hristiyan edebiyatını kullanmak saçmalıktır.** Bu, Hristiyan monarşisinin çocuklarını yetiştirmek için çok tanrılı ve cumhuriyetçi bir edebiyat kullanmaktan daha fazla bir şey değildir. Hiç kuşkusuz iki yüzyıldan beri birkaç başarının ötesin de yaptığımız buydu.

Sayfa :37

Aujourd'hui nous sommes d'accord, partisans et adversaires de la tradition, pour réclamer de l'Université une éducation qui ne soit pas purement formelle.

Le XVIIe siècle est bien loin de nous, c'est le produit et l'image d'un monde disparu. Certainement le Périclès et le Cléon de Thucydide, le Manlius et le Canuleius de Tite-Live, et les objets dont ils traitent, échappent moins à l'intelligence de nos enfants que le Montalte et le père jésuite de Pascal, et la grâce efficace et le pouvoir prochain. A un enfant de moyenne bourgeoisie, même élevé dans la religion catholique, la forte théologie de Bossuet et de Bourdaloue est peu compréhensible. Encore les catholiques peuvent-ils y trouver nourriture à leur gré. Le protestant aussi, et peut-être mieux que le catholique, y est à l'aise : sa solide éducation théologique, son goût héréditaire de dispute religieuse, l'attachent à l'étude des grands écrivains de l'orthodoxie romaine. Mais le libre penseur n'y trouve que dérision et mé-

Sayfa :37

pris de ses croyances, de ses efforts, qu'on ne rappelle qu'avec injure ou haussement d'épaule, et il ne peut s'appliquer à ces chefs-d'œuvre qu'en faisant abstraction du fond. Je ne parle pas, bien entendu, du lecteur adulte, qui peut tirer parti de tout pour son développement intime : je me mets au point de

Sayfa :38

XX vue du maître chargé de détacher des livres ce que des enfants de douze à seize ou dix-sept ans peuvent en assimiler

Sayfa 37

Bugün geleneğin savunucuları ve muhalifleri olan bizler üniversiteyi tam anlamıyla yüzeysel olmayan bir eğitim olarak göstermek konusunda hemfikiriz.

Bizden çok uzak olan VII. yüzyıl, kaybolmuş bir dünyanın görünümü ve ürünüdür. Thucydide'nin Cléon ve Périclès'i, Tive-live'nin Canuleius'u ve Manlius'u ve bu yazarların ele aldığı konular, Pascal'ın le père Jésuite ve Montaltesi ve etkili iyilik ve gelecekteki iktidar gibi konulara göre, çocuklarımızın zihninde daha fazla kalmaktadır. Katolik dinî eğitimi almış bile olsa, orta burjuva sınıfından olan bir çocuk için, Bossuet ve Bourdaloue'nin zorlu din bilgisi kolay anlaşılabilir değildir. Dahası Katolikler orada isteklerine göre nimetler bulabilirler mi? [Bu konuda] Protestan da belki de bir Katolikten çok daha iyi bir biçimde kendini rahat hisseder. Din konusunda sağlam eğitimi, dinî tartışmalardaki eski-

den beri duyduğu hazzı onu, Roma Ortodoksluğunun büyük yazarlarını incelemeye iter. Ama özgür düşünen kişi, orada sadece [âdeta bir] omuz silkelemesi ve hareketle hatırlatılan çabalarının, inançlarının küçümsendiğini ve alay edildiğini görür ve bu başyapıtları ancak içerikleri göz önünde bulundurmadan uygulayabilmektedir. [sayfa 38] Elbette kız gelişimi açısından her şeyden yararlanan yetişkin okuyuculardan söz etmiyorum. Konuya on iki – on altı yada on yedi yaşındaki çocukların kavrayabileceği kitapları ayırmakla yükümlü öğretmen açısından yaklaşıyorum.

Sayfa :39

Ils manquent de profondeur métaphysique ; ils laissent aux théologiens les hautes régions de la pensée, où se décident la conception de l'univers, la nature de l'homme, le sens de la vie. Le sentiment social est très faible chez eux : l'administration des intérêts publics est l'affaire du roi

X X

Sayfa 39

[XVII. yüzyılın yazarları] metafiziğin derinliklerinden yoksundurlar; evrenin algılanmasına, insanın doğasına, hayatın anlamına karar veren düşüncenin ileri boyutlarını din adamlarına bırakırlar. Onlarda toplumsal duygu çok zayıftır, kamu çıkarlarının yönetimi ise kralın işidir.

Sayfa :39

L'analyse intérieure, perpétuelle et minutieuse, convient à la doctrine religieuse qui fait de la recherche de la perfection individuelle l'affaire importante de la vie. Par là les plus indépendants de nos grands écrivains, La Fontaine et Molière, peuvent être réconciliés avec la philosophie chrétienne, et employés dans l'éducation chrétienne. Mais une démocratie a besoin que l'homme se regarde un peu moins et regarde un peu plus autour de lui, qu'il prenne pour fin le public plutôt que lui-même

Sayfa 39

Sürekli ve titiz bir iç analiz, bireysel olgunluğun araştırılmasını yaşamın önemli bir işi hâline getiren dinî öğretiye uygundur. Buradan hareketle, La Fontaine ve Molière gibi büyük yazarlarımızın en bağımsız olanları Hristiyan felsefesiyle bağdaştırılabilir ve Hristiyan eğitiminde kullanılabilir. Ancak bir demokrasi, insanın kendisine biraz daha az ve çevresine biraz daha fazla bakmasına ve kendisinden çok, toplumun amaçlanmasına ihtiyaç duyar

Sayfa :40

X X La valeur éducative de la littérature psychologique du XVIIe siècle, considérable pour les adultes qui savent lire, est pour les écoliers bien diminuée par la réduction de presque toute vie morale à l'amour, de toute vie sociale aux mœurs de salon.

Sayfa 40

Okumayı bilen yetişkinler için çok önemli olan XVII. yüzyılın psikolojik edebiyatının eğitici değeri, öğrenciler için neredeyse bütün ahlâkî yaşamı aşka, bütün sosyal yaşamı da salon geleneklerine indirgemesi nedeniyle çok düşüktür.

Sayfa :41

Dans le XVIIIe siècle, au contraire. l'éducateur actuel trouve ce qui manque au XVIIe : la critique idéaliste et pratique de l'ancien régime, l'ardeur du sentiment social, la curiosité scientifique, les idées de liberté, d'égalité, de bien public, qui sont les bases du régime démocratique, les idées de recherche rationnelle et de progrès scientifique, qui guident une société échappée de la servitude des dogmes. Sans doute, ni la critique, ni la science, ni la philosophie, ni l'idéal politique de la littérature du XVIIIe siècle ne sont les nôtres ; il n'est pour ainsi dire aucun résultat, aucune connaissance, aucune méthode du XVIIIe siècle que nous n'ayons réformé. Mais nous reconnaissons dans ce temps-là les origines de l'ordre intellectuel et social où nous vivons. Nous y reconnaissons les sentiments qui sont encore aujourd'hui les moteurs de notre action. Voltaire, Montesquieu, Diderot, Rousseau, Buffon sont plus près de nous, instruisent mieux nos enfants à recueillir notre

Sayfa :42

héritage et à continuer notre effort, que Bossuet et Racine.

Sayfa 41-42

Bunun aksine XVIII. yüzyılın eğitimcisi, XVII. yüzyılda eksik olanı bulur: [Bunlar] dogmaların esaretinden kurtulmuş bir topluma yol gösteren bilimsel ilerleme ve mantıksal araştırma fikirleri, demokratik rejimin temelini oluşturan toplumun yararına yönelik olan eşitlik ve özgürlüğe dair fikirler, bilimsel merak, sosyal duygunun şiddeti, eski rejimin pratik ve idealist eleştirisidir. Hiç şüphesiz ne eleştiri ne bilim ne felsefe ne de XVIII. yüzyıl edebiyatının siyasi ideali bizimkiler değildir; o hâlde XVIII. yüzyıla dair bizim yeniden derleyip toparladığımız hiçbir yöntem, hiçbir bilgi, hiçbir sonuç yoktur. Ama o dönemde yaşadığımız sosyal ve entelektüel düzenin kökenlerini biliyoruz. Bugün hâlâ davranışlarımızın [adeta] motorları olan duyguları yine o dönemde biliyoruz. Çocuklarımıza mirasımıza sahip çıkmayı ve çabamızı devam ettirmeyi daha iyi öğreten Voltaire, Montesquieu, Diderot, Rousseau, Bouffan bize Bossuet ve Racine'den daha yakındırlar.

Sayfa :42

Il faudrait encore un grand travail de librairie pour constituer la bibliothèque du XVIIIe siècle qui devrait être mise à la disposition de la jeunesse : où est l'éditeur disposé à l'entreprendre ?

Cependant, dès aujourd'hui, grâce à MM Jullian,

Sayfa :43

Texte, Brunel, Parigot, Cahen, Albert Bayet, Gaston Laurent, etc.... un professeur qui voudrait profiter de la latitude des programmes, pourrait entretenir toute une année les jeunes gens dans le commerce de Montesquieu, de Voltaire, de Rousseau, des encyclopédistes, de Buffon et des savants du xvııı[e] siècle. Mais combien de professeurs le voudront, le pourront? Ce qui leur manque, ce ne sont pas les textes, ni le goût, ni l'esprit libéral: c'est la préparation.

Sayfa 42

Gençliğin hizmetine sunulması gereken XVIII. yüzyılın kütüphanesini oluşturmak için büyük bir kütüphane araştırmacılığı gerekir. Bu işe girişmekle yükümlü yayıncı nerede?

(sayfa 43)

Yine de Jullian Texte, Parigot, Cahen, Albert Bayet, Gaston Laurent vs. sayesinde bugünden itibaren programların serbestliğinden faydalanmak isteyen bir öğretmen, gençleri bütün bir yıl boyunca Montesquieu'nün, Voltaire'nin, Roussieau'nun, ansiklopedi yazarlarının, Bouffon'un ve XVIII. yüzyıl bilim adamlarının çalışmalarından söz edebilecektir.

Ama kaç tane öğretmen bunu ister, bunu yapabilir? Onlarda eksik olan ne metinler ne zevk ne de özgür düşüncedir. (Onlarda eksik olan) hazırlıktır.

Sayfa :44

XX

Le XVIIIe siècle n'entrera donc vraiment dans l'éducation de notre jeunesse, pour la part que désire Salomon Reinach et que je désire avec lui, que lorsque nous aurons fait des professeurs capables de l'employer. C'est des Universités que la chose dépend. Il faut inscrire dans nos programmes d'examen les ou-

Sayfa 44

Salomon Reinach'ın ve onunla birlikte benim de arzu ettiğim gibi, XVIII. yüzyıl [edebiyatı] ancak onu kullanabilecek öğretmenler yetiştirildiği zaman gençlerimizin eğitiminde yer alacaktır. Bu konu üniversitelere bağlı olacaktır.

Sayfa :45

Mais pourquoi M. Reinach s'est-il borné à réclamer pour le XVIIIe siècle ? Aussi grande et plus grande est la part à faire au XIXe siècle. A mon sens, le XVIe siècle étant en grande partie interdit à l'enseignement secondaire par la langue, entre le XVIIe siècle à restreindre et le XVIIIe à élargir, la place d'honneur doit appartenir au XIXe siècle. Il a tout ce qui peut recommander une époque littéraire : la richesse, la beauté, le sérieux, l' « accessibilité » des œuvres. La langue et les idées les rapprochent de nous. Toute la civilisation française est là, assimilable plus que nulle part ailleurs pour la jeunesse.

Sayfa 45

Ama neden Reinach XVIII. yüzyılı istemekle yetinmiştir? Onun kadar büyük ve çok önemli olan XIX. yüzyıla yer verilmesi gerekir. Bana göre dili nedeniyle büyük ölçüde orta öğretimde yasaklanan XVI. yüzyıl, kısıtlanması gereken XVIII. yüzyıl ve genişletilmesi gereken XVIII. yüzyıl arasında XIX. yüzyılın da saygın bir yere sahip olması gerekir. Edebî bir döneme dair tavsiye edilebilecek her şeye sahiptir. Eserlerin zenginliği, güzelliği, ciddiyeti ve "kabul edilebilirliği". [Bu eserlerin] dili ve fikirleri onları bize yaklaştırır. Gençlik açısından hiçbir yerde olamayacağı kadar kavranabilir özellikte olan bütün Fransız uygarlığı buradadır.

CHARLES MAQUET
Professeur au lycée Condorcet

LÉON FLOT
Professeur au Lycée Charlemagne

COURS DE

Langue Française

GRAMMAIRE ET EXERCICES

RÉDIGÉ CONFORMÉMENT AUX PROGRAMMES OFFICIELS
ET A L'ARRÊTÉ MINISTÉRIEL DU 25 JUILLET 1910
RELATIF A LA NOMENCLATURE GRAMMATICALE

DEGRÉ PRÉPARATOIRE

Classe de 10e

NEUVIÈME ÉDITION

LIBRAIRIE HACHETTE
79, BOULEVARD SAINT-GERMAIN, PARIS

Condorcet Lisesi Öğretmeni
CHARLES MAQUET

Charlemagne Lisesi Öğretmeni
LÉON FLOT

FRANSIZ DİLİ DERSİ

DİL BİLGİSİ VE ALIŞTIRMALAR

RESMÎ PROGRAMLARA VE BAKANLIĞIN 25 TEMMUZ 1910 TARİHLİ DİL BİLGİSİ TEBLİĞİNE UYGUN OLARAK HAZIRLANMIŞTIR

HAZIRLIK SEVİYESİ
10. SINIF

DOKUZUNCU BASKI

HACHETTE KİTAP EVİ
79, BOULEVARD SAINT-GERMAIN, PARİS

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 648		
Yazar	: Charles Maquet - Léon Flot		
Cild	: Sarı		
Ebadı	:		
	En	: 14 cm.	
	Boy	: 21 cm.	
Sayfa Adedi	: 95+1		
Not	: Kitabın ilgili bölümleri Ankara U. TÖMER Dil Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.		

TABLE DES MATIÈRES

İçindekiler

DICTIONNAIRE ÉTYMOLOGIQUE

DE LA

LANGUE GRECQUE

ÉTUDIÉE DANS SES RAPPORTS
AVEC LES AUTRES LANGUES INDO-EUROPÉENNES

PAR

ÉMILE BOISACQ
PROFESSEUR A L'UNIVERSITÉ DE BRUXELLES

HEIDELBERG
CARL WINTER's
UNIVERSITÄTSBUCHHANDLUNG

PARIS
LIBRAIRIE C. KLINCKSIECK
11, RUE DE LILLE, 11

1916

YUNAN DİLİNİN

ETİMOLOJİK SÖZLÜĞÜ

DİĞER HİNT-AVRUPA DİLLERİYLE
OLAN İLİŞKİLERİ ÇERÇEVESİNDE İNCELENMİŞTİR

ÉMILE BOISACQ
BRUKSEL ÜNİVERSİTESİNDE PROFESÖR

HEIDELBERG
CARL WINTER'S
ÜNİVERSITÄTSBUCHHANDLUNG

PARIS
C. KLINCKSIECK YAYINEVİ
11, RUE DE LILLE, 11

1916

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 67
Yazar	: Prof. Émile Boisacq
Cild	: Lacivert
Ebadı	:
	En : 16 cm.
	Boy : 23 cm.
Sayfa Adedi	: XXX + 1123
Not	: Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa :341

θερμός 'chaud' = arm. *ferm* 'chaud',

ger-

mo- 'chaud', alb.

gharmáh m. 'ardeur'

garma- 'chaleur' dans

garma-pada n. 'station (ou entrée) de la chaleur, nom d'un mois, lat. *formus* Fest. 'chaud', ligur.

aquae Bormiae etc., v. h. a. *warm* v. norr. *varmr* 'chaud'

gorme 'chaleur',

θέρμη

f. 'chaleur'),

θέρος n. 'chaleur de l'été; arm. *jer* 'chaleur, beau temps',

harah n. 'ardeur'

Kor

'chaleur ardente; convaison'

Sayfa 341

θερμός "sıcak" = ermenice "jerm" sıcaklık

Germo: "sıcak", Arnavutça, zjarm

Gharmáh: eril. "yüksek ısı"

Garm: garma pada'da "sıcaklık", ad sıcaklığın merkezi (veya girişi), bir ayın adı.

Formus: Fest. "sıcak"

aquae Bormiae vb v h a warm "sıcak"

Gorme: "sıcaklık"

θέρμη : Fransızca "sıcaklık."

θέρος : ad, "yaz sıcağı".

Háraḥ: ad, "yüksek ısı"

Jer: Ermenice, "sıcaklık, güzel hava"

Gor: "yüksek ısı", "kuluçka süresi"

[Atatürk'ün notu: "gor" için Türkçe "kor" sözcüğü yazmıştır]

Sayfa :353

hom. etc. κῦμα, -ατος n. 'ce qui s'enfle, flot, vague,

kumarak = dalgalanmak

Sayfa 353

hom Vb κῦμα, -ατος ad, şişen şey, deniz kabarması, dalga

DISCOURS

ET

CONFÉRENCES

PAR

ERNEST RENAN

DE L'ACADÉMIE FRANÇAISE
ET DE L'ACADÉMIE DES INSCRIPTIONS ET BELLES-LETTRES

PARIS
CALMANN LÉVY, ÉDITEUR
ANCIENNE MAISON MICHEL LÉVY FRÈRES
3, RUE AUBER, 3
1887

KONUŞMALAR
VE
KONFERANSLAR

Hazırlayan ERNEST RENAN

FRANSIZ AKADEMİSİ VE YAZILAR VE GÜZEL YAZILAR AKADEMİSİ

C. L.

PARİS
CALMANN LEVY, EDİTÖR
ANCIENNE MAISON MICHEL LEVY FRERES
3, RUE AUBER, 3
1887

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 1128		
Yazar	: Ernest Renan		
Cild	: Kahverengi		
Ebadı	:		
	En	: 14 cm.	
	Boy	: 22 cm.	
Sayfa Adedi	: V + 412		
Not	Kitabın ilgili bölümleri Ebru Genç tarafından tercüme edilmiştir.		

Ön Söz [Özet]

Bu ciltte derlenmiş olan konuşmaların çoğu, yapıldıkları dönemde münferit olarak basılmıştır. Bunların yer aldığı broşürler yıpranmış olduğundan, bu konuşmalardan en unutulmayanları burada bir araya getirmeyi tasarladık. Söz bir kez ağızdan çıktığında belli bir tarihe mal olur ve hiçbir parçası değiştirilmemelidir. Bu cildin en önem verdiğim ve okuyucunun en fazla dikkat etmesini istediğim bölümü Ulus nedir? isimli konferansın yer aldığı bölümdür. Bu bölümün her kelimesini dikkatle tarttım, bu benim insani olgularla ilgili inançlarımın açıklamasıdır ve modern medeniyet daha sonra bu kelimelerin üzücü kaypaklığından dolayı batacaktır: ulus, milliyet, ırk. Bu yirmi sayfanın unutulmamasını arzu etmekteyim. Bu sayfalarda yazılanların doğruluğuna inanmaktayım. Serbest katılım ilkesinden uzaklaşıldığı için insanların birbirlerinin kökünü kazıdıkları savaşlar çıkmıştır. Çünkü daha önce hanedanlara saplanıp kalındığı gibi bu kez de uluslara saplanılmıştır. İnsanların boğazını sıkarak onlara "bizimle aynı dili konuştuğuna göre bize aitsin" demek yanlış ve kötü bir yoldur. Bu kötü yöntemler zavallı insanlığa adeta bir koyun sürüsü gibi muamele etmektedir. İnsanoğlu sadece kendisine aittir. Çünkü özgür bir varlıktır. İnsanların dinini, dilini veya vatanlarını değiştirmek amacıyla işkenceye maruz bırakılmalar kabul edilemez. Biz bütün dillerde soylu duyguların hissedilebileceğini ve farklı idiomlar [bir topluluk ya da ulusun konuştuğu dil] kullanarak aynı ideale ulaşılabileceğini düşünmekteyiz. Biz dinleri, ırkları veya dilleri ne olursa olsun halkların rızasını dilleri, ırkları, doğal sınırları ve coğrafyalarının ötesinde görmekteyiz. İsviçre belki en meşru şekilde oluşturulmuş Avrupa ulusudur. Ancak bünyesinde üç ile dört dil, iki ya da üç din ve kim bilir kaç tane ırk bir arada yer almaktadır. Bize göre, bir ulus geçmişteki hatıraların, acılarının ve zaferlerin, çoğu zaman ise ortak üzüntü ve yasların sonucu olarak ortaya çıkmış olan bir ruhtan, düşünceden ve aileden ibarettir ve şimdiki zamanda ise beraber yaşa-

maya devam etme isteği mevcuttur. Bir ulusu teşkil eden, aynı dili konuşmak veya aynı etnografik gruba mensup olmak değil, geçmişte beraber büyük şeyler başarmış olmak ve bunları yapmaya gelecekte de devam etmeyi istemektir.

Halkların kaderlerine karar verme hakkı günümüzde bilginlerin hayalini kurabileceği tek çözümdür. Şu anda halkların meselelerini yönetmekte olan büyük adamlar (bunların ne derece başarılı olduğunu gelecek söyleyecektir), bu tip duyarlılıkları ancak küçümseme ile karşılamaktadırlar. Ancak kendilerinden emin siyasetçilerin duyduğu küçümsemeyi kayıtsızlıkla karşılamamı sağlayan bir neden mevcuttur. Beşeri olayları gözlemleyebildiğimden bu yana, sağduyunun üstün hâle getirdiği ve kendilerinden şüphe edenleri son bir alaycılıkla karşılayan sekiz on devlet adamı ekolü gördüm. Bu üstün alaycılık tarihin cilvesidir. İsa'dan önce VI. yüzyılda yaşayan büyük Yahudi düşünür kendi zamanındaki imparatorlukların battığını gördüğünde şu sözleri sarf etmiştir:

"Uluslar bir hiç uğruna kendilerini yordukça, ateşin lehine bitkin düşerler."

8 Mayıs 1887, Pazar

Sayfa :201

Ce n'est pas de nos jours, assurément, que ce privilège de la culture intellectuelle a commencé. Sans parler de l'antiquité, le XVIe, le XVIIe et le XVIIIe siècles virent se constituer une Europe maîtresse du monde, au nom d'une civilisation supérieure. Depuis cent ans, le mouvement s'est accéléré, bien que l'organisation intérieure des nations civilisées ait été profondément modifiée.

Sayfa 201

Bu düşünsel imtiyaz şüphesiz bugün başlamamıştır. İlk Çağ'da olmasa bile, XV. , XVII ve XVIII. yüzyıllarda Avrupa, daha üstün medeniyetiyle dünya lideri haline gelmiştir. Medenî ulusların iç düzenlenmelerinde **büyük ölçüde** değişiklikler olmasına rağmen, bu hareket yüz yıldan bu yana ivme kazanmıştır.

Sayfa :201

L'importance de l'instruction publique se trouve ainsi en quelque sorte décuplée. La lutte pour la vie s'est transportée sur le terrain de l'école. La race la moins cultivée sera infailliblement supprimée, ou, ce qui à la longue revient au même,

Sayfa :202

rejetée au second plan par la race la plus cultivée. Le soin de l'instruction publique dans un État deviendra ainsi une préoccupation au moins égale à celle de l'armement et de la production de la richesse. Une nation, en effet, combat et produit par les individus qui la composent. Or l'individu, c'est l'instruction qui le crée, au moins pour une moitié. Il y a sans doute le don inné, que rien ne remplace; mais le don inné, sans l'instruction, reste stérile, improductif, comme un bloc aurifère non exploité.

Sayfa 201

Halk eğitiminin önemi böylece on katına çıkmıştır. Hayat mücadelesi okula taşınmıştır. Artık, eğitim düzeyi en düşük ırk saf dı-

şı kalacak veya uzun vadede olduğu yerde sayan ırklar, eğitim düzeyi en yüksek ırk tarafından ikinci plâna itilecekti. [sayfa 202] Böylece, bir devlette **halkın eğitimine** gösterilen özen, silâhlanmaya, üretime ve zenginleşmeye gösterilen özene en azından eşit düzeyde bir kaygı haline gelecektir. Bir ulusta, bu ulusu teşkil eden bireyler tarafından mücadele verilir ve üretim bu bireylerce sağlanır. Ancak bireyin en azından yüzde elli sini teşkil eden unsur eğitimdir. Şüphesiz yerini hiçbir şeyin yerini tutamayacağı, doğuştan gelen yetenekler de mevcuttur, ancak eğitimle desteklenmeyen bir yetenek kısır kalır, tıpkı işlenmemiş bir **altın yatağı** gibi verimsizdir.

Sayfa :208

« C'est notre rôle à nous, à qui l'expérience a révélé la vraie vérité sur les choses de ce monde,

Sayfa :209

DISCOURS DE LA DISTRIBUTION DES PRIX. 209

de vous la dire. Le sommet de la vie vous en dérobe le déclin; de ses deux pentes vous n'en connaissez qu'une, celle que vous montez; elle est riante, elle est belle, elle est parfumée comme le printemps. Il ne vous est pas donné, comme à nous, de contempler l'autre, avec ses aspects mélancoliques, le pâle soleil qui l'éclaire et le rivage glacé qui la termine. »

Non, jeunes élèves! C'est trop triste. Le soleil n'est jamais pâle;

Sayfa 208-209

[Jouffroy'un Charlemagne Lisesi öğrencilerine hitaben yaptığı konuşma] **"Size bunları söylemek, yaşamış olduğumuz deneyimler sayesinde dünyanın gerçeklerini öğrenmiş olan bizlerin görevidir. Hayatın zirvesi sizden gücünüzü çalar; siz iki yokuştan ancak bir tanesini, sizi yukarıya çıkaranı bilmektesiniz. Bu yokuş neşeli, güzel, ve ilkbahar gibi hoş kokuludur. Hüzünlü manzarasıyla, kendisini aydınlatan soluk güneşle ve sona erdiği buz tutmuş kıyıyla diğer yokuşu görmek mümkün değildir."**

Hayır sevgili öğrenciler: Bu çok üzücü bir manzaradır. Güneş hiçbir zaman soluk değildir, ancak bazen maskelenir.

Sayfa :272

L'étude de l'antiquité n'était pas pour lui une simple recherche de curiosité; il demandait aux anciens des exemples et des leçons, des exemples de l'association intime du bien faire et du bien dire, des leçons de goût, de mesure, d'honnêteté, données avec l'autorité du génie. Expressions parfaites d'un idéal où la raison, la vertu et la beauté sont inséparables, les littératures antiques, soit sous leur forme profane, soit sous leur forme chrétienne, étaient pour lui une révélation lumineuse, où il trouvait à toute heure ce qui nourrit l'esprit et réchauffe le cœur.

Sayfa 272

İlkçağın incelenmesi Villemain için meraktan kaynaklanan basit bir araştırmadan ibaret değildi; eskilerden örnekler ve ders-

ler alıyordu. Dehanın ortaya koymuş olduğu güzel yaşama ve güzel konuşmaya ilişkin özel örnekleri öğrenmekte, zevk, ölçü, durustlük ile ilgili derslerin üzerinde durmaktaydı. Villemain, akıl, **erdem ve güzelliğin bir arada yer aldığı** antik edebiyat eserlerinin hem dini anlam taşımayanlarını hem de Hristiyan formda olanlarını daima zihni besleyen ve insanın yüreğini ısıtan parlak bir tanrı iletisi olarak görmüştür.

Sayfa :274

Rien n'était en dehors de sa large et intelligente critique ; il était aussi maître de son sujet quand il retraçait l'histoire de la poésie lyrique des Grecs que quand il expliquait Dante et la poésie du moyen âge.

Sayfa 274

Hiçbir şey onun [Villemain] kapsamlı ve zekice yapılan eleştirilerinin dışında kalmamaktaydı. Yunanlıların lirik şiir tarihinden bahsettiğinde de, **Dante'yi** ve Ortaçağ şiirini anlattığında da konusunda hâkimdi.

Sayfa :275

Parmi les recherches qui conduisent l'esprit humain à la découverte de la vérité, les unes donnent la gloire et l'éclat de la vie ; les autres restent obscures ; mais toutes sont immortelles, — immortelles, même quand elles ne visent qu'à être utiles

Sayfa :275

et qu'elles se renferment dans le cercle étroit des amis de la vérité; immortelles surtout quand elles ont été, comme celles de notre confrère, éclairées par le rayon du génie.

Sayfa 275

İnsan zihnini gerçeğin keşfine yönelten araştırmaların bir kısmı mutluluk ve yaşamın zevki ile sonuçlanmış, bir kısmı ise karanlıkta kalmıştır, ancak bunların tümü ölümsüzdür... sadece fayda sağlamak amacıyla yapılmış olanlar ve gerçeği arayanların çemberinde kapalı kalanları dahi ölümsüzdür ancak özelikle de meslektaşımızın araştırmaları gibi **deha ışığının** aydınlattığı araştırmalar ölümsüzdür.

Sayfa :279

QU'EST-CE QU'UNE NATION?

I

Depuis la fin de l'empire romain, ou, mieux, depuis la dislocation de l'empire de Charlemagne, l'Europe occidentale nous apparaît divisée en nations, dont quelques-unes, à certaines époques, ont cherché à exercer une hégémonie sur les autres, sans jamais y réussir d'une manière durable.

Sayfa 279

ULUS NEDİR?

I

Roma İmparatorluğu'nun sonundan bu yana, hatta daha doğru su Charlemagne İmparatorluğu'nun dağılmasından itibaren, Batı Avrupa uluslara bölünmüş durumdadır ve bu uluslardan bir kısmı, bazı dönemlerde diğerleri üzerinde egemenlik kurmaya çalışmıştır ancak bu çabalar **hiçbir zaman kalıcı bir başarıya ulaşmamıştır.**

Sayfa :284

L'oubli, et je dirai même l'erreur historique,

Sayfa :285

sont un facteur essentiel de la création d'une nation, et c'est ainsi que le progrès des études his toriques est souvent pour la nationalité un danger

Sayfa 284-285

Unutkanlık, hatta tarihî hata bir ulusun teşkil edilmesindeki temel faktördür ve tarihî araştırmaların bu şekilde gelişmesi bir ulus topluluğu için çoğu zaman tehlike arz etmektedir.

Sayfa :287

Nous avons vu, de nos jours, l'Italie unifiée par ses défaites, et la Turquie démolie par ses victoires. Chaque défaite avançait les affaires de l'Italie;

Sayfa :287

chaque victoire perdait la Turquie; car l'Italie est une nation, et la Turquie, hors de l'Asie-Mineure, n'en est pas une.

Sayfa 287

Günümüzde, İtalya'nın başarısızlıkları sayesinde bir araya geldiğini ve **Türkiye'nin ise zaferlerinden dolayı yıkıma uğradığını** gördük. Aldığı her yenilgi İtalya'nın meselelerinde ilerleme sağlarken, elde ettiği her zafer Türkiye'nin kayba uğramasına yol açmıştır çünkü İtalya bir ulustur, Türkiye ise Ön Asya hariç bir ulus değildir.

Sayfa :290

Et puis le xviii siècle avait changé toute chose. L'homme était revenu, après des siècles d'abaissement, à l'esprit antique, au respect de lui-même, à l'idée de ses droits.

Sayfa 290

XVIII. yüzyıl her şeyi değiştirmiştir. İnsanoğlu gerileme yaşadığı yüzyılların ardından tekrar İlk Çağ'daki zihniyetine kavuşmuş, kendine saygı duymaya başlamış ve haklarının bilincine varmıştır.

Sayfa :293

La considération ethnographique n'a donc été pour rien dans la constitution des nations modernes. La France est celtique, ibérique, germanique. L'Allemagne est germanique, celtique et slave. L'Italie est

Sayfa :293

le pays où l'ethnographie est le plus embarrassée. Gaulois, Étrusques, Pélasges, Grecs, sans parler de bien d'autres éléments, s'y croisent dans un indéchiffrable mélange. Les îles Britanniques, dans leur ensemble, offrent un mélange de sang celtique et germain dont les proportions sont singulièrement difficiles à définir

La vérité est qu'il n'y a pas de race pure et que faire reposer la politique sur l'analyse ethnogra-

Sayfa :294

phique, c'est la faire porter sur une chimère. Les plus nobles pays, l'Angleterre, la France, l'Italie, sont ceux où le sang est le plus mêlé. L'Allemagne fait-elle à cet égard une exception? Est-elle un pays germanique pur? Quelle illusion! Tout le sud a été gaulois. Tout l'est, à partir de l'Elbe, est slave. Et les parties que l'on prétend réellement pures le sont elles en effet? Nous touchons ici à un des problèmes sur lesquels il importe le plus de se faire des idées claires et de prévenir les malentendus.

Sayfa 293

Etnografik düşünce modern ulusların oluşturulmasında hiçbir rol oynamamıştır. Fransa; Keltlerden, Iberyalılardan ve Germenlerden meydana gelmektedir. Almanya Germenlerden, Keltlerden ve Slavlardan oluşmuştur. İtalya ise kavimlerin en karmaşık

olduğu ulustur. Galyalılar, Etrüskler, Pelasglar [Yunan geleneklerine göre, Pre Helenik dönemde yaşayan halk, bunların gerçekte hangi tarih döneminde yaşadıkları tam olarak bilinmemektedir], **Yunanlılar, başka unsurlardan bahsetmeye gerek kalmaksızın, içeriğinin tespit edilmesi mümkün olmayan bir karışım teşkil etmektedirler. İngiliz Adaları ise tamamıyla, oranlarının tespit edilmesi oldukça güç olan bir Kelt-Germen karışımından meydana gelmektedir.** [sayfa 294] **Gerçekte arı bir ırk mevcut değildir ve siyaseti etnografik analizlere dayandırmak ise bunu gerçekleşmeyecek bir kuruntu üzerine kurmaktır. İngiltere, Fransa ve İtalya gibi en soylu ülkeler, ırkların en çok karıştığı ülkelerdir. Almanya bu açıdan bir istisna mı teşkil etmektedir? Almanya'nın sadece Germen ırkından oluştuğunu söylemek bir yanılgıdır. Bu ülkenin güneyi tamamen Galyalılardan ibarettir. Elbe'den itibaren batı kesiminin tamamı ise Slav'dır. En arı ırkın yaşadığı ileri sürülen bölgeler gerçekte böyle midir? Bu hususta, net fikirlere sahip olmanın ve yanlış anlaşılmaları önlemenin oldukça önem arz ettiği bir mesele ile karşı karşıya bulunmaktayız.**

Sayfa :296

L'étude de la race est capitale pour le savant qui s'occupe de l'histoire de l'humanité. Elle n'a pas d'application en politique. La conscience in-

Sayfa :297

stinctive qui a présidé à la confection de la carte d'Europe n'a tenu aucun compte de la race, et les premières nations de l'Europe sont des nations de sang essentiellement mélangé

Sayfa 296

İnsanlığın tarihiyle ilgilenen bilgin [Philippe Auguste] için ırkların incelenmesi temeldir. Avrupa haritasının oluşmasını sağlayan içgüdüsel bilinç, [sayfa 297] hiçbir ırkı hesaba katmamıştır ve Avrupa'nın ilk ulusları temel olarak kanları karışmış uluslardır.

Sayfa :299

L'importance politique qu'on attache aux langues vient de ce qu'on les regarde comme des signes de race. Rien de plus faux. La Prusse, où l'on ne parle plus qu'allemand, parlait slave il y a quelques siècles;

Sayfa 299

Dillere verilen siyasî önem bunların ırkın bir göstergesi olarak algılanmasından kaynaklanmaktadır. Bu son derece yanlıştır. Artık sadece Almanca konuşulan Prusya'da birkaç yüzyıl önce Slavca konuşulmaktaydı.

Sayfa :300

Cette considération exclusive de la langue a, comme l'attention trop forte donnée à la race, ses dangers, ses inconvénients. Quand on y met de l'exagération, on se renferme dans une culture déterminée, tenue pour nationale; on se limite, on se claquemure. On quitte le grand air qu'on respire dans le vaste champ de l'humanité pour s'enfermer dans des conventicules de compatriotes.

Sayfa :300

Rien de plus mauvais pour l'esprit; rien de plus fâcheux pour la civilisation. N'abandonnons pas ce principe fondamental, que l'homme est un être raisonnable et moral, avant d'être parqué dans telle ou telle langue, avant d'être un membre de

Sayfa :301

telle ou telle race, un adhérent de telle ou telle culture. Avant la culture française, la culture allemande, la culture italienne, il y a la culture humaine. Voyez les grands hommes de la Renaissance ; ils n'étaient ni Français, ni Italiens, ni Allemands. Ils avaient retrouvé, par leur commerce avec l'antiquité, le secret de l'éducation véritable de l'esprit humain.

III. — La religion ne saurait non plus offrir une base suffisante à l'établissement d'une nationalité moderne.

Sayfa 300

Sadece dile özgü olan bu düşünce, ırka verilen büyük önemden dolayı tehlikeli olabilir ve bazı sapmalar doğurabilir. **Abartıya kaçıldığında milliyetçi eğilimle, belli bir kültüre kapanıp kalınmaktadır; böylece insanlar kendilerini sınırlandırmakta ve içe kapanmaktadırlar. İnsanlığın geniş evreninde yer alan büyük hava terk edilmektedir. Akıl için bundan kötü ve uygarlık için bundan daha üzücü bir şey mevcut değildir. Herhangi bir dile takılıp kalmadan önce herhangi bir ırkın, bir kültürün mensubu olmadan önce,** insanın düşünebilen bir varlık olduğuna dair temel ilkeyi terk etmemek

gerekir **[sayfa 301]** Fransız, Alman, İtalyan kültürlerinden önce insanlık kültürü gelmektedir. **Rönesans döneminde yaşamış olan büyük adamlara bakıldığında bunların ne Fransız, ne İtalyan ne de Alman olmadıkları görülür.** Bu kişiler, Eski Çağa olan ilgileri sayesinde insan zihninin eğitilmesinin sırrına vakıf olmuşlardır.

III-Din olgusu da, modern bir ulusun oluşumu için yeterli bir temel teşkil edemez.

Sayfa :303

De nos jours, la situation est parfaitement claire. Il n'y a plus de masses croyant d'une manière uniforme. Chacun croit et pratique à sa guise, ce qu'il peut, comme il veut. Il n'y a plus de religion d'État; on peut être Français, Anglais, Allemand, en étant catholique, protestant, israélite, en ne pratiquant aucun culte. La religion est devenue chose individuelle; elle regarde la conscience de chacun. La division des nations en catholiques, protestantes, n'existe plus

Sayfa 303

Günümüzde durum son derece açıktır. Tek bir şeye ve aynı şekilde inanan kitleler mevcut değildir. Herkes kendi inancına göre inanır ve dini vecibelerini kendine göre yerine getirir; yapabildiği şekilde ve yapmak istediği şekilde davranır. Artık devletlerin dinleri yoktur. Fransız, İngiliz, Alman olup aynı zamanda Katolik, Protestan veya Musevî olmak ya da hiçbir dine inanmamak mümkündür. Din artık bireysel bir olgu haline gelmiştir. Herkesin kendi vicdanını ilgilendirmektedir. Bundan böyle halkların Katolik veya Protestan gibi gruplara ayrılması söz konusu değildir.

Sayfa :303

V. — La géographie, ce qu'on appelle les frontières naturelles, a certainement une part considérable dans la division des nations. La géographie

Sayfa :304

est un des facteurs essentiels de l'histoire. Les rivières ont conduit les races; les montagnes les ont arrêtées. Les premières ont favorisé, les secondes ont limité les mouvements historiques. Peut-on dire cependant, comme le croient certains partis, que les limites d'une nation sont écrites sur la carte et que cette nation a le droit de s'adjuger ce qui est nécessaire pour arrondir certains contours, pour atteindre telle montagne, telle rivière, à laquelle on prête une sorte de faculté limitante *a priori*?

Sayfa 303

V. — Coğrafya ve doğal sınırlar, şüphesiz uluslar bölümlenmesinde [illegible] [sayfa 304] [illegible] tarihin en önemli faktörlerinden biridir. Akarsular, ırkları taşırken dağlar ise bloke etmiştir. Akarsular tarihi hareketlerin lehine etki ederken, dağlar bu hareketleri sınırlandırmıştır. Bununla birlikte, bazı kesimlerin inandığı gibi, bir ulusun sınırlarının haritada yazılı olduğunu ve bu ulusun bazı sınırları yuvarlamak amacıyla veya öncelikli bir sınır özelliğine sahip olduğu düşünülen herhangi bir dağa veya akarsuya ulaşmak için gerekli görülen yerleri zaptetme hakkına sahip olduğunu söylemek mümkün müdür?

Sayfa :306

On aime en proportion des sacrifices qu'on a consentis, des maux

Sayfa :307

qu'on a soufferts. On aime la maison qu'on a bâtie et qu'on transmet.

Sayfa 306-307

Bize acı veren kötü olaylan, verdiğimiz kurbanlar oranında sevmekteyiz. Kendi inşa ettiğimiz ve diğerlerine ilettiğimiz evleri sevmekteyiz.

Sayfa :307

Je disais tout à l'heure : « avoir souffert ensemble »; oui, la souffrance en commun unit plus que la joie. En fait de souvenirs nationaux, les deuils valent mieux que les triomphes; car ils imposent des devoirs; ils commandent l'effort en commun.

Sayfa 307

Az önce "birlikte acı çekmiş olmaktan" bahsediyordum. Evet, ortak olarak çekilen acılar, sevinçten daha yakınlaştırıcı bir niteliğe sahiptir. Gerçekten de, ulusal hatıralarda yaslann yeri zaferlerden daha değerlidir; çünkü yaslar ödevleri empoze eder; ortak çaba gerektirir.

Sayfa :309

Je me résume, Messieurs. L'homme n'est esclave ni de sa race, ni de sa langue, ni de sa religion, ni du cours des fleuves, ni de la direction des chaînes de montagnes. Une grande agrégation d'hommes, saine d'esprit et chaude de cœur, crée une con-

Sayfa :310

science morale qui s'appelle une nation. Tant que cette conscience morale prouve sa force par les sacrifices qu'exige l'abdication de l'individu au profit d'une communauté, elle est légitime, elle a le droit d'exister. Si des doutes s'élèvent sur ses frontières, consultez les populations disputées. Elles ont bien le droit d'avoir un avis dans la question. Voilà qui fera sourire les transcendants de la politique, ces infaillibles qui passent leur vie à se tromper et qui, du haut de leurs principes supérieurs, prennent en pitié notre terre-à-terre. « Consulter les populations, fi donc! quelle naïveté! Voilà bien ces chétives idées françaises qui prétendent remplacer la diplomatie et la guerre par des moyens d'une simplicité enfantine. » — Attendons, Messieurs; laissons passer le règne des transcendants; sachons subir le dédain des forts. Peut-être, après bien des tâtonnements infructueux, revien-

Sayfa :310

dra-t-on à nos modestes solutions empiriques. Le moyen d'avoir raison dans l'avenir est, à certaines heures, de savoir se résigner à être démodé.

Sayfa 309

Baylar, sözlerimi özetliyorum. **İnsan ne ırkının, ne dilinin, ne dininin, ne akarsuların akışının, ne dağ sıralarının istikametinin kölesi değildir. Sağlıklı zihinlere sahip ve içten insan yığınları ulus adı verilen manevî bir bilinç oluştururlar.** [sayfa 310] **Bu manevî bilinç, bir topluluğun çıkarına bir bireyden özveride bulunmasını gerektiren kurbanlarla gücünü kanıtladıkça meşrulaşır ve varolma hakkına sahip olur. Bir ulusun sınırları ile ilgili şüphelerin gündeme gelmesi halinde bu halklara danışın. Mesele ile ilgili olarak fikir yürütme hakkına sahiptirler. Bunlar, hayatlarını kendilerini kan... ırmakla geçiren ve yüce prensipleriyle bizim bayağılığımıza acıyan değerli politikacıları, o hiç yanılmayan insanları güldürebilir. "Halklara danışmak mı? Yazık! Ne kadar aptalca bir davranış. ...te yine, basit ve çocuksu yöntemlerin diplomasi ile savaşın yerine geçtiğini ileri süren bu önemsiz Fransız fikirleri." Bu yüce kişilerin saltanatının ortadan kalktığını görmek için bekleyelim; güçlülerin küçümsemesine maruz kalmak zorundayız. Belki çok sayıda verimsiz denemenin ardından bizim mütevazi deneysel çözümlerimize geri dönülür. Gelecekte haklı olmanın yolu, bazen demode olmaya boyun eğmekten geçer.**

Sayfa :311

IDENTITÉ ORIGINELLE

ET SÉPARATION GRADUELLE DU JUDAÏSME
ET DU CHRISTIANISME

CONFÉRENCE FAITE A LA SOCIÉTÉ DES ÉTUDES JUIVES
LE 26 MAI 1883

Sayfa 311

İLK KİMLİK
VE YAHUDİLİĞİN HRİSTİYANLIKTAN KADEMELİ OLARAK AYRIL-MASI
MUSEVİLİK ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ'NDE VERİLEN KONFERANS
26 Mayıs 1883

Sayfa :376

Nous autres Français, par exemple, nous sommes romains par la langue, grecs par la civilisation, juifs par la religion.

Sayfa 376

Meselâ Fransızların geri kalan kısmını teşkil eden bizler, dil açısından Romalı, medeniyet açısından Yunanlı ve dinî açıdan ise Musevî'yiz.

Sayfa :376

Toute personne un peu instruite des choses de notre temps voit clairement l'infériorité actuelle des

Sayfa :377

pays musulmans, la décadence des États gouvernés par l'islam, la nullité intellectuelle des races qui tiennent uniquement de cette religion leur culture et leur éducation. Tous ceux qui ont été en Orient ou en Afrique sont frappés de ce qu'a de fatalement borné l'esprit d'un vrai croyant, de cette espèce de cercle de fer qui entoure sa tête, la rend absolument fermée à la science, incapable de rien apprendre ni de s'ouvrir à aucune idée nouvelle. A partir de son initiation religieuse, vers l'âge de dix ou douze ans, l'enfant musulman, jusque-là quelquefois assez éveillé, devient tout à coup fanatique, plein d'une sotte fierté de posséder ce qu'il croit la vérité absolue, heureux comme d'un privilège de ce qui fait son infériorité. Ce fol orgueil est le vice radical du musulman.

Sayfa 376-377

Günümüzde meydana gelenleri az çok takip eden herkes, çağımızda Müslüman ülkelerin düzeylerinin düşüklüğünü ve İslâmla yönetilen devletlerin çöküşünü, kültür ve eğitim açısından sadece bu dini temel alan ırkların entelektüel bilgisizliğini açık şekil-

de görebilir. Doğuya veya Afrika'ya gitmiş olanlar, başının etrafını çevreleyen bir çeşit çemberin gerçek bir mümini nasıl kaçınılmaz şekilde dar görüşlü, bilime kapalı hâlê getirdiğini, bu insanların yenilikleri öğrenme ve yeni ideolojilere açılma yetilerini ortadan kaldırdığını şaşkınlıkla görmüşlerdir. O zamana kadar kimi zaman zekice davranışlar gösteren Müslüman çocuklar, on ile on iki yaşına doğru, dini öğrenmeye başladıklarından itibaren tam anlamıyla fanatik hâlê gelirler ve budalaca bir kibirle, âdeta düzeylerini düşüren bir imtiyazdan mutluluk duyar hâlê gelirler. Bu kibir, bir Müslüman için radikal bir eksikliktir.

Sayfa :377

Le Berber, le Soudanien, le Circassien,

Sayfa :378

le Malais, l'Égyptien, le Nubien, devenus musulmans, ne sont plus des Berbers, des Soudaniens, des Égyptiens, etc.; ce sont des musulmans. La Perse seule fait ici exception; elle a su garder son génie propre; car la Perse a su prendre dans l'islam une place à part; elle est au fond bien plus chiite que musulmane.

Sayfa 377-378

Müslümanlığı kabul etmiş Berberiler, Sudanlılar, Circassililer [Sırkasıl], **Malezyalılar, Mısırlılar, Nübyeliler artık Berberi, Sudanlı, Mısırlı vs... değildir. Bunlar artık Musluman olmuştur. Bu açıdan tek istisna Perslerdir.** Persler kendi yeteneklerini muhafaza etmeyi bilmişlerdir. Çünku Iran Islâmiyet'te ayrı bir yer edinebilmiştir, temel de Muslumanlıktan ziyade Şiîlik ağır basmaktadır

Sayfa :378

Cette civilisation musulmane, maintenant si abaissée, a été autrefois très brillante. Elle a eu des savants, des philosophes. Elle a été, pendant des siècles, la maîtresse de l'Occident chrétien. Pourquoi ce qui a été ne serait-il pas encore? Voilà le point précis sur lequel je voudrais faire porter le débat. Y a-t-il eu réellement une science musulmane, ou du moins une science admise par l'islam, tolérée par l'islam?

Sayfa 378

Bugün son derece düşük bir düzeye sahip olan İslâm medeniyeti, geçmişte son derece parlak günler yaşamıştır. İslâm medeniyetinin bilginleri, filozofları mevcuttu. Bu uygarlık yüzyıllar boyunca Hristiyan Dünyasına liderlik etmiştir. Peki neden bu şekilde devam etmemiştir? İşte tartışmayı yoğunlaştırmak istediğim belirgin husus budur. Acaba gerçekten de bir İslâm bilimi veya en azından İslâm'ın kabul ettiği, İslâm tarafından tolere edilen bir bilim söz konusu olmuş mudur?

Sayfa :405

Un côté par lequel j'ai pu paraître injuste au cheik, c'est que je n'ai pas assez développé cette idée que toute religion révélée est amenée à se montrer hostile à la science positive, et que le christianisme n'a sous ce rapport rien à envier à l'islam.

Sayfa 405

Şeyhin beni **haksız bulmasına** neden olması muhtemel bir husus ise, iletilen tüm dinlerin pozitif bilimlere düşmanlık gösterir nitelikte olduğuna ve Hristiyanlığın, bu açıdan İslamiyet'te imreneceği hiçbir şeyinin bulunmadığına dair ortaya koyduğum **fikri yeterince açıklamamış olmam** olabilir.

NOUVELLE BIBLIOTHÈQUE LITTÉRAIRE

ÉMILE FAGUET

DE L'ACADÉMIE FRANÇAISE

DIX-NEUVIÈME SIÈCLE

ÉTUDES LITTÉRAIRES

CHATEAUBRIAND — LAMARTINE
ALFRED DE VIGNY — VICTOR HUGO
A. DE MUSSET — TH. GAUTIER
P. MÉRIMÉE — MICHELET
GEORGE SAND — BALZAC

PARIS
ANCIENNE LIBRAIRIE FURNE
BOIVIN & Cie, EDITEURS
3 et 5, rue Palatine (VIe)

YENİ EDEBİ KÜTÜPHANE

ÉMILE FAUET
Fransız Akademisi

ONDOKUZUNCU YÜZYIL EDEBÎ ARAŞTIRMALAR

Chateaubriand-Lamartine
Alfred de Vigny – Victor Hugo
A De Musset – Th. Gautier
P. Merimée – Michelet
George Sand – Balzac

Paris
Ancienne Librairie Furne

BOIVIN & Cie, EDİTEURS
3 et 5, rue Palatine (VIe)

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 1233	
Yazar	: Émile Fauget	
Cild	: Kahve	
Ebadı	:	
	En	: 12 cm.
	Boy	: 18 cm.
Sayfa Adedi	: XII + 451 + 1	
Not	: Kitabın ilgili bölümleri Ebru Genç tarafından tercüme edilmiştir.	

Şayfa :93

Tous les sentiments vagues, volontairement et comme par une audacieuse gageure dépouillés de tout ce qui les précise dans le cours ordinaire des choses et permet de leur donner une expression, il les a rendus ainsi, et comme exhalés en leur pureté, avec le plus extraordinaire bonheur. Impression d'une nuit d'été heureuse, sous les étoiles, trop rapide, qu'on voudrait retarder, qui échappe, qui fuit, perdue pour jamais... au moins que la trace en reste ! *Le Lac*. — Impression d'octobre, soleil pâle, sourire d'adieu, langueur de déclin, nature qui s'endort, âme défaillante. Est-ce la mort ? *L'Automne*. — Impression d'effacement insensible et muet de toutes choses dans la chute du jour, dans la chute des ans rivages brouillés dans le crépuscule, gloires sombrant dans le passé : *Le Golfe de Baïa* :

> **Ainsi tout change, ainsi tout passe ;**
> **Ainsi nous-mêmes nous passons,**
> **Hélas ! sans laisser plus de trace**
> **Que cette barque où nous glissons**
> **Sur cette mer où tout s'efface**

C'est l'élégie même, dans ce qu'elle doit avoir de fuyant et de glissant pour toucher sans faire souffrir, et mouiller les yeux sans qu'on gémisse, que cette manière délicate de tout faire sentir sans approfondir et sans creuser le trait. Et, à tout prendre, c'est la vérité même, le sentiment étant objet d'art quand il a perdu sa violence, mais non pas tout son aiguillon. Aussi l'*amour vrai*, si tant est qu'on puisse affirmer, en choses si personnelles, c'est encore dans Lamartine qu'on le trouve.

Sayfa 93

Kendisini olayların günlük akışında belirgin hâle getiren ve bir ifade kazanmalarını sağlayan, herşeyden istekle ve cesurca bir çabayla arınmış olan, tüm belirsiz duyguları tüm aç saflıklarıyla ifade edilmişçesine ve olağanüstü bir mutluluk içinde yansıtmıştır. Yıldızların altında mutlu bir yaz gecesinin etkisi, bir daha yakalanmamak üzere kaybedilen bu etki öyle hızlıdır ki geciktirmemek, yakalamak ister insan, ancak elden kaçıp gider. Geriye sadece izi kalır. Göl Ekim görüntüsü, soluk güneşin elveda gülümseyişinin, sona erişin neden olduğu bitkinliğin, uyuklayan doğanın, tükenen ruhun görünümüdür. Acaba ölümü mü anlatmıştır? Sonbahar... Gün batımındaki, yılların bitimindeki sessiz ve duyarsız silinişin verdiği izlenim, alacakaranlıkta donuklaşan kıyılar, geçmişe gömülen ihtişam söz konusudur: Baia Körfezi:

Böylece her şey değişir, her şey geçer,
Hatta biz bile geçip gitmekteyiz,
Ne yazık ki hiçbir iz bırakmadan.
Her şeyin silindiği bu deniz üzerinde
Kayıp gittiğimiz bu sandalda

Acı çektirmeden etkilemek ve sızlanmadan gözleri ıslatmak üzere akıp giden ne varsa içli şiirdir. Bu, olayları derinleştirmeden ve çizgileri belirginleştirmeden hissettirmenin zarif bir yoludur. Hatta, duygu şiddetini yitirdiğinde, ancak henüz durtusunu yitirmemişken sanatın objesi haline geldiğinden, bu şiir, gerçeğin ta kendisi halini alır. Öylesine dile getirilemeyecek kadar yoğun ve şahsi olan gerçek aşka da yine Lamartine'de rastlanabilir.

Sayfa :95

Lamartine, qui n'aime pas La Fontaine, ne se doute guère qu'il traite l'élégie, quoique avec moins de sobriété, dans la manière délicate et délicieusement voilée des *Deux Pigeons* et de *Philémon et Baucis*. Les amants du vrai goût classique ne s'y sont point trompés

Sayfa :95

Avec ces qualités-là il eût été merveilleux pour ce que j'appellerais les poésies d'automne, les regrets attendris de l'âge mûr, la mélancolie douce des soirs tombants. Très peu de poètes nous ont donné ces impressions. Ils laissent tomber leurs « feuilles d'automne » quand ils sont jeunes ; et quand ils sont vieux ils font de la politique. Vieux, Lamartine a dû travailler pour vivre. A son passage aux affaires et au trouble qui s'en est suivi dans sa fortune, nous avons perdu des chefs-d'œuvre. Il est permis aux dilettantes d'en vouloir à la Révolution de 1848. Ce n'est point une hypothèse que je fais. Voyez *la Vigne et la Maison*, ce chant improvise en 1857 au plus noir de ses embarras,

Sayfa 95

La Fontaine'den hoşlanmayan Lamartine, onun için şiiri pek yalın olmamakla birlikte "İki güvercin ve Phileman ve Baucis ince ve zarif şekilde maskelenmiş bir tarz kullanarak ele aldığını düşünmektedir. Gerçek klasik zevk tutkunları burada hakarete uğramamıştır.

Bu nitelikleriyle, benim sonbahar şiirleri şeklinde adlandırdığım olgunluk çağının yürek sızlatan üzüntülerini ve bütün güneşin tatlı melankolisini hayranlık uyandıran bir şekilde ifade etmiştir. Çok az şair bize bu izlenimleri vermiştir. Gençken "sonbahar yapraklarını" dökmüşler, yaşlandıklarında ise siyaset yapmışlardır. Lamartine ise yaşlandığında yaşamını sürdürebilmek için çalışmak zorunda kalmıştır. Çalışmaya başlama ve hayatında meydana gelen karışıklık-

tan sonra başyapıtları kaybettik. Amatörlerin 1848 Devrimi'ne göz dikmesine müsaade edilmekteydi. Sözünü ettiğim bir varsayım değildir. Meselâ 1857'de üzüntülerin doruk noktasında ritmicalen yazılmış bir lirik şiir olan Üzüm Bağı ve Ev buna örnek gösterilebilir.

JEAN DE GRANVILLIERS

L'ALLEMAGNE

COMME JE VIENS DE LA VOIR

CENT VINGT-CINQ DESSINS

DE

ROGER PRAT

On ne devrait s'étonner que de pouvoir encore s'étonner.
LA ROCHEFOUCAULD.

L·E·F

PARIS

LES EDITIONS DE FRANCE

20, AVENUE RAPP, 20

JEAN DE GRANVILLIERS

ALMANYA

ÖNCEDEN GÖRDÜĞÜM GİBİ

ROGER PRAT'TAN YÜZ YİRMİ BEŞ RESİM

Sadece şaşırabilmeye şaşırmalıyız.
LA ROCHEFOUCAULD

L.E.F.

PARİS
FRANSA YAYINLARI
20, AVENUE RAPP, 20

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 1257
Yazar	: Jean de Grandvilliers
Cild	: Kahve
Ebadı	:
	En : 12 cm.
	Boy : 18 cm.
Sayfa Adedi	: IV + 298
Not	: Kitabın ilgili bolumleri Ankara Ü. TÖMER Dil Öğretim Merkezi tarafından tercume edilmiştir.

Sayfa :298

TABLE

II

LA RÉPUBLIQUE ET LES PARTIS

Sayfa 298

II

CUMHURİYET VE PARTİLER

Sayfa :299

I

LE SYSTÈME ÉLECTORAL ALLEMAND

Il suffit, comme nous l'avons vu, de passer quelques semaines en Allemagne, et en particulier à Berlin, pour se rendre compte de l'importance du redressement économique qui s'est produit ici, en un an. Mais, si tout va mieux, pourquoi la machine politique paraît-elle subir des à-coups? Pourquoi, par exemple, le Parlement a-t-il été dissous?

Pour bien comprendre où en est l'Allemagne aujourd'hui, il est nécessaire de résumer son évolution politique depuis 1918.

Sayfa 299

ALMAN SEÇİM SİSTEMİ

Daha önce gördüğümüz gibi, burada bir yıl içinde gerçekleşen ekonomik düzelmeyi anlamak için Almanya'da, özellikle de Berlin'de birkaç hafta kalmak yeterlidir. Ancak her şey yolunda ise siyasî mekanizma neden yardıma ihtiyaç duysun? Örneğin, niçin parlâmento feshedilsin?

Bugün Almanya'nın nerede olduğunu iyi anlamak için, 1918'den beri siyasî gelişimini özetlemek gerekiyor.

GEORGES DUHAMEL

Le Voyage de Moscou

SEPTIÈME ÉDITION

PARIS
MERCVRE DE FRANCE
XXVI, RVE DE CONDÉ, XXVI

MCMXXVII

GEORGES DUHAMEL

MOSKOVA YOLCULUĞU

YEDİNCİ BASKI

PARİS
MERCURE DE FRANCE
XXVI, RUE DE CONDÉ, XXVI

MCMXXVII [1927]

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 1262
Yazar : Georges Duhamel
Cild : Kahverengi
Ebadı :
En : 12 cm.
Boy : 18 cm.
Sayfa Adedi : 258
Not Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir

Sayfa :8

Est-ce à dire qu'il soit impossible d'aller en Russie sans opter, sans prendre parti dans

Sayfa :9

le drame qui, depuis dix ans, oppose à ce pays toutes les autres puissances liguées ? Est-ce à dire qu'il faille, au retour d'un tel voyage, donner ou refuser son adhésion à un régime dans l'âge des essais, qui ne cesse de modifier lui-même son allure et de déplacer son but ? Le problème n'est pas si grossier. C'en est fini des crises sentimentales, des miracles, des révélations et des coups de foudre. Pour l'homme qui montre quelque souci de l'homme, un voyage en Russie est, avant tout, une occasion exceptionnelle de méditer avec fruit sur les expériences sociales, de cultiver son opinion sur la conduite et l'avenir de l'espèce.

Sayfa 8-9

On yıldır bütün birleşmiş güçleri bu ülkenin karşısına çıkaran dramın yanında yer almadan, taraf tutmadan Rusya'ya gitmenin mümkün olmadığı söylenebilir mi? [sayfa 9] **Böyle bir yolculuktan sonra, kendi bünyesindeki işleyiş ve amaçlan, surekli değişim içinde olan bir rejime katılıp katılmadığımızı söylemeye gerek var mı? Sorun hiç de basit değil.** Bu ülkede duygusal krizler, dinsel dram-

lar, vahiyler ve ilk görüşte aşklar artık sona erdi. İnsanoğlunun endişelerine sahip biri için Rusya'ya yolculuk, her şeyden önce, sosyal deneyimler üzerine derinlemesine düşünmek, konunun geleceği ve yönetimi hakkında tutumunu geliştirmek için olağanüstü bir fırsattır.

Sayfa :10

Il faut aller en Russie, et partout d'ailleurs, le visage découvert, pour y travailler au grand jour, y discuter librement. Toutes mes critiques, avant de les recueillir ici, je les ai, là-bas, je ne dirai pas formulées, ce qui supposerait encore bien des ménagements oratoires et de l'économie, mais je les ai laissées jaillir, d'abondance, et parfois furieusement, selon les sursauts de mon esprit.

On m'avait dit : « Défiez-vous de tout et de tous et ne parlez pas trop haut. » Je suis entré en Russie, un soir, à onze heures. Bien avant minuit, j'avais définitivement oublié ces inquiétants conseils. J'ai dit, par la suite, ce que j'avais à dire et, si l'on m'en a tenu rigueur, force m'est d'avouer que je ne m'en suis pas aperçu. Assurés que je ne venais pas en ennemi, les hommes que j'ai rencontrés m'ont

Sayfa :11

écouté sans impatience et sans ironie. Je vois encore le visage attentif de plusieurs d'entre eux et leur façon de répondre : « Vous avez

Sayfa 11

raison. Nous en parlerons au conseil. » Nombreux ceux qui ont, force souveraine des hommes neufs, une foi véritable en l'importance de leur office, depuis le gardien de musée jusqu'au tout puissant commissaire du peuple. Si cette foi leur donne quelque besoin de convaincre, je dois reconnaître qu'ils ne l'ont pas manifesté de manière indiscrète. Bien moins tempérant m'est apparu leur désir de se corriger. En d'autres termes, ils se sont montrés plus soucieux de connaître mon sentiment que de me faire partager le leur.

Sayfa 10

Gün boyu orada çalışmak ve özgürce tartışmak için, bambaşka yerlerden, farklı sebeplerle Rusya'ya gitmek gerekir. O ülkede edinmiş olduğum, hâlâ dini ve ekonomik kontrol altında tutulan konulardaki açığa vuramayacağım bütün gözlem ve düşüncelerimi, burada bir araya getirmeden önce aklıma estikçe, kimi zaman kolay ve rahat bir şekilde kimi zaman da öfkeyle yazdım.

Bana "Her şeyden ve herkesten sakının ve çok yüksek sesle konuşmayın" demişlerdi. Rusya'ya [illegible] tarzda girdim. Gece yarısından önce tüm bu endişe verici kuralları unutmuştum bile. Sonrasında söylenecek ne varsa söyledim. Hiçbir şeyi kabul etme zorunluluğu altında tutulmamış olmamın sebebi o ülkede fark edilmemiş olmamdır. Düşman olmadığımı bilmenin verdiği rahatlıkla, karşıma çıkan bütün insanlar beni sabırla ve içtenlikle dinlediler. **[sayfa 11]** İçlerinden bazılarının "Haklısınız, bundan konseye bahsedeceğiz" şeklindeki cevaplarını ve beni dikkatle dinleyen yüzlerini

hâlâ hatırlarım. Müze bekçisinden komisyon üyesine kadar bu insanların pek çoğu **görevlerinin önemine yürekten inanmaktaydı.** Her ne kadar bu inanç, onlarda başkalarını ikna etme ihtiyacını uyandırsa da kabul etmeliyim ki bunu zorlayıcı bir tarzda açığa vurmamışlardır. Hatalarını düzeltme arzusundaydılar. **Öte yandan, benim düşüncelerimi öğrenmek, onlar için kendi duygularını benimle paylaşmaktan daha endişe vericiydi.**

Sayfa :12

Hormis les gens d'affaires et les diplomates, le peu de Français qui ont visité la Russie pendant ces dernières années n'y étaient presque jamais appelés, mais envoyés. J'y suis allé sur l'invitation de l'Académie des sciences artistiques. Le gouvernement soviétique ne s'est point désintéressé de ce voyage, puisqu'il nous a donné le visa, dès l'abord, et procuré par la suite quelques commodités. Mais c'est le monde intellectuel russe qui nous a conviés et reçus, le monde intellectuel, sans distinction de couleur et d'opinion. J'aurai lieu de dire ce que fut cette réception et quelle gratitude je réserve à cette amitié qui, plusieurs semaines durant, ne s'est ni démentie ni lassée. Je veux, dès

Sayfa :13

maintenant, ajouter que nous avons rencontré partout, hors de la société intellectuelle, l'accueil le plus ouvert et le plus franc.

Sayfa 12

İş adamları ve diplomatlar hariç, **son yıllarda Rusya'yı ziyaret eden az sayıda Fransız, bu ülkeye neredeyse hiç çağrılmamış, fakat gönderilmişti. Oraya Sanat Bilimleri Akademisi'nin daveti üzerine gitmiştim.** Sovyet Hükümeti, bize hemen vize vermek, ardından da bazı kolaylıklar göstermek hariç nde bu seyahatle pek ilgilenmedi. **Bizi davet eden ve ağırlayanlar, düşünce ve renk ayrımı yapmayan aydın Rus kesimiydi.** Bu davet haftalarca süren ve hiç eksilmeden devam eden dostluklarına karşı minnet duymama neden oldu. (sayfa 13) **Yalnız aydın çevre tarafından değil, gittiğimiz her yerde, son derece açık ve içten bir tutumla karşılandığımızı belirtmeliyim.**

Sayfa :16

Je n'ai jamais eu la maladic des chiffres ; voilà que l'expérience et le siècle m'en ont donné l'horreur. Hors l'univers des abstractions pures, la merveilleuse diversité des êtres vicie, dès le principe, toute arithmétique. Je porte à la qualité, dans ma ferveur individualiste, trop de respect pour ne pas considérer avec inquiétude les ambitions de la quantité. Je veux bien chercher autour de moi, je ne trouve rien qui se puisse additionner sans artifice, subterfuge, réserve ou correction. Les éléments du monde concret déroutent le chiffre tout aussi subtilement que les forces morales, à jamais irréductibles aux efforts du calculateur. Tout comme celle des rhéteurs,

Sayfa :17

l'éloquence des chiffres leurre et ne nourrit point.

Sayfa 16

Hiçbir zaman rakamlarla aram iyi olmadığından, içinde bulun duğum dönem ve tecrübeler beni dehşete düşürmüştür. Saf soyut kavram ve düşünce evreni dışında, varlıkların kusursuz çeşitliliği, baştan beri bütün aritmetiği bozmuştur. **Kişisel çabalarımda saygıyla, aynı zamanda endişe duyarak birçok girişimin hak ettiği değeri verme niteliğini taşımışımdır. Çok aramama rağmen kendi çevremde; hilesiz, kaçamaksız, istisnasız ve üstünde düzeltme yapmadan toplanabilen hiçbir şey bulamadım.** Somut dünyanın unsurları, hesap makinesinin çabalarıyla bile hiçbir zaman ortadan kaldırılamaz olan manevi güçler kadar usta bir şekilde rakamları yoldan çıkarmıştır. (sayfa 17) **Tıpkı güzel söz söyleme sanatının ustaları gibi rakamların belâgatı da aldatıcı ve süreklilikten uzaktır.**

Sayfa :17

Ils parlent ainsi, mais ne regardent jamais la nature, ils n'interrogent jamais le ciel et la terre, ils n'écoutent jamais les hommes. Ils ont donc toujours raison. Ils se trompent toujours, comme leurs maîtres, les statisti ciens, les sociologues à formules, les écono mistes en chambre noire.

Sayfa 17

Öylece konuşurlar, ama asla doğaya bakmaz, asla göğü ve toprağı incelemez, asla insanları dinlemezler, o hâlde her zaman haklıdırlar. Üstatları gibi, istatistikçiler, formülcü toplumbilimciler ve karanlık odadaki iktisatçılar gibi her zaman yanılırlar.

Sayfa :18

Ne cherche donc pas : tu ne trouveras pas, dans mon ouvrage, de ces brillantes accolades synoptiques, de ces équations qui prouvent tout contre l'évidence ; tu ne trouveras ni chiffres, ni produits, ni quotients, ni racines.

Sayfa 18

O hâlde arama, çünkü eserimde, bu parlak küme işaretlerini, detay tablolarını, **gerçeğe karşı olan her şeyi ispat eden denklemleri** bulamayacaksın, ne rakamları ne çarpımları ne bölmeleri ne de karekökleri.

Sayfa :19

Je suis seul ici, ce soir, devant ma table, avec du papier, de l'encre, et mes souvenirs touffus. Seul avec mes pensées qu'ont mûries, émondées, corrigées sans cesse les voyages, la fréquentation de maintes sociétés humaines, la solitude, les déceptions, le travail.

Sayfa 19

Burada bu akşam, masamın başında, kâğıdım, murekkebim ve butun anılarımla yapayalnızım. **Olgunlaşmış, budanmış, aralıksız yolculuklar boyu üzerinde oynanmış düşüncelerimle farklı toplum ilişkileri, yalnızlık, hayal kırıklıkları ve işimle baş başayım.**

Sayfa :20

Le voyageur qui s'achemine vers la Russie songe naturellement: « Je vais voir la Russie révolutionnaire. » Il arrive, ouvre les yeux, tend l'oreille et ne tarde pas à comprendre que le peuple russe est un phénomène beaucoup plus considérable que sa propre révolution.

Sayfa 20

Rusya'ya gitmeyi hedefleyen bir yolcu, doğal olarak "Devrimci Rusya'yı göreceğim." duşuncesindedir. "Rusya'ya varır, gözlerini açar, her şeye kulak kabartır ve **Rus toplumunun kendi ihtilâlinden çok daha fazla kayda değer bir fenomen olduğunu** anlamakta gecikmez.

Sayfa :20

Sans doute, la révolution est partout, elle a transformé villes et villages, elle s'est introduite, de gré ou de force, jusque dans les

Sayfa :21

âmes. Qu'un événement, assez peu probable d'ailleurs, la renvoie demain au musée de l'histoire, elle aurait fait œuvre durable et laissé partout des traces indélébiles. Mais la révolution fêtera cette année son dixième anniversaire et la Russie, l'énorme Russie, est vieille comme les légendes

Sayfa 20

Hiç şüphesiz devrim, her yerde kent ve kasabaları değiştirmiş, gönül rızasıyla ya da kaba kuvvetle insanların ruhlarına kadar sokulmuştu. [sayfa 21] **Gerçekleşme ihtimali küçük bir olay, tarih müzesinde yerini alacak,** kalıcı eserler verecek ve silinmesi olanaksız izler bırakacaktı. Fakat devrim, bu sene onuncu yılını kutlayacakken Rusya, koca Rusya efsaneler kadar yaşlıydı.

Sayfa :22

La Russie est toujours à sa place, toujours elle-même. Les témoignages des grands hommes, des Moussorgsky et des Tolstoï, des Gogol et des Dostoïevsky sont toujours vivants, toujours valables. Alors la Russie bolcheviste ?

Sayfa 22

Rusya, her zaman yerinde ve hep kendi başınaydı. Büyük adamların, Musorgskiylerin, Tolstoyların, Gogollerin ve Dostoyevskilerin tanıklıkları, her zaman canlı ve her zaman geçerliydi. Peki, ya Bolşevik Rusya?

Sayfa :24

Cette belle fable, qui sommeillait dans un
Sayfa :25
sillon de ma mémoire, a repris sens et vigueur pendant mon voyage en Russie. Elle a hanté plusieurs fois mes insomnies, alors que je songeais à la fortune douloureuse de ce grand peuple, le plus oriental des peuples d'occident, le plus abandonné de tous, jusqu'ici, au joug de la fatalité, le moins bien défendu contre la puissance des ténèbres.

La vingt-septième nuit est venue, car elle vient pour les peuples comme pour toute créature. Et, cette nuit-là, le peuple russe n'a pas dormi. Des hommes qu'il avait nourris de son sang le plus noir, des hommes durs et résolus l'ont empêché de dormir. Il s'est donc jeté follement sur le timon du vieux navire, bousculant tout, renversant tout. Et, pour sortir du chenal antique, le navire a fait une telle embardée qu'on a pu le croire perdu,

Sayfa :25

livre sans remède à l'orage.

Il vogue, de nouveau, vers son étonnant avenir. Il est à flot, gréé, paré, toutes ses

Sayfa :26

voies d'eau sont aveuglées, ses mâts debout, ses voiles recousues.

Peut-être s'écoulera-t-il beaucoup de temps avant que la vingt-septième nuit ne sonne encore une fois pour le peuple russe. Il réapprend à dormir. Il était, depuis des siècles, inerte dans l'immobilité. Le voilà, dirait-on, inerte dans le mouvement, et qui sait ? pour d'autres siècles, car l'inertie n'est-elle pas la propriété qu'ont les masses de persévérer dans l'état où elles se trouvent ?

Il vogue, et le monde entier le contemple avec défiance, avec fureur. Le monde ne veut ni le reconnaître ni même le connaître. Le monde a tort. Un peuple de cent cinquante millions d'âmes qui, quelles que furent, quelles que soient les erreurs ou les passions de ses maîtres, a produit des esprits qui sont à jamais l'honneur de l'humanité, un tel peuple ne cesse de requérir notre attention déférente. Le dépit, l'ignorance, la crainte suffiront-ils pour l'anéantir, pour le faire

Sayfa :27

sauter de la carte ? Il est là, vivant, immense, chargé d'événements comme, de foudre, un sombre nuage au plus lourd de l'été. Se détourner de lui n'est pas qu'une faiblesse, c'est une erreur insigne et sans doute une folie.

Sayfa 24

Anılarımın derinliğinde uyuklayan bu güzel masal, Rusya seyahatım boyunca anlam ve güç kazandı. [sayfa 25] **Bugüne kadar, kaderin boyunduruğu altında, zifiri karanlığın gücüne karşı korumasız. Batı halkından olan Doğulu ve herkesten daha kimsesiz bu büyük halkın, acılı kaderine kafa yorduğum esnada bu masaluykusuz gecelerimde pek çok kez bana musallat oldu.**

Yirmi yedinci gece, yaratılmış her topluma geldiği gibi gelip çattı. Ve o gece, Rus halkı hiç uyumadı. En kara kanıyla beslediği adamlar, çelik yürekli ve gözü pek adamlar, onu uykusundan alıkoydular. **Halk, her şeyi çılgınca yerle bir eden eski geminin dümenine geçirilmişti. Fırtınaya çaresizce teslim olmuş, savaşı kaybetmiş gibi görünen gemi, tarihî kanaldan çıkmak için dümeni başka bir yöne kırmıştı.**

Şaşkınlık verici geleceğine doğru, yeniden yelken açmıştı. [sayfa 26] **Su alan yerler kapatılmış, direkleri dimdik ayakta, yelkenleri onarılmış olarak tam teçhizat yüzmekteydi.**

Rus halkı için bir kez daha yirmi yedinci gece yaşanıncaya dek, belki de çok zaman geçecek. **Bir kez daha uykuya daldı. Yüzyıllardır cansız yatıyordu. Ama diğer yüzyıllarda, bu hareketlilikte onun cansız kalabileceği söylenebilir mi, kim bilir? Çünkü hareketsizlik, içinde bulunduğu durumu kabullenmiş halk kitlelerinin**

bir özelliği değil midir?

Gemi seyir hâlinde ve tüm dünya güvensizce, aynı zamanda çılgınca onu izlemekte. Dünya, onu ne tanımak ne de kabul etmek istiyor. Dünya haksız. Yüz elli milyon **kalbin attığı bir toplum, üstlerinin hatalarına, ihtiraslarına maruz kalmış ve insanlık onuruna dâhil olamayacağı fikrine kapılmış bir toplum, dikkatimizi çekmemeye çalışmaktan vazgeçmeyecektir.**

Kırgınlık, cehalet ve korku, onu ortadan kaldırmak ve haritadan silmek için yeterli olacak mıdır? [sayfa 27] **Orada yazdan da boğucu kara bir bulut gibi, yaşadığı olaylarla yüklü bir bulut gibi uçsuz bucaksız duruyor ve hâlâ yaşıyor.** Ona sırt çevirmek, zayıflıktan öte, büyük bir hata ve şüphesiz delilikti.

Sayfa :29

C'est donc ici que nous habiterons. D'un seul regard j'ai fait le tour de la chambre et m'y suis, en rêve, installé pour une vie. Ainsi fais-je en tout endroit où je m'arrête. En rêve seulement, car la force de la jeunesse me pousse encore aux reins. En avant! En avant! Et, même quand je plante des arbres, je ne songe pas sérieusement que j'en pourrai goûter le fruit.

Sayfa 29

İşte burada oturuyoruz. **Odaya şöyle bir göz attım ve yaşama adanmış bir rüyada buldum kendimi. Böylece, durmam gereken yeri anladım.** Bu sadece bir düştü, çünkü gençliğin gücü, beni zengin düşünmeye itiyordu. İleride, ileride! Ağaç dikerken bile, bir gün meyvesini yiyebileceğimi hayal etmemiştim.

Sayfa :31

A Moscou, la place est mesurée. En quinze ans, la population a presque doublé. Poussées par la famine, des foules ont afflué vers la grande ville, espérant y trouver nourriture. Elles y sont restées. L'installation de la nouvelle capitale, avec ses services innombrables, ses congrès, ses multitudes de fonctionnaires, ses paperasses, a parachevé l'encombrement.

Sayfa 31

Moskova'da yer kısıtlıydı. **On beş yıl içinde nüfus neredeyse ikiye katlandı. Kıtlık yüzünden halk besin kaynakları bulma umuduyla buyuk şehirlere akın etti ve gittiği yerde de kaldı.** Yeni başkent, düşünülmemiş sayısız hizmet birimleriyle, kongreleriyle, değersiz evraklarıyla, pek çok görevlisiyle bu yığılmayı tamamladı.

Sayfa :35

Ces hommes qui vivent côte à côte apportent un soin rigoureux à ne pas se gêner mutuellement, même par une phrase de politesse. En dépit de leurs opinions, je sens bien qu'ils sont, comme tous les intellectuels, individualistes **jusqu'aux moelles.**

Sayfa 35

İç içe yaşayan bu insanlar, nezaket içeren bir cümlede bile, birbirlerine sıkıntı vermemek için özen gösteriyorlardı. Düşüncelerine rağmen, bütün aydınlar gibi iliklerine kadar bireyci olduklarını hissediyorum.

Sayfa :36

Mieux que beaucoup d'autres peuples, le russe est propre à la société. Il aime de s'assembler, moins encore, je pense, pour débattre ses affaires que pour chercher, dans le contact des corps et des âmes, une chaleur enivrante et neuve, un principe de confiance. Jacques Rivière qui, pendant sa longue captivité dans les camps d'Allemagne, put observer à loisir les Russes, ses compagnons

Sayfa :37

d'infortune, a décrit non sans finesse ce qu'il appelle « le phénomène du soviet », cette tendance naturelle à la précipitation, comme diraient les chimistes, ce besoin de s'agglutiner et de tenir conseil.

L'humeur du peuple russe le dispose a la vie de compagnie et dans sa destinée même est inscrit le mot *commun*, sinon le mot *communisme*. Mais voici que l'expérience de ses

Sayfa :37

vertus les plus essentielles a, soudain, comblé la mesure. Le temps présent a renchéri sur l'époque des logeurs et des sous-locataires si bien peints par Dostoïevsky. Le mal des cités européennes, le surpeuplement, a pris, ici, une forme aiguë qui dépasse tout dessein politique. Les lois ne font que sanctionner un état de fait et l'ordonner le moins mal possible. Ecrasés sous l'événement, les Moscovites remplissent à la faire craquer leur ruche trop étroite. Ils en souffrent, diversement, les jeunes avec bonne grâce, les vieux avec désespoir.

Sayfa 36

Rus halkı, pek çok halka göre toplumsallaşmaya daha elverişlidir. Beden ve ruh ilişkisi içerisinde, yepyeni ve baş döndürücü bir sıcaklık, yani güven ilkesi aramak için davalarını tartışmak için bir araya gelmekten zevk aldıklarını düşünüyorum.

Alman kamplarında uzun yıllar esir hayatı süren Jacques Rivière, **[sayfa 37]** kader arkadaşı Rusları rahatça gözlemleme fırsatını bulmuş ve kimyagerlerin de Çökelme olarak adlandırdığı bu **doğal eğilimi, bu kenetlenmek ve aynı kaderi paylaşmak ihtiyacını** "Rus hâdisesi" adı altında titizlikle kaleme almıştır.

Rus halkının mizacı, onu ortak yaşama hazırlamış ve komünizm sözcüğü olmasa da, muşterek sözcüğü, kaderine yazılmıştı. Başlıca erdem denemeleri, ansızın ölçüyü kaçırmıştı. Dostoyevski tarafından son derece iyi betimlenen bu dönem, ev sahipleri ve kiracıların do-

nemine baskın gelmişti. Avrupa tarzı yapılaşmanın kötü yanı, nüfus yığılmasının siyasî tasarıların önüne geçecek kadar sivrilmiş olmasıydı. Yasalar, yalnızca olay tutanaklarını tasvip eder ve mümkün olduğunca az ihlâl edilmesine çalışırdı. **Olayların altında ezilen Moskovalılar, daracık kovanlarını ağzına kadar doldurmuşlardı. Gençler, iyi niyetle; yaşlılar ise, umutsuzca bu durumdan acı çekmekteydi.**

Sayfa :45

Sortie de l'école, elle demandera des années pour atteindre la parfaite maturité, l'expérience. Et cependant la Russie marche, elle fonctionne, de mieux en mieux chaque jour.

Sayfa 45

Mezun olduktan sonra, kusursuz bir olgunluk ve deneyime ulaşması yıllar alacaktı. **Bununla beraber Rusya, ilerlemekte ve her geçen gün daha da gelişmekteydi.**

Sayfa :45

Les uns, comme l'illustre Pavlov, ont

Sayfa :46

poursuivi leurs recherches admirables sans accorder d'ailleurs au régime ni leur assentiment ni leur indulgence. Ils travaillent pour-

Sayfa :46

tant, et avec quelle ingénieuse ardeur ! D'autres ont repris l'éprouvette ou la plume, considérant que le service de la science prime celui de l'Etat, et bien résolus à se confiner dans la plus stricte neutralité politique. Mais tous, passé le temps de l'angoisse et du désarroi, tous ont senti que la Russie devait vivre et qu'elle ne pouvait vivre sans eux. Une nouvelle Intelligentsia se forme, unie dans un chaud patriotisme, et je souhaite à ceux qui pourraient en sourire de réserver leur jugement jusqu'au jour des grands malheurs. La Russie « internationaliste » a trouvé, dans sa détresse même, une ferveur nationaliste toute neuve. J'ai découvert avec étonnement, dans le regard des plus sceptiques, cette flamme fidèle, ce désir de ne pas mourir comme peuple, comme tribu. La Russie, mutilée, agonisante, est redevenue, pour tous, quel-

Sayfa :47

que chose de grand, d'auguste, qu'il fallait sauver, quels qu'en fussent les maîtres, quel que soit son drapeau.

Sayfa 45

Bazıları, Pavlov'un belirttiği gibi, ne anlayarak ne de hoş görerek mevcut rejimi kabul etmeden hayranlık uyandıran çalışmalarına devam ettiler. **[sayfa 46]** Bununla beraber, büyük bir ustalıkla ve hararetle çalışmaları [illegible] görevi devlet görevinden üstün sayarak [illegible] kalmış, siyasete karşı kesinlikle tarafsız [illegible] **Sonuçta hepsi, bu sıkıntılı ve kargaşa dolu dönemin sonunda, Rusya'nın ayakta kalmak zorunda olduğunu ve bunu kendileri olmadan yapamayacağını hissediyordu.** [illegible] vatanseverlik adı altında birleşmekteydi. Büyük felaketler [illegible] gında, sağduyularını kaybetmemeleri [illegible] **Uluslar arası birlik yanlısı Rusya, en sıkıntılı anında bile, milliyetcilik aşkını hissetmiştir. Olaya şuphecilerin gozüyle baktığımda, bu sadık aşk ateşini ve halk gibi, kabile gibi yok olmama arzusunu şaşkınlıkla kavradım** [illegible] **Sakatlanan ve can çekişen Rusya, herkes için kurtarılması gereken, başına birilerinin geçip bayrağı taşıması gereken, yüce ve buyuk bir hâdise hâlini almıştı.**

Sayfa :47

Oui, les Russes, et notamment les intellectuels, sont, en ce moment, nationalistes et pa-

Sayfa :48

triotes de manière touchante. Ces hommes qui vivent sur un des plus vastes territoires du monde sont nationalistes avec l'orgueil sourcilleux des gens qui chérissent de très petites patries, des Hollandais, des Danois.

Sayfa 47

Evet Ruslar, özellikle de aydınlar, şu an dokunaklı bir milliyetçilik ve vatanseverlik havasındaydılar (sayfa 48) **Dünyanın en geniş topraklarından birinde yaşayan bu insanlar, Hollandalılar ve Danimarkalılar gibi, bir avuç topraklarına gönülden bağlı kişilerle aynı onurlu milliyetçilik duygusunu taşıyorlardı.**

Sayfa :52

Boris Pilniak vint nous prendre un matin pour nous mener à Ouzkoïé, village situé dans la grande banlieue de Moscou.

Sayfa 52

Bir sabah Boris Pilniak, bizi Moskova'nın büyük banliyösünde bir köy olan **Ouzkoïé**'ye götürmek için gelmişti

Sayfa :53

Enfin nous descendîmes, pour tout de bon, dans un village de bois ou manœuvraient les troupes rouges. Nous y trouvâmes de ces traîneaux pleins de foin dans lesquels le voya geur se couche, face à la nue. Et ce fut une course comique au long des pistes. Un petit cheval malodorant piaffait dans la gadoue, nous couvrant à chaque bond de neige fondante et de crottin. Si bien que je lâchai cet équipage et finis la promenade à pied, seul

Sayfa :54

à travers un bois de pins, seul avec la terre russe et les arbres qui avaient bien, eux aussi, quelque confidence à me faire. Et, tout à coup, entre les fûts, j'aperçus Ouzkoïé.

C'était naguère une propriété des Troubetskoï : la belle demeure féodale et, derrière, à genou dans les sillons, le village des paysans.

Sayfa 53

Sonunda Kızıl Birlikler'in manevra yaptığı bir orman köyüne inmiştik. Orada bulutlara karşı, yolcuların kıvrılıp yattığı, içi kuru otlarla kaplı kızaklara rastlamıştık. Aynı zamanda, pist boyu komik bir yürüyüştü bu. Pis kokan küçük bir at, gübre yığınını eşeliyor ve her sıçrayışla gübre ve karla kaplanıyorduk. Gruptan ayrılmıştım ve **[sayfa 54]** çam ormanında yapayalnız, Rus topraklarıyla tek başıma, bana sırlarını açmayı bekleyen ağaçlar arasındaki gezintimi yürüyerek tamamlamıştım. **Birdenbire ağaç gövdelerinin arasında Ouzkoïé'yi fark ettim.**

Güzel derebeylik konutu ve arkasında, diz boyu ekin tarlalarıyla çiftçilerin köyü olan bu yer, daha dün Troubetskoi ailesinin mülküydü.

Sayfa :62

Toutes ces belles œuvres de nos peintres français sont étudiées, reproduites et, surtout, surtout visitées. L'affluence du public est grande aux heures d'ouverture. Des hommes

Sayfa :62

de toute condition, sous la conduite de cicerones érudits, circulent avec respect devant les tableaux et les sculptures ; des classes entières d'enfants suivent silencieusement leurs maitres et s'efforcent de retenir les noms de Bourdelle et de Signac. Tous apportent la ce sérieux, cette application respectueuse dont on cessera de sourire lorsqu'elle portera quelque fruit. En peinture, regarder avec patience est la condition première de comprendre. Mis à part les esprits vigoureux qui tracent eux-mêmes leur chemin, les transformations du goût, pour le commun des hommes, ne sont que des transformations d'habitudes et tiennent, de ce fait, à la fréquence, à la récidive du spectacle.

Sayfa 62

Fransız ressamlarımızın tüm bu güzel eserleri incelenmiş, kopyalanmış ve tekrar tekrar ziyaret edilmişti. Açılış saatlerinde halk kalabalığı daha büyüktü. Her kesimden pek çok insan, bilgi sahibi rehberler eşliğinde, resim ve heykellerin önünde saygıyla dolaşıyor, her sınıftan öğrenciler sessizce öğretmenlerini takip ediyor. Bourdelle ve Signac isimlerini not etmeye çalışıyordu. **Hepsi de orada oldukça ağırbaşlıydı, ancak bu saygıdeğer uygulama, onlara birkaç ürün sunduktan sonra, bu ağırbaşlılık sona erecekti.** Resme sabırla bakmak, anlamanın ilk kuralıdır. Kendi yolunu çizmiş güçlü düşünceler hariç, **zevklerin dönüşümü, çok sayıda insan için alışkanlık-**

ların değişmesinden başka bir şey değildi ve bu olayda sık sık gündeme gelerek oyundaki yerlerini almışlardı.

Sayfa :65

Pénétrés de romantisme, nos aînés et nos pères, les grands artistes et écrivains du XIXe siècle, ont presque tous vécu dans une position paradoxale, car ils méprisaient la mul-

Sayfa :66

titude tout en recherchant ses suffrages.

Sayfa 65-66

Romantizmle iç içe olan XIX. yüzyıl büyük yazar ve sanatçılarının, büyüklerimizin ve atalarımızın hemen hemen hepsi, aykırı düşünceleri yaşamış ve seçim hakları arayışındayken çoğunluğun görüşlerini önemsememişlerdir.

Sayfa 66

Le bon sens général a fait, chez nous, justice de ce qu'on appelait « l'art pour le peuple » au temps des universités populaires. On ne saurait distinguer un art pour le peuple et un art « pour les autres ». Dans l'œuvre de tout grand artiste, chaque homme doit trouver sa nourriture élue. Cette page est

Sayfa :66

bonne pour un million d'hommes, celle ci pour mille, cette autre pour vingt. Telle phrase, le poète ne l'a sans doute écrite que pour soi-même ; telle autre n'est là pour nul

Sayfa :67

de nous, mais pour l'avenir, pour l'absolu, pour Dieu, si je peux ainsi m'exprimer. Que chacun prenne sa part et tant mieux pour celui qui s'élève petit à petit vers le miel le plus précieux.

Je suis loin de partager l'enthousiasme des doctrinaires qui, dépeignant les foules de l'Ermitage, voient tout un peuple encore grossier devenu soudain perméable au génie suprême.

Sayfa 66

Halk üniversiteleri döneminde, kafalarımızda toplum için sanat diye adlandırılan kavram, yerini buldu. "Toplum için sanat" ile "baş kaları için sanat", birbirinden ayırt etmek gerekiyordu. **Bütün büyük sanatçıların eserlerinde her insan, eğitici bir taraf bulmalıydı. Bu sayfa bir milyon insan için, öteki yüz insan, bir başkası yirmi insan için iyi olabilirdi. Eğer duygularımı ifade edebildiysem şairin hiç şüphesiz kendisi için yazdığı bir cümlenin** (sayfa 67) **bizim için hiçbir anlam ifade etmeyen başka bir cümlenin gelecek için, bağımsızlık için, Tanrı için bir anlamı olabilirdi. Herkes, tarafını alsın. En değerli bala doğru yavaş yavaş yükselene ne mutlu!**

Henüz şekillenmemiş bir toplumu, birdenbire ve çabuk özümseyecek dehada gören ve Ermitage'nin kalabalığını dağıtan liberalizm yandaşlarının coşkusunu paylaşmaktan uzaktım

Sayfa :68

La bourgeoisie française, qui s'use vite, prend le meilleur de sa sève rajeunissante dans le terreau populaire. Je mets en fait que huit sur dix des intellectuels de mon âge — ceux que je connais bien, ceux parmi lesquels j'ai choisi mes compagnons — ne peuvent remonter à trois ou quatre générations, dans leur lignée, sans trouver la terre, grasse et généreuse. Si mon père n'avait pas tenté l'aventure, s'il n'avait pas quitté le verger d'Ile-de-France dans lequel il est né pour venir, sans autre guide que son ardente curiosité, visiter un jour le Louvre et hanter les bibliothèques parisiennes, le plus gros de la besogne ne m'eût pas été épargné. Il faut qu'un jour l'âme s'éveille et se mette en mouvement. Qu'importent les échecs ! Qu'importent les déchets ! Il faut que des centaines d'yeux regardent pour qu'une intelligence **fleurisse et fructifie.**

Sayfa 68

Hızla yıpranan Fransız burjuvası, halkın topraklarında gençlik iksirine ulaştı. Bereketli topraklar bulmadan, süt ağaçlarında üç ya da dört kuşaktır daha [illegible] içlerinde vatandaşlarımın da bulunduğu, oldukça iyi tanıdığım dönemin benimle yaşıt aydınlarına on üzerinden sekiz vermiştim. Eğer babam maceraya atılmasaydı dünyaya geldiği Fransız adasındaki meyve bahçelerini terk etmeseydi bir gün satıp [illegible] merak duygusuyla Louvre Müzesi'ni, **Paris kütüphanelerini sık sık ziyaret etmeseydi en önemli görevden mahrum kalacaktım.** Ruhun bir gün uyanması ve harekete geçmesi gerekiyordu. **Başarısızlığın ve gözden düşmenin ne önemi vardı! Yüzlerce göz, çiçek açan ve meyve veren bir anlayış üzerine yönelmişti.**

Sayfa :69

Ne devrais-je à l'Ermitage que cette sommaire méditation, je n'aurais pas lieu de me plaindre. Mais l'Ermitage est magnifique ; il enivre le visiteur. On lui donne quelques heures : il demande une vie entière.

Il est bien chauffé, bien tenu. L'heure de la misère est passée. Soixante spécialistes, hommes et femmes, y travaillent constamment. Derrière une porte de fer que surveille un vieux gardien armé d'un fort grand pistolet, dorment les trésors de l'empire, les joyaux, les couronnes, dans des vitrines ruisselantes de lumière électrique. C'est dans ce

Sayfa :69

retrait aussi que l'on peut étudier les merveilles de l'art scythe, les objets d'or et d'argent trouvés au nord du Pont-Euxin et qui, comme l'art égéen ou l'art Maya du British, réservent des surprises.

Sayfa 69

Kısa bir meditasyon niyetiyle Ermitage'de bulunuyordum ve bundan şikâyetçi olduğumu söyleyemezdim. **Ermitage, göz kamaştırıcı bir yerdi** ve insanı sarhoş ediyordu. Ona birkaç saat ayırıyordunuz; **o, sınırsız bir yaşam istiyordu.**

Hararetle savunuluyor ve kollanıyordu. Yoksulluk dönemi geride kalmıştı. Kadın ve erkek altmış uzman, hiç aralıksız orada çalışıyordu. Büyük ve güçlü bir tabancayla silahlanmış yaşlı bir muhafız tarafından korunan demir kapının ardındaki imparatorluk hazineleri, mücevherler ve taçlar, elektrik ışığı altında sel gibi akan vitrinlerde yatmaktaydı. Sürprizlerle dolu İngiliz Maya sanatını, Pont Euxin'de bulunan paraları, **İskit sanatının en iyi örneklerini,** altın objeleri, geriye dönüp incelemek mümkündü.

Sayfa :70

La valeur purement artistique de ces ouvrages ne m'a pas semblé telle qu'elle pût être mise en balance avec les affres de la famine.

Sayfa 70

Bu eserlerin sanatsal değeri bana, kıtlığın verdiği ıstıraplarla çelişiyor gibi göründü.

Sayfa 72

Je pense qu'il y a quelque chose comme une « question des tapis », en Russie. Dans toutes les maisons nationalisées, les tapis sont restés en place. Des communistes subtils ont fait observer que se défaire des tapis serait un raffinement d'austérité révolutionnaire, une sorte de snobisme à rebours. En sorte que l'on voit des tapis en maints endroits où leur présence n'est ni très hygiénique ni très nécessaire. Bah ! Admettons que le tapis n'est jamais un luxe dans les pays froids. Ajoutons même que le temps réglera l'affaire : les tapis s'usent.

Sayfa 72

Rusya'da bir "halı meselesi" olduğuna inanıyorum. Bütün milliyetçi evlerde halılar yerinde duruyordu. Kurnaz komünistler halılardan kurtulmanın ters bir züppelik çeşidi olan ihtilâlcı sertliğinden kurtulmak olacağını beyan etmişlerdir. Öyle ki bulunduğu birçok mekânda halı sağlıklı ve çok da gerekli değildi. Tuhaf. **Kabul etmeliyiz ki soğuk ülkelerde halı, asla lüks olmamıştır.** Zamanın bu işi yoluna koyacağını eklemeliydik, halılar eskimekteydi.

Sayfa :74

Elle n'est pas aussi morte qu'on le dit, l'ancienne cité des empereurs. Elle se repeuple, se reprend à vivre, à grouiller. Elle offre aux travailleurs intellectuels un asile moins fiévreux que Moscou, plus de sérénité, non moins de ressources. Mais elle est, en quelques-unes de ses parties, démesurée ; elle ne semble pas à l'échelle humaine.

Sayfa 74

İmparatorların tarihi şehri Leningrad, söylendiği gibi ölü bir şehir değil. İnsanları yeniden bir araya geliyor, yaşam ı[illegible] kaynaşıyordu. Aydın çalışanlarına Moskova'dakinden daha az karmaşık, daha sakin, ama yaşam kaynakları bakımından Moskova'dan geri kalmayan bir barınak sunuyordu. Buna rağmen, [illegible] bazı bölümlerinde aşırıya kaçan **bu şehir, insanlık açısından pek bir öneme sahip değildi.**

Sayfa :75

On ne peut visiter, à Gand, le château des comtes de Flandre, sans remarquer que les farouches seigneurs mangeaient, dormaient et caressaient leurs femmes à quelques pieds au-dessus des oubliettes où pourrissaient les prisonniers. Si cette façon de vivre accroupi sur sa proie ne trouble pas le repos, j'admets qu'elle comporte une sauvage sécurité.

Sayfa 75

Gand'daki Flandre kontları şatosunu, mahkûmların içinde çürüdüğü zındanların birkaç adım üstünde, karısını sevip okşayan, uyuyan, yemek yiyen zalim derebeylerini fark etmeden gezmek mümkün değildi. **Avının başına çökmüş böyle bir yaşam tarzının, şayet durgun suyu bulandırmıyorsa yabanî bir güvenlik içerdiğini kabul etmeliyim.**

Sayfa :77

Il est évident que le monde slave montre un immense appétit de lecture. Et qui songerait à lui en faire grief ?

Sayfa 77

Slav dünyasının, sınırsız bir okuma hevesi içinde olduğu apaçıktı ve bundan kim şikâyetçi olmak isterdi ki?

Sayfa :79

Nombre de jeunes écrivains, élevés sous le signe révolutionnaire, échappent à la censure en se pliant aux ordres supérieurs. On leur a dit : « Vous serez réalistes ! » Ils sont tels, docilement, semble-t-il. Et cette obédience, pour bénévole qu'elle soit, ne va pas sans une certaine obnubilation du sens critique. J'entends bien qu'une ferme discipline peut aider ce grand peuple à sortir du désarroi moral. Mais la ferveur que je porte aux choses de l'esprit me fera toujours juger une telle méthode intolérable et hasardeuse.

Sayfa 79

Devrimci etki altında yetiştirilmiş birçok genç yazar, yüksek mevkilere boyun eğdiğinden sansür görmemiştir. Onlara "Gerçekçi olacaksınız!" denmişti. Uysalca öyle görünmüşlerdi. Bu itaat, gönüllü olduğu için tehlikeli boyutta bir himaye olmadan yürümezdi. **Sıkı bir düzenin, bu büyük toplumun yaşadığı manevî kargaşadan kurtulmasına yardımcı olabileceğine inanıyordum. Öte yandan, zihinsel konulara karşı duyduğum şevk, her zaman tehlikeli ve dayanılmaz bir yöntemi yargılamama neden oluyordu.**

Sayfa :80

Le système pédagogique en vigueur dans tous les établissements d'instruction appelle une critique aussi grave. Et je ne sache pas que ce soit une conduite avisée que de prêter à la nouvelle liberté bien des allures et des rigueurs de l'ancienne servitude.

Sayfa 80

Eğitim kurumlarının hepsinde yürürlükte olan sistem, ağır bir eleştiri gerektiriyordu. **Çok sayıda eski yükümlülük ve işleyiş üzerine kurulu olduğu sürece, yeni bir özgürlük girişiminin akıllı bir yöntem olacağını düşünüyordum.**

Sayfa :81

Ce qui me choque, c'est la place exorbitante donnée dès l'enfance à l'enseignement politique, c'est le tour même de cet enseignement, son intransigeance dogmatique, ses airs de

Sayfa :82

catéchisme, ses formules, ses perpétuels emprunts à des textes affectant la démarche de propositions révélées, en up mot son indiscrétion. Je comprends bien ce que l'on attend d'un tel système et je ne doute pas qu'il ne procure des succès immédiats ; mais cette atmosphère de « patronage révolutionnaire » m'indispose autant que celle des « patronages ecclésiastiques ». Et je parle ici dans l'intérêt même do la révolution russe, c'est-à-dire dans l'espoir qu'elle peut durer, consolider les meilleures de ses réformes et, de la sorte, épargner au peuple russe les affres et les tourments d'une nouvelle secousse.

A ceux qui me parleraient des vertus de l'empreinte, j'objecterai les miracles de la résistance et l'esprit de contradiction, si fort chez les êtres jeunes. Presque tous les lutteurs antireligieux que j'ai rencontrés ont été nourris chez les Pères.

Sayfa 81

Beni şaşırtan **baştan beri eğitim politikasına haddinden fazla yer verilmiş olması ve bünyesinde; dogmatik uzlaşmazlıklar,** (sayfa 82) **din dersi havası, resmi cümleler, bildirilerin işleyişini etkileyen metinlerden alıntılar barındıran aynı eğitimin gündemde kal-**

masıydı. Böyle bir sistemden ne beklendiğini çok iyi anlıyordum ve kısa sürede iyi sonuçlar vereceğinden hiç şüphem yoktu, ama bu devrimciliği koruma' havası beni, 'kilise korumacılığı' kadar rahatsız etmekteydi. **Burada, Rus devrimi yararına konuşuyordum, bu devrimin uzun vadeli olması, yeniliklerini sağlamlaştırabilmesi ve bu şekilde, Rus toplumuna yaşatacağı yeni bir sarsıntının acıları, sunulan konusunda ona zarar vermemesi umudu içindeydim.**

İz bırakmanın erdemlerinden bahsedenlere, karşı koymanın mucizelerini ve genç insanlarda oldukça güçlü olan itiraz merakını ileri süreceğim. Tanıdığım din karşıtı düşünce savaşçılarının hemen hemen hepsi, papazların yanında yetiştirilmişti.

Sayfa :83

En résumé, la révolution russe trouve dans l'histoire une telle justification qu'elle peut, sans trop de crainte, lâcher la bride à l'esprit d'examen, seul gage d'un travail efficace et durable. (X

Sayfa 83

Özet olarak Rus İhtilâli, etkili ve dayanıklı bir çalışmanın güvencesiyle, çok fazla korku duymadan, kendi düşünce sınavına kaptırarak böyle bir aklanmayla tarihte yer almıştır.

Sayfa :85

Un gouvernement énergique et capable ne doit pas prêter à rire. La révolution russe est assez vigoureuse pour renoncer aux pires erreurs du régime qu'elle a renversé.

Sayfa 85

Enerjik ve yetenekli bir hükümet, gülmeye sebep olmak zorunda değildi. Rus İhtilâli, devirdiği rejimin en kötü hatalarını tekrarlamayacak kadar güçlüydü.

Sayfa :93

Toute la Russie intellectuelle éprouve douloureusement, je l'ai dit, la retraite forcée que lui impose la tension permanente entre le gouvernement soviétique et les puissances occidentales. Wells a dépeint naguère la détresse où cette solitude, autant que les privations matérielles, avait jeté maints hommes de valeur. Des écrivains, sachant que j'avais rempli quelques missions en Europe pour le P.E.N. club, m'ont demandé de manière pressante s'il était vraiment impossible de fonder,

Sayfa : 94

dans les grands centres de la Russie, des sections de cette société. J'espère que rien ne s'y oppose. Saurions-nous faire une œuvre internationale sans y convier la Russie ?

Pour remédier à cet isolement dont les savants ont souffert plus que tous autres, car leur travail en appelle sans cesse à la critique et au contrôle universels, les Russes ont, depuis quelques années, créé un organisme qui porte, là-bas, le nom de Voks. Traduisez : « Société panrusse pour les relations culturelles avec l'étranger. »

Je n'irai pas outre sans dire l'espèce d'horreur que m'inspirent ces mots barbares, formés de lettres ou de syllabes enchaînées au mépris de toute harmonie. Tsékoubou, Gossisdat, Komintern, Narkomindiel, Quépéou, Rabkor, Komsomol... Il en faudrait citer cent. Le mal n'est pas propre à la Russie ; il menace toutes les langues du monde et rendra prochainement inintelligibles une foule de textes destinés, chose curieuse, à l'infor-

Sayfa 95

mation rapide. Craignons de compliquer la vie que nous voulons simplifier. Pour gagner quelques fractions de secondes, craignons de perdre la clarté, d'affoler le bon sens et de corrompre à jamais la musique du langage. Je ris de ces modernes, de ces affairés qui disent Narkompros ou Rabfak, pour « aller vite », et qui ne peuvent arriver à l'heure exacte aux rendez-vous, ni régler une affaire toute simple sans bavarder une couple d'heures en fumaillant des cigarettes.

Sayfa 93

Sovyet Hükumeti ve Batılı güçler arasındaki gerginliği kabul etmek zorunda kalan tüm aydın Rus kesimini soylu ve zoraki geri çekilmeyi denediğini söylemiştim. **Wells geçenlerde, birçok önemli kişinin içine düştüğü maddî yoksunluklar kadar, yalnızlık duygusunu da betimlemişti.** Avrupa'da P.E.N. (Poets, Editors, Novelists Şairler, editörler ve yazarlar) Derneği adına birkaç özel görevi gerçekleştirdiğimi bilen yazarlar bana ısrarla, **[sayfa 94]** Rusya'nın büyük merkezlerinde, bu derneğin kollarını kurmanın gerçekten olanaksız olup olmadığını sordular. Buna hiçbir engel olmamasını umut ediyordum. **Rusya'yı davet etmeden uluslar arası bir yapıt çıkarmak mümkün müydü?**

Yaptıkları işler nedeniyle hiç aralıksız evrensel denetim ve eleştiri altında bulunan ve diğerlerine göre yalnızlığa daha çok katlanmak zorunda kalan bilginlerin yaşadığı bu yalnızlığa ilâç olmak için Rus-

lar, birkaç yıldan beri, Voks adını taşıyan bir düzen oluşturmaya çalışıyorlar. Voks **"Yabancılarla kültürel ilişkiler kurmak için, Rus yanlısı olan topluluk."**

Aynı zamanda bütün ahengi hiçe sayarak birbirine bağlanmış harf ve hecelerden oluşmuş kurallara aykırı bu sözcüklerin arasında, buna ilham veren korkunç türlerin de olduğunu söylemeden geçemeyeceğim: Tsekoubou, Gossisdat, Komintern, Narkomindie, Quépécou, Rabkor, Komsomol... Daha yüzlercesini saymak gerekir. Kötü ifade yalnızca Rusya'ya özgü değil, bütün dünya dillerini tehdit ediyor ve yakında hızlı haberleşmeye tanık edilmiş bir yığın metni anlaşılmaz kılarak **[sayfa 95]** Basitleştirmek istediğimiz hayatı karmaşıklaştırmaktan korkalım. Birkaç saniye daha kazanmak için, açıklığı ve sağduyuyu kaybetmekten, dilin musikisini bozmaktan korkmalıyız. **Randevularına tam zamanında gelmeyen, çok basit bir işi bile, sigaralarını tüttürerek iki saat gevezelik yapmadan kesin bir karara bağlayamayan, "çabuk olmak" için Narkompros veya Rabfak diyen dönemin sanatçılarıyla alay ediyordum.**

Sayfa :96

Revenons à la Voks, puisqu'il nous faut ainsi parler. Il m'importe peu qu'on prête à cet organisme un rôle actif dans la propagande communiste. C'est, pour le voyageur qui sait s'en servir, une institution excellente et précieuse. Elle nous a rendu les plus grands services. Elle facilite aux étrangers l'accès

Sayfa :97

des musées, des monuments, des bibliothèques et de tous les lieux que l'on souhaite visiter. Elle fournit des renseignements et des guides polyglottes. Elle édite un petit bulletin qui peut rendre quelque service. Enfin et surtout, elle s'occupe des échanges de publications et, notamment, des revues et journaux scientifiques. J'ai vu fonctionner l'office spécial qui reçoit et expédie les paquets. On y déploie la plus ingénieuse activité. Dois-je dire, à cette occasion, que la poste russe est correcte et régulière? Nombre d'Occidentaux s'imaginent qu'une lettre à destination du monde soviétique est, en quelque sorte, expédiée sinon dans le néant, du moins à l'aventure. Qu'ils soient détrompés. J'entretiens depuis longtemps, avec mes amis russes, une correspondance sans hasard, sinon sans lenteur.

Sayfa 96

Bahsetmemiz gerektiği için **Voks'a** dönelim. Komünist propaganda da bu organizmaya aktif bir rol vermek, benim için çok önemli değildi. **Bundan faydalanmayı bilen bir yolcu içinse, değerli ve üstün bir kuruluştu.** Bize çok büyük hizmetler verdi. Yabancıların müzelere, binalara, kütüphanelere, ziyaret etmek istedikleri

her yere girişlerini kolaylaştırmıştı **[sayfa 97]** Çeşitli dillerde yazılmış kılavuzlar ve bilgiler tedarik etmişti. Birkaç hizmet sağlayacak küçük bir dergi yayımlamıştı. Kısacası, özellikle bilimsel gazete ve dergi gibi yayınların değiş tokuşu konusunda çalışıyordu. Paketleri alan ve gönderen özel birimin işlediğini gördüm. Orada çok verimli çalışmalar yapılmaktaydı. **Bu vesileyle Rus postasının doğru ve düzenli olduğunu söylemeli miyim?** Birçok Batılı, Sovyet dünyasına gönderilen bir mektubun boşluğa olmasa da maceraya yollandığına inanıyordu. Hata yapıyorlardı. Uzun zamandır Rus arkadaşlarımla hiçbir talihsizlik ve aksamalara uğramadan yazışmayı sürdürüyordum.

Sayfa :98

Le monde entier connaîtra quelque jour la passion des savants russes pendant les années de disette et le mérite qu'ils eurent à pour suivre leurs recherches sans matériel, sans ressources et sans feu, redoutable épreuve sous ce dur climat. Nourrie de tels sacrifices, la science russe — si, pour sacrifier à l'usage, j'attache, au mot de science, un fanion national — est en posture, aujourd'hui, de récolter une belle moisson.
l'institut Pavlov, honneur

Sayfa 98

Bu zorlu atmosferde, korkunç bir dayanıklılıkla, yoksulluk yılları boyunca ışıksız, kaynaksız ve malzemesiz araştırmalarına devam

eden bilginlerin tutkusunu ve değerini, bir gün bütün dünya anlaya caktı. **Bu tür fedakârlıklarla doğan Rus bilimi – bilim sözcüğüne ulusal bayrak bağlıyorum – bugün güzel bir hasat toplayacak durumdadır.**

Sayfa :102

Ce qui me frappe surtout, dans la physiolo-
Sayfa :103
gie moderne, c'est qu'elle peut fournir des exemples, des excuses et des protocoles aux plus austères théoriciens des politiques nouvelles. Ici et là, même rigueur calculatrice en face de la vie, même confiance dans les vertus de la mathématique, même volonté d'abstraire chaque phénomène pour le mieux considérer, même passion simplificatrice, même économie, même dédain, pour tout dire, du seul facteur irréductible à l'analyse, de cette âme insaisissable qui risque de corrompre tout calcul.

Sayfa 102

Modern fizyolojide özellikle dikkatimi çeken şey; [sayfa 103] yeni siyaset alanında çalışan en ağırbaşlı kuramcılara bile protokoller, mazeretler, örnekler gösterebilmesiydi. Hayata karşı aynı hesap makinesi kesinliğini, matematiksel düşüncelerdeki aynı

güveni, her olayı daha iyi değerlendirebilmek için aynı soyut iradeyi, aynı basitleştirici ihtirası, aynı tutumluluğu, aynı hor görmeyi, çözümde basite indirgenemez tek bir etken ve bütün bir hesabı alt üst edebilecek, anlaşılması güç bu ruhu her ikisi için de söylemek mümkündü.

Sayfa :104

Le Pr Lazarev, nous faisant admirer, à Moscou, les richesses d'un cabinet d'acoustique sans égal en France, répéta devant nous l'expérience célèbre des deux diapasons accordés et dont l'un amplifie et prolonge la vibration de l'autre.

Sayfa 104

Fransa'dakinden oldukça farklı, [illegible]daki akustik çalışma odasının görkemliliğiyle [illegible] mıştı.

Sayfa :105

Toute la Russie nouvelle, avec l'ardeur intempérante des peuples jeunes, voue un culte austère à la science dont elle espère sa résurrection matérielle et son triomphe mo-

Sayfa :105

ral. Le mot « technique » est un des maîtres-mots de la révolution. On emploie, on honore, on paye largement les techniciens éprouvés; on prépare, on chauffe à blanc des techniciens embryonnaires. Je ne voudrais pas laisser croire que je méprise la technique: sans elle, toute œuvre en reste à l'ébauche et la pensée la plus saine perd l'efficace et le mordant ; mais je crois que la Russie devra mettre, un jour, au point cet enthousiasme intolérant. La technique sert le génie; elle ne le supplée point ; elle peut même l'étouffer. Que la Russie se tourne une fois de plus vers cette Amérique — j'entends surtout celle du Nord — dont l'exemple lui inspire une irri-

Sayfa :106

tation qui ne va pas sans jalousie. Que si je disposais, olympiennement, des destinées de l'Amérique et voulais faire quelque chose en sa faveur, je puiserais parmi son peuple et donnerais, sans regret, dix techniciens pour un poète. Mais la Russie, ne l'ai-je pas dit ? en est à ne plus pouvoir compter ses poètes. Alors, tout est pour le mieux : attendons avec confiance.

Sayfa 105

Tüm yeni Rusya, genç ulusların aşırı çevikliğiyle maddi dirilişinin ve manevi zaferinin gerçekleşmesini umut ettiği bilime kendini derin bir saygıyla adamıştı. **"Teknik" sözcüğü, devrimin temel sözcüklerinden biriydi. Sınavdan geçmiş teknisyenler kullanılıyor, onlara saygı duyuluyor ve bol para ödeniyordu;** gelişim sürecinin başlangıcında olan teknisyenler ise kötü günlere hazırlanıyordu. Tekniği önemsemediğimi düşüncesini uyandırmak istemem. O olmadan bütün yapıt taslak olarak kalır ve en sağduyulu düşünce bile, etkisini ve canlılığını kaybeder. Yine de bir gün Rusya'nın bu hoşgörüden uzak coşkusuna son vermesi gerektiğini düşünüyorum. **Teknik, dehaya hizmet eder; hiçbir noktada onun yerini alamaz; hatta bir gün onu nefessiz bırakabilir de.**

Rusya, Amerika'ya [illegible] özellikle kuzeye olduğunu duymuştum [illegible] karşısına çıkar ortak **[sayfa 106]** kıskançlıkla karışık bir öfke duymasına neden olmuştu. Eğer Amerika'nın kaderini belirleyen olayları sıralasaydım **onun lehine bir şeyler yapmak isterdim: Halkından odünç alıp hiç acımadan bir şair için on teknisyen verirdim.** Aynı şeyi, şairlerin sayısının mümkün olmadığı [illegible] söyleyebilir miyim? Her şey en büyüğe ulaşmak için [illegible] bekleyelim.

Sayfa :107

C'est le Pr Lazarev qui nous fit lui-même les honneurs de son Institut de physique et de physique biologique. Imaginez une grande bâtisse cubique, élevée dans un faubourg. Elle loge nombre de laboratoires puissam-

Sayfa :107

ment outillés. Dans chacune de ces cellules, des spécialistes s'efforcent, sous l'œil du maître, d'élucider une question définie. Le programme de travail est vaste, puisqu'il va des recherches sur la tension superficielle et la viscosité jusqu'à l'étude expérimentale des

Sayfa :108

courants maritimes. C'est même aux collaborateurs du Pr Lazarev qu'est due la mise en lumière des fameux gisements de Koursk qui pourraient, pendant des siècles, alimenter en fer toute notre civilisation.

Sayfa 107

Fizik ve biyolojik fizik enstitüsünde bizi Profesör Lazarev karşılamıştı. Kenar mahallede yükselen, büyük kübik bir yapı hayal edin. Bu yapının bünyesinde, geniş ölçüde teçhizatlanmış laboratuvarlar ve bu hücrelerin her birinde, üstat gözüyle belirli bir soruyu aydınlatmak için var gücüyle çalışan uzmanlar mevcuttu. Yüzeysel basınç ve alışkanlık üzerine araştırmalardan tutun, **[sayfa 108]** deniz akıntılarını konu eden deneysel incelemelere kadar, çalışma programı oldukça genişti. **Hatta, Profesör Lazarev'in çalışma arkadaşları, meşhur Koursk maden kütlelerinin yardımıyla, yüzyıllar boyu, bütün medeniyetimizi demirle besleyebilecekti.**

Sayfa :108

Il nous a fait visiter des hôpitaux aussi bien que des musées de peinture. Il est ménager de son temps comme de celui des autres et se montre d'une exacti-

Sayfa :109

tude scrupuleuse, ce qui est peut-être une vertu de savant, mais non certes une vertu russe. C'est, visiblement, un organisateur émérite. Nous n'avons pas parlé politique ensemble. Je lui ai demandé : « Vous ne manquez de rien ? » Il m'a répondu laconiquement : « On me donne ce qu'il me faut : argent et liberté. » A vrai dire, l'Institut ne doit pas tout à l'Etat. Il a des recettes propres. Il perçoit le fruit de certaines recherches, en sorte que la science appliquée alimente la science pure.

Sayfa 108

[Lazarev], bize resim müzelerini olduğu kadar hastahaneleri de gezdirmişti. Ne kendi vaktini ne de başkalarınınkini boşa harcıyor [Bu konuda] **titiz bir doğruluk örneği gösteriyordu;** [sayfa 109] **bu, ancak bir bilim adamı erdemi olabilirdi, ama kesinlikle bir Rus erdemi değil.** Tecrübeli bir organizatör olduğu açıkça görülüyordu. Bir

aradayken politikadan bahsetmedik. Ona, "Hiçbir şeyden geri kalmaz mısınız?" diye sorduğumda, kısa ve özlü sözlerle beni cevapladı: "Bana ne gerekiyorsa o veriliyor. Para ve özgürlük." Doğrusunu söylemek gerekirse enstitü, devlete borçlu değildi. Bazı araştırmaların meyvesini topluyordu, öyle ki **uygulanan bilim, katıksız bilimi besliyordu.**

Sayfa : 110

Le Pr Lazarev nous a fait aussi voir une clinique privée, entièrement organisée et gérée par des médecins, sans participation de l'Etat. Enfin les hôpitaux. Nous avons voulu connaître et les meilleurs et les pires. Ceux-ci ne m'ont pas semblé moins bons ni moins propres que certains de nos hôpitaux parisiens. Ceux-là — je désigne spécialement l'hôpital Botkine, achevé voici deux ans — sont aménagés avec faste et pourvus d'un outillage parfait. J'admire cette prodigalité sans aucune réserve. On ne saurait trop bien faire dans les œuvres de cette sorte.

Sayfa 110

Profesör Lazarev, devletin katılımı olmadan tamamıyla doktorlar tarafından örgütlenmiş olan ve yönetilen özel bir kliniği de gezdirmişti. Sonra da hastahaneleri. En iyileri ve en kötüleri görmek istedik. Buradaki hastahaneler bana, bizim Paris'teki hastahanelerin

bazılarından daha az iyi, daha az temiz görünmemişti. İçlerinde, tamamlanalı henüz iki yıl geçmiş, **kusursuz aletlerle donatılmış ve gösterişle düzenlenmiş** Botkine Hastahanesi, özellikle dikkatimi çekmişti. **Hiçbir kısıtlama olmaksızın yapılan bu savurganlığı, aşırı bulmuştum.** Bu tür yapıtlarda aşırıya kaçmamak gerektiği bilinmeliydi.

Sayfa : 113

Même frénétique et divisée, la Russie garde une force de séduction qui n'est pas sans analogie avec celle de l'Orient

Sayfa 113

Rusya, parçalanmış ve öfke dolu olsa da, Doğu'nunkine benzemeyen baştan çıkarıcı gücünü muhafaza ediyordu.

Sayfa : 114

A ce souper, pris sous l'œil de Pasteur et de Claude Bernard, nous entendîmes bien des discours amicaux. En substance, j'en retiens ceci : que tous ces savants, dont bien peu font de la politique communiste, parlent avec espoir et confiance de la « Russie nouvelle ». J'entends encore la voix qui, ce soir-là, me disait à l'oreille, avec solennité, cette phrase que j'ai souvent notée : « Ce que nous avons souf-

Sayfa : 114

ffert est inimaginable ; mais l'avenir vaut quand même mieux que le passé. Et, sinon pour nous, du moins pour le plus grand nombre, le présent vaut déjà mieux que le passé. »

Sayfa 114

Pasteur ve Claude Bernard gözetimi altındaki bu akşam yemeğinde, dostça konuşmalar dinledik. Bu sohbetten özet olarak, **içlerinden çok azının komünist politika yaptığını** ve bütün bu bilgilerin "yeni Rusya" hakkında umut ve güvenle bahsettikleri sonucunu çıkardım. O akşam not ettiğim bu cümleyi, heyecanla kulağıma söyleyen sesi hâlâ duyarım: **"Neye katlandığımız tahmin edilemez, ama gelecek yine de geçmişten daha iyi olacaktır. Aksi taktirde, büyük bir çoğunluğa göre azınlık olan bizler için, şu an bile zaten geçmişten daha iyi."**

Sayfa : 116

Depuis la révolution, le français marque une retraite. Si l'enseignement n'en est pas tout à fait supprimé dans les écoles élémentaires, il a dû céder le pas à l'anglais et à l'allemand. Le phénomène n'est pas propre à la Russie ; on peut l'observer en beaucoup d'autres pays. Il est naturel que, dans un monde voué tout entier au trafic et au lucre, on voie décroître

Sayfa :116

l'influence d'une langue admirable et riche de monuments, mais parlée par un peuple dont l'industrie est médiocre et le commerce dénué de larges ambitions. Pourtant, en Russie, une foule de termes scientifiques et techniques sont français, petite revanche de notre ésprit inventif et logicien.

Sayfa 116

Devrimden beri Fransızca, gerileme göstermişti. Temel bilgiler üzerine eğitim veren okullarda, öğretim tam anlamıyla silinmese de yerini İngilizce'ye ve Almanca'ya bırakmak zorunda kalmıştı. Bu durum, Rusya'ya özgü olmayan diğer pek çok ülkede gözlemlenebilir bir olaydı. Kendini tamamıyla, ticarete ve kâr etmeye adamış bir dünyada; hayranlık uyandıran, alt yapısı zengin, ama orta değerde bir sanayi ve geniş olanaklardan yoksun bir ticarete sahip bir ulus tarafından konuşulan bu dilin etkisinin azalması çok doğaldır. Öte yandan Rusya'da, icat edici ve mantıkçı zekâmızın küçük bir karşılığı olarak bilimsel ve teknik terimler Fransızcadır.

Sayfa :118

Pour garder au français cette place éminente de grande langue intellectuelle, il y faudrait du tact et de la décision. Je le répète, le champagne, le cognac et les bas de soie ne peuvent plus grand'chose pour défendre notre langue.

Sayfa 118

Fransızcada, aydınların kullandığı seçkin dilin yerini korumak için, incelik ve kararlılık gerekiyordu. Şampanya, konyak, ipek çorap gibi sözcüklerin, dilimizi savunabilmek adına bir anlam taşımadığını tekrarlıyorum.

Sayfa :120

Il ne faut pas gratter trop longtemps à la même place, dans une société d'hommes mûrs, pour trouver du français, peu ou prou; tout le monde en a des réserves. Nombre de personnes que nous avons vues ne s'étaient pas, depuis des années, servies de leur petit bagage et, par timidité, tout d'abord, hésitaient à le produire. Mises en confiance, elles s'y décidaient toujours. Et c'était, pour nous, une chose émouvante que ce français sorti prudemment de l'armoire où il se fanait, ce français un peu décoloré et tout coupé de plis, comme un vêtement qu'on ne porte plus.

Sayfa 120

Olgun insanlar toplumunda, Fransızcayı bulmak için ki az çok herkesin bu konuda birikimi vardı, uzun süre aynı yerin kapısını çalmak gerekmiyordu. Gördüğümüz pek çok insan, küçük bilgilerinden yıllarca faydalanmamış ve her şeyden önce onları kullanmakta te-

readdut etmiştir. Her zaman kararlarını güvene dayanarak veriyorlardı. Fransızcanın artık hiç giyilmeyen, buruşuk ve biraz rengini yitirmiş bir kıyafet gibi, solduğu dolaptan çıkması heyecan verici bir olaydı.

Sayfa :124

Les troupes — dont plusieurs ont été produites et prisées chez nous — semblent merveilleusement cohérentes, entraînées, inspirées. Au Kamerny, les mêmes artistes jouent la comédie, la tragédie et l'opérette. Ils savent parler, chanter, danser, pleurer, rire à la perfection. Ils apportent dans la pratique de leur art une passion qui souvent touche à la frénésie. Les figurants s'incorporent à l'ensemble avec un naturel préférable à la bonne volonté. L'invention du « metteur en scène », des costumiers et des décorateurs est toujours audacieuse et parfois délirante. La révolution qu'ils ont opérée sur la scène — je parle des plus hardis — n'est pas moins surprenante que l'autre, la politique.

Sayfa 124

Ülkemizde tanınmış ve beğeni toplayan birçok tiyatro grubu, şaşılacak derecede bağlayıcı, sürükleyici ve ilham verici görünüyordu. Kamerny'de aynı oyuncular, komedi, trajedi ve operetlerde

oynuyorlardı. Konuşmayı, şarkı söylemeyi, dans etmeyi, ağlamayı ve gülmeyi çok iyi biliyorlardı. Sanatlarını icra ederken çoğu zaman, aşırıya kaçan bir tutku sergiliyorlardı. Figuranlar, tüm iyi niyetleriyle ve doğallıklarıyla topluluğa katılıyorlardı. Sahneleyicinin, kostümcülerin ve dekorcuların keşfi her zaman cesurcaydı. **Sahneledikleri devrim - en cesuru olduğunu söyleyebilirim – diğerinden, politikadan daha az şaşırtıcı değildi.**

Sayfa :126

Quoi qu'il en soit, le théâtre est actuellement une des gloires artistiques de la Russie, et cette gloire n'est point usurpée, car elle suppose un persévérant effort, beaucoup de goût et beaucoup de talent. Que les théâtres aient travaillé pendant la famine, cela n'a

Sayfa :127

pas manqué de faire sourire ou crier, en Occident. Je ne vois là rien de ridicule et rien d'offensant. Je ne crois même pas qu'il faille y discerner une pensée machiavélique des hommes au pouvoir. « Le cirque à défaut de pain ? » Non. Les Russes ont, me paraît-il, presque aussi grand besoin de théâtre que d'aliments. Le théâtre leur offre de belles occasions de se réunir, de former un groupe à l'âme unique, ce que Jules Romains appelerait « un dieu ».

Sayfa 126

Her ne olursa olsun tiyatro, günümüzde Rusya'nın sanatsal şöhretlerinden bir tanesidir ve bu şöhret zorla kazanılmamıştır, çünkü sebatkâr bir güç, çok fazla heves ve yetenek gerektirmektedir. Kıtlık boyunca çalışmalarına devam eden tiyatrolar, **[sayfa 127]** Batıda halkı güldürmekten ve yakındırmaktan geri kalmamıştır. Orada gülünç ve onur kırıcı hiçbir şey görmüyorum. İktidardakilerin kurnazca düşüncelerinin orada fark edilmesi gerektiğini de düşünmüyorum. **"Ekmek bulunmadığı için sirk mi?" Hayır. Bana öyle geliyor ki Rusların gıdaya olduğu kadar tiyatroya da ihtiyaçları var. Onlara tiyatro, birleşmek için ve Jules Romains'in "ilâh" diye adlandırdığı tek bir ruhta bir grup oluşturmak için elverişli olanaklar sunuyordu.**

Sayfa :128

Il faut voir *Boris Godounov*, au grand théâtre, pour comprendre quels sacrifices somptuaires ce peuple consent quand il s'agit de son plaisir favori.

Sayfa 128

En gözde eğlencesi söz konusu olduğunda, bu toplumun harcamalarında hangi fedakârlıklara razı olduğunu anlamak için, büyük tiyatroda Boris Godounov'u görmek gerekir.

Sayfa : 128

Le public du théâtre est simplement et fort proprement vêtu. J'insiste sur ce point, car on aurait chez nous quelque penchant à voir un peuple de loqueteux déshonorant les velours de l'ancien régime. Ce public ressemble à tous les publics passionnés de théâtre : il est attentif, sensible, reconnaissant. On y distingue des éléments divers, mais

Sayfa : 129

assez bien fondus et dont les frictions sont facilitées par une politesse parfaite, cette politesse russe dont nos démocrates d'Occident n'ont pas l'ombre d'une idée.

Sayfa 128

Tiyatro seyircisi sade ve temiz giyimliydi. Özellikle bu noktaya parmak basıyorum; çünkü bizde de eski rejimin kadifesine gölge düşüren yırtık pırtık elbiseli bir halk görmeye meyilli insanlar olacaktır. Bu seyirci kitlesi, tüm tiyatro sevdalısı kitlelerle aynı özellikleri taşıyordu, dikkatli, duygulu ve kadir kıymet bilir. (sayfa 129) **Kusursuz bir nezaketle sürtüşmelerin ortadan kaldırıldığı, bünyesindeki farklı, ama oldukça iyi kaynaşmış ögeleri ayırt etmek mumkündü. Bizim Batılı demokratlarımız, bu Rus nezaketi hakkında hiçbir fikre sahip değildi.**

Sayfa :129

Un quart environ des places, dans les théâtres, sont offertes gratuitement aux écoles, aux instituts, aux groupements ouvriers Les autres places sont payantes. Le fait qu'elles ne sont pas toutes de même prix ne m'inclinera point à médire de la révolution. Comme ces places sont inégalement bonnes, l'injustice serait de les taxer de manière uniforme.

Sayfa 129

Tiyatrolardaki koltukların yaklaşık dörtte biri öğrencilere, enstitülere ve işçi gruplarına ücretsiz verilmekteydi. Diğer koltuklar ise ücretliydi. Hiçbirinin aynı fiyattan ücretlendirilmemesi [illegible], devrimin arkasından konuşmamı engellemeyecektir. **Bu yerler aynı derecede iyi olmadığından, onları aynı şekilde ücretlendirmek adaletsizlik olurdu.**

Sayfa :131

Je ne peux quitter le théâtre sans dire un mot de *Boris*. La grandeur de cette œuvre, puissante, mais inégale et décousue, c'est en Russie seulement qu'on peut la comprendre. La pièce est, aujourd'hui, représentée intégralement, car, sous l'ancien régime, on en

Sayfa :131

retranchait les scènes religieuses et, bien entendu, le tableau de jacquerie qui se trouve vers la fin de l'ouvrage. C'est véritablement un opéra national, je veux dire la chronique musicale de cette grande foule russe éternellement malheureuse, fouettée, révoltée, dont les maîtres, pendant des siècles, ont édifié dans le sang leur puissance et l'ont vue sombrer dans le sang

Sayfa 131

Boris hakkında birkaç söz daha etmeden tiyatro konusunu kapatamam. Bu güçlü, ama aynı zamanda değişken ve tutarsız eserin büyüklüğü yalnızca Rusya'da anlaşılabilir olmasıdır. Piyes günümüzde eksiksiz olarak sahneleniyor, çünkü eski rejim döneminde, piyesteki dinsel sahneler doğal olarak da, eserin sonuna doğru yer alan kanlı köylü ayaklanması sahnesi piyesten çıkarılmıştı. **Bu gerçekten ulusal bir operadır; kamçılanmış, isyana teşvik edilmiş ve sonsuza dek mutsuz olmuş bu büyük Rus halkının müzikal kroniğidir demek istiyorum. Bu halkın efendileri, yüzyıllar boyunca, güçlerini onların kanları üzerine inşa etmişler ve onların bu kanın içinde yok olup gidişini seyretmişlerdir.**

Sayfa :132

***Boris Godounov,* œuvre toujours vivante et vraie, se prolonge dans les rues de Moscou.**

Sayfa 132
Her zaman canlı ve gerçek bir eser olan Boris Godounov, Moskova'nın sokaklarında devam ediyor.

Sayfa :134

Rare quand il ne s'agit que d'individus, l'unanimité paraît tout à fait problématique pour des peuples qui n'ont ni les mêmes mobiles, ni le même système de réactions, ni la chance de trouver, dans le congrès des corps et des âmes, un principe d'entraînement et de communion.

De cet échec illustre, et dont tout homme sensé peut tirer la leçon, date et la réforme économique et le commencement d'une propagande nouvelle, tournée vers l'avenir. Ainsi la plante qui doit renoncer à s'étendre, faute de place et d'aliments, se hâte de faire sa fleur et de mûrir la semence.

Cette seconde révolution, en quelque mesure révolution morale, a mobilisé l'université,

Sayfa :135

le théâtre, le cinéma, bref tous les organes susceptibles d'exercer une pression sur l'âme solitaire ou sur l'âme collective. Il faut reconnaître qu'un tel système de propagande,

Sayfa :135

dont j'ai dit les excès en ce qui concerne l'école, s'accorde parfois aux exigences de la plus clairvoyante humanité.

Le spectacle des bibliothèques est satisfaisant, si l'on juge que lire est la condition de savoir et que savoir est un bien. J'ai longtemps regardé la foule, à la bibliothèque de Leningrad. C'est la foule des musées, celle des réunions publiques, mais aussi celle de la rue. J'ajoute que, pour un esprit naturellement solitaire, comme le mien, la bibliothèque a ceci d'excellent qu'elle isole chacune des âmes qui la hantent et qu'elle lui ménage un refuge.

Sayfa 134

Sadece bireyler söz konusu olduğunda nadir olan ortak hareket, aynı harekete geçirici kuvvetlere, aynı tepki sistemine sahip olmayan ve aynı kongrede birleşme ve hareket etme şansını bulamayan halklar için tamamıyla sorun olarak ortaya çıkar.

Her sağduyulu insanın ders alabileceği bu başarısızlık ekonomik reformu ve geleceğe yönelik yeni bir propaganda başlangıcıyla tarihe imza atmıştı. **Böylece yer ve besin yokluğundan dolayı yayılmaktan vazgeçen bitki, çiçek açıp tohum vermekte acele ediyordu.**

Bu ikinci devrim, kimi ölçülerde manevi devrim, üniversiteyi, **[say-**

fa 135] tiyatroyu, sinemayı kısaca **yalnız ruh ya da müşterek ruh üzerinde baskı yapmaya elverişli bütün organları** seferber etti. Okullara göre aşırıya kaçan yanlarından bahsettiğim, kimi zaman daha keskin görüşlü bir insanlığın ihtiyaçlarıyla uyuşan böyle bir propaganda sistemini kabul etmek gerekir.

Okumak, bilmenin koşuludur ve bilmek faydalıdır, düşüncesiyle değerlendirildiğinde, kütüphanelerin manzarası hoşnut ediciydi. Uzun süre, Leningrad Kütüphanesi'ndeki kalabalığa baktım. Bu kalabalık müzelerdeki, halk toplantılarındaki, aynı zamanda sokaktaki kalabalıkla aynıydı. **Tıpkı benimki gibi doğuştan yalnız bir ruh için kütüphanenin, kendisini sık sık ziyaret eden her bir ruhu soyutlamakta ve onlara sığınak hazırlamakta çok iyi olduğunu eklemeliyim.**

Sayfa : 136

kov. La Russie nouvelle honore ses grands hommes, je n'entends pas seulement ses guides révolutionnaires, ceux dont les tombeaux, déjà, s'alignent sous le mur crénelé du Kremlin, je veux dire tous ceux qui méritent la reconnaissance des peuples. Il ne faudrait pas croire que le nouveau régime a renversé les statues de tous les tzars. Pierre le Grand garde son prestige. Certaines effigies de mauvais pasteurs ont même été conservées, sous réserve d'une épigraphe satirique.

Sayfa 136

Yeni Rusya, büyük adamlarını onurlandırıyordu. Yalnızca Kremlin'in mazgallı duvarının altında anıt mezarları çoktan sıralanan devrimci liderleri kastetmiyorum. Halkların saygısını hak eden herkesi kastediyorum. **Yeni rejimin, bütün çarların heykellerini yıktığını düşünmemek gerekiyordu. Pierre le Grand, yerini koruyor.** Hatta kotu yöneticilerin bazı resimleri, hicivli yazıların sakıncaları göz önünde tutularak muhafaza ediliyordu.

Sayfa :137

Pour nourrir ses démonstrations, la propagande trouve parfois de curieux détours. On sait que la Russie possède plusieurs orchestres qui sont parmi les meilleurs et les plus disciplinés du monde. Or on peut entendre, à Moscou, des « orchestres sans chef ». Je dis bien de grands orchestres symphoniques, nombreux, complets. Il est évident que ces

Sayfa :138

soviets musicaux, d'ailleurs excellents, n'ont du soviet que l'apparence et que certain des musiciens remplit discrètement les fonctions de chef, s'il n'en a pas les honneurs.

Sayfa : 138

Le cinématographe qui est, avec la télégraphie sans fil, un puissant instrument de propagande, fait, en Russie comme partout, les délices des multitudes. La plupart des films de propagande pure, par leur outrance même, risquent, là-bas comme ailleurs, de manquer leur but. Aussi la propagande apprend-elle à se voiler. Si la cause est bonne, l'histoire et la vie ne suffisent-elles pas ?

Sayfa 137

Dostluk [illegible] propagandada [illegible] ler kesfediyor [illegible] rına sahip [illegible] Oysa Moskova'da, şefi olmayan orkestralardan bahsedildiği duyulmuştur Bahsettiğim kalabalık, eksiksiz ve buyuk senfonı orkestraları [illegible] Zaten çok iyi olan bu Sovyet muzikallerinin gorunuste Sovyet olmadığı ve bazı muzisyenlerin yuksek gorevleri olmasa da, ölçü olarak şefin gorevlerini yerine getirdiği apacık ortadaydı

[illegible] telgrafla [illegible] Eğer konu iyiyse öyku ve yaşam yeterli değil miydi?

Sayfa : 139

Ce qui me frappe surtout, au point de vue technique, c'est que les personnages, à deux ou trois exceptions près, ne sont pas figurés par des acteurs professionnels. Les types sont choisis avec soin dans la vie même ; et ces amateurs font merveille. Plus de ces cabotins grimés, affublés de fausses barbes ou de fausses calvities ; mais la nature. En sorte que, comme humanité, je n'ai jamais rien vu, sur l'écran, d'égal à cet excellent « ouvrage ».

Sayfa 139

Teknik açıdan en çok dikkatimi çeken, yaklaşık iki veya üç istisna dışındaki karakterlerin, profesyonel oyuncular tarafından temsil edilmemiş olmasıydı. **Tipler gerçek yaşamdan özenle seçilmişlerdi ve bu amatörler, karakterleri mükemmel canlandırıyorlardı.** Bu oyuncuların çoğu, yapay keller, ve sakallarıyla komik kıyafetler içindeydiler ve makyajlıydılar, ama doğallardı. Öyle ki bugüne dek ekranda kesinlikle bu mükemmel eser kadar üstün bir şey görmedim.

Sayfa : 141

Ainsi donc, ce beau sourire altier des anciens jours, le grand seigneur peut le garder aux lèvres. Nul ne lui dira rien : c'est son « type », son gagne-pain ; on en a besoin pour

Sayfa :141

les films. Le chambellan, devant l'objectif, joue maintenant son ancienne vie, il la continue, fictivement, et se montre bon acteur. Les habits qu'il porte à cette occasion, ce sont les habits de jadis qu'il a vendus au magasin du cinéma Nous l'avons visité, ce magasin.

Sayfa 141

Böylece derebeyi, eski günlerin kibirini taşıyan gülüşünü dudaklarında saklamıştı. Kimse ona bir şey diyemezdi; bu onun tipiydi, ekmek kapısıydı ve filmlerde ona ihtiyaçları vardı. Mabeyinci, objektifler karşısında eski yaşamını oynuyordu artık; hayalî de olsa aynı yaşamı sürdürüyor ve iyi bir oyuncu olduğunu gösteriyordu. Bu vesileyle giydiği elbiseler vaktiyle sinema mağazasına sattığı elbiseleriydi. Bu mağazayı biz de ziyaret ettik.

Sayfa :142

La gazette murale est toujours fraîche, bien au courant et bien suivie. Je pense que,

Sayfa :143

chez nous, la gazette murale périrait d'inanition à son troisième numéro, faute sans doute de cette fièvre d'écriture qui, là-bas, tient presque tout le monde.

Sayfa 142

Duvar gazetesi her zaman yeniydi, günü gününe ve iyi takip ediliyordu **(sayfa 143)** Duvar gazetesinin bizde, **şüphesiz orada neredeyse herkesi saran yazı coşkusu** olmayacağı için, üçüncü sayısın da açlıktan yok olacağını düşünüyorum

Sayfa :143

C'est dans les établissements de ce genre que l'on peut observer à loisir la démarche et les effets de la propagande. Les salles de conférences ne manquent jamais d'orateurs et les orateurs ne manquent jamais de public. Il ne s'agit pas toujours de politique, mais de cours sur les méthodes agronomiques, sur la chimie agricole, les parasites, la météorologie

Sayfa 143

Bu tarz yerleştirmelerde, propagandanın gidişatı ve sonuçları rahatlıkla gözlemlenebilir **Konferans salonları, asla konuşmacısız kalmıyor, konuşmacı da asla dinleyicisiz kalmıyordu.** Her zaman yalnız politika üzerine değil, tarım metotları, tarım kimyası, parazitler ve meteoroloji üzerine de dersler veriliyordu

Sayfa :144

Et que n'y a-t-il pas, dans cet extraordi-

Sayfa :145

naire caravansérail ? Un grand tableau, muni d'un questionnaire électrique — parfaitement — et où sont exposées les différentes pièces du fusil réglementaire ; car le paysan reste un soldat dont l'instruction militaire est entretenue sans cesse. Une salle d'hygiène où lés mamans peuvent apprendre la bonne façon d'alimenter et de vêtir un bébé. Chose surprenante, le sol bitumé de cette salle d'hygiène est couvert d'un ample tapis sur lequel tout le monde marche avec ses galoches. J'ai vivement engagé les gens de la maison à jeter ce tapis au feu. On m'a promis de porter la question devant le soviet.

Sayfa 144

Bu olağanüstü kervansarayda ne yok ki? **[sayfa 145]** Yönetmeliğe uygun tüfeklerin değişik parçalarının sergilendiği ve tüfeklerin kullanımın kılavuzlarının ışıklı [illegible] bir pano, **çünkü köylü, askeri eğitime aralıksız devam eden bir asker konumunda.** Annelerin, bebeklerini beslemenin ve giydirmenin yollarını öğrenebilecekleri sağlık bilgisi salonu. Şaşırtıcı olan, zemini ziftle kaplı bu sağlık odası, herkesin üstünde galoşlarıyla yürüdüğü geniş bir halıyla kaplıydı. Evin insanlarını bu halıyı ateşe atmaya teşvik ettim. Bu meselenin Şuraya (Sovyete) getirileceğine dair bana söz verildi."

Sayfa :148

Marie Pavlovna me jette un regard désespéré.

— Alors, il ne faut pas apprendre aux paysans à travailler utilement et à vivre une vie honorable?

— Mais si, Marie Pavlovna. Et je vous assure que cette affiche ne me choque en aucune manière. Elle me fait même plaisir à voir. Mais elle est conforme au bon sens et non aux doctrines stériles. Il est inévitable qu'il y ait des maladroits et des paresseux. Il est inévitable aussi que les travailleurs travaillent et que leur peine emporte un gain. Et voici que déjà, je vois, à l'horizon, le fameux capitalisme...

— Pourquoi me dites-vous cela ? Je ne suis pas communiste, vous le savez bien. Mais je pense quand même que les hommes qui ont fait la révolution ont fait une grande chose...

Sayfa :149

— Je pense comme vous, Marie Pavlovna.

— Ils se sont trompés parfois, voilà tout, parce que le monde n'est pas encore prêt. Ils ont dû reculer. Mais un jour viendra, plus

Sayfa :149

tard, où les hommes seront plus instruits et meilleurs, et peut-être bien qu'il n'y aura plus de mauvais paysans.

— Vous êtes généreuse, Marie Pavlovna, mais vous me laissez le vilain rôle. Espérons qu'un jour il y aura moins de mauvais paysans. En attendant, pas d'illusions, pas de rêveries, pas d'hypocrisie, non plus. Je ne suis pas, vous le savez bien, un adversaire de la révolution russe, au contraire, et je suis content de constater, en contemplant ces placards, qu'elle sait abjurer ses erreurs. On a raison d'enseigner aux paysans l'économie, qui contient en soi le germe du capitalisme ; mais le principal est d'imposer des bornes à la passion du gain.

Sayfa 148

Marie Pavlovna, bana [illegible]

– O hâlde, köylülere [illegible] ve onurlu bir yaşam sürmenin yolları [illegible]

– Elbette ki hayır Marie Pavlovna, bu afişin hiçbir durumda beni şaşırtmayacağını size garanti ediyorum. Hatta, bana memnunluk verecektir. Fakat bu afiş, sağduyuya uygun, faydasız öğretilere uygun değildir. Tembellerin ve beceriksizlerin olması kaçınılmazdır. İşçilerin çalışmaları ve emeklerinin de kazanca dönüşmesi kaçınılmazdır. Ufukta çoktan kapitalizmi görmüştüm bi-

le...

– Neden bana böyle dediniz? Çok iyi biliyorsunuz ki ben komünist değilim. Ama yine de devrim yapan insanların büyük bir şey yaptıklarını düşünüyorum...

[sayfa 149]

Sizin gibi düşünüyorum, Marie Pavlovna.

Kimi zaman yanıldılar, çünkü dünya buna henüz hazır değildi. Fakat bir gün gelecek, insanlar daha aydın ve daha iyi olacaktı ve belki de işinde başarısız köylüler olmayacaktı.

Çok cömertsiniz Marie Pavlovna, fakat en kötü rolü bana bırakıyorsunuz. Bir gün daha az başarısız köylü olacağını umut edelim. Beklerken kuruntular yok, hayaller yok, ikiyüzlülük yok. Rus devrimi düşmanı olmadığımı çok iyi biliyorsunuz, tersine duvar ilanlarını hayranlıkla seyrederek hatalarından dönmeleri, bildiklerini kaydetmekten memnunum. **Kapitalizmin tohumunu içinde taşıyan ekonomi konusunda köylüleri eğitmekte haklıydılar, fakat en önemlisi kazanma tutkusunun hudutlarını koymaktı.**

Sayfa :150

On a partagé les terres. C'est une œuvre de justice. Le partage des terres n'a fait, quand même, que consacrer un état de fait. Il n'a pas donné des terres grasses à ceux qui vivaient sur un sable stérile. Il n'a pas donné de vastes campagnes à ceux qui n'avaient ni les bras ni les animaux nécessaires pour de grands labours. Qu'importe : c'est parce que l'inégalité règne en maîtresse dans la nature que nous devons,

Sayfa :150

nous, hommes, lutter contre elle, nous qui aimons les choses malaisées. Mais sous peine de commettre de lourdes erreurs, il nous faut avancer pied à pied, non par sursaut. Les révolutionnaires n'ont pas à se plaindre : ils ont des résultats. Ces bornes, dont je parlais, ils ont su les imposer parfois. Pour le reste, un jour, peut-être...

Sayfa 150

Topraklar paylaşıldı. Bu bir adalet işiydi. Toprakların paylaşımı, aynı zamanda iş durumu, eski düzenin devamı olmaktan öteye gidemedi. Verimsiz kumlar üzerinde yaşayanlara bereketli topraklar vermedi. Büyük toprakları işlemek için gerekli insan gücüne ve hayvanlara sahip olmayanlara geniş arazıler vermedi. **Ne önemi var? Çünkü bizlerin, zor şeyleri seven biz insanların, ona karşı savaşmak zorunda olduğu doğada eşitsizlik hüküm sürüyordu,** fakat büyük hataları yapma kaygısıyla sıçrayarak [illegible] memiz gerekiyordu. Devrimciler yakınma [illegible] mişlerdi. Bahsettiğim bu sınırları [illegible] zorla kabul ettirmeyi bildiler. Geri kalanlar [illegible]

Sayfa :150

Et nous passons au second placard. Je n'en

Sayfa :151

dirai rien. Et rien davantage des suivants. Ils sont trop nombreux, trop chargés. Ils veulent exprimer trop de choses. Ils finissent par être indéchiffrables et font songer à des rébus. Ils abusent des chiffres, des courbes, des formules mathématiques. J'en suis ivre. Je n'en veux plus voir, de longtemps. Cette propagande a, du premier coup, épuisé, pour moi, toute sa vertu.

Elle agit encore sur d'autres. Il est sûr que la grande majorité du peuple russe, qui n'avait rien à perdre à la révolution, apprécie chaque jour ses gains, et c'est bien pourquoi le régime dure et doit durer. Il est sûr que ce grand effort d'instruction ne sera pas vain.

Sayfa 150

Ve ikinci duvar ilanına geçiyoruz **[sayfa 151]** Onun hakkında hiç bir şey söylemeyeceğim ve yanında sıralananlar hakkında da. Çok fazla ve çok yüklüler. Pek çok şey ifade etmek istiyorlar. Anlaşılmaz raddeye geliyor ve bulmacalara kafa yorduruyorlar. Rakamları, eğrileri, matematik formüllerini kötüye kullanan **bu ilânlar başımı döndürüyor. Uzun zaman onları görmek istemiyorum. Bana göre bu propaganda, daha ilk hamlede tüm etkisini kaybetti.**

Hâlâ başkaları üzerinde etkili. **Elbette ki devrimde kaybedecek hiçbir şeyi olmayan Rus halkının büyük bir çoğunluğu, her gün**

kazancını hesaplıyor ve işte bu yüzden rejim devam ediyor ve etmek zorunda. Elbette ki bu büyük eğitim çabası, sonuçsuz kalmayacak.

Sayfa :155

Comme tous les peuples du nord, les Moscovites craignent le froid et se gardent de ses atteintes. A part quelques élégantes, tout le monde est soigneusement emmitouflé : lainages, fourrures, bottes de feutre, énormes bonnets velus. J'aime ces beaux accoutrements barbares, surtout ce long vêtement des hommes, cette espèce de pardessus de peau, pincé à la taille et qui s'évase si gracieusement sur les bottes.

Sayfa 155

Bütün kuzey toplumları gibi, Moskovalılar da soğuktan korkar ve zararlarından sakınırlar. Bazı zarif insanlar hariç, herkes özenle kürklü yumuşak kıyafetlere bürünür. Yünlü elbiseler, kürkler, keçe çizmeler, kocaman tüylü başlıklar. **Bu yaban, güzel rükuşleri seviyorum, özellikle, boydan biraz alınması gereken, aşağı doğru genişleyerek inen ve çizmelerin üstüne kadar inen bu uzun erkek kıyafetini, bu bir çeşit deri pardösüyü seviyorum.**

Sayfa :156

Le commerce est libre, maintenant, et cette liberté paraît sans limites. Tout le monde trafique, petitement, et la monnaie roule, cette bonne monnaie d'argent véritable, ces piécettes blanches de dix, quinze, vingt et cinquante kopeks que l'on peut, dans toutes les banques d'État, obtenir contre des billets.

Cette fureur commerciale, il faut l'observer, le dimanche matin, au marché de Smolensk. Le large boulevard, dilaté en place publique, regorge d'une foule merveilleusement loqueteuse et affairée. « Avouez, disent les Moscovites en hochant la tête, avouez que c'est l'Asie... » On répond d'un mot ambigu, car on ne sait pas au juste si l'allusion à l'Asie les rend fiers ou furieux.

Sayfa 156

Ticaret artık serbest ve bu özgürlük sınırsız görünüyor. Herkes alçakça kaçakçılık yapıyor ve kâğıt para karşılığı bütün devlet bankalarından temin edilebilen on beş, yirmi ve elli kapikler, bu beyaz bozuk paralar, bu sahici gümüş paralar ortada dönüyor.

Pazar sabahı, Smolenks pazarında bu ticari çılgınlığı gözlemlemek gerek. Halk meydanına doğru genişleyen büyük bulvar, şaşılacak derecede hırpani ve canlı bir kalabalıkla dolup taşıyor. Başlarını sallayarak "Kabul edin, kabul edin ki bu Asya." diyor Moskovalılar. Birkaç anlam çıkarılabilir bir sözcükle cevap veriliy-

or, çünkü gerçekte Asya imasının onları gururlu ya da öfkeli kılıp kılmayacağı bilinmiyor.

Sayfa :158

Le tramway est plein, comme toujours. Une discipline sévère et bien observée en règle le service. Car l'ordre règne, en Russie. Je ne voudrais pas, ici, parodier une phrase illustre. L'ordre qui règne à Moscou est, somme toute, celui de toute grande ville bien administrée. Les miliciens sont nombreux, polis, fermes sans insolence.

Nous monterons donc dans le tramway par la porte arrière, comme tout le monde. Nous payerons, puis nous cheminerons de l'arrière à l'avant, pressés par un peuple bonhomme, un peu lourd, qui dégage une forte odeur de

Sayfa :159

cuir et de choux. — Le choux ! l'odeur nationale de la Russie. — Nous prendrons garde, sagement, de ne pas nous asseoir à cette place toujours libre et qui est réservée au receveur de la voiture. Nous saurons que les femmes enceintes, les enfants, les infirmes jouissent de petits privilèges, comme partout, comme dans toutes les sociétés policées.

Sayfa 158

Tramvay her zamanki gibi doluydu. **Sıkı bir düzen** ve bu düzene uyma, işleyişini sağlıyordu, **çünkü Rusya'da düzen hüküm sürüyordu.** Burada, meşhur bir cümlenin taklidini yapmak istemezdim. Moskova'da hüküm süren düzen, kısacası iyi yönetilen bütün büyük şehirlerdekiyle aynıydı. Milis askerleri çok sayıdaydı, eğitilmiş ve say gısızlıktan uzak katılıktaydılar.

Öyleyse herkes gibi, tramvaya arka kapıdan bineceğiz. Ücreti ödeyeceğiz, sonra keskin bir deri ve lahana kokusu yayan insan kalabalığı tarafından sıkıştırılarak biraz zor da olsa arkadan öne doğru yol alacağız. [sayfa 159] – **Lâhana, Rusya'nın millî kokusu** –. Arabanın biletçisine ayrılmış ve her zaman boş duran bu yere oturmamaya özenle dikkat edeceğiz. Yaşlı kadınların, çocukların, özürlülerin, her yerde, her uygarlaştırılmış toplumda olduğu gibi, bazı küçük imtiyazlardan yararlandığını bileceğiz.

Sayfa :159

Nous irons à la Place Rouge. Non ! N'ayez pas peur ! Elle s'appelait ainsi sous les tzars. « Rouge », en russe, veut parfois dire « beau », comme chez nous « vert » peut dire « jeune ».

Sayfa 159

Kızıl Meydan'a gideceğiz. Hayır! Korkmayın! Çarlar zamanında da böyle adlandırılıyordu. **"Kızıl", Rusya'da kimi zaman "güzeli" ifade eder** tıpkı bizde "yeşilin", "gençliği" ifade ettiği gibi.

Sayfa :160

Pour être religieuse, cette foule manque d'homogénéité : il y a là, bien sûr, des citadins de loisir, des paysans venus de loin et qui portent leurs enfants sur les bras, mais aussi des Tartares, des Géorgiens, des Chinois, des Lapons, des nomades du Turkestan, avec leurs longues lévites et leurs invraisemblables bonnets à poil, bref des gens venus de tous les points de l'Union, et de plus loin. C'est l'Orient bigarré, l'Orient impur,

Sayfa :161

toujours. Comment serait-elle religieuse, cette foule dont les éléments divers ne parlent pas la même langue et n'ont pas encore les mêmes dieux ? Je dis « pas encore » : je réserve **l'avenir et Lénine.**

Entrons. Derrière la foule ? Non ! Ce serait bien long. J'ai là, dans mon portefeuille, une autorisation spéciale qui doit nous permettre d'éviter la queue. Que Marie Pavlovna veuille bien la présenter au soldat de garde.

Le soldat de garde est incorruptible. Il ne veut même pas jeter les yeux sur le papier couvert de cachets officiels. Il nous prie de

Sayfa :161

prendre rang, comme les autres. Alors j'élève la voix et j'explique, fermement, en français, que j'entends passer tout de suite parce que nous sommes fort pressés. Le soldat ne comprend rien, sinon que nous sommes des étrangers. Il entre-bâille la porte et nous donne le pas.

Sayfa 160

Bu kalabalık inançlı olmayacak kadar ortak özelliklerden yoksundu. Orada, doğal olarak boş vakti olan şehirliler, kollarında çocuklarını taşıyan ve uzaklardan gelen köylüler, aynı zamanda Tatarlar, Gürcüler, **Çinliler, Lâponlar, uzun cüppeleri ve inanılmaz tüylü başlıklarıyla Türkistan göçebeleri, kısaca Birlik'in her köşesinden ve daha da uzaklardan gelen insanlar vardı. Bu, her zamanki ahenksiz Doğu, karmaşık Doğu idi.** (sayfa 161) **Aynı dili konuşmayan ve henüz aynı tanrılara sahip olmayan, farklı unsurlar barındıran bu kalabalık nasıl dini olacaktı? Geleceği ve Lenin'i bir kenara bırakarak "Henüz değil." diyorum.**

Giriyoruz. Kalabalığın arkasından mı? Hayır! Bu oldukça uzun sürecekti. Cüzdanımda, kuyruktan sıyrılmamızı sağlayacak özel bir yetki belgesi var. Marie Pavlovna, onu nöbetçi askere göstermek istiyor.

Asker, yoldan çekilecek gibi değil. Resmi mühürlerle kaplı kâğıda göz atmak bile istemiyor. Bizden, herkes gibi sıraya geçmemizi rica ediyor. O zaman sesimi yükseltiyorum, çok sıkıştığımızı ve hemen geçmek niyetinde olduğumu kararlı bir Fransızcayla izah ediyorum. **Asker yabancı olduğumuzdan başka bir şey anlamıyor. Kapıyı hafifçe aralıyor ve bize yol veriyor.**

Sayfa :163

Je vais avoir achevé le tour quand m'apparaît, soudain, bien éclairée, une chose énorme, presque monstrueuse : le front, le front du mort, deux bosses jumelles, inquiétantes, qui semblent tirer en avant tout le poids de la tête.

Sayfa 163

Neredeyse korkunç, oldukça aydınlık, kocaman bir şey ansızın gözümde belirince turu tamamladım. Başın bütün ağırlığını önce çekiyor gibi görünen, endişe verici iki çift hörgüç, başındaydı, ölünün başında.

Sayfa :164

Des millions d'hommes le nourrissent de leur chair et de leur sang. Ses paroles, ses gestes, que peut peser cela au regard des paroles et des gestes que tout un peuple va lui prêter? La prodigieuse fable s'élance et se ramifie chaque jour davantage Lénine n'est pas couché dans sa cage de verre : il est assis, déjà, dans l'olympe futur Il a sa place entre les grands mythes populaires

Sayfa 164

Milyonlarca insan onu etiyle, kanıyla besliyor. Bütün bir toplumun ona yükleyeceği söz ve davranışlar karşısında, onun sözlerinin ve davranışlarının ne önemi olabilir? Şaşılası masal başlıyor ve her gün daha çok dallara, kollara ayrılıyor. Lenin, cam kafesinde yatırılmadı, çoktan geleceğin gökyüzüne oturtuldu. Sevilen büyük mitler arasında yerini aldı.

Sayfa :166

Je ne suis pas en Russie pour l'éternité. Je dispose de quelques semaines. Je n'ai pas de temps à perdre. Mille et mille personnes me demanderont compte de ce voyage. Mille et mille personnes m'attendent pour les éclairer, les instruire. Si je puis gagner une heure, que je la gagne donc, pour la dépenser ailleurs, utilement. Le temps n'est pas de même prix **pour tous les hommes.**

— C'est vrai. Pendant les grandes famines, tout le monde, ici, savait bien qu'il fallait nourrir suffisamment Lénine, Trotsky et quelques autres, afin que la grande machine tourne quand même. Nous sommes raisonnables et nous avons tous compris cela.

Sayfa 166

Sonsuza kadar Rusya'da kalmayacağım. Birkaç haftam var, kaybedecek zamanım yok. Binlerce insan, bana bu yolculuğun hesabını soracak. Binlercesi, benden onları aydınlatmamı ve bilgilendirmemi bekliyor. Eğer bir saat kazanabiliyorsam onu başka bir yerde daha faydalı bir şekilde harcamak için kazanıyorum. **Zaman, bütün insanlar için aynı değerde değildir.**

– Doğru: Bütün büyük kıtlıklar boyunca herkes, burada çarkın dönmesi için Lenin'i, Trotski'yi ve birkaç kişiyi yeterli derecede beslemek gerektiğini çok iyi biliyordu. Bizler, aklı başında insanlarız ve olup biten her şeyin farkındayız.

Sayfa : 168

— Alors il est bien évident que la société n'est pas heureusement constituée, mais qu'avant de briser un seul de ses rouages il faut y regarder à deux fois, crainte de détraquer tout l'ensemble.

Sayfa 168

– Öyleyse toplumun mutlu bir şekilde meydana gelmediği apaçık ortada, ama onu oluşturan çarklardan bir tanesini yok etmeden önce, bütünü bozma korkusuyla iki kez bakmak gerekir.

Sayfa :169

A feuilleter certains ouvrages allemands sur l'art en Russie bolcheviste, on se ferait, des villes russes, une idée fallacieuse. On trouve, rassemblés là, tous les échantillons les plus austères de l'art constructiviste, enfant de la révolution ; on trouve aussi les plus remarquables des affiches modernes ; en sorte que, le livre refermé, on imagine une Russie rouge, composée essentiellement de bâtisses aux dures silhouettes industrielles, couvertes de placards futuristes invitant le monde entier à l'insurrection

Sayfa 169

Bolşevik Rusya'da sanat konusunu işleyen bazı Alman eserlerine göz atıldığında Rus şehirleri, aldatıcı bir şekilde göz önüne gelecekti. Orada, **devrimin çocuğu olan yapı sanatının** en sade örneklerini ve en kayda değer modern afişleri bulmak mümkün, öyle ki kitap kapatıldığında, esas itibarıyla endüstriyel sert çizgilere sahip yapı duvarlarından oluşan ve bütün dünyayı isyana davet eden, fütürist duvar ilânlarıyla kaplı kızıl bir Rusya hayal edilecek.

Sayfa :170

La fondation Lénine, noire et composée de volumes rectilignes, n'est pas sans beauté, qu'elle jaillisse

Sayfa :170

d'un champ de neige ou qu'elle se dresse sur un ciel bleu. La photographie refroidit toutes choses ; mais la vie accorde et réchauffe.

Sayfa :171

Quand une centaine d'enfants jouent autour des sévères buildings, tout s'arrange et les lignes semblent s'assouplir. Le constructivisme, art rigoureux, est sans hypocrisie. Pas d'ornements vains. Que les charpentes de fer apparaissent, toutes crues, que l'édifice livre ainsi son squelette, les raisons logiques de sa puissance. A part certaine grâce alanguie, à part la svelte et féminine incurvation des lignes, notre tour Eiffel pourrait figurer un monument du « préconstructivisme ». Et si les Chinois, comme le dit Claudel, font des « écorchés de paysages », les architectes de la nouvelle Russie semblent soucieux de faire des « écorchés de monuments ».

Sayfa 170

Hacımlı hatlardan oluşmuş, karanlık Lenin Vakfı'nın, güzellikten yoksun olmaması, karlarla kaplı kırlarda belirmesinden ya da masmavi bir göğe yükselmesindendir. **Fotoğraf her şeyi soğutur,** fakat yaşam birleştirir ve canlandırır. **[sayfa 171]** Sade gökdelenlerin etrafında yüzlerce çocuk oynadığında, her şey uyum kazanır ve sankı

yapıların hatları yumuşuyormuş gibi gelir. Kesinlik sanatı konstruktivizm ikiyüzlülüğe yer vermez, değersiz bezemeler yoktur. Ne ham demir yapı kafesleri ortaya çıkar ne de yapı böylelikle gücünün mantıklı sebebi olan iskeletini terk eder. Yorg'in çekiciliği, uzun narinliği ve hatlarının kadınsı kıvrımları ile bizim Eyfel Kulesi, konstruktivizm öncesi bir yapıyı temsil edebilirdi ve **Claudel'in dediği gibi Çinliler, manzara resimlerinin iç kesitlerini yaptılarsa, yeni Rusya'nın mimarları da binaların iç kesitlerini yapmaya özen gösteriyor.**

Sayfa :172

Lounatcharsky est un homme instruit et fin ; il est évident qu'il sait jouir des belles choses. Au risque de le fâcher, je dois dire qu'il m'est apparu comme un aristocrate. J'entends bien que ce mot signifie « le meilleur ».

Sayfa 172

Lounatcharsky değerli ve aydın bir adam; güzel şeylerin tadını çıkarmayı bildiği apaçık. Onu gücendirme tehlikesini göze alarak bana göre soylu bir insan olduğunu söylemek zorundayım. Bu sözcüğün en iyiyi ifade ettiğini düşünüyorum.

Sayfa :172

Nous contemplerons donc longtemps encore ces vieilles maisons seigneuriales peintes d'ocre et de rouge et dont le stuc s'écaille par

Sayfa : 173

places, montrant la brique saignante. Nous aimerons encore ces églises aux bulbes d'or ou de cobalt, ces églises qui s'ouvrent timidement sur la rue pour laisser voir les figures caparaçonnées de l'iconostase. Nous pourrons encore admirer les monastères, avec leurs tours, leurs croix, leurs créneaux, leurs murailles enluminées de badigeons barbares. Nous irons encore maintes fois saluer toutes ces merveilles édifiées avec des matériaux périssables, des matériaux d'exposition universelle, — car le marbre est rare en Russie — et qui durent, tant bien que mal, depuis des siècles.

Sayfa 172

Sahte mermerin yer yer döküldüğü [illegible] tuğlanın göründüğü, toprak rengi ve [illegible] -beyi ev lerini, uzun süre [illegible] **[sayfa 173]** [illegible] üs tü örtülü figürlerin [illegible] kilise leri, altından [illegible] hâlâ seviyo ruz. Kuleleri, haçları [illegible] hâlâ manastırlara hayran [illegible] **İdare edecek malzemelerle, evrensel sergi malzemeleriyle -çünkü Rusya'da mermere az rastlanır- yapılan ve iyi kötü yüzyıllarca dayanan bütün bu harika yapıları, daha birçok kez selâmlayacağız.**

Sayfa :174

— Qu'a-t-on fait, Marie Pavlovna, de ces troupeaux d'enfants affamés, fils de fusillés, de proscrits, débris des populations décimées par la disette et qui, naguère encore, erraient dans les rues des grandes villes, à la recherche d'une obole ?

— Ils ne sont pas tous morts, soyez tranquille. On les a raflés, non sans peine. On a traqué les plus réfractaires et, maintenant, on les élève dans des établissements spéciaux. On va tâcher d'en faire des hommes.

La misère enfantine me déchire. Par avance

Sayfa :175

je redoutais un peu la rencontre de ces compagnies d'orphelins mendiants dont on m'avait tant parlé. Je n'en ai, pour ainsi dire, pas vu. Jeunes ou vieux, peu de mendiants, à Moscou, en cette fin d'hiver. Est-ce le résultat d'une meilleure administration ? J'aime à le croire.

Sayfa 174

– Yoksulluktan ölen nüfustan geriye kalan ve hâlâ büyük şehirlerin sokaklarında bir metelik peşinde dolaşan, sürgüne gönderilenle-

rın, idam edilenlerin evlâtları, bu aç bırakılmış çocuk sürüsüne ne yapıldı Marie Pavlovna?

– Hepsi ölmedi, sakın olun. Cezalandırılmadan silinip süpürüldüler. En dayanıklıları seçildi ve özel kurumlarda yetiştiriliyorlar. Onlar, adam edilmeye çalışılıyor.

Bu çocuk yoksulluğu, beni çok üzüyor. Önceden, **[sayfa 175]** bana uzun zamandır bahsedilen bu öksüz dilenci topluluğuyla karşılaşmaktan biraz korkuyordum. Onları hiç görmediğimi söylemeliyim. **Genç ya da yaşlı, bu kış sonunda Moskova'da çok az dilenci vardı.** Bu, daha iyi bir yönetimin sonucu mu acaba? Öyle olduğunu düşünmek isterim.

Sayfa :176

Un autre jour, à Leningrad, on nous annonça la visite d'un étudiant. Il ne parlait pas le français, mais nous remit un billet rédigé dans un allemand fantaisiste et qui disait, en substance : « Je suis pauvre. Vous ne l'êtes point. Donnez-moi cinq roubles. » La précision de la somme nous décida : nous obtempérâmes. Il en vint, le soir même, un second. Vais-je me récrier ? Je suis, dans ma propre patrie, « tapé » plus souvent et plus grièvement, hélas !

Sayfa 176

Bir başka gün, Leningrad'da [sayfa 177] bir öğrencinin ziyareti bize bildirildi. Fransızca bilmiyordu, fakat hayalî bir Almancayla kale-

me alınmış ve özetle "Ben yoksulum Siz bu durumda değilsiniz Bana beş ruble verin" yazılı pusulayı bize verdi Rakamdaki açıklık bizi ikna etti, **boyun eğdik. Öğrenci, aynı günün akşamı bir kez daha geldi. İtiraz mı edeceğim? Ne yazık ki kendi öz vatanımda daha sık, daha ağır bir şekilde "tokat" yiyorum.**

Sayfa :179

Crainte des voleurs, peut-être, nos amis avaient à cœur de ne jamais nous laisser rentrer seuls, le soir, à notre hôtel du Tsékoubou. « On ne vous tuerait pas, disaient-ils ; mais on vous déshabillerait. » En fait, je crois que nous courions peu de risques. Moscou m'a paru, la nuit, tout aussi sûr que Paris. Mais, outre l'amical intérêt qu'on voulait bien nous porter, je pense qu'un autre motif inspirait cette persévérante sollicitude, car nos amis disaient parfois, en se concertant entre eux à notre sujet : « Qu'il ne leur arrive aucun mal ! Que dirait-on de la Russie, après cela, **dans leur pays ?** »

Sayfa 179

Belki hırsızlardan çekindiklerinden, arkadaşlarımız akşam, Tsékobou'daki otelimize yalnız dönmemize asla razı olmamışlardı "Sizi öldürmezler, fakat sizi soyacaklardır" diyorlardı Gerçekte çok az tehlikeye maruz kalabileceğimizi düşünüyordum Moskova, gecele-

rı bana Paris kadar güvenilir geldi, fakat bize gösterilmek istenen dostça ilgiden başka, bu sebatkâr şefkati besleyen başka bir sebep olduğunu düşünüyorum. çünkü bizim hakkımızda hemfikir arkadaşlarımız aralarında **"Onların başına hiçbir kötülük gelmesin! Böyle bir şey olursa, ülkelerinde Rusya hakkında ne düşünürler?" diye konuşuyorlardı.**

Sayfa :180

Que dirait Claudel en Russie! Une fantaisie énigmatique règle seule l'heure des repas.

Sayfa :181

A part dans quelques rares familles, je n'ai jamais pu savoir s'il existait une coutume à cet égard. On mange quand on a faim, quand on en a le temps, quand les aliments sont prêts, quand on est réuni, quand on y pense. Certains jours, dans notre vie tourbillonnante, nous n'avons fait qu'un repas, au petit bonheur. D'autres jours, nous avons dû, coûte que coûte, prendre part à quatre ou cinq festins. Mais quelle abondance! Quelle générosité! Nous n'avons pas tâté de l'hôtel, nous étions toujours priés par les uns ou par les autres. Une fois, nous entrâmes dans un restaurant coopératif. Il était environ cinq

Sayfa :181

heures du soir. Pour quatre-vingts kopeks, on nous donna d'abord une robuste soupe de légumes cachant une tranche de viande, puis une belle perdrix, je dis bien une perdrix, pour chacun de nous, avec des pommes de terre rissolées, de larges chanteaux de pain blanc et de pain noir, un verre de thé sucré.

La table russe, en vérité, n'est pas médiocre.

Sayfa :182

Je veux bien croire que nos amphitryons avaient à cœur de nous traiter honorablement, car l'hospitalité reste une des nobles traditions de la Russie; mais un modeste estomac occidental ne supporte pas sans dommage un tel luxe alimentaire. Aussi bien, est-ce le luxe unique de la société nouvelle. Les vêtements sont fort coûteux, le logement est mesuré, les automobiles sont ruineuses. La chère est, par bonheur, abondante et permise.

Sayfa 180

"Claudel'e Rusya hakkında ne denir! Anlaşılmaz bir heves yemek saatini ayarlıyor. (sayfa 181) Birkaç nadir aile dışında, böyle bir geleneğin mevcut olup olmadığını öğrenemedim. **Ne zaman acıkılırsa, ne zaman vakit bulunursa, ne zaman yemek hazır olursa, ne zaman bir araya gelinirse, ne zaman yemek akla gelirse o za-**

man yeniyor. Akıp giden hayatımızda bazı günler, küçük bir mutluluk olarak yemekten başka bir şey yapmadık. Diğer günler, pahalı mı pahalı aynı anda dört ya da beş şölene katılmak zorunda kaldık. **Ama ne bolluk! Ne cömertlik!** Otelin yemeklerinin tadına bakamadık. Sürekli birileri tarafından davet ediliyorduk. Bir defasında, ortak işletilen bir lokantaya girdik. Saat akşam beş sularıydı. Seksen kapık karşılığında, önce, ki bize, içinde bir dilim eti gizleyen bolca sebzeli bir çorba verildi, sonra güzel bir keklik, her birimiz için bir keklik diyorum, yanında nar gibi kızarmış patates, kocaman esmer ve beyaz ekmek dilimleri, bir bardak şekerli çay. Rus masası gerçekte orta kararda değil. [sayfa 182] Ev sahiplerimizin bizi en iyi şekilde ağırlamak istediklerini düşünmek istiyorum, **çünkü misafirperverlik, Rusya'nın en asil geleneklerinden biri olarak kalmış, fakat batılı mütevazi bir mide, zarar ziyan görmeden bu tür beslenme lüksüne dayanamıyor. Aslında bu, yeni toplumun tek lüksü öyle değil mi?** Kıyafetler çok pahalı, konut sınırlı, arabalar da masraflı. Yemek bereket versin ki bol ve serbest.

Sayfa :183

Si je m'attarde à ces images gourmandes, est-ce donc pour le plaisir ? Non certes. En contemplant ces tables chargées de victuailles honnêtes et fortes, en admirant la souriante prodigalité de ce peuple, je songeais à la famine, je songeais à ces temps, si proches encore, où, cernée de toutes parts, retranchée du monde vivant, privée de charrues et de semences, la Russie faillit mourir de faim.

Sayfa 183

Boğaz düşkünü bu tasvirleri anlatmakta gecikiyorsam bu zevk için mi? Elbette ki hayır. Elverişli ve zengin erzaklarla donatılmış bu masaları hayranlıkla, **halkın güleç savurganlığını şaşkınlıkla izlerken** kıtlığa kafa yoruyordum, açlıktan ölmesi gereken, yaşayan dün ya tarafından eksiltilmiş, her yönden kuşatılmış Rusya'nın henüz çok yeni dönemlerini düşünüyordum.

Sayfa :185

— Savez-vous, Marie Pavlovna, que j'ai, dans le plus grand secret, élaboré, depuis que je suis à Moscou, mon programme de dictature ?

— Vraiment ? Et quel est-il ?

Simple. En voici les principaux articles Premièrement, suppression du téléphone, pendant deux ans. Deuxièmement, défense absolue de se servir d'expressions telles que « demain » et « tout à l'heure ». Troisièmement, tout retard aux rendez-vous nettement fixés sera puni d'une amende non médiocre, mettons dix roubles par minute. Quatrième-

Sayfa :186

ment, incinération, sur la Place Rouge, au cours d'une fête solennelle, de toutes les paperasses administratives de l'Union. Je ne vois même pas d'inconvénient sérieux à ce qu'une

Sayfa :186

partie des archives y passe. Cela fera de la place aux sans-logis. Cinquièmement...

— Mais c'est une autre révolution.

— **Ni plus ni moins.**

J'ai parlé tout d'une haleine. Marie Pavlovna dit, hochant la tête : « Sans doute avez-vous raison ». Elle sourit. Je ne suis quand même pas sûr de ne l'avoir point un peu fâchée. Et pourtant...

Sayfa 185

- Moskova'da bulunduğumdan beri, büyük bir gizlilik içinde diktatörlük programını hazırladığımı biliyor musunuz Marie Pavlovna?

– Gerçekten mi? Nedir?

Basit. İşte belli başlı maddeler. İlk olarak iki ay boyunca telefonun ortadan kalkması. İkinci olarak "yarın", "tam vaktinde" gibi ifadelerin kullanılmasının yasaklanması. Üçüncü olarak kesinleştirilmiş randevulara her gecikmenin para cezasına çarptırılması, ortası yok, dakika başına on ruble koyalım. Dördüncü olarak **[sayfa 186]** yıl dönümü kutlamaları boyunca Kızıl Meydan'da Birlik yönetimine ait bütün değersiz evrağın yakılması, hatta arşivin bir parçası olanların da elden geçmesinde [illegible] bir sakınca görmüyorum. Beşinci olarak..

– Fakat bu başka bir devrim.

– Ne az ne çok.

Hepsini bir solukta söyledim. Marie Pavlovna, başını sallayarak "Hiç şüphesiz haklısınız" dedi. Gülümsedi. Biraz gücenip gücenmediğinden emin değilim. Bununla beraber

Sayfa :188

L'effort du régime actuel tend à dompter

Sayfa :189

la vieille fantaisie slave, dont les chefs révolutionnaires répudient le caractère oriental et anachronique. La révolution, qui a détruit tant de choses, s'est encore, à mon goût, montrée beaucoup trop conservatrice en ce qui touche la paperasserie, la bureaucratie, les formalités. Je me suis entretenu de ces questions avec plusieurs personnes en place. Toutes, et les plus jeunes surtout, reconnaissent qu'il faut, pour l'élever vers sa nouvelle fortune, guérir la Russie de ses vieilles infirmités. Ceux qui visent à cette œuvre vont parfois à l'extrême et tombent dans l'américanisme. Ils ne sont guère suivis. Un célèbre homme d'affaires yankee, étant à Moscou, refusait sa porte à tous ceux qui venaient aux rendez-vous, passée l'heure convenue. Il vit fort peu de monde et son impopularité fut tout de suite parfaite.

La vraie, la profonde révolution, celle qui modifierait en quelque mesure la substance de l'âme slave, n'est pas encore accomplie.

Sayfa 188

Güncel rejimin gayreti, **[sayfa 189]** devrimci liderlerin tarihe aykırı ve Doğulu yapıyı reddetmesiyle, eski Slav fantazisini baskısı altına almaya yöneliyor. Birçok şeyi ortadan kaldıran devrim, bana göre hâlâ evrak yığınları, bürokrasi ve formaliteler söz konusu olduğunda gereğinden fazla muhafazakâr olarak görünüyor. Pek çok insanla yerinde, bu sorunlar hakkında görüştüm. Hepsi de, özellikle en gençleri, yeni talihine doğru Rusya'yı yükseltmek için, eski hastalıklarını iyileştirmek gerektiğini kabul ediyorlar. Bu işi hedefleyenler, kimi zaman ölçüsüzce ilerliyor ve Amerika örf ve âdetlerine yöneliyorlar. Çok tutarlı değiller. **Moskova'da yapay Amerikalı meşhur bir iş adamı, randevuların kararlaştırılan saatten sonra gelenlerin hepsine kapısını kapatmıştı. Çok az insanı görüyor ve halk arasında da hızla gözden düşüyordu.**

Bazı ölçülerde Slav ruhunun varlığını değişikliğe uğratan gerçek ve köklü devrim hâlâ gelişimini tamamlamamıştı.

Sayfa :191

Elle en a d'autres. Et, tout d'abord, les Etats voisins, cette foule de petites nations que les diplomates ont, à coups de hache, taillées dans le corps des grands empires carnassiers.

Je connais la Finlande et les Finlandais. C'est un peuple pacifique, laborieux, riche de courage et de volonté. Les Finlandais sont fiers d'avoir recouvré leur indépendance et résolus à la défendre. Un paysan carélien, à qui l'on annonçait un jour que cent mille

Sayfa : 192

Russes se disposaient à marcher sur la Finlande, répondit simplement : « Mais ou va-t-on les enterrer ? » Je ne crois pourtant pas les Finlandais enclins à l'aventure militaire. Instruits par l'histoire, ils redoutent le Goliath russe ; mais ils m'ont paru désireux de s'en tenir sagement à leurs frontières et de se consacrer à la gloire de leur austère et belle patrie.

Sayfa 191

"Başka düşmanları da var. Öncelikle komşu devletlerin, yani **diplomatların, büyük et obur imparatorlukların gövdesinden balta darbeleriyle ayırdığı küçük uluslar kalabalığı.**"

Finlandiya'yı ve Finlandiyalıları tanıyorum. Barışsever, çalışkan, irade ve cesaret yönünden zengin bir toplumdur. Finlandiyalılar, bağımsızlıklarını geri aldıkları için gururlu ve onu korumakta cesurdurlar. Kendisine, yüz bin Rus askerinin Finlandiya üzerine yürümeye hazırlandığı söylenen bir köylü **[sayfa 192]** "Fakat hepsi nereye gömülecek?" diye basitçe cevapladı. Bununla beraber Finlandiyalıların askeri maceraya hevesli olduklarını zannetmiyorum. Tarihte öğretilen **Rus** [Hz. Davut'un bir sapanla öldürdüğü Filistinli dev] **Goliath'tan çok korkuyorlardı,** ama kendi sınırlarında kalmakta ve güzel vatanlarının onuruna kendilerini adamakta bana çok istekli geldiler.

Sayfa :193

On aimerait de pouvoir louer une telle modération dans les autres voisins de la Russie, notamment les Etats baltes et la Pologne. Quels que soient, à ce sujet, les calculs de la diplomatie occidentale, j'ai toujours considéré la restauration de la Pologne comme un des rares actes de justice élaborés dans la cohue de Versailles. Reste à souhaiter que les Polonais n'emploient pas cette indépendance encore fragile à la poursuite de quelque chimère sanglante. Les milliers de jeunes hommes enrolés dans les légions polonaises traînent le sabre avec une dangereuse complaisance. En octobre dernier, plusieurs personnes, à Varsovie, m'ont dit, non sans ravissement : « Nous ne savons pas quelle surprise le Maréchal nous réserve pour le printemps. A qui ferons-nous la guerre ? » Le voyageur qui traverse la Pologne pourrait-il

Sayfa :194

ne pas être frappé de la passion avec laquelle ce peuple, non content d'avoir enfin secoué le joug, a ruiné, sur son territoire, tout souvenir de l'oppresseur ? Entretenue par maints excès politiques, cette haine cherche visible-

Sayfa :194

ment à se frayer passage, à s'épuiser dans l'action. Presque tous les Polonais, j'entends ceux qui ne sont pas tels par le titre, mais par la langue et le sang, reprochent à la Russie rouge de poursuivre les ambitions territoriales de la Russie tzariste.

Sayfa 193

Rusya'nın diğer komşularında, özellikle Baltık ülkeleri ve Polonya'da da böyle bir ılımlılığı övebilmek hoş olurdu. Bu konuda Batılı diplomasinin hesapları ne olursa olsun, Polonya'nın onarılmasını, Versailles'in kargaşasında uzun çalışmalar sonucu hazırlanmış nadir adalet eylemlerinden biri olarak değerlendiriyorum. **Geriye, Polonyalıların henüz dayanıksız olan bu bağımsızlığı, bazı kanlı hayallerin peşinde kullanmamalarını dilemek kalıyor.** Polonya birliklerinde askere yazılmış binlerce genç adam, tehlikeli bir şevkle kılıçlarını sürüklüyor. Geçen Ekimde, Varşova'da pek çok insan bana **"Mareşal'in bize bahar için nasıl bir süpriz hazırladığını bilmiyoruz. Kiminle savaşacağız?" dedi.**

Polonya'dan geçen yolcunun, **[sayfa 194]** zulmedenlerin anılarını **topraklarından** silen, boyunduruktan kurtulduğu halde bundan hoşnut olmayan bu halkın tutkusuna kapılmaması mümkün müdür? Birçok siyasî aşırılıklarla beslenen bu nefret, apaçık görülüyor ki kendisine yol açmaya ve davranışlarda son bulmaya gayret gösteriyor. Aynı isim altında toplanmayan, fakat aynı dili ve aynı kanı paylaşan neredeyse tüm Polonyalıların, çarlık Rusyasının ülke hakkındaki niyetlerinin arkasına düşmek gerektiğini Kızıl Rusya'nın yüzüne vurduğunu duyuyorum.

Sayfa : 196

On sait que, désespérant de faire triompher le communisme en Europe, l'Etat soviétique a, depuis quelques années, reporté vers l'Orient, non sans succès, presque toutes ses ambitions et ses forces de propagande. Au moment même où j'écris ces lignes, l'Angleterre, mise en échec sur le sol chinois, et par ses méthodes coloniales et par la politique russe, l'Angleterre se prépare quelque revanche et songe **aux pires extrémités.**

Je ne veux pas croire que la France commettra l'erreur extravagante de s'associer à cette politique meurtrière. L'énorme Russie n'est guère vulnérable que par le blocus, arme incertaine et déshonorante puisque seuls en pâtiraient, comme naguère, des millions d'innocents.

Sayfa 196

[illegible]

Fransa'nın, bu öldürücü politikaya ortak olma hatasını yapacağını düşünmek istemiyorum. Koskoca Rusya, şüpheli ve onur

kırıcı bir silâhla kuşatılmaktan fayda göremez, çünkü bunun acısını çekecek olan, daha öncekiler gibi milyonlarca masum insandır.

Sayfa :197

A défaut des grandes nations occidentales, la diplomatie britannique parviendrait peut-être à jeter dans le brasier plusieurs des petits voisins de la Russie. C'est tant contre les troubles éventuels de l'intérieur qu'en prévision d'un conflit international que la Russie prépare son armée nouvelle, la fameuse armée rouge.

On a sans peine effrayé les sociétés d'Occident avec cette épithète incandescente dont la Russie fait elle-même un usage excessif.

Sayfa :198

L'armée rouge ! Cela n'évoque-t-il pas quelque chose de sanguinaire et de farouche ? Je me hâte de rassurer tout le monde. Il faut aller en Angleterre pour trouver encore, sur les dos de la troupe, des uniformes écarlates. Comme presque toutes les armées modernes, l'armée rouge est parée des mornes couleurs de la terre : ocre, poussière, herbe sèche. Je

Sayfa :198

J'ai vue à la ville et en campagne. C'est une armée comme les autres. Elle est disciplinée, propre, muette ; cela pour ceux qui l'imaginèrent frénétique, sordide et hurlante. J'ajoute, pour ceux qui verraient en elle une sorte de garde nationale idyllique, le congrès volontaire d'un peuple, un groupe fraternel d'internationalistes pacifiques, j'ajoute qu'elle se recrute par conscription, qu'elle est ordonnée par une hiérarchie rigoureuse, qu'elle est, dès maintenant, puissamment outillée pour l'œuvre de sang, qu'elle est enfin, comme tous les organismes de ce genre, au service d'un régime, c'est-à-dire d'une politique.

Sayfa 197

Büyük batılı [illegible] Rusya'nın [illegible] Kendi [illegible] maların da [illegible] yeni ordusunun, meşhur Kızıl Ordusu'nun [illegible]

Rusya'nın bir başına ortaya koyduğu bu abartılı işin yıkıcı sıfatıyla Batılı toplumlar, [illegible] (sayfa 198) Kızıl Ordu! Bu [illegible] güven vermekte [illegible] **Hâlâ lâl rengi üniformaları birliklerin sırtında görmek için, İngiltere'ye gitmek gerekir Kızıl Ordu, neredey-**

se bütün modern ordular gibi donuk toprak renkleriyle bezenmişti: Kahverengi, toprak tozu, kuru ot rengi. Onu şehirde ve kırlarda gördüm. O da diğerleri gibi bir ordu. **Onu çılgın, pis ve uluyan bir ordu olarak hayal edenler için, aksine bu ordunun diğerleri gibi disiplinli, temiz ve sessiz bir ordu olduğunu söylemeliyim. Onu bir çeşit millî muhafız, toplumun gönüllü meclisi, barışsever ve uluslar arası birlik yandaşının kardeş grubu gibi görecekleri için, bu ordunun, askerleri yoklamayla silâh altına aldığını, katı bir aşama sırasıyla düzenlediğini, şu andan itibaren geniş ölçüde teçhizatlandığını, en nihayetinde tüm bu tarz oluşumlar gibi bir rejimin, yani bir politikanın hizmetinde olduğunu ilâve etmeliyim.**

Sayfa :203

Si les excès de la propagande bolcheviste sont parfois de nature à décourager les plus sincères amis de la révolution russe, j'avoue que les abus et les stratagèmes de la propagande anti-bolcheviste feraient perdre patience au spectateur le plus indolent. Dans ses interprétations satiriques, elle rappelle, cette propagande anti-bolcheviste, les injurieuses sottises de la presse, pendant la grande guerre, et ce funeste esprit qui s'efforce à défigurer

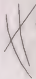
Sayfa :204

l'ennemi, quand il serait sage, au contraire, de le connaître, de le définir et de lui prendre mesure.

Sayfa 203

Eğer, Bolşevik taraftarı propagandanın aşırılıkları kimi zaman Rus devriminin en açık yürekli dostlarının cesaretini kıracak türdeyse Bolşevik karşıtlı propagandanın hilelerinin ve kötüye kullanılmasının en gamsız seyircinin bile sabrını tüketmeye yeteceğini kabul ediyorum. [sayfa 204] **Bu Bolşevik karşıtı propaganda, hicivli temsillerinde büyük savaş boyunca, ihtiyatlı davranıp düşmanı tanıyacağı, onu tanımlayacağı ve ona saygı duyacağı yerde, onun şeklini değiştirmeye çalışan bu ölümcül zihniyet ve basının küçük düşürücü sözlerini davet ediyor.**

Sayfa :206

Le fameux « avortement légal » garde, même dans les écrits des propagandistes révolution-

Sayfa :207

naires, quelque chose de redoutable et d'agressif qui m'a toujours rebuté. Pourtant, le fait de remettre aux seuls praticiens agréés le soin de conseiller et de dissuader d'abord les femmes, de les opérer correctement, en fin de compte, quand elles persistent dans leur dessein, ne semble pas avoir donné de mauvais résultats. On ne saurait dire que cette étrange

Sayfa :207

méthode ait, en Russie, gâté la moralité publique ni, surtout, affaibli la suprenante vitalité de cette nation, qui s'accroît, chiffre prodigieux, de trois millions par an, s'il faut en croire les démographies.

Sayfa 206

Devrimci propagandacıların yazılarında bile, meşhur yasal kürtaj, her zaman sinirime dokunan saldırgan ve korkunç bir şey barındırıyor. [sayfa 207] Bununla beraber, bu işi yalnızca, öncelikle kadınları bu fikirlerinden vazgeçirmek, onlara öğüt vermek ve onları kusursuzca ameliyat etmek görevini kabul eden pratisyenlere bırakma eylemi kötü sonuçlar verecek gibi görünmüyor. Eğer nüfus bilimi tespitlerine güvenmek gerekirse yılda üç milyon gibi şaşılacak rakamlara varan ve gün geçtikçe çoğalan bu tuhaf metodun Rusya'da ne kamu ahlâkını bozduğu ne de özellikle bu ulusun canlılığını zayıf düşürdüğü söylenebilirdi.

Sayfa :211

L'herbe folle envahit les tombes. L'histoire va se mettre à l'œuvre. Le calme est revenu. Car, je le répète, bolchevisme n'est pas, comme on le dit volontiers chez nous, synonyme de confusion. Le bolchevisme est un ordre. Un ordre que l'on peut détester, mais qui n'en est pas moins ferme et précis.

Sayfa :211

A cet ordre, à cette paix bolcheviste, je reproche de manquer, pour l'instant, de souplesse et de générosité. J'ai dit ce que je pensais de la censure.

Sayfa 211

Yabani otlar mezarları kapladı. Tarih, eserine başlıyor. Huzur geri geldi, çünkü tekrarlıyorum, **Bolşeviklik, bizde kolayca ifade edildiği gibi karışıklığın eş anlamlısı değil. Bolşeviklik bir düzen. Daha az kapalı ve daha az belirgin olmayan nefret edilebilecek bir düzen.**

Bu düzende, bu Bolşeviklik taraftan barışta, şimdilik yumuşaklığın ve cömertliğin eksikliğini yüzüne vuruyorum. Sansür hakkında ne düşündüysem söyledim.

Sayfa :212

Je trouve tout à fait pénible d'entendre des hommes sérieux et sages

Sayfa :213

baisser la voix et murmurer soudain : « Je parle, je parle... Mais n'y a-t-il personne derrière moi ? Dites-le moi sans que je me retourne. »

Toutes ces critiques, je ne les énonce pas pour la joie de certains Occidentaux, beaucoup trop prompts à bafouer un monde qu'ils

Sayfa :213

ignorent. Je les formule pour la satisfaction de ma conscience et dans le dessein de m'ouvrir loyalement aux Russes qui font de réels efforts pour améliorer leur expérience.

Beaucoup d'autres choses m'étonnent, et de voir, par exemple, qu'il est presque impossible d'atteindre les personnes en place dans leur particulier. Presque tous les hommes notables que j'ai rencontrés ne sont jamais seuls. La pièce dans laquelle ils vous reçoivent loge cinq, huit, dix comparses muets, pour la plupart désœuvrés, et dont on cherche à s'expliquer la présence et le rôle.

Beaucoup de ces habitudes étranges sont peut-être héritées de l'ancien régime. Les

Sayfa :214

bizarreries de la Russie nouvelle ne sont peut-être que les éternelles bizarreries de l'éternelle Russie.

Sayfa 212

Ağırbaşlı ve ölçülü insanların (sayfa 213) **seslerini alçaltıp birdenbire: "Konuşuyorum, konuşuyorum... Fakat arkamda kimse yok mu? Ben arkamı dönmeden söyleyin bana." diye mırıldandığını duymayı tamamıyla üzücü buluyorum.**

Tüm bu eleştirileri, tanımadıkları bir dünyayla alay etmekte ol-

dukça aceleci davranan bazı Batılı ulusların sevinmesi için yapmıyorum. Deneyimlerini iyileştirmek için gerçek çabalar gösteren Ruslara dürüstçe açılmak niyetiyle ve rahatlamak için bildiriyorum.

Daha birçok şey beni şaşkına çeviriyor, örneğin şahıslara, özel mekânlarında ulaşmanın neredeyse olanaksız olduğunu görmek. Hemen hemen tanıdığım bütün hatırı sayılır adamlar asla yalnız değillerdi. Sizi kabul ettikleri odada, çoğunluğu hiçbir şey yapmadan orada duran, dolayısıyla oradaki yerlerini ve rollerini açıklamaya çalıştığınız beş, sekiz, on sessiz oyuncu yer alıyor.

Bu tuhaf davranışların çoğu belki de eski rejimden miras kalmıştır. [sayfa 214] **Yeni Rusya'nın tuhaflıkları, belki de sadece ölümsüz Rusya'nın ölümsüz tuhaflıklarıdır.**

Sayfa :214

Je disais naguère à Henri Barbusse : « La politique est une spécialité que j'abandonne aux spécialistes. Si tout le monde s'occupe de médecine, la santé publique est en danger. » A cette boutade, Barbusse répondit adroitement : « Il ne faut pas vous occuper de médecine, mais vous soucier de votre santé. »

Eh bien! je peux l'affirmer, en médecin : un homme qui songe à sa santé deux heures par jour est dangereusement malade. Or

Sayfa :215

l'exercice de la vie politique prend, en moyenne, à tout citoyen russe vraiment actif, et de l'avis des communistes eux-mêmes, deux ou trois heures chaque jour. C'est beaucoup trop. Un tel régime, s'il n'entraîne pas bientôt le dégoût ou l'indifférence, risque de produire un nombre infini de bavards.

Sayfa 214

Geçenlerde Henri Barbussey'e; "Politika, uzmanlara bıraktığım bir uzmanlık alanıdır. Eğer herkes hekimlikle uğraşırsa, halkın sağlığı tehlikededir." dedim Barbusse, espriyle ve ustalıkla, "Sizin hekimlikle uğraşmanız gerekmiyor, ancak sağlığınız için endişelenmelisiniz." diye yanıtladı.

Tıpta bunu doğrulayabilirim, günde iki saat sağlığına kafa yoran bir adam tehlikeli bir hastadır (sayfa 215) **Siyasi yaşamın alıştırmaları ve komünist fikirler gerçekten aktif bir Rus vatandaşının günde ortalama iki veya üç saatini alır. Bu da çok fazla Böyle bir rejim, en kısa zamanda iştahsızlığı ve ilgisizliği harekete geçirmezse, sayısız geveze üretme tehlikesiyle karşı karşıyadır.**

Sayfa :217

Les trois jeunes femmes se regardèrent en silence, tout d'abord, puis la brune dit, avec beaucoup d'énergie : « Nous avons d'autres soucis que de plaindre les émigrés. » La

Sayfa :217

rousse ajouta, rejetant en arrière, d'un coup de tête, ses charmants cheveux coupés courts : « Il n'y a pas place pour la pitié dans une âme marxiste. » La troisième, qui parle un français gracieux et qui a des lettres, tira de l'entretien cette morale imprévue : « Les grandes passions n'ont pas leur siège dans le cœur, mais dans l'esprit. »

Sayfa 217

Öncelikle üç genç kadın sessizce birbirlerine baktılar, sonra etkileyici bir şekilde esmer olanı "[illegible] merhamet etmekten daha başka [illegible] var" dedi. Kısacık saçlarını ani bir kararla arkaya doğru atan kızıl, "Marksist [illegible] başkalarına acımaya yer yoktur" diye ilave etti. Zarif bir Fransızca [illegible] olan üçüncü kadın **"Büyük tutkuların kalpte değil, akılda yeri vardır."** diyerek konuşmadan [illegible]

Sayfa :217

J'entraînai la dame blonde au fond de la

Sayfa :218

pièce et lui dis, tout à trac : « Une femme intelligente et cultivée devrait se défier des apophtegmes, des sentences à l'emporte-piè

Sayfa :218

ce, des axiomes de réunion publique. Vous êtes jeune. Relisez Pascal. Ce qu'il appelle tantôt le cœur et tantôt l'esprit de finesse, c'est une seule et même chose : «le bon sens».

Sayfa 217

Kültürel kadını odanın ücra köşesine [sayfa 218] sürükledim ve düşünmeden ona, "Kültürlü ve zeki bir kadın, büyük bir adam; sözlerinden, keskin sözlerden, halk birliği gerçeklerinden kendini sakınmalıdır. Gençsiniz. Pascal'ı yeniden okuyunuz. Onun kimi zaman kalp, kimi zaman ince bir zekâ olarak adlandırdığı tek şey sağduyudur." dedim.

Sayfa :221

Vladimir Petrovitch est président du soviet de cette maison. Il est écrivain de mérite et membre du parti communiste. Il ne sera probablement jamais un grand homme d'Etat : il manque de voix et, dans les démocraties modernes, même dans la démocratie soviétique, les maîtres sont toujours des orateurs. Vladimir Petrovitch ne sera jamais un chef, peut-être aussi parce qu'il est trop intelligent.

Sayfa 221

Vladimir Petrovitch bu evin Sovyet başkanı. Kendisi değerli bir yazar ve Komünist Parti üyesi. **Büyük bir ihtimalle asla büyük bir devlet adamı olmayacak, çünkü sesi yeterli değil ve çağdaş demokrasilerde hatta Rus demokrasisinde bile üstatlar daima iyi konuşmacılardır. Vladimir Petrovitch belki de asla başkan olmayacak çünkü, çok zeki bir insan.**

Sayfa :222

Il fait partie de l'opposition. Il appartient à cette phalange montagnarde qui n'admet pas les transactions ou les « défaillances » du gouvernement actuel. Tel est le sort des révolutions : à peine ont-elles triomphé, elles voient grandir dans leur sein les germes de la révolution future. Ainsi la vie se garde sans cesse contre le vieillissement et l'immobilité.

Vladimir Petrovitch est un révolutionnaire de carrière. J'ai rencontré souvent de tels hommes. Ils sont le ferment dans la pâte. Que si la pâte lève, faut-il que le ferment meure, sa tâche accomplie ? Non point, il

Sayfa :223

médite quelque nouvelle effervescence. Il y a de ces hommes en France. Ils y remplis-

Sayfa :223

sent leur fonction naturelle. Si quelque jour ils parviennent à leur but, ils commenceront de s'ennuyer et, pour ne point mourir, pour ne point être privés de ce qui demeure à jamais leur raison d'être, ils reporteront leur but plus loin, toujours plus loin.

En contemplant Vladimir Petrovitch, je songe aux paroles d'un diplomate qui, par chance, est aussi homme de laboratoire et qui m'a dit, un jour : « Je n'en veux pas à l'acide sulfurique de ce qu'il attaque la soude. » Pour que le monde soit le monde, il faut donc que les hommes soient tout ce qu'ils sont. On dit parfois : « Que ferait un gouvernement sans opposition ? » Et cela va rejoindre la profonde pensée de saint Paul : « Il faut des hérétiques. »

J'écoute parler Vladimir Petrovitch et je songe que, sans de tels hommes, le monde serait peut-être fade.

Sayfa 222

Vladimir Petrovicth, muhalefetin bir parçası. Güncel hükümetin uzlaşmalarını veya "zayıflıklarını" aşırı bulan bu dağlı, faşist gruba ait. Devrimlerin kaderi bu. **Kısa zaman önce büyük başarı kazanmadılar mı, içlerinden gelecek devrimin tohumlarının büyüdüğü-**

nü görüyorlar. Böylelikle, hayat yaşlanmaya ve durgunluğa karşı aralıksız kendini koruyor.

Vladimir Petrovitch, ömür boyu, devrimcidir. Sık sık böyle insanlarla karşılaştım. **Onlar hamurun mayasıdır.** Hamur mayalandığında görevini yerine getiren maya ölmüş müdür? **Kesinlikle hayır,** (sayfa 223) **bazı yeni heyecanlar tasarlar.** Bu insanlar Fransa'da da mevcut. Doğal işlevlerini yerine getiriyorlar. En açığına ulaştıkları günlerde sıkı mayayı başlatırlar ve ölmemek için, var olmalarının sebebinden yoksun kalmamak için amaçlarını daha uzağa, daima **daha uzağa taşıyorlar.**

Vladimir Petrovitch'i hayranlıkla izlerken ne büyük şans ki aynı zamanda [illegible] bir dip notu [illegible] geliyor aklıma: **"Sodyum karbonatı harekete geçiren sülfürik asitten istemiyorum." Dünyanın dünya olabilmesi için, insanların ne iseler o olmaları gerek. Kimi zaman: "Muhalefetsiz bir hükümet ne yapacak?" denir. Ve bu görüş, Aziz Paul'un büyük düşüncesiyle birleşir: "Mezhep sapkınları olmalıdır."**

Vladimir Petrovitch konuşurken dinliyorum ve inanıyorum ki böyle insanlar olmadan dünya belki de yavan kalır.

Savfa :226 Non je ne suis pas bolcheviste, mais...

Le wagon vient d'être envahi par une troupe d'enfants qui vont à l'école et qui, de village à village, ont droit au transport gratuit, ce dont je me réjouis. Ils écoutent, bouche bée, ces gens qui parlent une langue étrangère et ne ressemblent pas aux hommes de chez eux.

Sayfa :226

Mon regard, un instant distrait, revient à Moïse Simionovitch. Que signifie ce « mais » ? Que va donc nous dire Moïse Simionovitch ?

Il ouvre la bouche, sourit et poursuit sa pensée. Je la connais, cette pensée, depuis longtemps. Ne l'ai-je pas entendu, cent fois, exprimer par les Russes qui venaient, au commencement de ce siècle, étudier dans nos écoles parisiennes ? Ne revient-elle pas,

Sayfa :227

chaque jour, dans tous les entretiens, depuis que je suis à Moscou ?

— Il faut beaucoup pardonner, dit-il, aux hommes qui doivent accomplir de grandes choses. Qu'importe mon emprisonnement ! Qu'importe mon exil, pourvu que la Russie change !

Toujours les « grandes choses » ! Le même rêve démesuré tourmente encore les mêmes hommes. Moïse Simionovitch parle avec une calme obstination. C'est un pur intellectuel; il n'aime que de connaître et vit au milieu des livres. Il ne poursuit, pour son compte, aucune chimère sociale, nulle ambition poli-

Sayfa :227

tique ; mais il regarde passer les « hommes d'action » et il s'incline avec respect.

Le train vient de s'arrêter. Moïse Simionovitch entr'ouvre la portière.

—Ah ! dit-il, voici Serguetev Possad ! Comme c'est beau ! Vous allez voir le monastère. Quelle merveille ! Comme c'est bien notre Russie !

Sayfa 226

Hayır, Bolşevik değilim, ama...

[illegible]

[illegible] [sayfa 227] [illegible]

– Buyuk işler başaran insanlardan ozur dılemek gerekır " dedi. "Benim hapıs cezamın ne onemı var! Benım surgunde yaşamamın ne önemi var! Yeter kı Rusya degıssın!

[illegible] Öğrenmek ve kitapların tam ortasında yaşamaktan başka bir şeyden

hoşlanmayan katıksız bir aydın. Kendi adına hiçbir sosyal hayalin, siyasi arzunun ardından sürüklenmez, ama 'eylem adamlarını' geçerken gördüğünde saygıyla eğilir.

Tren durmak üzere. Moise Simionovitch kapıyı aralıyor.

— Oh! İşte Serguéiev Possad! Ne kadar güzel! Manastırı göreceksiniz. Ne muhteşem. Tıpkı Rusyamız gibi.

Sayfa :240

La révolution « bolcheviste », au contraire, a réussi, mais en se limitant. Le nouveau régime s'enracine et drageonne avec certitude et lenteur. Il représente, dès maintenant, une puissance nationale, sociale, morale de premier plan. Les uns, qui rêvent encore, ne désespèrent pas de le voir, tout à coup, s'évanouir comme une fumée. D'autres, les chirurgiens de la politique, parlent témérairement de l'extirper, comme une tumeur, sans compter que cette belle opération pourrait fort bien achever le patient qui n'est pas la Russie, mais l'Europe. Renonçons une fois pour toutes à ces extravagances et, comme le sage devant la marée, cherchons avec sang-froid le parti que l'on peut tirer d'un tel événement.

Sayfa 240

"Bolşevik" devrim, tam tersine başarı kazandı, ama kendisini kısıtlayarak. Yeni rejim kök salıyor ve inançla, ağır ağır sürgün veriyor. Ş[illegible]ndan itibaren ilk planda manev[illegible] sosyal ve milli bir gücü temsil ediyor. Hala bayağı [illegible] bazı insanlar onu tıpkı bir durum gibi ansızın ortadan kalk[illegible] [illegible] Bazıları da gözü pek siyasi [illegible] bu [illegible] Rusya değil Avrupa [illegible] bir tümör gibi kökünden [illegible] Bütun bu zırvalıklardan vazgeçelim ve gelgit karşısında sakın, kalarak böyle bir olaydan alınacak dersi soğukkanlılıkla arayalım.

Sayfa :242

L'épreuve russe n'est pas péremptoire ; elle a d'ailleurs été faussée dans ses bornes mêmes par l'hostilité du monde entier, par les interventions étrangères. Les purs communistes envisagent comme temporaires les compromis du régime ; ils refusent d'y voir une capitulation. Ils attendent avec patience les retours de la chance.

Sayfa 242

Rus denemesi kesinlesmiş değil, kendi sınırlarında bile dış müdahalelerle, tüm dunyanın duşmanlığıyla çoktan bozulmuş durumda. Gerçek komünistler, rejimin getirdiğiuzlaşmaları geçici

olarak değerlendiriyor, bir kapitülâsyon olarak görmeyi reddediyorlar. Şansların dönmesini sabırla bekliyorlar.

Sayfa :243

Malgré les promesses, les assurances ou les menaces de la fraction jacobine qui répugne aux transactions, je ne crois pas que les chefs actuels du communisme soient assez maladroits pour ne pas faire quelque profit de leurs erreurs.

Sayfa 243

Verilen sözlere, garantilere ya da uzlaşmalardan nefret eden devrimci demokratların tehditlerine rağmen, **komünizmin güncel şeflerinin hatalarından yarar sağlamamak için beceriksiz olduklarını zannetmiyorum.**

Sayfa :254

Paul Valéry, contemplant la carte du monde, découvre avec inquiétude que l'Europe est bien peu de chose. « Un petit cap de l'Asie! » s'écrie-t-il.

Les puissances occidentales ont, sans doute, jugé que l'Europe était encore trop grande. Elles en ont ramené, de l'Oural, la frontière

Sayfa :254

en deçà de Minsk et d'Odessa. Que la révolution chinoise, habilement détournée de ses premiers desseins nationalistes, cède à la pression de Moscou, voici l'Europe refoulée

Sayfa :255

dans l'extrême pointe du continent communiste, réduite à quelques nations divisées par des haines inexpiables, sous le regard impassible et méprisant des grandes républiques américaines.

J'entends bien qu'il s'agit d'une frontière politique, c'est-à-dire arbitraire. Par sa culture, par ses monuments, par les gages admirables qu'il n'a cessé de fournir à notre civilisation, par sa religion même, par les valeurs morales essentielles dont il se réclame, le peuple russe mérite une place honorable dans le monde occidental. Allons-nous le détacher de notre cause? Allons-nous le bannir à jamais de cette famille européenne qui, malgré ses dissentiments et ses fautes, mérite encore de vivre et de parachever son œuvre?

Sayfa 254

Dunya haritasına hayranlıkla bakan Paul Valéry, endişeyle Avrupa'nın küçücük bir şey olduğunu gösteriyor. Asya'nın küçük bir burnu! diye haykırıyor.

Batılı güçler hiç şüphesiz hâlâ Avrupa'nın çok büyük olduğu fikrindeler. Ural'dan, Minsk ve Odessa sınırına kadar geldiler. İlk milliyetçi tasarılarından ustalıkla uzaklaşan Çin devrimi, Moskova'nın baskısına boyun eğiyor işte. **[sayfa 255]** komünist kıtanın en uç noktasına sıkışan büyük Amerikan cumhuriyetlerinin aşağılayıcı ve kayıtsız bakışıyla, sürüp giden kinlerle bölünmüş birkaç ulusa indirgenmiş Avrupa

Siyasi bir sınırın, yani keyfi bir sınırın olduğunu işitiyorum. Kültürüyle, anıtlarıyla medeniyetlerimize aralıksız sağladığı şaşırtıcı temnatlarıyla, hatta diniyle, **övündüğü başlıca manevî değerleriyle Rus toplumu Batı dünyasında şerefli bir yeri hak ediyor. Onu, davamızdan uzaklaştıracak mıyız?** Fikir ayrılıkları ve hatalarına rağmen yaşamaya ve eserini tamamlamaya layık olan bu toplumu Avrupa ailesinden çıkaracak mıyız?

Sayfa :257

Les bolchevistes sont au pouvoir depuis dix années. Ils l'ont exercé sans faiblesse. Ils ont des hommes à la mesure de l'ouvrage. Mais ils sont instruits par l'expérience. Ils savent maintenant que gouverner n'est pas chose facile. Heureux les communistes d'Occident qui n'en sont encore qu'aux délices de l'opposition !

Est-ce la crainte du communisme qui doit nous incliner à raréfier les relations avec le monde soviétique ? Méthode pitoyable. Imaginez le savant qui, par frayeur des microbes,

Sayfa :258

se refuserait à les étudier. Si les bourgeoisies d'Occident envisagent le communisme comme une calamité, elles feraient aussi bien de l'envisager comme un châtiment. Les Etats qui mériteront le communisme l'auront.

Je trouve puéril de s'opposer par la force

Sayfa :258

à la propagande bolcheviste, de multiplier les martyrs et de confirmer les apôtres. Le seul moyen d'arrêter les progrès d'une telle foi sociale serait de la priver d'objet par de justes concessions.

Je ne crois toutefois pas, pour la France, à l'imminence d'une révolution communiste. D'audacieuses réformes peuvent la retarder longtemps encore. Mais si les puissances d'argent ne se résolvent pas à composer avec les multitudes, si, dédaignant l'examen des faits,elles ne parviennent pas à borner leurs ambitions et cherchent les chances d'une guerre, si cette guerre, surtout, se trouve aggravée par la défaite, rien ne pourra plus conjurer la fureur du peuple, c'est-à-dire l'insurrection, avec ce qu'elle entraîne après soi : le trouble, le désarroi, l'anarchie.

Sayfa :258

C'est alors que le communisme intervien dra pour imposer, par la violence, son ordre implacable, sa loi de fer.

Sayfa 257

Bolşevikler on yıldır iktidardalar. Güçlerini zayıflık göstermeden kullandılar. İşin boyuduna uygun adamlara sahipler.Artık yönetmenin kolay bir şey olmadığını biliyorlar. Şanslı Batılı komünistler ise hâlâ muhalefetin tadını çıkarıyorlar!

Komunizm korkusu, Rus dunyasıyla olan ilişkilerimizi azaltmaya bizi zorlamalı mı? **Acınacak bir yöntem. Mikrop korkusuyla onları incelemeyi reddeden bir bilgin hayal edin.** Eğer Batı burjuvazisi komunizmi bir felaket olarak dikkate alıyorsa aynı zamanda onu bir ceza olarak görecektir. Komunizmi gerektiren ulkeler ona sahip olacaktır.

[sayfa 258] Havarileri doğrulayarak ve şehitleri çoğaltarak, şiddetli, bolşevik propagandaya karşı gelmeyi çocukça buluyorum. **Böyle bir sosyal inancın ilerleyişini durdurmanın tek yolu doğru imtiyazlarla onu amaçlarından mahrum etmektir.**

Bununla beraber, Fransa için komunist bir devrimin çok yakın olduğunu duşunmuyorum. Cesur reformlar boyle bir devrimi uzun sure geciktirebilir. **Eğer maddî güçler halk kitlelerini birleştiremezse, arzularını sınırlamaya yanaşmayacak ve savaş ihtimallerini arayacaktır. Eğer bu savaş bozguna uğrarsa hiçbir şey halkın öfkesini engelleyemez. Bu da; arkasından karmaşayı, düzensizliği ve anarşiyi sürükleyecek bir isyan demektir.**

O hâlde komunizm, zorla, **dizginlenemez düzenini, eğilmez yasasını kabul ettirmek için devreye girecektir."**

DE PONTOISE

A STAMBOUL

LE GRAIN DE PLOMB
DANS LES RUINES — LES ŒUFS DE PAQUES
LE JARDIN DE MON GRAND'PÈRE — AU PETIT TRIANON
QUATRE DISCOURS

PAR

EDMOND ABOUT

1280

PARIS
LIBRAIRIE HACHETTE ET Cie
79, BOULEVARD SAINT-GERMAIN, 79

1884

PONTOISE'DEN

İSTANBUL'A

YIKINTILARDAKİ KURŞUN TANESİ – PASKALYA YUMURTALARI
BÜYÜK BABAMIN BAHÇESİ – KÜÇÜK TRİANON'DA DÖRT SÖYLEV

EDMOND ABOUT

PARİS
Hachette Kitap Evi
79, Boulevard Saint-Germain, 79

1884

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 1280
Yazar	: Edmond About
Cild	: Bordo
Ebadı	:
	En : 11 cm.
	Boy : 17 cm.
Sayfa Adedi	: 284 + 1
Not	Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir

Sayfa .111

VII

Jeudi 11 *octobre*. — Hier à six heures, en rentrant à l'hôtel, nous avons croisé dans une rue de Péra un coupé attelé de deux chevaux de race et qui se ferait remarquer au bois de Boulogne dans l'allée des Acacias. Notre guide, assis sur le siège, s'est retourné et nous a jeté ces trois mots : « Le prince Izzeddin ». J'ai regardé dans la voiture avec une curiosité intense, et j'ai eu tout juste le temps d'apercevoir un jeune homme au teint mat, aux grands yeux, à la moustache fine et luisante, qui semblait profondement ennuyé. C'est le fils aîné de ce pauvre Abd-ul-Aziz, le prince qui causa peut-être, et bien innocemment, la mort de son père. Le sultan qui périt dans son

volontairement

Sayfa :112

harem, suicidé par des mains inconnues, avait accordé ou vendu au khédive Ismaïl un firman contraire en tous points à la tradition musulmane. Il avait décidé qu'en Égypte le fils aîné du vice-roi hériterait du pouvoir de son père, à l'exclusion des collatéraux, dont le premier en ligne était le prince Halim, fils de Méhémet-Ali. On supposa qu'il préparait une révolution du même genre en faveur d'Izeddin et il accrédita lui-même ce soupçon par les faveurs insolites dont il comblait imprudemment son aîné. De là le drame sanglant dans lequel les journaux d'Europe, toujours enclins à mettre les chose au pis, enveloppèrent un instant, sans preuve aucune, la mère et le fils aîné d'Abd-ul-Azis. Il y a du bon et du mauvais dans l'ordre de succession au trône tel qu'il est établi chez les Turcs. D'un côté, l'intérêt des peuples veut que dans aucun cas le pouvoir ne puisse tomber aux mains d'un enfant; mais le cœur humain est ainsi fait, qu'un père préférera toujours son fils à ses frères ou à ses oncles, et qu'un despote, accoutumé à voir plier toutes les volontés devant la sienne, résistera difficilement à la ten-

Sayfa :113

tation d'aplanir les obstacles qui séparent son fils du trône. Notez, en outre, que des exemples mémorables, tant anciens que nouveaux, conseillent au maître de l'empire certaines précautions contre son héritier collatéral, fût-il son propre frère. Au moyen âge, il prévenait les conspirations de palais, en faisant le vide autour de lui. Les mœurs modernes sont infiniment plus douces. Toutefois le sultan garde à sa cour et ne perd pas de vue son héritier présomptif. Il existe encore plusieurs fils d'Abd-ul-Medjid qui succéderont, *inchallah!* (s'il plaît à Dieu) à l'empereur Abd-ul-Hamid, leur auguste frère, avant qu'il soit question de couronner Yousouf Izeddin. Ce jeune prince a donc bien des années devant lui pour s'ennuyer ou pour s'instruire.

Sayfa 111

11 Ekim Perşembe. Dün saat altıda otele dönerken, Boulogne ormanının Akasya yolunda dikkati çekebilecek iki safkan atın koşulduğu bir faytonla [illegible] karşılaştık. Koltukta oturan rehberimiz arkasına dönerek bize [illegible] Türkçede iki kelime söyledi: "Veliaht [illegible] görünen parlak, ince bıyıklı, iri gözlü [illegible] bir merakla baktığımı araba nın içinde görme [illegible]. **Bu veliaht, babasının ölümüne isteyerek ve belki de mahsun bir şekilde sebep olduğu zavallı Ab-**

dülaziz'in büyük oğludur. Bilinmeyen eller tarafından hareminde öldürülen sultan, [sayfa 112] **bütün Müslüman geleneklerine birçok bakımdan ters olan bir fermanı hidiv İsmail'e vermişti veya satmıştı.** Mısır'da, Mehmet Ali'nin oğlu veliaht Halim'in ilk sırada yer aldığı yakın akrabaların dışında muhtemel kralın büyük oğlunun babasının tahtına çıkacağı kararını almıştı. **Aynı şekilde bir ihtilâli, İzzettin yararına hazırladığı öne sürülüyordu ve büyük oğlunu dikkatsizce boğduğu lütuflarla bu şüpheleri kendisi çekmiştir. Bundan sonra, her zaman herşeyi en kötüye yorumlama eğilimindeki Avrupalı gazeteler, çıkan kanlı dramı bir ara hiçbir kanıt bulunmadan Abdülaziz'in annesi ve büyük oğlunun uzerine yıkmışlardı.** Türklerde uygulandığı şekliyle taht verasetinin iyi ve kötü tarafları bulunmaktadır. Bir taraftan, halkların çıkarı hiçbir durumda gücün bir çocuğun eline geçmesini istememektedir. Fakat insan kalbi böyledir ve her zaman bir baba, oğlunu kardeşleri ve amcalarına tercih edecektir ve kendi gücü önünde tüm güçlerin diz çöktüğünü görmeye alışmış olan bir zorbanın [sayfa 113] **oğlunu tahttan uzaklaştıran engelleri ortadan kaldırma eğilimine zor dayanacaktır. Bunun dışında, eski olduğu kadar yeni unutulmaz örnekler, imparatorluğun başındaki kişiye, öz kardeşi dahi olsa yakın akrabalarından olan vârislere karşı bazı önlemler almayı tavsiye ettiğini göz önünde bulundurmalısınız. Orta Çağ'da, etrafını boşaltarak saray komplolarını önlüyordu. Modern örf ve âdetler daha ılımlıdır. Yine de, sultan, veliahtı saray erkanında tutar ve göz önünden ayırmaz. Yusuf İzzettin'in başa geçmesi söz konusu olmadan önce, Abdülmecit'in, yüce kardeşleri İmparator Abdülhamid'in yerini inşaallah (Allah'ın izniyle) alacak hâlâ birçok oğlu vardır. Bu genç şehzadenin önünde, sıkılacağı veya eğitim alacağı uzun yıllar var.**

CLAUDE FARRÈRE

Les hommes nouveaux

ROMAN

1531

PARIS

ERNEST FLAMMARION, ÉDITEUR

26, RUE RACINE, 26

CLAUDE FARRÈRE

Yeni İnsanlar

Roman

PARİS
EDİTÖR: ERNEST FAMMARION
26, Rue Racine, 26

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri			
Envanter No	: 1531		
Yazar	: Claude Farrére		
Cild	: Kahverengi		
Ebadı	:		
	En	: 11 cm.	
	Boy	: 17.5 cm.	
Sayfa Adedi	: 309		
Not	Kitabın ilgili bolumleri Ankara U. TOMER Dil Oğretim Merkezi tarafından tercume edilmiştir		

Giriş kapakağı

à Son Altesse Impériale
le prince Abd ul Medj
Héritier de Turquie

avec le plus humble
respect, la plus fidèle
Les hommes nouveaux
amitié et la joie
la plus fervente pour
la Délivrance de la
Patrie Turque et
de l'Islam

Claude Farrère

Giriş Kapağı el yazısı

Türkiye'nin mirasçısı, Yüce (Altes) İmparator Prens Abdulmecid'e,

Yeni İnsanlar [Kitap başlığı]

Türk vatanının ve İslamın kurtuluşu için en mütevazı saygım, en sadık dostluğum ve en içten sevincimle

Claude Farrère

Sayfa :10

MM. Lockroy, Pelletan et Lanessan, tous de fort bonne foi, j'en jurerais !... et tous bien riches, en tant que ministres ! — car la France dépensait alors, pour ruiner sa marine, beaucoup plus de milliards que l'Amérique ou que l'Allemagne pour créer la leur !...

Sayfa 10

Lockroy, Pelletan ve Lanesson, hepsinin son derece iyi niyetli olduklarına yemin ederim! ... Ve bakan olduklarından hepsi son derece zengindir. - Zira Fransa kendi donanmasını mahvetmek için Amerika'dan ve de Almanya'nın kendi donanmasını kurmak için harcadığı milyonlardan daha fazlasını harcıyordu.

81

LES DOCUMENTS DU TEMPS

ÉCRITS DE RÉVOLUTION

de MAXIME GORKI

Traduit du russe par André PIERRE

1521

1922

LIBRAIRIE STOCK
DELAMAIN BOUTELLEAU & Cie, ÉDITEURS - PARIS
156, rue St-Honoré Pl. du Théâtre Français et 7, rue du Vieux Colombier

DEVRİMLE İLGİLİ YAZILAR

Maxime GORKI

Rusça'dan Fransızca'ya André PIERRE tarafından çevrilmiştir

STOCK KİTABEVİ
Yayıncılar, DELAMAIN BOUTELLEAU & Cie – PARIS
155, rue St-Honoré Pl.du Théâtre Français et 7, rue du Vieux Colombier

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 1521	
Yazar	: Maxime Gorki	
Cild	: Kahverengi	
Ebadı	:	
	En	: 12 cm.
	Boy	: 18 cm.
Sayfa Adedi	: VIII + 255	
Not	Kitabın ilgili bolumleri Hulya Lule tarafından tercüme edilmiştir.	

Sayfa :5

De son côté, la démocratie révolutionnaire doit avoir la conscience et le sentiment de sa tâche politique; elle doit comprendre la nécessité de prendre une part active à l'organisation des forces économiques du pays, au développement de l'énergie productrice de la Russie, à la défense de sa Liberté contre les attaques de l'intérieur et de l'extérieur

Sayfa 5

Diğer yandan, devrimci demokrasi siyasî görevinin bilincinde olmalıdır; ülkenin ekonomik güçlerinin teşkilâtlanmasında, Rusya'nın üretim enerjisinin kalkınmasında, iç ve dış tehlikelere karşı özgürlüğünün korunmasında etkin bir rol alması gerektiğini anlamalıdır.

Sayfa :6

Nous sommes affamés de liberté, et avec notre penchant naturel pour l'anarchie, nous pouvons très bien dévorer notre liberté. C'est une chose fort possible.

Sayfa 6

Özgürlüğe susadık ve anarşiye olan doğal meylimizle özgürlüğümüzü pekâlâ yok edebiliriz. Bu çok mümkündür.

Sayfa :7

La science doit être démocratisée; il faut en faire l'apanage du peuple ; c'est elle, et elle seule, qui est la source du travail créateur, la base de toute culture. Seule, la science nous donnera la conscience; seule, elle nous ouvrira la voie large pour de nouvelles conquêtes.

Sayfa 7

Bilim demokratikleştirilmelidir; halkın tekelinde olmalıdır; sadece o yaratıcı çalışmanın kaynağı, tüm kültürlerin temelidir. Sadece bilim bize bilinç verir; sadece o yeni ufuklar için yolumuzu açar.

Sayfa :12

Ajoutez à cela l'éducation religieuse du peuple, inconciliable avec la beauté et la force de la pensée libre, impartiale. Finalement, nous savons tous que le régime monarchique arrêtait directement ou indirectement tous les élans vers la science. En dehors de ces causes extérieures, il y a chez nous des motifs intérieurs plus profonds de notre mépris pour la force créatrice de la raison, de la science. Je suis convaincu que la masse chez nous est organiquement portée vers la contemplation, le mysticisme et la métaphysique, mais que l'esprit de la recherche expérimentale lui est étranger. C'est chose naturelle et compréhensible : un peuple qui a vécu pendant des siècles une vie passive, qui a subi l'influence décomposante de la pensée orientale, n'a pas pu développer en lui la faculté de percevoir la réalité.

Sayfa 12

Buna, özgür, tarafsız düşüncenin güzelliği ve gücü ile bağdaşmayan halkın dini eğitimini ilâve ediniz. Sonuç olarak, hepimiz biliyoruz ki hükümdarlık yönetimi bilime doğru yapılan tüm hamlelerin önünü kesmekteydi. Bu dış nedenler haricinde, aklın ve bilimin yaratıcı gücünü küçümsememiz için daha derin sebepler vardır. Eminim ki kitleler metafizik ve tasavvufa dönüktür ve deneysel araştırma ruhu onlara yabancıdır. Bu doğal ve anlaşılabilir bir şeydir: Asırlarca pasif bir yaşam süren, Doğu düşünce tarzının etkisi altında kalan bir halk gerçeği görme yeteneğini geliştirememiştir.

Sayfa :12

A toutes ces influences qui ont diminué l'activité vitale du russe, l'on peut ajouter encore beaucoup d'autres causes, mais ce n'est pas ici le lieu d'en parler.

Sayfa 12

Rus halkının yaşamsal faaliyetini azaltan tüm bu etkenlere daha bir çok sebep ekleyebiliriz, fakat burada bunları anlatmaya gerek yoktur.

Sayfa :13

Le peuple doit savoir qu'il vit aujourd'hui dans une atmosphère créée pour lui justement par la science. Or, il ne le sait pas. Il lui faut comprendre que le *barine*, qui cueille des fleurs dans les champs, n'est pas un oisif, mais un homme qui va devenir

Sayfa :13

l'agronome de son village, que la chemise de coton qu'il porte sur lui a été faite sur un métier qu'on ne peut fabriquer sans connaître les mathématiques, et que les remèdes du docteur sont le résultat des travaux minutieux d'un savant. Il doit savoir qu'il existe dans le monde la raison, qui s'occupe sans cesse et avec amour de son existence, de ses intérêts, qui cherche à alléger sa peine et à embellir sa vie.

Sayfa 13

Halk bilmelidir ki bugün bilim tarafından yaratılan bir ortamda yaşamaktadır. Oysa, bunu bilmiyor. Anlamalıdır ki tarlalarda çiçekler toplayan adam tembel değil, o gelecekte köyün tarım bilimcisi olacaktır; üzerindeki pamuklu gömlek matematik bilmeden yapılamayacak bir mesleğe aittir ve bir doktorun önerdiği çareler bir bilim adamının titiz çalışmalarının ürünüdür. Bilmelidir ki dünyada, onun varlığıyla, ilgi duyduğu şeylerle durmadan ve sevgiyle ilgilenen, onun sıkıntısı hafifletmeye ve hayatını güzelleştirmeye çalışan akıl vardır.

Sayfa :22

La Révolution et la Culture

Si l'on embrasse du regard toute l'activité du régime monarchiste dans le domaine de la politique intérieure, elle nous apparaît comme l'effort de la bureaucratie en vue d'arrêter le développement moral et physique de l'être pensant.

Sayfa :22

L'ancien régime était incapable, mais l'instinct de la conservation lui disait justement que son ennemi le plus dangereux, c'est le cerveau humain, et c'est pourquoi il s'efforçait par tous les moyens d'entraver ou de déformer la croissance des forces intellectuelles du pays. Il fut sérieusement aidé dans

Sayfa :23

cette activité criminelle par l'Eglise, asservie par le fonctionnarisme, et par la société, qui était psychiquement ébranlée et supportait passivement ces dernières années toutes les violences dont elle était l'objet.

Sayfa 22

Devrim ve kültür

İç politika alanında hükümdarlık yönetiminin tüm faaliyetine bir göz atarsak, bu faaliyet, bürokrasinin düşünen varlığın manevî ve fizikî gelişimini durdurma çabası olarak görünmektedir.

Eski yönet[illegible] insan beyninin en büyük düşman[illegible] ve bu yüzden her türlü yöntemle ülkedek[illegible] gelişimini engellemeye çalışmaktaydı. **[sayfa 23] Bu konuda, kiliseden ve son yıllarda maruz kaldığı tüm şiddete pasif bir şekilde** tahammül eden, ruhsal çöküntü içinde olan toplumdan ciddi bir yardım almaktaydı.

Sayfa :24

La Révolution a renversé la monarchie, c'est vrai. Mais cela signifie peut-être que la révolution n'a fait que chasser la maladie de l'épiderme dans l'intérieur de l'organisme. Il ne faut nullement penser que la révolution ait guéri moralement ou enrichi la Russie. Un vieux proverbe sensé dit: « la maladie vient au galop, et s'en va au pas » ; le processus de l'enrichissement intellectuel d'un pays est toujours extrêmement lent.

Il est d'autant plus nécessaire pour nous, et la Révolution, dans la personne de ses chefs, doit immédiatement, sans tarder, entreprendre la création d'établissements, d'œuvres qui s'occuperont du développement des forces intellectuelles du pays.

La force intellectuelle, c'est la première force productrice d'un pays et le soin de son développe-

Sayfa :25

ment doit être la préoccupation essentielle de toutes les classes.

Sayfa 24-25

Devrim monarşiyi sona erdirmiştir, bu doğrudur. Fakat bu demektir ki belki devrim sadece hastalığı deriden iç organlara kovmuştur. Devrimin Rusya'yı manevî olarak iyileştirdiğini, zenginleştirdiğini düşünmemek gerekir. Eski bir atasözü der ki: "Hastalık dörtnala gelir ama ağır adımlarla gider"; bir ülkenin

entelektüel gelişimi her zaman yavaştır.

Devrim liderleriyle zaman kaybetmeden ülkenin zihinsel gücünün gelişimiyle ilgilenecek kurumlar, eserler yaratmalıdır.

Zihinsel güç bir ülkenin birinci üretici gücüdür ve bütün sınıfların temel kaygısı onu geliştirmek olmalıdır.

Sayfa :25

« Le Monde est créé non par le verbe, mais par l'action ». C'est là une incontestable vérité.

Sayfa 25

"Dünya fiille değil, hareketle yaratılmıştır." Bu itiraz edilemeyecek bir gerçektir.

Sayfa :27

La liberté de la parole, la liberté de la pensée,

Sayfa :28

ce sont là des armes défensives assez puissantes pour ceux qu'effrayent la pensée et la parole

Mais si la nature du Russe exige qu'il éprouve de la peur, je puis lui indiquer un motif assez sérieux d'avoir peur : il y a des gens pour lesquels les idées n'existent pas encore, en tant que principes d'organisation.

Sayfa 27-28

Konuşma özgürlüğü, düşünce özgürlüğü, bunlar düşünce ve sözün korkuttuğu insanlar için oldukça güçlü savunma silâhlarıdır.

Ama Rus insanının doğası korku hissetmesini gerektiriyorsa, ona korkması için oldukça önemli bir sebep gösterebilirim: bazı insanlar için teşkilâtlanma ilkeleri şeklindeki fikirler henüz oluşmamıştır.

Sayfa : 30

La Russie a fait un pas fantastique en avant ; elle a d'un coup rattrapé l'Europe, et fêté le 1er mai comme on ne l'a jamais fêté dans les pays de vieille culture.

C'est là un grand bonheur, et bientôt tous devront en comprendre, en sentir la force ; mais à une condition ; à la condition que nous ayons plus de respect pour l'homme et que nous ne l'effrayions pas.

Sayfa 30

Rusya olağanüstü bir adım atmıştır, bir kerede Avrupa'ya yakınlaşmış ve 1 Mayıs'ı eski kültürlerin olduğu ülkelerde hiçbir zaman kutlanmadığı kadar coşkuyla kutlamıştır.

Bu büyük bir mutluluktur ve herkes bunu kavramalı, gücünü hissetmelidir; yalnız bu insana daha çok saygı göstermemiz ve onu korkutmamamız koşuluyla gerçekleşmelidir.

A. 19

LAROUSSE

DU

XXe SIÈCLE

EN SIX VOLUMES

Publié sous la direction de

PAUL AUGÉ

TOME SIXIÈME

[illegible] Articles — [illegible] Gravures [illegible] Cartes — [illegible] Planches hors texte

70

PARIS

LIBRAIRIE LAROUSSE

13 à 21, rue MONTPARNASSE, et 114, bd RASPAIL

LAROUSSE

ALTI CİLTTE XX. YÜZYIL

PAUL AUGÉ yönetiminde basılmıştır.

ALTINCI CİLT

42800 MADDE – 8040 Gravür ve harita – 80 adet metin dışı levha

PARİS
LAROUSSE BASIMEVİ

13 à 21, rue MONTPARNASSE ve 114, bd RASPAIL

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No	: 70		
Yazar	: Pierre Larousse		
Cild	: Yeşil		
Ebadı	:		
	En	: 24 cm.	
	Boy	: 31 cm.	
Sayfa Adedi	: 1146		
Not	Kitabın ilgili bölümleri Ebru Genç tarafından tercüme edilmiştir.		

Sayfa :674

—**THERMAL** [*tèr*], **E, AUX** adj. (de *thermes*). Se dit des eaux minérales chaudes : *Les eaux des terrains primordiaux sont presque toutes* THERMALES. (Chevreul.) ‖ Se dit des établissements médicaux placés près d'une source d'eau thermale : *Etablissements* THERMAUX.

Sayfa 674

THERMAL (termal), sıfat, (thermes kelimesinden türemiştir), Sıcak maden suyu, Bir termal su kaynağı yakınında kurulmuş olan medikal kurumlar da bu şekilde adlandırılır TERMAL kuruluşlar

Sayfa :674

—**THERMASTRIS** [*mass-triss*] n. f. (mot gr.; de *thermainein*, échauffer). Antiq. gr. Danse à entrechats, qui comportait des mouvements violents. ‖ Marteau ou tenailles de forgeron.

THERMES [*term*] n. m. pl. (du lat. *thermæ* [sous-ent. *aquæ*], eaux chaudes). Antiq. rom. Bains publics.
— Etablissement où l'on prend des eaux médicinales

Sayfa 674

THERMASTRIS (termastris), (ısıtmak anlamındaki Yunanca thermainein sözcüğünden gelmektedir) Şiddet hareketleri içeren ve ayaklar birbirine çırpılarak yapılan dans. Demircilerin kullandığı çekiç veya kerpeten.

THERMES (term), (Latince'deki sıcak su anlamındaki thermae kelimesinden gelmektedir) **Eski Roma'daki halka açık hamamlar** anlamını taşımaktadır.

Sayfa :674

THERMES (c'est-à-dire *Bains chauds*), nom de plusieurs villes anciennes et surtout d'un grand nombre de monuments, portant pour la plupart les noms des empereurs romains qui les ont fait construire

Sayfa 674

THERMES (term), (sıcak banyo anlamındadır) Pek çoğu kendilerini inşa ettiren hükümdarların ismini taşıyan çok sayıdaki eski şehir ve anıtın ismi.

Sayfa :674

THERMES (Paul de La Barthe, seigneur de), capitaine français, né dans le Couserans (Gascogne) en 1482, mort à Paris en 1562

THERMIDOR [*tèr*] n. m. (du gr. *thermê*, chaleur, et *dôron*, don). Onzième mois du calendrier républicain (du 19 ou 20 juillet au 17 ou 18 août).

Sayfa 674

THERMES, (Paul De La Barthe, Seigneur de), 1482 yılında Couserans'da doğmuş olan büyük Fransız asker. 1562 yılında Paris'te hayatını kaybetmiştir.

THERMIDOR (termidor), (sıcaklık anlamındaki therme ve bağış anlamındaki doron kelimelerinden gelmektedir) Fransız Cumhuriyet takviminin on birinci ayıdır, 19 veya 20 Temmuz ile 17 veya 18 Ağustos tarihleri arasındadır).

Sayfa :674

THERMIE [mi] n. f. (du gr. *thermos*, chaleur). Unité calorifique de quantité de chaleur représentée par la quantité de chaleur nécessaire pour élever de 1 degré centésimal la température d'une masse de 1 tonne d'un corps dont la chaleur spécifique est égale à celle de l'eau à 15° sous la pression de 1,018 hectopièze (pression atmosphérique normale.) [Symbole : th.]

THERMIQUE [mik'] adj. (du gr. *thermê*, chaleur), Physiq. Qui a rapport à la chaleur, à la température ;

Sayfa 674

THERMIE [termi], (ısı anlamını taşıyan Yunanca'daki thermos kelimesinden gelmektedir), 1.013 hektopiez basınç altında ve 15 derecede özgül ısısı suyun özgül ısısına eşit olan bir tonluk bir kütlenin ısısını, bir derecenin yüzde biri kadar artırmak için gerekli ısı miktarını belirten kalorifik (ısı veren, kalori yaratan) birim.

THERMIQUE [termik], (Yunanca'daki ısı anlamındaki therme sözcüğünden gelmektedir), fizik, ısı ve sıcaklık ile ilgili.

